ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ -೧

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕ

ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ಎಂ.ಎ., ಬಿ.ಎಲ್.

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ

ಸಂಪಾದಕರು :

ಟಿ. ಎಸ್. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ, ಎಂ.ಎ.

ಎ. ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಎಂ.ಎ.

ಮೈಸೂರು

ಗೌರ್ನಮೆಂಟ್ ಬ್ರಾಂಚ್ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು

೧೯೩೧

ಮುನ್ನುಡಿ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮನೋದ್ದೇಶದಿಂದ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಒಂದು "ಕನ್ನಡ ಪ್ರಕಟನ ಸಮಿತಿ"ಯನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ, ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥಗಳು ಎರಡು ಬಗೆಯವು --

(೧) ಈ ನವೀನಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಮತ್ತು ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹರಡಬಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ, ವಿಜ್ಞಾನ, ತತ್ತ್ವ, ಚರಿತ್ರೆ, ಧರ್ಮ, ನೀತಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಾದ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ, ವಿವಾದಾಸ್ಪದವಲ್ಲದ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸತಕ್ಕವು. ಇವು ಸ್ವತಂತ್ರಗ್ರಂಥಗಳಾಗಿರಬಹುದು; ಅಥವಾ ಭಾಷಾಂತರಗಳಾಗಿರಬಹುದು, ಸಂಕಲನಗಳಾಗಿರಬಹುದು.

(೨) ಕನ್ನಡದ ಪೂರ್ವದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಉತ್ತಮಕಾವ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹಗಳು. ಇವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರಬೇಕು; ಮೂಲಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸಿದ ಶುದ್ಧಪಾಠವನ್ನು ಒಳಕೊಂಡು, ಪೀಠಿಕೆ, ಶಬ್ದಕೋಶ, ಆವಶ್ಯಕವಾದ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿರಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ಏರ್ಪಟ್ಟು, ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ, ಮೊದಲು ಸಿದ್ಧವಾದ "ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ"

ವನ್ನು ಈಗ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಗ್ರಹಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಗುಣಜ್ಞರ ಪರಾಮರ್ಶೆಗಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಮಾತನ್ನು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ನಮ್ಮ ಪ್ರೌಢಕಾವ್ಯಗಳು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ಪಠ್ಯಭಾಗವಾಗಿ ಇಡುವ ಪದ್ಧತಿ ರೂಢಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಂತೂ ಈ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಓದುವುದೇ ಅಪೂರ್ವ. ಇದು ವ್ಯಸನಕರವಾದ ಸಂಗತಿ. ಒಂದು ಕಾವ್ಯದ ಸೊಗಸನ್ನು, ಒಬ್ಬ ಕವಿಯ ಕಲಾಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಓದಬೇಕು, ಇಲ್ಲ, ಉತ್ತಮಭಾಗಗಳೆಲ್ಲವನ್ನಾದರೂ ನೋಡಬೇಕು. ಈ ಸಮಷ್ಟಿದೃಷ್ಟಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ, ಪಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ಮೀರದಂತೆ, ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಅದರದರ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯಜನರಿಗೂ ಹಿತಕರವೂ ಪ್ರಯೋಜನಕರವೂ ಆಗಬಹುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಈ ಸಂಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಗಮನ - ಕಥಾಸರಣಿ ಕೆಡಬಾರದು, ಒಟ್ಟು ಕಥೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕ್ಕೆ, ಪಾತ್ರನಿರೂಪಣೆಗೆ ಭಂಗಬರಬಾರದು, ಅವಶ್ಯವಾದ ವರ್ಣನೆಯು ಮತ್ತು ವಿವರಣೆಯು ಸಾರ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬಾರದು, ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾದದ್ದು, ಕವಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ, ಆತನ ವಿಶೇಷ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಲೋಪಬರಕೂಡದು. ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಸಾಧಿಸುವುದು ಸಂಗ್ರಹಕಾರನ ಕರ್ತವ್ಯ, ಆದರೆ ಕಷ್ಟ.--ನಿಸ್ಸಾರವಾದ, ಚರ್ವಿತಚರ್ವಣವಾದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮನಃಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲದೆ ಬಿಟ್ಟರೂ, ಆತನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಧರ್ಮಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಇರಲಾರನು. ಯಾವ ಸುಂದರವಾದ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ, ಈ ಭಾವವನ್ನೂ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಬಿಡಲಿ, ಎಂದು ಆತನು ತನ್ನೊಡನೆಯೇ ಹೋರಾಡದೆ ಇರನು. ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನೂ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನೂ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿಟ್ಟು

ಕೊಂಡರೂ, ತನ್ನ ಸಂಗ್ರಹ ಬಹುಜನಸಮ್ಮತವಾಗಬೇಕೆನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆಯನು ಕೊನೆಗೆ ಸಹೃದಯರ ಕರುಣೆಗೆ ಸಂಗ್ರಹಕಾರನು ಶರಣನು

ರಾಘವಾಂಕನು ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವನು, ನಮ್ಮ ಉತ್ತಮಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಕಥೆ ಭಾರತದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ, ಉಚ್ಚಧ್ಯೇಯದಿಂದ ಪೂರಿತವಾದ ಕಥೆ. ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕಥೆ ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾವ್ಯವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ.

ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯಿಂದಲೂ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಸೌಹಾರ್ದ ಸಹಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಈ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಬರಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು,
೧೩-೮-೩೦

ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ,
ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕ.

ವಿ ಷ ಯ ಸೂ ಚಿ ಕೆ

*

ಉಪೋದ್ಘಾತ

ಕವಿ ಮತ್ತು ಕಾಲ

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದ ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕ. ಸಿದ್ಧರಾಮಪುರಾಣ, ಸೋಮನಾಥಚರಿತೆ, ವೀರೇಶ್ವರಚರಿತೆ, ಶರಭಚಾರಿತ್ರ, ಹರಿಹರಮಹತ್ವ—ಇವು ಈತನ ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಮೂರೂ ಸಿಕ್ಕಿ ಅಚ್ಚಾಗಿವೆ; ಮಿಕ್ಕ ಮೂರು ಇನ್ನೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಈತನ ಕಾಲವು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧ (ಸು. ೧೧೬೫) ಎಂದು ರಾ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರೂ, ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆ (ಸು. ೧೨೫೦) ಎಂದು ರೆ. ಕಿಟ್ಟೆಲ್, ಡಾ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರು ಮುಂತಾದವರೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

ರಾಘವಾಂಕನ ಕಾಲ ದೇಶ ವರ್ತಮಾನಗಳನ್ನು ಸುಮಾರಾಗಿ ಊಹಿಸಲು ಸಹಕಾರಿಗಳಾದ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳು ಅವನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ:—

ಈತನು ಹಂಪೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದನು. ಹಂಪೆಯ ಶಂಕರಪ್ರಭು, ಹಂಪೆಯ ಮಾದಿರಾಜ, ಹಂಪೆಯ ಮಹಾದೇವ, ಹಂಪೆಯ ಹರೀಶ್ವರ—ಇದು ಗುರುಪರಂಪರೆ. ತಾನು ಹರೀಶ್ವರನ 'ವರಸುತ' ಎಂದರೆ ಶಿಷ್ಯ[1]. ಉದ್ಭಟ, ಮಯೂರ, ಕಾಳಿದಾಸ, ಹಲಾಯುಧ, ಕೇಶಿರಾಜ,

[1] 'ಹಂಪೆಯ ಮಹಾದೇವನಾತ್ಮಜ' (ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ, I. ೧೩) ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಆತ್ಮಜ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು 'ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗ' ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮಲುಹಣ, ಬಾಣ, ಭೋಜ, ಭಲ್ಲಟ, ಭಾರವಿ--ಇವರು ಸ್ತುತ್ಯರಾದ ಹಿಂದಿನ ಶೈವಕವಿಗಳು.—(ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ.)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೆರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಶಿವಪೂಜೆ ಪುರಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬಿಜ್ಜಳನು ವೀರ ಜಗದೇವನಿಂದ ಹತನಾದನು. ಬಿಜ್ಜಳನ ತಮ್ಮನಾದ ಕರ್ಣದೇವನು ತನಗೆ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಮ (ಪ್ರಭುದೇವ) ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನನ್ನು ಕಂಡು ಅವನಿಗೆ ಸಿದ್ಧರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಹೋದನು. –(ಸಿದ್ಧರಾಮ ಪುರಾಣ.)

ಸೋಮನಾಥ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಗತಿಗಳೇ ಇವೆ. (ಕಥಾನಾಯಕನಾದ ಆದಯ್ಯನು ಪುಲಿಗೆರೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನೆಂಬ ರಾಜನಿದ್ದಂತೆ ಹೇಳಿದೆ ಆದರೆ ಈ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನಾರೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.)

ಮೇಲೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರೀಶ್ವರನು 'ಗಿರಿಜಾ ಕಲ್ಯಾಣ' ಮುಂತಾದ ಕಾವ್ಯಗಳ ಕರ್ತೃ; ರಾಘವಾಂಕನ ಸೋದರಮಾವ ಮತ್ತು ಗುರು ಆದರೆ ಹರೀಶ್ವರನ ಕಾಲವೂ ರಾಘವಾಂಕನ ಕಾಲದಷ್ಟೇ ಅನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿದೆ. ಪೂರ್ವಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಶಿರಾಜ ಹೊರತು ಮಿಕ್ಕವರೆಲ್ಲರೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಚಿತರಾದವರು ಇಲ್ಲಿ ಉಕ್ತರಾಗಿರುವವರು ಅವರೇ ಆಗಿರಬೇಕು.[1] ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ

---

1. [illegible]

ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದವರು. ಇನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕಾಲವೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಯಾಣದ ಬಿಜ್ಜಳನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗತಿಸಿದನೆಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಬರೆದ ರಾಘವಾಂಕನು ಕ್ರಿ.ಶ ೧೧೫೬–೧೧೬೭ ರಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಜ್ಜಳನಿಗಿಂತ ಒಂದೆರಡು ತಲೆಯಾದರೂ ಈಚೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ, ಬಿಜ್ಜಳನು ಸತ್ತಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬಯಲಾದದ್ದು. ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬಯಲಾದಮೇಲೆ ರಾಘವಾಂಕನು ಅವನ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆದದ್ದು. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಘವಾಂಕನು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೦ ರ ಮೇಲೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಸುಮಾರು ೧೨೪೫ ರಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಹರೀಶ್ವರನ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ಪದ್ಯಗಳು ಉದ್ಧೃತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹರೀಶ್ವರನು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ರಾಘವಾಂಕನು ಅವನಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಿರಿಯವನಾಗಿರಬೇಕು.

ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ರಾಘವಾಂಕ ಚಾರಿತ್ರ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೫೦) ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣ (೧೫೮೪) ಭೈರವೇಶ್ವರಕಾವ್ಯದ ಕಥಾಸೂತ್ರರತ್ನಾಕರ (೧೬೭೨), ಗುರುರಾಜ ಚಾರಿತ್ರ (೧೬೫೦) ಇವುಗಳಿಂದ ಈ ವಿಷಯಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ[1] :—

ರಾಘವಾಂಕ ಚಾರಿತ್ರ :—'ಈತನು ಕುಂತಳದೇಶದಲ್ಲಿ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಪಂಪಾಪುರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಇವನ ತಂದೆ ಮಹಾದೇವಭಟ್ಟ; ತಾಯಿ ರುದ್ರಾಣಿ; ಸೋದರದ

ನು ಶಿವಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಶಿವನು ಮೆಚ್ಚಿ ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಂತೆಯೂ ವೀರಶೈವ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.... ' (ಕವಿಚರಿತೆ I. ೨೭೭–೭೮.)

[1] ಕವಿಚರಿತೆ, I, ೨೭೫–೨೭೬.

ಮಾವ ಮತ್ತು ಗುರು ಹಂಪೆಯ ಹರೀಶ್ವರ. ಈತನು ತನಗೆ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯುಂಟಾದಮೇಲೆ ಪಂಪಾಪುರದ ರಾಜನಾದ ದೇವ ರಾಜನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರೆಲ್ಲರೂ ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಓದಿದನು. ಹೀಗೆ ಸರಸ್ವತಿಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿ ತಕ್ಕೆ ಹರೀಶ್ವರನು ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮುರಿಯಲು ಹರೀಶ್ವರನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಸೋಮನಾಥಚರಿತೆಯೇ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥ ಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆದನು ತರುವಾಯ ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಯ್ಸಳನಗರಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮರಳಿ ಪಂಪೆಗೆ ಬಂದು ಓರುಗಲ್ಲಿನ ರಾಜನಾದ ರುದ್ರ ಪ್ರತಾಪನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಏಕ ದ್ವಿ ತ್ರಿ ಸಂಧಿಗ್ರಾಹಿಗಳೆಂಬ ಕುಕವಿಗಳಿ ದ್ದಾರೆಂದು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಷಟ್ಪದೀರೂಪವಾದ ವೀರೇ ಶ್ವರ ಚರಿತೆಯೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದು ರಾಜನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಓದಿ ಕುಕವಿ ಪರವಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಹಂಪೆಗೆ ಬಂದು ಹರೀ ಶ್ವರನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬೇಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಯ ಲಾದನು. ಈತನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಷಟ್ಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆರೂ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಿರಲಿಲ್ಲ; ಈತನೇ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದವನು.'

ಚೆನ್ನಬಸವಪುರಾಣ:—

ವರಹರೀಶ್ವರನ ಸೋದರದಳಿಯನುಭಯ ಕವಿ
ಶರಭ ಭೇರುಂಡನೆಂದೆಂಬ ನಾನಾಪರಿಯ
ಬಿರುದಾಂಕ ಕವಿರಾಘವಾಂಕನಿರಲೋರುಗಲ್ಲೆಂಬ ಪಟ್ಟಣಕೆ ಪೋಗಿ ।
ಪರವಾದಿಗಳನಲ್ಲಿ ಗೆಲಿದು ವೀರೇಶನಿಂ
ದರಿದೆನಿಪ ಪದಕಮಂ ಪಡೆದು ವೇಲಾಪುರಿಗೆ
ಮರಳಿ ಬಂದಲ್ಲಿ ದೇಹವನುಳಿದು ವರಸಮಾಧಿಯೊಳಿರದೆ ಬಯಲಪ್ಪನು ॥

ಭೈರವೇಶ್ವರಕಾವ್ಯದ ಕಥಾಸೂತ್ರರತ್ನಾಕರ :—

ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಏಕದಂಡಿ, ದ್ವಿದಂಡಿ, ತ್ರಿದಂಡಿಯೆಂಬ ಮೂವರು ವೈಷ್ಣವಕವಿಗಳು ಸಕಲ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮಾಡಿದ ಪದ್ಯಮಂ ಮೂಱುವೇಳೆ ಓದಿಸಿ ಆ ಪದ್ಯವ ಪಾಠ ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಪದ್ಯವ ನೀನೆಲ್ಲಿ ಕಲಿತೆ ಎಂದು ಕವಿಗಳನ್ನು ರಾಜನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮನ್ನಣೆಯಿಲ್ಲದಂತೆ ಸೋಲಿಸುತ್ತಿರಲು, ರಾಘವಾಂಕನು ಆ ವಾರ್ತೆಯಂ ಕೇಳಿ ಕವಿಮುಖಕವಾಟವೆಂಬ ಪದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವಂ ರಚಿಸಿ ಓರುಗಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಏಕ ದ್ವಿ ತ್ರಿ ದಂಡಿಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ರಾಜನಿಂದ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಉಭಯಕವಿ ಶರಭಭೇರುಂಡ ರಾಘವಾಂಕಪಂಡಿತ ಎಂಬ ಶಿವ ಕವೀಶ್ವರನ ಕವಿತ್ವದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಮಸ್ತ ಸಮಯದ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಕೀರ್ತಿಸಿದರು.

ಗುರುರಾಜ ಚಾರಿತ್ರ :—

ಕವಿಕಮಲ ಮಾರ್ತಂಡ ರಾಘವಾಂಕಂ ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷನನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಕಂಕಣಕಿರೀಟಾದಿಗಳನನುನಯದಿ ಪಡೆದು ಉಭಯಕವಿ ಶರಭಭೇರುಂಡನೆಂಬ ಪೆಂಡೆಯವ ಧರಿಸಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಕಾವ್ಯವ ಮುಱಿದು ಸೋಮನಾಥನ ಕಾವ್ಯವ ಪೇಟಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಗೆಲಿದು ಓರುಂಗಲ್ಲಿಗೈದುತ್ತ ಸುಮನಸನ ಲೀಲೆಯಿಂ ಗಂಧರ್ವಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿ ವೀರೇಶನಾಲಯಕೆ ಹೋಗಿ ದೇಗುಲದ ಹಿಂದೆ ಕುಳಿತು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಾಸಲುಗವಿತೆಯೆಂಬ ಪ್ರಬಂಧಮಂ ರಾಗದಿಂದೊರೆದು ದೇಗುಲವನಭಿಮುಖಗೈದು ವೀರಭದ್ರನಂ ರಂಗಸ್ಥಲಕೆ ಬರಿಸಿ ರುದ್ರಪ್ರತಾಪನಿಂ ಪೂಜೆವಡೆದನು.

ಈ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನಂಬುವುದಾದರೆ, ರಾಘವಾಂಕ, ಪಂಪಾಪುರದ ದೇವರಾಜ, ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳ, ಓರುಗಲ್ಲಿನ ರುದ್ರ

ಪ್ರತಾಪ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸಮಕಾಲಿಕರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸಂಭವವಾಗಬೇಕಾದರೆ ರಾಘವಾಂಕನು ಕ್ರಿ.ಶ. ಸುಮಾರು ೧೨೮೦-೯೦ ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ರೆ. ಕಿಟ್ಟಲ್ ಮತ್ತು ಡಾ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರೂ, ಸುಮಾರು ೧೧೬೫ ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ರಾ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

ನರಸಿಂಹಬಲ್ಲಾಳನು ೧ನೆಯ ನರಸಿಂಹ ಹೊಯ್ಸಳ (೧೧೪೬-೧೧೭೧), ರುದ್ರಪ್ರತಾಪನು ೧೧೬೨ ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ರುದ್ರದೇವ, ದೇವರಾಜನು ಯಾರೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ—ಎಂಬುದು ರಾ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಹೇಳಿಕೆ. ಆದರೆ ಈ ನರಸಿಂಹ ಬಲ್ಲಾಳನು (ಮೂರನೆಯ ನರಸಿಂಹ ಹೊಯ್ಸಳನ ಮಗನಾದ) ಮೂರನೆಯ ಬಲ್ಲಾಳ (೧೨೯೧-೧೩೪೨), ರುದ್ರಪ್ರತಾಪನು ಈ ಮೂರನೆಯ ಬಲ್ಲಾಳನ ಸಮಕಾಲಿಕನಾದ ಓರುಗಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರ, ಪಂಪಾಪುರದಲ್ಲಿ ದೇವರಾಜನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಸಣ್ಣ ರಾಜನಿದ್ದಿರಬಹುದು—ಎಂಬುದು ಡಾ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರ ಮತ.

ಮೇಲೆ, ಆಂತರಪ್ರಮಾಣ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ರಾಘವಾಂಕನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೦ ರ ಮೇಲೆ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಮಾಡಿರುವ ಊಹೆಗೆ ಡಾ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರ ಮತವು ಉಪಷ್ಟಂಭಕವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಸ್ತುತಃ ರಾಘವಾಂಕನ ಕಾಲವಾದ ೩೦೦-೪೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ಬರೆದ 'ರಾಘವಾಂಕ ಚಾರಿತ್ರ' ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಬೆಲೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಅವೇನು ಚರಿತ್ರೆಗಳೆಂದು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲ. ಜನಜನಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಂದ ಸಂಗತಿಗಳು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದಾಗ ಒಂದು ಕಾಲದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣವೇರಿ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತ ಹೋಗುವುದು ಸ್ವಭಾವ.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರಕಾರರಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಲ್ಲದ ಸಂಗತಿಗಳೂ, ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಗಳೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. (ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಜೀವನಕಾಲವಿಚಾರ, ಪುಟ ೨೭೧–೩ ನ್ನು ನೋಡಿ)

ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಘವಾಂಕನು ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೮೦ ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.[1]

ಮತ

ಈತನು ಶಿವಭಕ್ತನಾದ ಕವಿ. 'ಮಹಾಲಿಂಗಭಕ್ತರ ಭಕ್ತ.' ಇದು ಈತನು ಬರೆದಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸ್ವರೂಪ ವಿಷಯಗಳು, ಶಿವಶೈವ ಪಕ್ಷಪಾತ ಇವುಗಳಿಂದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆದಾಗ ರಾಘವಾಂಕನು ನರಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಅವನ ಮಾವನಾದ ಹರಿಹರನು ಅವನ ಹಲ್ಲು ಮುರಿದು 'ಸೋಮನಾಥಚರಿತೆ' ಮುಂತಾದ ಶೈವಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಮೇಲೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಕಥೆಯಿದೆ. ಇದನ್ನು ನಂಬುವುದು ಕಷ್ಟ; ಏಕೆಂದರೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಶಿವನ ಭಕ್ತನೆಂದೇ ವರ್ಣಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಶೈವಕವಿಗಳಿಗೆ ಶಿವಚರಿತೆ ಎಷ್ಟು ಪೂಜ್ಯವೋ ಶಿವಶರಣರ ಚರಿತೆಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಪೂಜ್ಯವಾದದ್ದು. ಅಲ್ಲದೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ 'ಒಡೆಯನಮಳ ಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷ' (೧–೬);

---

[1] ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯದಿಂದ ಪದ್ಯಗಳು ಉದ್ಧೃತವಾಗಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಆಗಿನಕಾಲಕ್ಕೆ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೬೩) ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯವು ಇನ್ನೂ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದಿರಲಾರದೆಂದು ಡಾ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅಷ್ಟೇನೂ ತೃಪ್ತಿಕರವಾದ ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಷಟ್ಪದಿಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಆಗ ಇನ್ನೂ ಚಂಪೂಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಗೌರವವು ಇಲ್ಲವೆ ಅದನ್ನು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಬಿಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಹರೀಶ್ವರನ ರಗಳೆಯಿಂದ ಉದ್ಧಾರವಾದವಿರುವುದಕ್ಕೂ ಇದೇ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸೂಕ್ತಿಸುಧಾರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಈಚೆಗೆ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳು ಸೇರಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಲು ಆಧಾರವಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಸಹಾಯವೊಂದರಿಂದಲೇ ಕಾಲ ನಿರ್ಧಾರಮಾಡುವುದು ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಲಾರದು.

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಲ್ಲ. 'ರಾಘವಾಂಕನು ಶರಣರ ಚಾರಿತ್ರ ಪಂಚಕಾವ್ಯವಂ ಪೇಳಿದನು' (ಕವಿಚರಿತೆ I, ಪುಟ ೨೩೫) ಎಂದು ಪ್ರವಾದವಿದೆ. ಈ ಪಂಚ 'ಚಾರಿತ್ರ' ಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯವೂ ಒಂದಾಗಿರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಕೆಲವುಕಡೆ ಇದಕ್ಕೆ 'ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಚರಿತೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕವಿಯೂ 'ಕೃತಿಗೆ ನಾಮಂ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಚಾರಿತ್ರ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ (೧–೩).

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವೀರಶೈವ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಾದಿಯಲ್ಲಿ ಬಸವ ಚನ್ನಬಸವಾದಿಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವುದುಂಟು. ಹರಿಹರನಾಗಲಿ ರಾಘವಾಂಕನಾಗಲಿ ಇವರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಏನು ಕಾರಣವೋ ನಿರ್ಧರವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹರಿಹರಾದಿಗಳು ಬಸವ ಚನ್ನಬಸವರಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದರೂ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಕಾವ್ಯಕಲಾನಿಧಿಯ ಸಂಪಾದಕರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.[5] ಆದರೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದುವೇಳೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಸಮಕಾಲಿಕರೆಂದಾದರೂ ಹೇಳಬಹುದಲ್ಲದೆ ಹರಿಹರಾದಿಗಳು ಮುಂಚೆ ಇದ್ದರು ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರು ವೀರಶೈವರೇ ಆದರೂ ಬಸವೇಶ್ವರನ ಮತಾನುಯಾಯಿಗಳಲ್ಲದಿರಬಹುದೆಂಬುದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರ ಮತ. ಆದರೆ ಹರಿಹರನು ಶರಣರ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಸವೇಶ್ವರನನ್ನು ಶರಣನೆಂದು ಗಣಿಸಿ ಅವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆದಿರುವಂತಿದೆ.[6] ಇದರಿಂದ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರಿಗೆ ಬಸವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯಭಾವವಿತ್ತೆಂದೇನೋ ಹೇಳಬಹುದು.[7]

---

[5] ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯದ (೧೯೦೯), ಭೂಮಿಕೆ, ಪುಟ ೪.

[6] 'ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ' ಯನ್ನು ನೋಡಿ.

[7] ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದ ಜಾತಿ ಮತ ಕುಲಾಚಾರಗಳಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಶೈವಾಗಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕರ್ಮಾಚರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಶೈವರೆಂದೂ, ಬಸವ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಅಲ್ಲಮಾದಿಗಳು ಕರ್ಮ ಜಾತಿ ಮತಾಗಮಗಳ ಬಂಧನವನ್ನು ನೀಗಿಕೊಂಡು ಶಿವಾನುಭವ ಸತ್ವಶುದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಿದ್ಧಪುರುಷರೆಂದೂ ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಗ್ರಂಥಗಳು

ರಾಘವಾಂಕನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಪುರಾಣ, ಸೋಮನಾಥಚರಿತ್ರೆ, ಇವು ಮೂರು ಮಾತ್ರ ಸಿಕ್ಕಿ ಅಚ್ಚಾಗಿವೆಯೆಂದೂ ವೀರೇಶ್ವರ ಚರಿತೆ, ಶರಭಚಾರಿತ್ರ, ಹರಿಹರ ಮಹತ್ವ ಇವು ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ. " ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶನ ರಾಘವಾಂಕ ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ, ವೀರೇಶಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರನು ದಕ್ಷಾಧ್ವರವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ ಕಥೆಯೂ, ಶರಭಚಾರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ರಕ್ತಪಾನದಿಂದ ಮತ್ತನಾದ ನರಸಿಂಹನನ್ನು ವೀರಭದ್ರನು ಶರಭಾಕಾರದಿಂದ ಶಿಕ್ಷಿಸಿದ ಕಥೆಯೂ, ಹರಿಹರ ಮಹತ್ವದಲ್ಲಿ ಹಂಪೆಯ ಹರೀಶ್ವರನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ." [8]

ಸಿದ್ಧರಾಮಪುರಾಣ

ಸಿದ್ಧರಾಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ :—

ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ [9] ನನ್ನಪ್ಪನೆಂಬ ಪ್ರಭುವು ಚಾಮಲದೇವಿಯೆಂಬ ಅರಸಿಯೊಡನೆ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. (III. ೩೦) ಆಗ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮುದ್ದಯ್ಯ ಸುಗ್ಗವ್ವೆ ಎಂಬವರಿಗೆ 'ದೇಹ ವಿಕಾರ ವಿಷಯಂಗಳಳಿದ ಬಳಿಕ' ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಾಂಶಸಂಭೂತನಾದ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಇವನಿಗೆ ತಾಯಿತಂದೆಗಳು ಧೂಳಿಮಾಕಾಳಯ್ಯನೆಂದು ತಮ್ಮ ಮನೆದೇವರ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಜಡಭರತನಾಗಿದ್ದ ಈ ಮಗನನ್ನು ಮುದ್ದಯ್ಯನು ದನಕಾಯುವುದಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಒಂದುದಿನ ಶಿವದರ್ಶನವಾಯಿತು. ತನಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತವನು ಶ್ರೀಶೈಲದಲ್ಲಿರುವ ಮಲ್ಲಿನಾಥನೆಂದು

---

8 ಕವಿಚರಿತೆ I. ಪು. ೨೪೪.

9 'ಸುವರ್ಣವಲ್ಲಿ' (I. ೧೩): ಈಗಿನ ಸೋಲಾಪುರ.

ಕೇಳಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಯಾತ್ರಿಕರೊಡನೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಹುಡುಗನು ಎಂದಿನಂತೆ ಮನೆಗೆ ಬಾರದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಅಣ್ಣನಾದ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ದರ್ಶನಮಾಡಿ ಶಿವಮಯನಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮನನ್ನು ಊರಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದನು.

ಅನಂತರ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಗೂ ಅಣ್ಣನಿಗೂ ಶಿವದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಶಿವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿ, ಕೆರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅನೇಕ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

ಈ ಮಧ್ಯೆ ವೀರನಾದ ಜಗದೇವನಿಂದ ಬಿಜ್ಜಳರಾಯನು ಅಳಿದುಹೋದನು. ಬಿಜ್ಜಳನ ತಮ್ಮನಾದ ಕರ್ಣದೇವನು ತನಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಪಟ್ಟಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಪದೇಪದೇ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನು.[10] ಆದರೆ "ಹರ ಮುನ್ನ ಹರಸಿ ಕಟ್ಟಿದ ಲಿಖಿತ ಪಟ್ಟಮಂ ಪರಿಹರಿಸಿ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾಡುವೀ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ. . ನರರಿಗಳವಲ್ಲ" (IX, ೨೦) ಎಂದು ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನಾ ದೇಶಗಳಿಂದ ಜನರು ಬರುತ್ತ ತಮ್ಮ ರೋಗಾದಿ ಉಪದ್ರವಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಅಲ್ಲಮನೂ ಅವನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ

---

[10] ಸೃಷ್ಟಿಯೆಲ್ಲವನಾಳ್ವ ಸ್ಥಿರಪಟ್ಟವಂ ತನಗೆ | ಕಟ್ಟುವಡೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ನಾಥನಾತನಂ | ದಟ್ಟಿದಂ ಕರ್ಣದೇವಂ ಸುಖಾಸನವನಾಳ್ಕುದುರೆಯಂ ಮಂತ್ರಿಯೊಡನೆ ॥ IX, ೧.

ದೇವ ನೀನೊಲಿದು ಬಂದಿಹೆಯೆಂದು ಹುಸಿವರೇ | ಜೀವಕ್ಕೆ ತಡೆಯಾಯ್ತು ಕರ್ಣದೇವಂ ನಿಮ್ಮ | ನಾವಗಂ ಬಿಜಯಗೈಸಿರೆ ತರಲಿಕಟ್ಟಿದನು ಬರಬೇಹುದೊಲ್ಲೆವೆನಲು ॥ ಸಾವೆನೆಂದನುಗೈಯೆ ಬೇಡಬೇಡವೊ ಅಣ್ಣ | ನಾವೇನು ಬಲ್ಲೆವೈ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ತನ್ನ | ಠಾವಿಂದ ತೆರಳುವಡೆಯನ್ನಿಚ್ಛೆಯೇ" IX, ೧೧.

. . ಎಲ್ಲವನು ಬಿನ್ನೈಸಿ ಪಟ್ಟಾದೇಶ ನಿರ್ಧಾರವ ॥ ಸೋದಿಸಿಂದೇ ಪೋಗಿ ನಾಳೆ ಬಹುದೆನಲವರು | ಮೇದಿನಿಯ ನಾಣ್ನುಡಿಯು ವಾರಣಾಸಿಯ ಬಿಟ್ಟು | ಪೋದರೇಂಬುವುದು ಯೆಮಗಾಯ್ತೆಂದು ಹರುಷಮಿಗಿಲಾಪುರಕ್ಕೈತಂದರು ॥ IX, ೧೬.

ಬಂದು ‘ ನೆರೆಯುವರಿಗತ್ತು ಕಣ್ಣು ಹೋಹಂದ ನಿಮಗೆ ’ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದನು. ಸಿದ್ಧನು ‘ ಸಾಕಾರನಿಷ್ಠೆ ಭೂತಂಗಳೊಳಗನು ಕಂಪೆ ತಾನೆ ಪರಬೊಮ್ಮ ’ ವೆಂದು ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿ ತನ್ನ ಕೆಲಸದಲ್ಲೇ ನಿರತನಾಗಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಮನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಕದಳಿಕಾವನದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಇದಾದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಹಾವಿನ ಹಾಳ ಕಲ್ಲಯ್ಯ ಮುಂತಾದ ಗುಡ್ಡರನ್ನು ಕರೆದು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿ ಕೆರೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಬಯ ಲಾದನು.

ಸೋಮನಾಥಚರಿತೆ

ಸೋಮನಾಥ ಚರಿತೆಯ ಕಥೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೀಗಿದೆ —

ಪುಲಿಗೆಱೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನರು ಹೆಚ್ಚಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಶಿವಾಲಯದ ಕದವನ್ನು ಹಾಕಿ, ‘ ಭೋಗವ ಕೆಡಿಸಿ ಸದೆಸೊಪ್ಪನೊಟ್ಟಿ ತೀರ್ಥವ ಹೂಳಿ ದುರ್ನೀತಿಯುಲಿ ನಡೆಯುತಿಹರು ’ ಎಂದು ನಾರದನು ಶಿವಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಶಿವನು ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಆದಿಗಣನಾಥನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗು ವಂತೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅವನು ಅದರಂತೆ ಪಶ್ಚಿಮಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರಪುರದಲ್ಲಿ ಹರದತ್ತ ಪುಣ್ಯವತಿಯೆಂಬ ವರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಪ್ರಾಯಸಮರ್ಥನಾದಮೇಲೆ ಅವನು ಒಂದುದಿನ ತೆಂಕನಾಡಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆಂದು ಹೊರಟು ‘ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯಚಕ್ರೇಶ ’ ನಿದ್ದ ಹುಲಿಗೆರೆಗೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಭಕ್ತರ (ಎಂದರೆ ಶೈವರ) ಮನೆಯೊಂದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಸದಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ಶಿವಾಲಯವಿತ್ತು; ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನು.

ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾಯಂಕಾಲ ತಿರುಗಾಡುತ್ತ ಪದ್ಮಾವತಿಯೆಂಬಾಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿ ಆಕೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳು ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟನು. ಪ್ರಣಯಭರವು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಮೆಯಾದಮೇಲೆ ಆಕೆ ಯಾರು, ಏನು, ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಲು ಆಕೆಯು ತಾನು ಪಾರಿಸಶೆಟ್ಟಿಯ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳು, ತನ್ನದು ಜೈನಮತ, ಎಂದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಾನು 'ಭವಿ' ಯನ್ನು ಕೂಡಿದ್ದು ತಪ್ಪೆಂದು ಕೊರಗಿ ಆದಯ್ಯನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆಂದು ನೆವಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟನು. ಆಕೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಆಕೆಯು ಹೋಜೇಶ್ವರದ ಹಿರಿಯ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ಶಿವದೀಕ್ಷೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಅವಳ ತಂದೆ ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಗಳಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆಕೆಯು 'ನೀನಾರು ನಾನಾರು ? ಸರ್ವಸ್ವವೆನಗೆನ್ನಿನಿಯನಲ್ಲದಿಲ್ಲೆಂದು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಿಂ ತಂದೆಯಂ ಜರಿದಳು.' ಕೊನೆಗೆ ತಂದೆಯು ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಇದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮಗಳು ಕೈಬಿಟ್ಟುಹೋದಾಳೆಂದು, ಯಾವ ದೇವರನ್ನಾದರೂ ಪೂಜಿಸಿಕೊ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತಣ್ಣಗಿದ್ದರೆ ಸಾಕು, ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾದನು.

ಒಂದುದಿನ ಆದಯ್ಯನು ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅಲ್ಲಿ ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ ಐದುಜನ ಶಿವಭಕ್ತರು ಬಂದರು. ಅವರು, ತಾವು ಸೇತುಯಾತ್ರೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತ ಐದು ಉಪವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದರೆಂದೂ, ತಮ್ಮನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಕೇಳದ್ದರಿಂದ ಈ ಹುಲಿಗೆರೆಯು ಹುಲಿಯೂರಾಯಿತೆಂದೂ ಹೇಳಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆದಯ್ಯನು ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರಿಬ್ಬರನ್ನು ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಕೂರಿಸಿ ತಾನು ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಡಿಗೆಮಾಡುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ತಾನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಶಿವಭಕ್ತರನ್ನು ಕರೆತರುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ಇತ್ತ ಕೊಪ್ಪಣದ ಕಡೆಯಿಂದ ಕೆಲವು ಮಲಧಾರಿಗಳಾದ ಶ್ರಮಣರು ಬರಲು ಅವರನ್ನು ಪಾರಿಸಶೆಟ್ಟಿಯು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಚರಿಗಗೆಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಅಡಿಗೆಯು ಮುಗಿದುಹೋಗಿದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಅವನೂ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ತನ್ನ ಮಗಳು ಶಿವಭಕ್ತರಿಗೆಂದು ಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು (ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅಕ್ಕಿ ಕೊಡುತ್ತೇವೆಂದು ಹೇಳಿ) ಬಲವಂತವಾಗಿ ತಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಶಿವಭಕ್ತರು ಬಂದಾಗ ಪದ್ಮಾವತಿಯು ತಿರುಗಿ ಅಡಿಗೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಆಗಲೆ ಕತ್ತಲೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಅವರು ರಾತ್ರಿಯೂಟಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆದಯ್ಯನು ಅವರಿಗೆ ಹಣ್ಣುಹಂಪಲುಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟು ಫಲಾಹಾರ ಮಾಡಿಸಿದನು.

ಈ ಅವಾಂತರದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಊಟ ಬೇಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿ, ಅತ್ತೆ, ಮಾವ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರೂ ಅವನು ಊಟಕ್ಕೆ ಏಳಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಸೆಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಬಂದು 'ಇವನೇನು ತಮ್ಮ ದೇವರನ್ನು ತಂದು ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಸುರಹೊನ್ನೆಯ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಜೈನಕುಲವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿದ ಹೊರತು ಊಟಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೇನೋ!'— ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿದನು. ಈ ಮಾತುಕೇಳಿ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು ಆದಯ್ಯನು ಒಂದು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ಸೋಮಯ್ಯನನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟೇ ಊಟಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹಟ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಊರಕಡೆ ಹೊರಟನು. ಪದ್ಮಾವತಿಯೂ ತನ್ನ ಗಂಡನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವವರೆಗೆ ತನ್ನ ತಾಯಿತಂದೆಗಳನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಟ ಹಿಡಿದಳು.

ಇತ್ತ ಆದಯ್ಯನು ಊರಕಡೆ ಹೊರಟು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ 'ಉರಿವುರಿವ ಬಿಸಿಲೊಳಗೆ ಬಳಲಿ ಬೆಂಡಾಗಿ' ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ದಿನದಮೇಲೆ ಸೋಮನಾಥನನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವನು ಭಕ್ತನ

ಮೇಲೆ ಕರುಣಿತೋರಿ ಆದಯ್ಯನನ್ನು ಪುಲಿಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದು ತಂದು ಬಿಟ್ಟು ತಾನು ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿ ಕೊಂಡನು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಶ್ರಮಣರು ಯಾರು ಬಂದು ತೆಗೆದರೂ ಬಾಗಿಲು ಬರದು ; ಹಾರೆ ಮುಂಡಿಗೆಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿರುಪ ಯೋಗವಾದುವು ; ಪಟ್ಟದಾನೆಯಿಂದ ಕದವನ್ನು ತಳ್ಳಿಸಿದರೂ ಅದು ಅಲ್ಲಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಆದಯ್ಯನು ಬಂದು ಶಿವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಿತು. ಆದರೆ, ಒಳಗೆ ಅರುಹ ಮೂರ್ತಿಯೊಡೆದು ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಮೂಡಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ, ಪುಲಿಗೆರೆಯ ಜೈನರೆಲ್ಲರೂ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆದಯ್ಯನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು. ಆದಯ್ಯ ನಿಗೆ ನಂದಿಯ ಸಹಾಯ ದೊರೆತು ಜೈನರೆಲ್ಲರೂ ಸೋತರು. ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯನು ಕಾಡಿಗೆ ಓಡಿಹೋದನು. ಅನಂತರ ಆದ ಯ್ಯನು ತನ್ನ ತಾಯಿ ತಂದೆ ಅತ್ತೆಮಾವಂದಿರನ್ನು ಊರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತಾನು ಪದ್ಮಾವತಿಯೊಡನೆ ಸೋಮನಾಥನ ಬಲದ ಕಂಬದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾದನು.

ಈ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ, ಸೋಮನಾಥಚರಿತೆಗಿಂತಲೂ ಸಿದ್ಧ ರಾಮಪುರಾಣದ ವಿಷಯವು ಹೆಚ್ಚು ಗಂಭೀರವಾಗಿದೆ ; ಗುರುಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ; ಇದರಲ್ಲಿ ಕೀಳುಭಾವ ಗಳಿಗಾಗಲಿ ಸಡಿಲವಾದ ಸಂಗತಿಗಳಿಗಾಗಲಿ, ಮತವೈಷಮ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಲಿ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲ. ಇದರ ನಾಯಕನು ಘುಟಿಕೆ, ಮೂಲಿಕೆ, ಅಂಜನ, ವಾದ, ವಶ್ಯ, ಕಾಲವಂಚನ, ಮಾರಣ, ಪರಕಾಯಪ್ರವೇಶ, ಮುಂತಾದವು ಗಳನ್ನು ಬಯಸುವ "ವಿಕಾರಿಸಿದ್ಧ" ನಲ್ಲ. ಈ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರು, ಸಾಧುಗಳು, ಅವತಾರಪುರುಷರು ಎಂದು ಗಣ್ಯರಾದ ವರ ಜೀವನಗಳಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನರು ಮೆಚ್ಚಿ ಆರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವಂಥ ಸಂಗತಿಗಳೇ ಇವೆ. ಇಂಥ

ಚಂಡಾಲರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ನೇಮಿಸಿದನು. ವಸಿಷ್ಠರು ಇದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಇದಾದ ಕೆಲವು ಕಾಲದಮೇಲೆ ತ್ರಯ್ಯಾರುಣನು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಅವನ ದೇಶ ದಲ್ಲಿ ಆ ಅಧರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ ದ್ವಾದಶವಾರ್ಷಿಕಕ್ಷಾಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಇತ್ತ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ತಪಶ್ಚರ್ಯೆಗಾಗಿ ಹೊರಟು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು.[14] ಕ್ಷಾಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಹೆಂಡತಿಯು ತನ್ನ ಮಗ ಗಾಲವನನ್ನು ಮಾರುವುದಕ್ಕೆ ತಂದಳು; ಮಿಕ್ಕವ ರಾದರೂ ಜೀವ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರಲಿ ಎಂಬುದು ಅವಳ ಆಸೆ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಸತ್ಯವ್ರತನು ಅನುಕಂಪೆಯಿಂದಲೂ ವಿಶ್ವಾ ಮಿತ್ರನನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರವೂ, ಗಾಲವನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಸಂಸಾರವನ್ನು ತಾನೇ ರಕ್ಷಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮೃಗಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿ ತಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಾಕುತ್ತ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಹನ್ನೆ ರಡು ವರ್ಷ ದೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು.

ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನೂ ದೇಶಕೋಶ ಅಂತಃಪುರಗಳನ್ನೂ ವಸಿಷ್ಠನೇ ಕಾಪಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೆ ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠನ ಮೇಲೆ ಕೋಪ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. 'ಸಪ್ತಪದಿ ಯಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗು ತ್ತದೆ? ಈ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ವಸಿಷ್ಠನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕೆ? ಅವನು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿದ್ದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾ

---

14 ಈತನು ಕನ್ಯಾಕುಬ್ಜದ ರಾಜನಾದ ಗಾಧಿಯಮಗ. (ಗಾಧಿಯ ತಂದೆ ಕುಶಿಕ, ತಾಯಿ ಪುರುಕುತ್ಸಿ—ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದ ಪುರು ಕುತ್ಸ ರಾಜನ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳು.) ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಗೆ ಮೊದಲನ ಹೆಸರು ವಿಶ್ವರಥ: ತಪಶ್ಚರ್ಯೆಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಏನುಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಅವನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.' ಎಂದು ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು. 'ತಂದೆಗೆ ಕೋಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ಆ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಈ ದ್ವಾದಶವಾರ್ಷಿಕ ಕ್ಷಾಮ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟರೆ ದೋಷ ನಿವಾರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ (ಅವನಿಗೋ ಅವನ ಮಗನಿಗೋ) ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡೋಣ' ಎಂದು ವಸಿಷ್ಠನು ಯೋಚಿಸಿದ್ದನು. ಅದು ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅಂತು ಹನ್ನೆರಡುವರ್ಷ ವ್ರತದಲ್ಲಿರುತ್ತ, ಒಂದುದಿನ ಮತ್ತಾವ ಮಾಂಸವೂ ದೊರಕದೆ ಹೋಗಲು ಸತ್ಯವ್ರತನು, ಕೋಪ ಮೋಹ ಆಯಾಸ ಹಸಿವು ಇವುಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ, ದಸ್ಯು ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ವಸಿಷ್ಠನ ಗೋವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂದು ತಾನೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಕುಟುಂಬದವರೂ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ವಸಿಷ್ಠನು ಕೋಪಗೊಂಡು ಸತ್ಯವ್ರತನನ್ನು 'ತ್ರಿಶಂಕು'ವೆಂದು ಕರೆದನು. (ತ್ರಿಶಂಕು—ಮೂರು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನು.)

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ತನ್ನ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಸತ್ಯವ್ರತನು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ವಸಿಷ್ಠರ ಎದುರಿಗೇ ಅವನಿಂದ ಯಾಗಮಾಡಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿದನು. (ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯ, VIII, ೩೯.)

ಈ ತ್ರಿಶಂಕುವಿನ ಮಗನೇ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ; ಅವನಮಗ ರೋಹಿತ.

ರೋಹಿತನು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ವಿವರವನ್ನು ಐತರೇಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಿಂದ[15] ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿನ ವೃತ್ತಾಂತವು, ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ, ಹೀಗಿದೆ.—(ಅನುಬಂಧ II ನೋಡಿ.)

---

[15] ಐತರೇಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಕೂ ಸಾಂಖ್ಯಾಯನ ಶ್ರೌತಸೂತ್ರಕ್ಕೂ (Max Muller— History of Ancient Sanskrit Literature—Appendix) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಇವೆರಡರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೇ ವೇದಾರ್ಥದೀಪಿಕೆಯು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ.

[16] ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು, ನಾರದರ ಮಾತಿನಂತೆ, ವರುಣನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ತನಗೆ ಗಂಡು ಮಗುವಾದರೆ ಅದನ್ನು ವರುಣನಿಗೆ ಬಲಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹರಕೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡನು. ಮಗುವಾಯಿತು. ಅವನಿಗೆ ರೋಹಿತನೆಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟರು. ಆದರೆ, ಕೂಡಲೆ ಅವನನ್ನು ಹರಕೆಯಂತೆ ಬಲಿ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಹತ್ತುದಿನ ಕಳೆಯಲಿ, ಹಲ್ಲು ಹುಟ್ಟಲಿ, ಹಲ್ಲು ಬೀಳಲಿ, ಬಿದ್ದ ಹಲ್ಲು ತಿರುಗಿ ಹುಟ್ಟಲಿ, ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಂತಾಗಲಿ ಎಂದು ಕಾಲಕಳೆದನು. ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವನಾದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಬಲಿಕೊಡಬೇಕೆನ್ನಲು ರೋಹಿತನು ಒಪ್ಪದೆ ಕಾಡಿಗೆ ಓಡಿಹೋದನು.[17] ಆದ್ದರಿಂದ ವರುಣನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನೇ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಅವನಿಗೆ ಜಲೋದರ ರೋಗ ಬಂತು.

ಇತ್ತ ರೋಹಿತನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತ ಒಂದು ವರ್ಷವಾದಮೇಲೆ, ತಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ರೋಗ ಬಂದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಊರಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಆದರೆ ಇಂದ್ರನು ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಇನ್ನೂ ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಿದನು. ಮತ್ತೊಂದು ವರ್ಷದಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಊರಿನಕಡೆಗೆ ಹೊರಡಲು ಮತ್ತೆ ಹಾಗೇ ಆಯಿತು. ಹೀಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆರು ವರ್ಷ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಅಜೀಗರ್ತನೆಂಬ [18] ಋಷಿಯನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವನಿಗೆ ಶುನಃಪುಚ್ಛ, ಶುನಶ್ಶೇಪ, ಶುನೋಲಾಂಗೂಲ ಎಂಬ

---

[16] ಐತರೇಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಪಂಚಿಕಾ vii, ಅಧ್ಯಾಯ ೩. ಹ. ಕಾ. ಸಂಗ್ರಹ ೨; ೭–೮.

[17] ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೇ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಗನನ್ನು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟನೆಂದು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

[18] ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ 'ಋಚೀಕ' ಎಂದಿದೆ. ಋಚೀಕ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿ 'ಅಜೀಗ' ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವೆರಡು ಹೆಸರುಗಳೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರಬಹುದು.

ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ತನಗೆ ಮಾರ ಬೇಕೆಂದೂ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ತಾನು ನೂರು ಹಸುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆನೆಂದೂ ರೋಹಿತನು ಕೇಳಿದನು. ಹಿರಿಯ ಮಗನನ್ನು ಕೊಡಲು ತಂದೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ; ಕಿರಿಯ ಮಗನನ್ನು ಕೊಡಲು ತಾಯಿ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಉಳಿದವನು ನಿರ್ಭಾಗ್ಯ ಶುನಶ್ಶೇಪ. ಅವನನ್ನು ನೂರು ಹಸುಗಳಿಗೆ ಕೊಂಡು ತಂದು ರೋಹಿತನು ತನ್ನ ಬದಲಾಗಿ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ವರುಣನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಆಗ ನಡೆದ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಶುನಶ್ಶೇಪನೇ ಪಶುವಾದನು. ಈ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಹೋತೃವೂ, ಜಮದಗ್ನಿಯು ಅಧ್ವರ್ಯುವೂ, ಆಯಾಸ್ಯನು ಉದ್ಗಾತೃವೂ, ವಸಿಷ್ಠನು ಬ್ರಹ್ಮನೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಪಶುವಾದ ಶುನಶ್ಶೇಪನನ್ನು ಯೂಪಸ್ತಂಭಕ್ಕೆ ಬಂಧಿಸಲು ಯಾರೂ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಮಾರಿದ ತಂದೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ನೂರು ಹಸುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ತಾನು ಬಂಧಿಸುವುದಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬಂದನು. ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೂ ಹೀಗೇ ಆಯಿತು. ಮತ್ತೊಂದು ನೂರು ಹಸುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಜೀಗರ್ತನೇ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹರಿತಮಾಡಿ ಮುಂದುವರಿದನು. ಆಗ ಶುನಶ್ಶೇಪನು ಪ್ರಜಾಪತಿ, ಅಗ್ನಿ, ಸವಿತೃ, ವರುಣ, ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು, ಇಂದ್ರ, ಉಷಸ್ಸು ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತ ಮಾಡುತ್ತ ಒಂದು ಕಡೆ ಅವನ ಕಟ್ಟುಗಳೂ ಸಡಲಿದುವು, ಮತ್ತೊಂದುಕಡೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಹೊಟ್ಟೆಯೂ ತೆಳ್ಳಗಾಗುತ್ತ ಬಂದು ರೋಗ ವಾಸಿಯಾಯಿತು.

ಯಾಗ ಮುಗಿದು ಅವಭೃಥಸ್ನಾನವಾದಮೇಲೆ ಶುನಶ್ಶೇಪನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಜೀಗರ್ತನು ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ

ಕೊಡಿರೆಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಆದರೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. "ದೇವತೆಗಳು ಇವನನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ; ಇವನು ನನ್ನ ಮಗ 'ದೇವರಾತ'" ಎಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು. ಶುನಶ್ಶೇಪನು 'ಕತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಶೂದ್ರನೂ ಮಾಡದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲು ಹೊರಟಿದ್ದೀಯೆ; ನನಗಿಂತ ಮುನ್ನೂರು ಹಸುಗಳೇ ನಿನಗೆ ಹೆಚ್ಚಾದುವಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿದನು. ಆಗ ತಂದೆಯು ತಾನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುತಾಪಪಟ್ಟು 'ನೂರು ಹಸುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ, ಬಾ' ಎಂದು ಮಗನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ಶುನಶ್ಶೇಪನು ಒಪ್ಪದೆ 'ಒಂದುಸಾರಿ ಪಾಪಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದವನು ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿಯೂ ಮಾಡಬಹುದು' ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದನು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೂ ಅವನ ಮಾತನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿ 'ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಅವನು ಎಷ್ಟು ಭಯಂಕರನಾಗಿದ್ದನಪ್ಪ! ಪುನಃ ಅವನ ಮಗನಾಗಬೇಡ ಕಂಡೆಯಾ! ನಮ್ಮ ವಂಶಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಡು; ನನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾಗು' ಎಂದು, ತನಗೆ ನೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೂ, ಅವನನ್ನು ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಜ್ಯೇಷ್ಠನಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದನು.[19]

ಈ ಶುನಶ್ಶೇಪನ ನರಮೇಧವು ನಡೆದಮೇಲೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ರಾಜಸೂಯಯಾಗಮಾಡಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳಿದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.[20] ಈ ಭಾಗವು, ಎಂದರೆ ಹರಿ

---

[19] ಈ ಭಾಗವು ಸ್ವಲ್ಪ ಈಚಿನದೆಂದು ಡಾ॥ ಕೀತ್‌ರವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. (ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ರಾಯಲ್ ಏಷಿಯಾಟಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿ ಪತ್ರಿಕೆ, ೧೯೧೧, ಪುಟ ೯೮೮) ಆದರೆ ಪುರಾಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹಳೆಯದಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಅದರ ಭಾಷೆಯಿಂದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.

[20] ಐತರೇಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದ ಪ್ರಕಾರ ರೋಹಿತಾಶ್ವನು ಕಾಡಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಹದಿನೆಂಟು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷವಾದರೂ ಆಗಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನಂತೆ ವರ್ಣಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ.

ಶ್ಚಂದ್ರನು ಸತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ದೇಶಕೋಶಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟದ್ದು ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ವಾಯುಪುರಾಣ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ಈಚಿನವುಗಳೆನಿಸಿದ ಕೆಲವು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಚಂಡಕೌಶಿಕ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. ಈಚಿನ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ, ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣ ದೇವೀಭಾಗವತಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿವೆ. [21] ದೇವೀಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ದೇವೀ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರೋಪಾಖ್ಯಾನವು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇವೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಲತಿಯರ ವೃತ್ತಾಂತವಿಲ್ಲ. ದೇವೀಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯೂ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯದಲ್ಲಿ ಮೂವರು ವಿದ್ಯಾಧಿದೇವತೆಗಳೂ ಬರುತ್ತಾರೆ. (ಕೃಷ್ಣರಾಜ ವಾಣೀವಿಲಾಸ) ಭಾರತದ ಕನ್ನಡ ಟೀಕಿನಲ್ಲಿ ವನಪರ್ವದೊಳಗೆ ರಾಮೋಪಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೂ ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಉಪಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಉಪಾಖ್ಯಾನವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತಭಾರತದ ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣ ಪಾಠವೊಂದರಲ್ಲೂ ಇದು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನದ ಮಧ್ಯೆ ಕೇವಲ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದಲೂ ಟೀಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಈ ಕಥೆಯು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಆದರೂ ರಾಘವಾಂಕನ

---

[21] ಶ್ರೀಮದ್ ಭಾಗವತ ನವಮಸ್ಕಂಧ (ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ) ದಲ್ಲಿಯೂ ದೇವೀಭಾಗವತ (ಏಳನೆಯ ಸ್ಕಂಧ) ದಲ್ಲಿಯೂ ತ್ರಯ್ಯಾರುಣನ ವೃತ್ತಾಂತದಿಂದ ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಥಾಂಶಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಸತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮದ ವಿಸ್ತೃತವಿವರಣೆಯಿಲ್ಲ. ಅದು ಎರಡು ಮೂರು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿದುಹೋಗಿದೆ.

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಗ್ರಂಥಸ್ಥವೋ ಕಂಠಸ್ಥವೋ ಆಗಿದ್ದ ಇಂಥ ಒಂದು ವಿಸ್ತೃತಪಾಠವೇ ಮೂಲವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.[22]

ಮೇಲಿನ ವೈದಿಕ ಪೌರಾಣಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು, ಐತರೇಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದ ಕಥೆಯಂತೆ, ಸತ್ಯಸಂಧನೇನಲ್ಲ. ಮಗನ ಮೇಲಣ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ವರುಣನನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಲೆಳಸಿ, ರೋಗತಂದುಕೊಂಡು, ಜೀವಕ್ಕೆ ಜೀವ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಕೊನೆಗೆ ಯಾವ ನಷ್ಟಕ್ಕೂ ಗುರಿಯಾಗದೆ ಗುರುಹಿರಿಯರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ ದೇವತೆಗಳ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೂ, ತನ್ನನ್ನೂ ಮಗನನ್ನೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡವನು. (ಇದು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಷಂಗಿತವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. – ಸಂಗ್ರಹ. ಅಧ್ಯಾಯ ೨ ಪದ್ಯ ೭–೮.) ಪ್ರಾಚೀನ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ 'ಸತ್ಯವ್ರತ' ನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಲ್ಲ ಅವನ ತಂದೆ; ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯೆಲ್ಲಾ ಅವನು ಮಾಡಿದ ರಾಜಸೂಯ ಯಾಗಕ್ಕೆ. (ಮಹಾಭಾರತ, ಸಭಾ. XII, 10—25) ಅವನ ಸತ್ಯಸಂಧತೆಯು ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವುದು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುಂತಾದ ಈಚಿನ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ; ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಮೂಲಕ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ, ಅವನ ಸತ್ಯ, ಅದನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ

---

[22] ಇದು ಯಾವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಶೈವಪುರಾಣವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಶಿವಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಈ ಭಾಗದ ವಿಸ್ತಾರವಿಲ್ಲ. ಸ್ಕಾಂದ ಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ "ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರೋಪಾಖ್ಯಾನ"ವೇ (ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕಳಾನಿಧಿ ಮುದ್ರಾಕ್ಷರಶಾಲಾ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೮೮೨) ಈ ಭಾಗವನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ—ಅರವತ್ತು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ—ವಿಸ್ತರಿಸಿರುವ ಗ್ರಂಥ. ಆದರೆ ನಾವು ನೋಡಿರುವ ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ (ವೆಂಕಟೇಶ್ವರಪ್ರೆಸ್, ಬೊಂಬಾಯಿ) ಇದು ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಅವನು ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟ, ಆ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಮೂಲವಾದ ಅವನ ಕೋಪ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದೆ. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಸತ್ಯಸಂಧತೆಯ ಘನತೆ ಪರಿಮಾಣಗಳನ್ನು ಉಜ್ಜ್ವಲಮಾಡಿ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ಅನುರೂಪವಾಗಿ ಕಥಾವಿಸ್ತಾರ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಕಷ್ಟ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಕ್ರೌರ್ಯ ಮುಂತಾದವು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗಿವೆ. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಒಪ್ಪಿದ ದಕ್ಷಿಣೆಯ ಸಂಪಾದನೆಗೋಸ್ಕರ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಮಾರಿ ತನ್ನನ್ನು ಒಬ್ಬ ಚಂಡಾಲನಿಗೆ ಮಾರಿಕೊಂಡು ಕೊನೆಗೆ ಶ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಸೇರಿದ್ದು ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯಾಂಶವಾದರೂ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನೂ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಕಷ್ಟವನ್ನೂ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಇತರ ಸಂಗತಿಗಳು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣದಿಂದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯದವರೆಗೆ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಜಲೋದರದಂತೆಯೇ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಬೃಹದಾಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಹೀಗೆ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ರಾಜಸೂಯಯಾಗದ ಭೂರಿದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿದ್ದದ್ದು, ಚಂಡಕೌಶಿಕದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ ವರಹವಾಗಿ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಕವಡೆ ಚಿಮ್ಮಿದರೆ ಆಗುವಷ್ಟು ಎತ್ತರದ ಧನರಾಶಿಯಾಗಿದೆ. ದೇವೀಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಂದ ಕಾಮಿತಳಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬಳು ಸುಂದರಿಯು.[23] ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ

---

[23] ನಾರ್ಯೂಚುಃ—

ರಾಜನ್ ಮಾಂ ಬಾಧತೇತ್ಯರ್ಥಂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋ ಮಹಾಮುನಿಃ।
ತಪಃ ಕರೋತಿ ಯದ್ಘೋರಂ ಮದರ್ಥಂ ಕೌಶಿಕೋ ವನೇ॥
ತೇನಾಹಂ ದುಃಖಿತಾ ರಾಜನ್ ವಿಷಯೇ ತವ ಸುವ್ರತ।
ವಿದ್ಧಿ ಮಾಂ ಕಮನಾಂ ಕಾಂತಾಂ ಪೀಡಿತಾಂ ಮುನಿನಾ ಭೃಶಂ॥
(ದೇವೀಭಾಗವತ, ಸ್ಕಂಧ VII, ಅಧ್ಯಾಯ ೧೮ ಶ್ಲೋ ೭–೮.)

ದಲ್ಲಿಯೂ ಚಂಡಕೌಶಿಕದಲ್ಲಿಯೂ ವಿದ್ಯಾಧಿದೇವತೆಗಳಾಗಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಂದ ಬಿಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಗಾಣರಾಣಿ'ಯರಾದ ಹೊಲತಿಯರಾಗಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಾರೆ; ಕೌಶಿಕನಿಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಅವನಿಗಿಂತ ಕ್ರೂರನಾದ ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ಚಂದ್ರಮತೀ ರೋಹಿತಾಶ್ವರನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವವನು ಮೊದಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೇಷದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ; ಆಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ದಯಾವಂತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ಅವನು ಕ್ರಮೇಣ 'ಅತಿಕೋಪಿ' ಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ, ಅವನ ಸುತ್ತ ಅವನಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಒಂದು ನಿಷ್ಠುರಪ್ರಪಂಚವೇ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ (ಹ.ಕಾ. ಸಂಗ್ರಹ ೮–೨). ಕಾಶೀರಾಜನೂ ಅವನ ಮಗನೂ ನಿರ್ಮಿತರಾಗಿ ಪುತ್ರಶೋಕಸಂತಪ್ತೆಯಾದ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯ ಚಂದ್ರಮತಿಯಮೇಲೆ ಶಿಶುಹತ್ಯೆಯ ದೋಷ ಹೊತ್ತು ಶ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಗಂಡನಿಂದಲೇ ತಲೆ ಹೊಡಿಸುವ ಘೋರಸನ್ನಿವೇಶವು ಬರುತ್ತದೆ. (ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ದೇವೀಭಾಗವತಗಳಲ್ಲಿ ತಾಯಿತಂದೆಗಳು ಮಗನ ಶವದೊಡನೆ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡುವಾಗ ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಅವರನ್ನು ತಡೆಯುವರು.) ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಪಾತ್ರ ಪರಿವರ್ತನ. ಐತರೇಯಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಕೌಶಿಕನು ಕಾರುಣ್ಯ ಮೂರ್ತಿ. ಅವನ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಶುನಶ್ಶೇಪನಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ದೊರೆತದ್ದು. (ಅವನು ಆ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಸೋದರಮಾವನೋ ಸೋದರಜ್ಜನೋ ಇರಬಹುದು; ಆದರೂ ಅವನ ಕರುಣವು ಕೇವಲ ಬಂಧುಪಕ್ಷಪಾತವಲ್ಲ.) ಇಂಥ ರಾಜರ್ಷಿಯು, ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯು, ಈ ಕಥೆಯ ಚರಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಪ್ರಚಂಡಕೋಪದ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲತಕ್ಕವರಿಲ್ಲ, ಅವನು ಕೇಳುವ ದಕ್ಷಿಣೆಗೆ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲ, ಕೊಡುವ ಕಾಟಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅವನ ಉದ್ದೇಶವು ಒಳ್ಳೆಯ

ದಾಗಿದ್ದಿತೆಂದೂ ಅವನು 'ಲೋಕದ ಕಣ್ಗೆ ಕಡುಮುಳಿದರಂತೆ ತೋಱುಸಿ ಸತ್ಯಶುದ್ಧವಪ್ಪನ್ನೆಗಂ ಕಾಡಿ ನೋಡಿ ಕಡೆಯೊಳು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರಾಯಂಗೆ ಗಣವೆರಸಿ ಮೃಡನನೆಳತಂದಿತ್ತು ಕೀರ್ತಿಯಂ ಮೂಜಗದ ಕಡೆಗೆ ಹರಹಿದ' ನೆಂದೂ (೯--೧೧) ಹೇಳಿರುವುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಸತ್ಯಸೌಜನ್ಯಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ, ಅವನಿಗೂ ಅವನಮೂಲಕ ಲೋಕಕ್ಕೂ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವ ಶುಭೋದ್ದೇಶವು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸೂಚಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಈ ಉದ್ದೇಶವೇ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಇರುವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ವಸಿಷ್ಠರೊಡನೆ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಹೂಡಿದ ವ್ಯಾಜ್ಯವು ಬರಿಯ ನಟನೆಯಾಗಿ, ಪಾಠಕರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲಾದರೂ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಕಷ್ಟದ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯು ಕಡಮೆಯಾಗಿ, ಈ ಕಥೆಯ ಕರುಣರಸದ ಬಣ್ಣವು ಕುಂದುತ್ತದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಕ್ಷಾತ್ರಗುಣ, ವಸಿಷ್ಠನ ಮೇಲಣ ವೈರ, ಹಟ ಇವೇ ಆತನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಕಾಟಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. 'ತೀವಿದೊಡ್ಡೋಲಗದ ನಡುವೆ ತನ್ನಂ ಮೊದಲೊಳೋವಿ ನುಡಿಸದ ಕೋಪ ಒಂದು, ಆ ವಸಿಷ್ಠಮುನಿಯಾವುದಂ ಪೇಳ್ದಡದನಲ್ಲೆಂಬ ಭಾಷೆ ಎರಡು, ಅಖಿಳಜೀವಾವಳಿಯಲಿ ಭಾವಿಪಡೆ ಕುಂದನಲ್ಲದೆ ಲೇಸ ಕಾಣದಿಹ ಭಾವ' ಮೂರು, ಇವಿಷ್ಟೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಲ್ಲಿ ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡು ಕುಡಿವರಿದು ಕಡುಕೋಪವಾವರಿಸಿ, ವ್ಯಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ವಸಿಷ್ಠನು ತನ್ನನ್ನು 'ರಾಜಋಷಿಯೆಂದು ಕೆಟ್ಟಾಡಿತಕ್ಕಾ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನಸತ್ಯನಂ ಮಾಡಿಸುವೆ' ನೆಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿದನು. ಅವನ ಈ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಸತ್ಯಭಂಗವಪ್ಪರಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿಯುವಂತಿಲ್ಲ; ಅವನ ಜಾತ್ಯಭಿಮಾನವನ್ನು ಪುಡಿಗುಟ್ಟಲು ಅವನನ್ನು ಚಂಡಾಲ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಗಂಟುಹಾಕಬೇಕೆಂದೂ,

ಚಂಡಾಲನಿಗೆ ದಾಸನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಅವನು ವಿಶ್ವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವನು ; ಕೆಲವು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಹೋಗಲಿ, ಹೊಲತಿಯರನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಬಿಡಲಿ ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಗೆ ತವಕವಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಸತ್ಯದ ಘನತೆಯನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವ ಸದುದ್ದೇಶದಿಂದಾಗಲಿ, ವಸಿಷ್ಠನ ಮೇಲಣ ಹಟ ಕೋಪಗಳಿಂದಾಗಲಿ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಂದ ಆಡಿದ ಮಾತನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಈ ಚಂಡಾಲ ವೃತ್ತಾಂತಕ್ಕೆ ಔಚಿತ್ಯವಾಗಲಿ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಕಥೆ ಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೇನಿದ್ದೀತು ಎಂಬುದು, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ (ಪುಟ xxxii—xxxiv) ಪ್ರಾಚೀನಪುರಾಣ ಕಥೆಯನ್ನು ತಾತ್ತ್ವಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ತಿಳಿಯ ಬಹುದು.[24] ಆಗ ಫಲಿತವಾಗುವುದೇನೆಂದರೆ :—

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರೆ

ವಸಿಷ್ಠ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಪ್ರಾಚೀನ ಭರತ ಖಂಡದ ಚರಿತ್ರೆ ಯಲ್ಲಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು ಪ್ರಬಲರಾದ ರಾಜನಿರ್ಮಾಣಕರು. ವಸಿ ಷ್ಠನು[25] ತ್ರಯ್ಯಾರುಣನಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದು ಸತ್ಯವ್ರತ ತ್ರಿಶಂ

---

24 ಪುರಾಣದೊಳಗೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಚರಿತ್ರೆ ಅಡಗಿದೆಯೆಂದು ಈಗ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಿ ಶೀಲಿಸಿರುವವರಲ್ಲಿ ಎಫ್. ಇ ಪಾರ್ಗಿಟರ್ ಎಂಬವರು ಮುಖ್ಯರು. ಅವರು ತಮ್ಮ Ancient Indian Historical Tradition ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದ ಲ್ಲಿಯೂ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ರಾಯಲ್ ಏಷಿಯಾಟಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿ ಪತ್ರಿಗೆ ತಾವು ಬರೆದ ಎರಡು ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿಯೂ (೧೯೧೩, ೧೯೧೭) ಈ ಉಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಚರಿತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

25 ವಸಿಷ್ಠ ಎಂಬುದು ಕುಲದ ಹೆಸರು. (ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಸೂರ್ಯ ವಂಶದ ರಾಜರಿಗೆಲ್ಲಾ ಒಬ್ಬನೇ ಪುರೋಹಿತನಾಗಿರಲಾರನು.) ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ

ಕುವು ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾದಮೇಲೆ ತಾನು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ರಾಜ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಆಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಪ್ರಬಲನಾಗಿ ತ್ರಿಶಂಕುವನ್ನೂ ಅವನ ಕಾಲಾನಂತರ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನೂ[26] ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ತ್ರಿಶಂಕುವು ವ್ರತಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನವನಾಗಿದ್ದು ಹನ್ನೆರಡುವರ್ಷ ವಸಿಷ್ಠರ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಪುನಃ ವಸಿಷ್ಠರು ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಹುಟ್ಟು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲವೆಂದೋ, ಮತ್ತಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ರಾಜಸೂಯಯಾಗದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ಲಭಿಸದೆ ತೇಜೋವಧೆಯಾಗಿ ತಪಶ್ಚರ್ಯೆಗೆಂದು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ದ್ವೇಷಹುಟ್ಟಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಅವನಿಗೆ ಕಿರುಕುಳ ಕೊಟ್ಟ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. " ನನ್ನ ಕಡೆಯ ರಾಜನಾದ ' ಸತ್ಯವ್ರತ ' ತ್ರಿಶಂಕುವನ್ನು ಚಂಡಾಲನನ್ನಾಗಿಯೂ, ದೇಶಭ್ರಷ್ಟನನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ

ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ವಸಿಷ್ಠನಿಗೆ ದೇವರಾಜ ಅಥವಾ ' ದೇವರಾಜ ವಸಿಷ್ಠ ' ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಅವರ್ಷತಿ ಚ ಪರ್ಜನ್ಯೇ ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ದೇವರಾಟ್ ।
ವಸಿಷ್ಠೋ ಜೀವಯಾಮಾಸ ಯೇನ ಯಾತೋಕ್ಷಯಂ ಜಗತ್ ॥
ಮಹಾಭಾರತ XIII, ಅಧ್ಯಾಯ ೧೩೭, ಶ್ಲೋ. ೬೫.

' ದೇವರಾಜ ' ಎಂದರೆ ' ಇಂದ್ರ ' ಎಂದೂ ಅರ್ಥ. ಇದು ಬೆರೆತುಹೋಗಿ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ' ಇಂದ್ರ, ನೊಡನೆ ಸ್ಪರ್ಧೆ, ' ಇಂದ್ರ ' ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಸತ್ಯವಿಚಾರ, ' ಇಂದ್ರ ' ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ರೋಹಿತನನ್ನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರು ಎಂದು ವಾರಣ ಮಾಡುವುದು—ಮುಂತಾದ ಪರಿವರ್ತನವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಊಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.—
ಪಾರ್ಗಿಟರ್

[26] ಐತರೇಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದ ಪ್ರಕಾರ ಇವನ ಪೂರ್ತಿಯಾದ ಹೆಸರು " ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ವೈಧಸ ಐಕ್ಷ್ವಾಕ." ಇಲ್ಲಿ ' ವೈಧಸ ' ಎಂದರೆ ' ವೈವಸ್ವತ ' ಎಂಬಂತೆ, ಸೂರ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು ಎಂದು ಅರ್ಥವಿರುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇವನ ಕಾಲ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ. ಪೂ ೨,೧೦೦ ಇದ್ದಿರಬಹುದು.

ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನಿನ್ನ ಕಡೆಯ ರಾಜನಾದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನು 'ಅಸತ್ಯವ್ರತ' ನಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ದೇಶ ಭ್ರಷ್ಟನೂ ಚಂಡಾಲನೂ ಆಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ವಸಿಷ್ಠನ ಮೇಲೆ ಹಟ ತೊಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ವಸಿಷ್ಠನು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಕಾಲವನ್ನು ಕಾದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಆಗ (ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಪುರಾಣ, ಅಧ್ಯಾಯ ೮; ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ, ೩—೫.) ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ರಾಜ್ಯವು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಕೈತಪ್ಪಿ ಕೆಲವುಕಾಲ, ಹಿಂದೆ ವಸಿಷ್ಠರ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕೊನೆಗೆ ಸರ್ವಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೋ ರೋಹಿತಾಶ್ವನಿಗೋ ಬಂತೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪಿದರೆ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಂದ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಅವನಿಗೆ ಚಂಡಾಲ ಸಹವಾಸ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ತೊಟ್ಟ ಹಟವು ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ವರ್ಣನೆ

ರಾಘವಾಂಕನು ತತ್ತ್ವ ವಿವೇಚನೆಮಾಡಿ ಚರಿತ್ರೆ ಬರೆಯಲು ಹೊರಟವನಲ್ಲ; ತನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಬರೆದವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥಾಂಶಗಳ ಪರಿಪಾಕವೂ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯದ ಮೆರುಗೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ರಸವತ್ತಾದ ಕಥನಕ್ರಮ, ಸ್ಫುಟವಾದ ಪಾತ್ರಪ್ರದರ್ಶನ, ನೈಸರ್ಗಿಕವಾದ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು, ಭಾವಪ್ರಪಂಚ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚಗಳೆ ಖಚಿತವಾದ ವರ್ಣನೆಗಳು, ಜೀವನ ವಿಮರ್ಶೆ, ಭಾಷೆ, ಶೈಲಿ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅತಿಶಯವೂ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಕಥನರೀತಿ ಪಾತ್ರ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ರಮ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಸ್ವರೂಪ

ಗಳನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣನ ರೀತಿಯನ್ನು ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ವಿವರಿಸ ಬಹುದು.

ಇದು ವಸಿಷ್ಠರ ವರ್ಣನೆ :—

ತಿಳಿಗೊಳನ ಬಳಸಿ ನಳನಳಿಸಿ ಬೆಳೆದೆಳಮಾವು
ಗಳ ತಳದ ಮಲ್ಲಿಕಾಮಂಟಪದ ತಣ್ಣೆಳಲ
ತೆಳುಗಾಳಿಯೊಳು ಪುಣ್ಯವಪ್ಪ ಪುಳಿನಸ್ಥಳದ 'ಮೇಲಶೋಕೆಯ ತರು
ತಳಿರ ತೊಂಗಲ ಗದ್ದುಗೆಯೊಳೋಲಗಂಗೊಟ್ಟು ವಿನ ।
ಬಳಸಿ ಹಿಂದೆಡಬಲದೊಳಿಪ್ಪ ಮುನಿಗಳ ಕೂಡೆ
ನಲವಿನಿಂ ನುಡಿವ ಪಶುಪತಿಯಂತಿರಿರ್ದ ಮುನಿನಾಥ
ಕಣ್ಗೆಸೆದಿರ್ದನು ॥
(ಹ.ಕಾ. ಸಂಗ್ರಹ ೩-೩೧).

ಇದರಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠರ ಸಾತ್ವಿಕ ವೃತ್ತಿಯೂ ಶಾಂತಿ ಪ್ರೀತಿಗಳೂ ಅವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮೃದುವಾದ ತಂಪಾದ ಬಾಹ್ಯಸನ್ನಿವೇಶವೂ ಉಚಿತವಾದಲಲಿತ ಪದ ಪುಂಜಗಳಿಂದಲೇ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿವೆ.

ಇದು ಬೆಂಕಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಸಾಯುವವರ ವರ್ಣನೆ:—

ಕಡಗಿ ಕಬರ್ೊಗೆ ಸುತ್ತಿ ದಳ್ಳುರಿಗಳಲೆದು ಕೆಂ
ಗಿಡಿಗೆದಱಿ ಕೆಂಡಂಗಳಡಸಿ ಸುಡೆ ಮಿಡುಮಿಡನೆ
ಮಿಡುಕಿ ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟೊಱಲಿ ಕೆಡೆದೊಡಲು ಮಡಿದು
ಕೈಕಾಲ್ ಬೆಂದು ಸುಕ್ಕಿಸುಗಿದು . . . . ॥
(ಹ.ಕಾ. ಸಂಗ್ರಹ ೭-೬)

ಇದು ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚಿನ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದವರ ಹಲವು ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು, ಕರುಣ ಭಯಾನಕಗಳಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಶಬ್ದ ಗಳಿಂದ, ವಿವರಿಸುವುದಾಗಿದೆ.

ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಶಬ್ದಾಕ್ಷರಪ್ರಯೋಗವು ಸಾಹಿತ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಣವೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಗುಣವು ಗಂಗಾನದಿಯ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.—

ಘುಳುಘುಳಿಸಿ ಕವಿವ ತೆರೆಗಳು ಹಳಚಿ ಕುದಿದು ಬೊ
ಬ್ಬುಳಿಗುಡಲು ಮರಳಿ ಮೊಱಹಂ ಮೊಱೆದು ಮುರಿದಿಳಿದು
ಪೊಳೆವ ಸುಳಿಗಳ ಬಳಗಮಂ ಬಳಸಿ ಭೋರ್ಗರೆದು
ಬೊಬ್ಬಿಡುವ ತಳ್ಳಿವೊನಲು ।
ಸೆಳೆದು ಕೈಯಿಂ ಹೊಯ್ಲು ಹೋರಟೆಯೊಳುಕ್ಕಿ ಮು
ಮ್ಮುಳಿಪ ನೊರೆಬುದುಬುದವನೊಡೆಗಲಸಿ ಕದಡಿ ಕ
ಗ್ಗಳವಟ್ಟ ಲಹರಿಗಳ ಲಗ್ಗೆಯಿಂದೆಸೆವ ನದಿಯೊಪ್ಪ
ವನದೇವೊಗಳ್ವೆನು ॥
(ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ. X, ೨೯).

ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ನೀರು ನೊರೆ ಅಲೆ ಸುಳಿ ಸೆಳವು ಹೊಳಪು ಹೊನಲುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವಂತಿವೆ.

ಪಿಡಿದ ಸಂಬಳಿಗೋಲು ಕಾರೊಡಲು ಕೆಂಗಣ್ಣು
ಕುಡಿದು ಕೊಬ್ಬಿದ ಬಸುಱು ದಡದಡಿಸಿ ತರಹರಿಸು
ವಡಿಯು ಕೆದಱಿದ ತಲೆಯನಡಿಸಿ ಸುತ್ತಿದ ಮುಪ್ಪುರಿಯು
ಬಾರಿ ಕಡ್ತಣಿಗೆಯು ।
ಬಿಡದೆ ಧಟ್ಟನೆ ತೇಗಿ ನೆರವಿಯಂ ಬಯ್ವ . . . ॥

ಎಂಬ ಪದ್ಯವು (೭–೩೧) ನಾಲ್ಕೈದು ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ "ಬಿಱು ನುಡಿಯು ಕಲಿ ವೀರಬಾಹುಕನ" ಘೋರಚಿತ್ರವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ.

ಅರಿರಾಯರೊಳು ಕಾದಿ ಮಡಿದಾತನಲ್ಲ ಮುನಿ
ವರರ ಯಾಗವ ಕಾದು ಮಡಿದಾತನಲ್ಲ ದೇ
ವರಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿ ಮಡಿದವನಲ್ಲ ಮಾಂಸದಾನವ
ಬೇಡಿದಗೊಡಲನು ।
ಅರಿದರಿದು ಕೊಟ್ಟು ಮಡಿದವನಲ್ಲ ಹುಳ್ಳಿಯಂ
ತರಹೋಗಿ ಕಾಡೊಳಗೆ ಬಡಹಾವು ಕಚ್ಚಿ ಮುನಿ
ವರಿಗೆ ನಗೆಗೆಡೆಯಾಗಿ ನಿಷ್ಕಾರಣಂ ಮಡಿವರೇ . . . . ॥

ಎಂಬುದು ಧೀರೋದಾತ್ತ ಕ್ಷತ್ರಿಯನ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ.

ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಟೆ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಮತಿಯ ಗೋಳಾಟಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಈವಿಧವಾದ ವರ್ಣನೆಗಳು ಈಚಿನ ಜಯನೃಪಕಾವ್ಯ, ಚನ್ನಬಸವಪುರಾಣ, ಜೈಮಿನಿಭಾರತ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ, ಅಲಂಕಾರ ಕವಿಸಮಯ ಚಮತ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ[27] ಹಾಗೇ ರಾಘವಾಂಕನು ತನ್ನ ತರುವಾಯ ಬಂದ ಷಟ್ಪದಿಕರ್ತರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ನೀತಿ

ಪ್ರಾಚೀನಕವಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾವ್ಯರಮಣೀಯತೆಯೊಂದನ್ನೇ, ನೀತಿವಿರಹಿತವಾದ ರಸಪುಷ್ಟಿಯೊಂದನ್ನೇ, ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾವ್ಯ ಬರೆಯಲು ಹೊರಡುವವರಲ್ಲ; ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೇ ಶ್ರೇಯಃಕಾಂಕ್ಷಿಗಳು; ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಅವಿರುದ್ಧವಲ್ಲದ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಬಯಸತಕ್ಕವರು, ಧರ್ಮಾನುಗತವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಬೋಧಿಸತಕ್ಕವರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ರಾಘವಾಂಕನು, ಶಿವಭಕ್ತನೂ ಸತ್ಯಸಂಧನೂ ಆದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಕಥೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ

---

[27] ೧ ಶಬರ ಜಾಲವುಂ ಖಗಹೃದಯಶೂಲವುಂ ಮೃಗದ ಕಡೆಗಾಲವುಂ.
(೩-೧೪)

೨ ಹೆಂದದಾನಂದದಿಂ ಬಂದು ವಂದಿಸಿ ಮುಂಡೆ ನಿಂದೆಂದಿನಂದದಿಂದಿಂದು ಮುದದಿಂದ. (೩-೨೭)

೩ ಗರಳಗೊರಳವನರಳ ಸರಳಂಗೆ ಮುನಿವಂತೆ ಯುರುಳ ತಿರುಳಿನ ಹೊರಳಿಗಾತರಣ ಕೆರಳ್ವಂತೆ..... (೪-೧೦)

೪ ನವಭಂಗ ಭರಿತೆಯಾಗಿಯು ನತರ ಜನನಭಂಗವನಳಿವಳತ್ಯಧೋಗಮನೆಯಾಗಿಯು ಸೋಂಕಿದವರನತ್ಯೂರ್ಧ್ವಗಮನಂ ಮಾಳ್ಪಳ್.
(ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ X ೩೧) ಇತ್ಯಾದಿ.

ವಸ್ತುವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೂ 'ತುದಿಮೊದಲ್ತನಕ ಹೇಳಿದ ಕಾವ್ಯರಸಫಲಂಗಳನು ಸವಿಸುವುದು' ಅವನ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವೇ ಹೊರತು ಧರ್ಮೋಪದೇಶಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಲ್ಲ ; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಗ್ರಂಥದ ಮಧ್ಯೆ, ಅವಕಾಶವಿರುವ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪುರಾಣಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಧರ್ಮೋಪನ್ಯಾಸಗಳಿಲ್ಲ. ಅವೆಲ್ಲದರ ಸಾರವಾಗಿ ಅವನು ಸತ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ಸತ್ಯವು ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪ ; 'ಹರನೆಂಬುದೇ ಸತ್ಯ, ಸತ್ಯವೆಂಬುದು ಹರನು' ಎಂದು ಶ್ರುತಿ ಸಾರುತ್ತದೆ, ಆ ವಾಕ್ಯವನ್ನು 'ನಿರುತವಮಾಡಿದ ವೇದಪ್ರಮಾಣ ಪುರುಷ' ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ. ಸತ್ಯ ದಾನ ಶಾಂತಿ ಕ್ಷಮೆ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಆತನ ಪುಣ್ಯಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ 'ಆತನ ಪೊಗಳ್ದು ಜನ ಬದುಕಬೇಕೆಂಬುದು' ಅವನ ಆಶಯ. ಸತ್ಯವು ಧರ್ಮದ ಸಾರ, ಅದರಿಂದ ಇಹವೂ ಉಂಟು ಪರವೂ ಉಂಟು ; ಹುಸಿಯೇ ಹೊಲೆ ; 'ಅತಿ ಹುಸಿದನತಿಹೊಲೆಯ, ಹುಸಿಯದಿಹ ಹೊಲೆಯನುನ್ನತಯತಿವರಂ[28] ಹುಸಿದು ಮಾಡುವ ಮಹಾಯಜ್ಞಶತವೈದೆ ಪಂಚಪಾತಕ, ಸತ್ಯವೆರಸಿದನ್ಯಾಯವದು ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆ; ಶ್ರುತಿಮತವಿದು.' ಎಂದು ಪಾರ್ವತೀಪತಿಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. 'ಅನೃತವಜಿಯದ ಹೊಲೆಯನಂ ನೆನೆಯೆ ಪುಣ್ಯ.' ಸತ್ಯವಿಲ್ಲದ ಕುಲಾಚಾರವು ಸದಾಚಾರವಲ್ಲ. 'ಘನಸತ್ಯವೇ ಜೀವವೆಂದಿರ್ದ ಹೊಲೆಯನ ಸೇವೆ ಗುರುಸೇವೆ, ಹೊಲೆವೇಷ ಪಾವನ ಪುಣ್ಯವೇಷ . . . . . .' ಎಂಥ ಉತ್ತಮಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ತ್ರಿಶಂಕುವಿನಂತೆ 'ಅವಗುಣಂಗಳ ಸಂಗದಿಂ ಕುಲಂ

---

[28] ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ಹಿರಿಯ ಮಾದೇಶ್ವರ' ನಾಮದ ಕಂಬಳಿಯ ನಾಗಿದೇವನ ವೃತ್ತಾಂತವು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ (ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ ಪುಟ ೬೭: ಬಸವಪುರಾಣ, ಸಂಧಿ ೪೪.)

ಹಸಗೆಟ್ಟು' ಚಂಡಾಲನಾಗಬಹುದು. ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನಾದರೂ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಂಥವನು. ಗುಣಸಾಹಚರ್ಯದಿಂದ, ಕೆಚ್ಚಲ ಮಾಂಸದ ಮೂಲಕ ಬಂದ ಹಾಲಿನಹಾಗೂ, ಜೇನು ನೊಣದ ಮೂಲಕ ಬಂದ ಮಧುವಿನಹಾಗೂ. ಸರ್ವಗ್ರಾಹ್ಯನೂ ಪೂಜ್ಯನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಗುಣದಮುಂದೆ ಜಾತಿ ಕುಲಗಳಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಋಷಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಒಳಗೆ ನಿರ್ಮಲವಾಗ ಬೇಕು ; ಶಾಂತಿದಾಂತಿಗಳು ಬೇಕು.[29] ಅದಿಲ್ಲದೆ ಅತಿಕೋಪಾದಿ ಗಳಿದ್ದರೆ ಅವೇ 'ಮುನಿಗೆ ಹೊಲೆ.' ಇದು ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯವು ಮಾಡಿರುವ ಗುಣ ಕರ್ಮ ಜಾತಿ ಕುಲಾದಿ ಪರಿಶೀಲನೆ. ಇದು ಸರ್ವಸಮ್ಮತವೂ ಉದಾರವೂ ಆದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ರಾಘವಾಂಕನು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದನೋ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನೋ,[30] ಅಂತಶ್ಶುದ್ಧಿ ಸತ್ಯ ಸದಾಚಾರಾದಿ ಗಳನ್ನು ಅವರ ಉಪದೇಶಗಳಿಂದ ಉಜ್ಜ್ವಲ ಮಾಡಿಕೊಂಡನೋ ಬಿಟ್ಟನೋ ಈಗ ನಿರ್ಧರಮಾಡಿ ಹೇಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದ ರೂ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಗುಣಕರ್ಮ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ, ಅವನು ವಿಚಾರಪರಿಪ್ಲುತವಾಗಿದ್ದ, ಸತ್ಯಧರ್ಮಗಳ ತಿರುಳನ್ನು ಕಾಣ ಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಅಲ್ಲಮ ಬಸವೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ

---

[29] ವಸಿಷ್ಠನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ :—ನೀತಿ, ಶಾಂತಿ, ಭೂತದಯೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೃತ್ತಿ, ಇತ್ಯಾದಿ. (ಹ. ಕಾ ಸಂಗ್ರಹ ೩—೩೨)

[30] If they (ಹರೀಶ್ವರ, ರಾಘವಾಂಕ, ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸ) wrote in the reign of Narasimha I (1141-1173), they must belong to about that time (1165); but then they could scarcely have received their inspiration from Basava, and their works must be evidence of a general revival of Saivism, of which Basava's work was only a part. It would be otherwise if they lived under Narasimha II (1220-35) or Narasimha III (1254-1291)—*A History of Kanarese Literature* by E. P. Rice, pp. 43-44.

ಅನುಬಂಧ i

ಸತ್ಯವ್ರತ ತ್ರಿಶಂಕುವಿನ ಕಥೆ

ಹರಿವಂಶ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಶಿವಪುರಾಣಗಳು—ವಾಯು, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ, ಲಿಂಗಪುರಾಣಗಳು

ತಸ್ಯ ಸತ್ಯವ್ರತೋ ನಾಮ ಕುಮಾರೋಽಭೂನ್ಮಹಾಬಲಃ ।

ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಮಂತ್ರಾಣಾಂ
ವಿಘ್ನಂ ಚಕ್ರೇ ಸ ದುರ್ಮತಿಃ ॥
ಯೇನ ಭಾರ್ಯಾ ಹೃತಾ ಪೂರ್ವಂ
ಕೃತೋದ್ವಾಹಾ ಪರಸ್ಯ ವೈ ।
ಬಾಲ್ಯಾತ್ ಕಾಮಾಚ್ಚ ಮೋಹಾಚ್ಚ
ಸಂಹರ್ಷಾಚ್ಚಾಪಲೇನ ಚ ॥
ಜಹಾರ ಕನ್ಯಾಂ ಕಾಮಾಚ್ಚ
ಕಸ್ಯಚಿತ್ಪುರವಾಸಿನಃ ॥

ತೇನ ಭಾರ್ಯಾ ವಿದರ್ಭಸ್ಯ
ಹೃತಾ ಹತ್ವಾ ದಿವೌಕಸಃ ॥
ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಮಂತ್ರೇಷು
ನಿಷ್ಠಾಮಪ್ರಾಪಿತೇಷ್ವಿಹ ।
ಕಾಮಾದ್ಬಲಾಚ್ಚ ಮೋಹಾಚ್ಚ
ಸಂಹರ್ಷೇಣ ಬಲೇನ ಚ ॥
ಭಾವಿನೋಽರ್ಥಸ್ಯ ಚ ಬಲಾತ್
ತತ್ಕೃತಂ ತೇನ ಧೀಮತಾ ।

ತಮಧರ್ಮೇಣ ಸಂಯುಕ್ತಂ ರಾಜಾ ತ್ರಯ್ಯಾರುಣೋಽತ್ಯಜತ್ ॥
ಅಪಧ್ವಂಸೇತಿ ಬಹುಶೋ ವದನ್ ಕ್ರೋಧಸಮನ್ವಿತಃ ।
ಪಿತರಂ ಸೋಽಬ್ರವೀತ್ ತ್ಯಕ್ತಃ ಕ್ವ ಗಚ್ಛಾಮೀತಿ ವೈ ಮುಹುಃ ।
ಪಿತಾ ಚೈನಮಥೋವಾಚ ಶ್ವಪಾಕೈಸ್ಸಹ ವರ್ತಯ ।
ನಾಹಂ ಪುತ್ರೇಣ ಪುತ್ರಾರ್ಥೀ ತ್ವಯಾದ್ಯ ಕುಲಪಾಂಸನ ॥
ಇತ್ಯುಕ್ತಸ್ಸ ನಿರಾಕ್ರಾಮನ್ನಗರಾದ್ವಚನಾತ್ ಪಿತುಃ ।
ನ ಚೈನಂ ವಾರಯಾಮಾಸ ವಸಿಷ್ಠೋ ಭಗವಾನ್ ಋಷಿಃ ॥
ಸ ತು ಸತ್ಯವ್ರತೋ ಧೀಮಾನ್ ಶ್ವಪಾಕಾವಸಥಾಂತಿಕೇ ।
ಪಿತ್ರಾ ತ್ಯಕ್ತೋಽವಸದ್ವೀರಃ ಪಿತಾ ಚಾಸ್ಯ ವನಂ ಯಯೌ ॥
ತಸ್ಮಿಂಸ್ತು ವಿಷಯೇ ತಸ್ಯ ನಾವರ್ಷತ್ ಪಾಕಶಾಸನಃ ।
ಸಮಾ ದ್ವಾದಶ ಸಂಪೂರ್ಣಾಸ್ತೇನಾಧರ್ಮೇಣ ವೈ ತದಾ ॥
ದಾರಾಂಸ್ತು ತಸ್ಯ ವಿಷಯೇ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋ ಮಹಾತಪಾಃ ।
ಸಂನ್ಯಸ್ಯ ಸಾಗರಾನೂಪೇ ಚಕಾರ ವಿಪುಲಂ ತಪಃ ॥

ತಸ್ಯ ಪತ್ನೀ ಗಳೇ ಬದ್ಧ್ವಾ ಮಧ್ಯಮಂ ಪುತ್ರಮೌರಸಂ ।
ಶೇಷಸ್ಯ ಭರಣಾರ್ಥಾಯ ವ್ಯಕ್ರೀಣಾದ್ಗೋಶತೇನ ವೈ ॥
ತಂ ತು ಬದ್ಧಂ ಗಳೇ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಕ್ರಯಾರ್ಥಂ ನರೋತ್ತಮಃ ।
ಮಹರ್ಷಿಪುತ್ರಂ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ಮೋಕ್ಷಯಾಮಾಸ ಸುವ್ರತಃ ॥
ಸತ್ಯವ್ರತೋ ಮಹಾಬಾಹುರ್ಭರಣಂ ತಸ್ಯ ಚಾಕರೋತ್ ।
ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಸ್ಯ ತುಷ್ಟ್ಯರ್ಥಂ ಅನುಕಂಪಾರ್ಥಮೇವ ಚ ॥
ಸೋಽಭವದ್ಗಾಲವೋ ನಾಮ ಗಳೇ ಬಂಧಾನ್ಮಹಾತಪಾಃ ।
ಮಹರ್ಷಿಃ ಕೌಶಿಕೋ ಧೀಮಾಂಸ್ತೇನ ವೀರೇಣ ಮೋಕ್ಷಿತಃ ॥
ಸತ್ಯವ್ರತಸ್ತು ಭಕ್ತ್ಯಾ ಚ ಕೃಪಯಾ ಚ ಪ್ರತಿಜ್ಞಯಾ ।
ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಕಳತ್ರಂ ಚ ಬಭಾರ ವಿನಯೇ ಸ್ಥಿತಃ ॥
ಹತ್ವಾ ಮೃಗಾನ್ ವರಾಹಾಂಶ್ಚ ಮಹಿಷಾಂಶ್ಚ ವನೇಚರಾನ್ ।
ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾಶ್ರಮಾಭ್ಯಾಸೇ ತನ್ಮಾಂಸಮನಯತ್ ತತಃ ॥
ಉಪಾಂಶುವ್ರತಮಾಸ್ಥಾಯ ದೀಕ್ಷಾಂ ದ್ವಾದಶವಾರ್ಷಿಕೀಂ ।
ಪಿತುರ್ನಿಯೋಗಾದಭಜನ್ನೃಪೇ ತು ವನಮಾಸ್ಥಿತೇ ।
ಅಯೋಧ್ಯಾಂ ಚೈವ ರಾಷ್ಟ್ರಂ ಚ ತಥೈವಾಂತಃಪುರಂ ಮುನಿಃ ।
ಯಾಜ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯಸಂಯೋಗಾತ್ ವಸಿಷ್ಠಃ ಪರ್ಯರಕ್ಷತ ॥
ಸತ್ಯವ್ರತಸ್ತು ಬಾಲ್ಯಾತ್ತು ಭಾವಿನೋಽರ್ಥಸ್ಯ ವೈ ಬಲಾತ್ ।
ವಸಿಷ್ಠೇಽಭ್ಯಧಿಕಂ ಮನ್ಯುಂ ಧಾರಯಾಮಾಸ ನಿತ್ಯದಾ ॥
ಪಿತ್ರಾ ಹಿ ತಂ ತದಾ ರಾಷ್ಟ್ರಾತ್ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಂ ಸ್ವಮಾತ್ಮಜಂ ।
ನ ವಾರಯಾಮಾಸ ಮುನಿರ್ವಸಿಷ್ಠಃ ಕಾರಣೇನ ವೈ ॥
ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಮಂತ್ರಾಣಾಂ ನಿಷ್ಠಾ ಸ್ಯಾತ್ ಸಪ್ತಮೇ ಪದೇ ।

ಜಾನನ್ ಧರ್ಮಾನ್ವಸಿಷ್ಠಸ್ತು	ಜಾನನ್ ಧರ್ಮಾನ್ವಸಿಷ್ಠಸ್ತು
ನ ಮಾಂ ತ್ರಾತೀತಿ ಭೋದ್ವಿಜಾಃ	ನ ಚ ಮಂತ್ರಾನಿಹೇಚ್ಛತಿ ॥

ಇತಿ ಸತ್ಯವ್ರತೋ ರೋಷಂ ವಸಿಷ್ಠೇ ಮನಸಾಽಕರೋತ್ ।
ಗುಣಬುದ್ಧ್ಯಾ ತು ಭಗವಾನ್ ವಸಿಷ್ಠಃ ಕೃತವಾಂಸ್ತದಾ ॥
ನ ತು ಸತ್ಯವ್ರತಸ್ತಸ್ಯ ತಮುಪಾಂಶುಮಬುಧ್ಯತ ।
ತಸ್ಮಿನ್ನಪರಿತೋಷೋ ಯಃ ಪಿತುರಾಸೀನ್ಮಹಾತ್ಮನಃ ॥
ತೇನ ದ್ವಾದಶವರ್ಷಾಣಿ ನಾವರ್ಷತ್ ಪಾಕಶಾಸನಃ ।
ತೇನ ತ್ವಿದಾನೀಂ ವಹತಾ ದೀಕ್ಷಾಂ ತಾಂ ದುರ್ವಹಾಂ ಭುವಿ ॥

ಕುಲಸ್ಯ ನಿಷ್ಕೃತಿಸ್ಸ್ವಸ್ಯ ಕೃತಾ ಸಾ ವೈ ಭವೇದಿತಿ ।
ನ ತಂ ವಸಿಷ್ಠೋ ಭಗವಾನ್ ಪಿತ್ರಾ ತ್ಯಕ್ತಂ ನ್ಯವಾರಯತ್ ॥

ಅಭಿಷೇಕ್ಷ್ಯಾಮ್ಯಹಂ ಪುತ್ರಂ ಅಸ್ಯೇತ್ಯೇವಂಮತಿರ್ಮುನಿಃ ।	ಅಭಿಷೇಕ್ಷ್ಯಾಮ್ಯಹಂ ರಾಜ್ಯೇ ಪಶ್ಚಾದೇನಮಿತಿ ಪ್ರಭುಃ ॥

ಸ ತು ದ್ವಾದಶ ವರ್ಷಾಣಿ ದೀಕ್ಷಾಂ ತಾಮುದ್ವಹನ್ ಬಲೀ ॥
ಅವಿದ್ಯಮಾನೇ ಮಾಂಸೇ ತು ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ ।
ಸರ್ವಕಾಮದುಘಾಂ ದೋಗ್ಧ್ರೀಂ ಸ ದದರ್ಶ ನೃಪಾತ್ಮಜಃ ॥
ತಾಂ ವೈ ಕ್ರೋಧಾಚ್ಚ ಮೋಹಾಚ್ಚ ಶ್ರಮಾಚ್ಚೈವ ಕ್ಷುಧಾನ್ವಿತಃ ।
ದಸ್ಯುಧರ್ಮಗತೋ ರಾಜಾ ಜಘಾನ ಬಲಿನಾಂ ವರಃ ॥
ಸ ತನ್ಮಾಂಸಂ ಸ್ವಯಂ ಚೈವ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಸ್ಯ ಚಾತ್ಮಜಾನ್ ।
ಭೋಜಯಾಮಾಸ ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ವಸಿಷ್ಠೋಽಪ್ಯಸ್ಯ ಚುಕ್ರುಧೇ ॥
ಪ್ರೋವಾಚ ಚೈವ ಭಗವಾನ್ ವಸಿಷ್ಠಸ್ತಂ ನೃಪಾತ್ಮಜಂ ।
ಪಾತಯೇಽಯಮಹಂ ಕ್ರೂರ ತವ ಶಂಕುಂ ಅಯೋಮಯಂ ॥

ಯದಿ ತೇ ದ್ವಾವಿಮೌ ಶಂಕೂ ನ ಸ್ಯಾತಾಂ ವೈ ಕೃತೌ ಪುನಃ ।	ಯದಿ ತೇ ತ್ರೀಣಿ ಶಂಕೂನಿ ನ ಸ್ಯುರ್ಹಿ ಪುರುಷಾಧಮ ॥

ಪಿತುಶ್ಚಾಪರಿತೋಷೇಣ ಗುರೋರ್ದೋಗ್ಧ್ರೀವಧೇನ ಚ ।
ಅಪ್ರೋಕ್ಷಿತೋಪಯೋಗಾಚ್ಚ ತ್ರಿವಿಧಸ್ತೇ ವ್ಯತಿಕ್ರಮಃ ॥
ಏವಂ ಸ ತ್ರೀಣಿ ಶಂಕೂನಿ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತಸ್ಯ ಮಹಾತಪಾಃ ।
ತ್ರಿಶಂಕುರಿತಿ ಹೋವಾಚ ತ್ರಿಶಂಕುಸ್ತೇನ ಸ ಸ್ಮೃತಃ ॥
ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಸ್ತು ದಾರಾಣಾಂ ಆಗತೋ ಭರಣೇ ಕೃತೇ ।
ತತಸ್ತಸ್ಮೈ ವರಂ ಪ್ರಾದಾತ್ ಮುನಿಃ ಪ್ರೀತಸ್ತ್ರಿಶಂಕವೇ ॥
ಛಂದ್ಯಮಾನೋವರೇಣಾಥ ವರಂ ವವ್ರೇ ನೃಪಾತ್ಮಜಃ ।
ಅನಾವೃಷ್ಟಿಭಯೇ ತಸ್ಮಿನ್ ಗತೇ ದ್ವಾದಶವಾರ್ಷಿಕೇ ॥
ಪಿತ್ರ್ಯೇಽಭಿಷಿಚ್ಯ ರಾಜ್ಯೇ ತು ಯಾಜಯಾಮಾಸ ತಂ ಮುನಿಃ ।
ಮಿಷತಾಂ ದೇವತಾನಾಂ ಚ ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ಚ ಕೌಶಿಕಃ ॥
ಸಶರೀರಂ ತದಾ ತಂ ವೈ ದಿವಮಾರೋಪಯತ್ ಪ್ರಭುಃ ।
ಮಿಷತಸ್ತು ವಸಿಷ್ಠಸ್ಯ ತದದ್ಭುತಮಿವಾಭವತ್ ॥
ಅತ್ರಾಪ್ಯುದಾಹರಂತೀಮೌ ಶ್ಲೋಕೌ ಪೌರಾಣಿಕಾ ಜನಾಃ ।
ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಪ್ರಸಾದೇನ ತ್ರಿಶಂಕುರ್ದಿವಿ ರಾಜತೇ ॥
ದೇವೈಸ್ಸಾರ್ಧಂ ಮಹಾತೇಜಾಽನುಗ್ರಹಾತ್ ತಸ್ಯ ಧೀಮತಃ ॥

ಅನುಬಂಧ II

ಶುನಶ್ಶೇಪನ ಕಥೆ

(ಐತರೇಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಪಂಚಿಕಾ ೭, ಅಧ್ಯಾಯ ೩)

ಖಂಡ ೧

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರೋ ಹ ವೈಧಸ ಐಕ್ಷ್ವಾಕೋ ರಾಜಾಽಪುತ್ರ ಆಸ. ತಸ್ಯ ಹ ಶತಂ ಜಾಯಾ ಬಭೂವುಃ. ತಾಸು ಪುತ್ರಂ ನ ಲೇಭೇ. ತಸ್ಯ ಹ ಪರ್ವತನಾರದೌ ಗೃಹ ಊಷತುಃ. ಸ ಹ ನಾರದಂ ಪಪ್ರಚ್ಛ:—

ಯಂ ನ್ವಿಮಂ ಪುತ್ರಮಿಚ್ಛಂತಿ ಯೇ ವಿಜಾನಂತಿ ಯೇ ಚ ನ ।
ಕಿಂ ಸ್ವಿತ್ಪುತ್ರೇಣ ವಿಂದತೇ ತನ್ಮ ಆಚಕ್ಷ್ವ ನಾರದ ॥

ಇತಿ. ಸ ಏಕಯಾ ಪೃಷ್ಟೋ ದಶಭಿಃ ಪ್ರತ್ಯುವಾಚ :—

ಋಣಮಸ್ಮಿನ್ ಸಂನಯತ್ಯಮೃತತ್ವಂ ಚ ಗಚ್ಛತಿ ।
ಪಿತಾ ಪುತ್ರಸ್ಯ ಜಾತಸ್ಯ ಪಶ್ಯೇಚ್ಚೇಜ್ಜೀವತೋ ಮುಖಂ ॥
ಯಾವಂತಃ ಪೃಥಿವ್ಯಾಂ ಭೋಗಾ ಯಾವಂತೋ ಜಾತವೇದಸಿ ।
ಯಾವಂತೋ ಅಪ್ಸು ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಭೂಯಾನ್ಪುತ್ರೇ ಪಿತುಸ್ತತಃ ॥
ಶಶ್ವತ್ಪುತ್ರೇಣ ಪಿತರೋಽತ್ಯಾಯನ್ ಬಹುಲಂ ತಮಃ ।
ಆತ್ಮಾ ಹಿ ಜಜ್ಞ ಆತ್ಮನಃ ಸ ಇರಾವತ್ಯತಿತಾರಿಣೀ ॥
ಕಿಂ ನು ಮಲಂ ಕಿಮಜಿನಂ ಕಿಮು ಶ್ಮಶ್ರೂಣಿ ಕಿಂ ತಪಃ ।
ಪುತ್ರಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣ ಇಚ್ಛಧ್ವಂ ಸ ವೈ ಲೋಕೋಽವದಾವದಃ ॥
ಅನ್ನಂ ಹ ಪ್ರಾಣಃ ಶರಣಂ ಹ ವಾಸೋ
ರೂಪಂ ಹಿರಣ್ಯಂ ಪಶವೋ ವಿವಾಹಾಃ
ಸಖಾ ಹ ಜಾಯಾ ಕೃಪಣಂ ಹ ದುಹಿತಾ
ಜ್ಯೋತಿರ್ಹ ಪುತ್ರಃ ಪರಮೇ ವ್ಯೋಮನ್ ॥
ಪತಿರ್ಜಾಯಾಂ ಪ್ರವಿಶತಿ ಗರ್ಭೋ ಭೂತ್ವಾ ಸ ಮಾತರಂ ।

ತಸ್ಯಾಂ ಪುನರ್ನವೋ ಭೂತ್ವಾ ದಶಮೇ ಮಾಸಿ ಜಾಯತೇ ॥
ತಜ್ಜಾಯಾ ಜಾಯಾ ಭವತಿ ಯದಸ್ಯಾಂ ಜಾಯತೇ ಪುನಃ ।
ಆಭೂತಿರೇಷಾ ಭೂತಿರ್ಬೀಜಮೇತನ್ನಿಧೀಯತೇ ॥
ದೇವಾಶ್ಚೈತಾಮೃಷಯಶ್ಚ ತೇಜಃ ಸಮಭರನ್ಮಹತ್ ।
ದೇವಾ ಮನುಷ್ಯಾನಬ್ರುವನ್ನೇಷಾ ವೋ ಜನನೀ ಪುನಃ ॥
ನಾಪುತ್ರಸ್ಯ ಲೋಕೋಽಸ್ತೀತಿ ತತ್ಸರ್ವೇ ಪಶವೋ ವಿದುಃ ।
ತಸ್ಮಾತ್ತು ಪುತ್ರೋ ಮಾತರಂ ಸ್ವಸಾರಂ ಚಾಧಿರೋಹತಿ ॥
ಏಷ ಪಂಥಾ ಉರುಗಾಯಃ ಸುಶೇವೋ
ಯಂ ಪುತ್ರಿಣ ಆಕ್ರಮಂತೇ ವಿಶೋಕಾಃ ।
ತಂ ಪಶ್ಯಂತಿ ಪಶವೋ ವಯಾಂಸಿ ಚ
ತಸ್ಮಾತ್ತೇ ಮಾತ್ರಾಪಿ ಮಿಥುನೀಭವಂತಿ ॥
ಇತಿ ಹಾಸ್ಮಾ ಆಖ್ಯಾಯ.

ಖಂಡ ೨

ಅಥೈನಮುವಾಚ ವರುಣಂ ರಾಜಾನಮುಪಧಾವ ಪುತ್ರೋ ಮೇ ಜಾಯತಾಂ ತೇನ ತ್ವಾ ಯಜಾ ಇತಿ. ತಥೇತಿ ಸ ವರುಣಂ ರಾಜಾನಮುಪಸಸಾರ ಪುತ್ರೋ ಮೇ ಜಾಯತಾಂ ತೇನ ತ್ವಾ ಯಜಾ ಇತಿ, ತಥೇತಿ. ತಸ್ಯ ಹ ಪುತ್ರೋ ಜಜ್ಞೇ ರೋಹಿತೋ ನಾಮ. ತಂ ಹೋವಾಚಾಜನಿ ತೇ ವೈ ಪುತ್ರೋ ಯಜಸ್ವ ಮಾಽನೇನೇತಿ. ಸ ಹೋವಾಚ ಯದಾ ವೈ ಪಶುರ್ನಿರ್ದಶೋ ಭವತ್ಯಥ ಸ ಮೇಧ್ಯೋ ಭವತಿ, ನಿರ್ದಶೋಽನ್ವಸ್ತ್ವಥ ತ್ವಾ ಯಜಾ ಇತಿ. ತಥೇತಿ ಸ ಹ ನಿರ್ದಶ ಆಸ. ತಂ ಹೋವಾಚ ನಿರ್ದಶೋಽನ್ವಭೂದ್ಯಜಸ್ವ ಮಾಽನೇನೇತಿ. ಸ ಹೋವಾಚ ಯದಾ ವೈ ಪಶೋರ್ದಂತಾ ಜಾಯಂತೇಽಥ ಸ ಮೇಧ್ಯೋ ಭವತಿ, ದಂತಾಽನ್ವಸ್ಯ ಜಾಯಂತಾಮಥ ತ್ವಾ ಯಜಾ ಇತಿ, ತಥೇತಿ ತಸ್ಯ ಹ ದಂತಾ ಜಜ್ಞಿರೇ. ತಂ ಹೋವಾಚಾಜ್ಞತ ವಾ ಅಸ್ಯ ದಂತಾ ಯಜಸ್ವ ಮಾಽನೇನೇತಿ. ಸ ಹೋವಾಚ ಯದಾ ವೈ

ಪಶೋರ್ದಂತಾಃ ಪದ್ಯಂತೇಽಥ ಸ ಮೇಧ್ಯೋ ಭವತಿ, ದಂತಾಽ
ನ್ವಸ್ಯ ಪದ್ಯಂತಾಮಥ ತ್ವಾ ಯಜಾ ಇತಿ, ತಥೇತಿ ತಸ್ಯ ಹ ದಂ
ತಾಃ ಪೇದಿರೇ. ತಂ ಹೋವಾಚಾಪತ್ಸತ ವಾ ಅಸ್ಯ ದಂತಾ ಯಜ
ಸ್ವ ಮಾಽನೇನೇತಿ. ಸ ಹೋವಾಚ ಯದಾ ವೈ ಪಶೋರ್ದಂತಾಃ
ಪುನರ್ಜಾಯಂತೇಽಥ ಸ ಮೇಧ್ಯೋ ಭವತಿ, ದಂತಾನ್ವಸ್ಯ ಪುನ
ರ್ಜಾಯಂತಾಮಥ ತ್ವಾ ಯಜಾ ಇತಿ, ತಥೇತಿ. ತಸ್ಯ ಹ
ದಂತಾಃ ಪುನರ್ಜಜ್ಞಿರೇ. ತಂ ಹೋವಾಚಾಜ್ಞತ ವಾ ಅಸ್ಯ ಪುನ
ರ್ದಂತಾ ಯಜಸ್ವ ಮಾಽನೇನೇತಿ. ಸ ಹೋವಾಚ ಯದಾ ವೈ
ಕ್ಷತ್ರಿಯಃ ಸಾನ್ನಾಹುಕೋ ಭವತ್ಯಥ ಸ ಮೇಧ್ಯೋ ಭವತಿ,
ಸನ್ನಾಹಂ ನು ಪ್ರಾಪ್ನೋತ್ವಥ ತ್ವಾ ಯಜಾ ಇತಿ, ತಥೇತಿ. ಸ ಹ
ಸನ್ನಾಹಂ ಪ್ರಾಪತ್ತಂ ಹೋವಾಚ ಸನ್ನಾಹ ನು ಪ್ರಾಪ್ನೋ
ದ್ಯಜಸ್ವ ಮಾಽನೇನೇತಿ. ಸ ತಥೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಪುತ್ರಮಾಮಂತ್ರಯಾ
ಮಾಸ, ತತಾಯಂ ವೈ ಮಹ್ಯಂ ತ್ವಾಮದದಾದ್ಧಂತ ತ್ವಯಾ
ಹಮಿಮಂ ಯಜಾ ಇತಿ. ಸ ಹ ನೇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಧನುರಾದಾಯಾ
ರಣ್ಯಮುಪಾತಸ್ಥೌ. ಸ ಸಂವತ್ಸರಮರಣ್ಯೇ ಚಚಾರ.

ಖಂಡ ೩

ಅಥ ಹೈಕ್ಷ್ವಾಕಂ ವರುಣೋ ಜಗ್ರಾಹ ; ತಸ್ಯ ಹೋದರಂ
ಜಜ್ಞೇ. ತದು ಹ ರೋಹಿತಃ ಶುಶ್ರಾವ. ಸೋಽರಣ್ಯಾದ್
ಗ್ರಾಮಮೇಯಾಯ ; ತಮಿಂದ್ರಃ ಪುರುಷರೂಪೇಣ ಪರ್ಯೇ
ತ್ಯೋವಾಚ :—

ನಾನಾಶ್ರಾಂತಾಯ ಶ್ರೀರಸ್ತೀತಿ ರೋಹಿತ ಶುಶ್ರುಮ ।
ಪಾಪೋ ನೃಷದ್ವರೋ ಜನ ಇಂದ್ರ ಇಚ್ಚರತಃ ಸಖಾ ॥

ಚರೈವೇತಿ. ಚರೈವೇತಿ ವೈ ಮಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽವೋಚದಿತಿ
ಹ ದ್ವಿತೀಯಂ ಸಂವತ್ಸರಮರಣ್ಯೇ ಚಚಾರ. ಸೋಽರಣ್ಯಾದ್

ಗ್ರಾಮಮೇಯಾಯ ; ತಮಿಂದ್ರಃ ಪುರುಷರೂಪೇಣ ಪರ್ಯೇತ್ಯೋವಾಚ :—

ಪುಷ್ಪಿಣ್ಯೌ ಚರತೋ ಜಂಘೇ ಭೂಷ್ಣುರಾತ್ಮಾ ಫಲಗ್ರಹಿಃ ।
ಶೇರೇಽಸ್ಯ ಸರ್ವೇ ಪಾಪ್ಮಾನಃ ಶ್ರಮೇಣ ಪ್ರಪಥೇ ಹತಾಃ ॥

ಚರೈವೇತಿ. ಚರೈವೇತಿ ವೈ ಮಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽವೋಚದಿತಿ ಹ ತೃತೀಯಂ ಸಂವತ್ಸರಮರಣ್ಯೇ ಚಚಾರ. ಸೋಽರಣ್ಯಾದ್ ಗ್ರಾಮಮೇಯಾಯ. ತಮಿಂದ್ರಃ ಪುರುಷರೂಪೇಣ ಪರ್ಯೇತ್ಯೋವಾಚ :—

ಆಸ್ತೇ ಭಗ ಆಸೀನಸ್ಯೋರ್ಧ್ವಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ತಿಷ್ಠತಃ ।
ಶೇತೇ ನಿಪದ್ಯಮಾನಸ್ಯ ಚರಾತಿ ಚರತೋ ಭಗಃ ॥

ಚರೈವೇತಿ. ಚರೈವೇತಿ ವೈ ಮಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽವೋಚದಿತಿ ಹ ಚತುರ್ಥಂ ಸಂವತ್ಸರಮರಣ್ಯೇ ಚಚಾರ. ಸೋಽರಣ್ಯಾದ್ ಗ್ರಾಮಮೇಯಾಯ ; ತಮಿಂದ್ರಃ ಪುರುಷರೂಪೇಣ ಪರ್ಯೇತ್ಯೋವಾಚ :—

ಕಲಿಶ್ಶಯಾನೋ ಭವತಿ ಸಂಜಿಹಾನಸ್ತು ದ್ವಾಪರಃ।
ಉತ್ತಿಷ್ಠಂಸ್ತ್ರೇತಾ ಭವತಿ ಕೃತಂ ಸಂಪದ್ಯತೇ ಚರನ್ ॥

ಚರೈವೇತಿ. ಚರೈವೇತಿ ವೈ ಮಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽವೋಚದಿತಿ ಹ ಪಂಚಮಂ ಸಂವತ್ಸರಮರಣ್ಯೇ ಚಚಾರ. ಸೋಽರಣ್ಯಾದ್ ಗ್ರಾಮಮೇಯಾಯ ತಮಿಂದ್ರಃ ಪುರುಷರೂಪೇಣ ಪರ್ಯೇತ್ಯೋವಾಚ :—

ಚರನ್ ವೈ ಮಧು ವಿಂದತಿ ಚರನ್ ಸ್ವಾದುಮುದುಂಬರಂ ।
ಸೂರ್ಯಸ್ಯ ಪಶ್ಯ ಶ್ರೇಮಾಣಂ ಯೋ ನ ತಂದ್ರಯತೇ ಚರನ್ ॥

ಚರೈವೇತಿ. ಚರೈವೇತಿ ವೈ ಮಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಽವೋಚದಿತಿ ಹ ಷಷ್ಠಂ ಸಂವತ್ಸರಮರಣ್ಯೇ ಚಚಾರ. ಸೋಽಜೀಗರ್ತಂ ಸೌಯವಸಿಮೃಷಿಮಶನಯಾ ಪರೀತಮರಣ್ಯ ಉಪೇಯಾಯ.

ತಸ್ಯ ಹ ತ್ರಯಃ ಪುತ್ರಾ ಆಸುಃ, ಶುನಃಪುಚ್ಛಃ ಶುನಃಶೇಪಃ
ಶುನೋಲಾಂಗೂಲ ಇತಿ. ತಂ ಹೋವಾಚ ಋಷೇಽಹಂ ತೇ
ಶತಂ ದದಾಮ್ಯಹಮೇಷಾಮೇಕೇನಾತ್ಮಾನಂ ನಿಷ್ಕ್ರೀಣಾ ಇತಿ.
ಸ ಜ್ಯೇಷ್ಠಂ ಪುತ್ರಂ ನಿಗೃಹ್ಣಾನ ಉವಾಚ, ನನ್ವಿಮಮಿತಿ ನೋ
ಏವೇಮಮಿತಿ ಕನಿಷ್ಠಂ ಮಾತಾ. ತೌ ಹ ಮಧ್ಯಮೇ ಸಂಪಾ
ದಯಾಂಚಕ್ರತುಃ ಶುನಃಶೇಪೇ. ತಸ್ಯ ಹ ಶತಂ ದತ್ವಾ ಸ
ತಮಾದಾಯ ಸೋಽರಣ್ಯಾದ್ ಗ್ರಾಮಮೇಯಾಯ. ಸ ಪಿತರ
ಮೇತ್ಯೋವಾಚ, ತತ ಹಂತಾಹಮನೇನಾತ್ಮಾನಂ ನಿಷ್ಕ್ರೀಣಾ
ಇತಿ. ಸ ವರುಣಂ ರಾಜಾನಮುಪಸಸಾರಾನೇನ ತ್ವಾ ಯಜಾ
ಇತಿ, ತಥೇತಿ. ಭೂಯಾನ್ವೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾದಿತಿ ವರುಣ
ಉವಾಚ. ತಸ್ಮಾ ಏತಂ ರಾಜಸೂಯಂ ಯಜ್ಞಕ್ರತುಂ ಪ್ರೋ
ವಾಚ. ತಮೇತಮಭಿಷೇಚನೀಯೇ ಪುರುಷಂ ಪಶುಮಾ
ಲೇಭೇ.

ಖಂಡ ೪

ತಸ್ಯ ಹ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋ ಹೋತಾಸೀಜ್ಜಮದಗ್ನಿರಧ್ವರ್ಯುರ್
ವಸಿಷ್ಠೋ ಬ್ರಹ್ಮಾಯಾಸ್ಯ ಉದ್ಗಾತಾ ತಸ್ಮಾ ಉಪಾ
ಕೃತಾಯ ನಿಯೋಕ್ತಾರಂ ನ ವಿವಿದುಃ ಸ ಹೋವಾಚಾಜೀ
ಗರ್ತಃ ಸೌಯವಸಿರ್ಮಹ್ಯಮಪರಂ ಶತಂ ದತ್ತಾಹಮೇನಂ
ನಿಯೋಕ್ಷ್ಯಾಮೀತಿ. ತಸ್ಮಾ ಅಪರಂ ಶತಂ ದದುಸ್ತಂ ಸ ನಿನಿ
ಯೋಜ. ತಸ್ಮಾ ಉಪಾಕೃತಾಯ ನಿಯುಕ್ತಾಯಾಪ್ರೀತಾಯ
ಪರ್ಯಗ್ನಿಕೃತಾಯ ವಿಶಸಿತಾರಂ ನ ವಿವಿದುಃ. ಸ ಹೋವಾಚಾ
ಜೀಗರ್ತಃ ಸೌಯವಸಿರ್ಮಹ್ಯಮಪರಂ ಶತಂ ದತ್ತಾಹಮೇನಂ
ವಿಶಸಿಷ್ಯಾಮೀತಿ. ತಸ್ಮಾ ಅಪರಂ ಶತಂ ದದುಃ. ಸೋಽಸಿಂ
ನಿಃಶಾನ ಏಯಾಯ. ಅಥ ಹ ಶುನಃಶೇಪ ಈಕ್ಷಾಂಚಕ್ರೇಽಮಾನು
ಷಮಿವ ವೈ ಮಾ ವಿಶಸಿಷ್ಯಂತಿ, ಹಂತಾಹಂ ದೇವತಾ ಉಪಧಾವಾ
ಮೀತಿ. ಸ ಪ್ರಜಾಪತಿಮೇವ ಪ್ರಥಮಂ ದೇವತಾನಾಮುಪ

ಸಸಾರ, ಕಸ್ಯ ನೂನಂ ಕತಮಸ್ಯಾಮೃತಾನಾಮಿತ್ಯೇತಯ ರ್ಚಾ. ತಂ ಪ್ರಜಾಪತಿರುವಾಚಾಗ್ನಿರ್ವೈ ನೇದಿಷ್ಠಸ್ತಮೇವೋಪ ಧಾವೇತಿ. ಸೋಽಗ್ನಿಮುಪಸಸಾರ, ಅಗ್ನೇರ್ವಯಂ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಯಾಮೃತಾನಾಮಿತ್ಯೇತಯರ್ಚಾ. ತಮಗ್ನಿರುವಾಚ ಸವಿತಾ ವೈ ಪ್ರಸವಾನಾಮೀಶೇ, ತಮೇವೋಪಧಾವೇತಿ. ಸ ಸವಿತಾರ ಮುಪಸಸಾರ, ಅಭಿ ತ್ವಾ ದೇವ ಸವಿತರಿತ್ಯೇನ ತೃಚೇನ. ತಂ ಸವಿತೋವಾಚ, ವರುಣಾಯ ವೈ ರಾಜ್ಞೇ ನಿಯುಕ್ತೋ ಽಸಿ ತಮೇವೋಪಧಾವೇತಿ. ಸ ವರುಣಂ ರಾಜಾನಮುಪ ಸಸಾರಾತ ಉತ್ತರಾಭಿರೇಕತ್ರಿಂಶತಾ. ತಂ ವರುಣ ಉವಾ ಚಾಗ್ನಿರ್ವೈ ದೇವಾನಾಂ ಮುಖಂ ಸುಹೃದಯತಮಸ್ತನ್ನು ಸ್ತುಹ್ಯಥ ತ್ವೋತ್ಸ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮ ಇತಿ. ಸೋಗ್ನಿಂ ತುಷ್ಟಾವಾತ ಉತ್ತರಾಭಿರ್ದ್ವಾವಿಂಶತ್ಯಾ. ತಮಗ್ನಿರುವಾಚ ವಿಶ್ವಾನ್ನು ದೇ ವಾನ್ ಸ್ತುಹ್ಯಥ ತ್ವೋತ್ಸ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮ ಇತಿ ಸ ವಿಶ್ವಾನ್ ದೇವಾಂ ಸ್ತುಷ್ಟಾವ, ನಮೋ ಮಹದ್ಭ್ಯೋ ನಮೋ ಅರ್ಭಕೇಭ್ಯೋ ಇತ್ಯೇತಯರ್ಚಾ. ತಂ ವಿಶ್ವೇದೇವಾ ಊಚುರಿಂದ್ರೋ ವೈ ದೇವಾನಾಮೋಜಿಷ್ಠೋ ಬಲಿಷ್ಠಃ ಸಹಿಷ್ಠಃ ಸತ್ತಮಃ ಪಾರ ಯಿಷ್ಣುತಮಸ್ತನ್ನು ಸ್ತುಹ್ಯಥ ತ್ವೋತ್ಸ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮ ಇತಿ. ಸ ಇಂದ್ರಂ ತುಷ್ಟಾವ, ಯಚ್ಚಿದ್ಧಿ ಸತ್ಯ ಸೋಮಪಾ ಇತಿ ಚೈತೇನ ಸೂಕ್ತೇನೋತ್ತರಸ್ಯ ಪಂಚದಶಭಿಸ್ತಸ್ಮಾ ಇಂದ್ರಃ ಸ್ತೂಯ ಮಾನಃ ಪ್ರೀತೋ ಮನಸಾ ಹಿರಣ್ಯರಥಂ ದದೌ. ತಮೇತಯಾ ಪ್ರತೀಯಾಯ ಶಶ್ವದಿಂದ್ರ ಇತಿ. ತಮಿಂದ್ರ ಉವಾಚಾಶ್ವಿನೌ ನು ಸ್ತುಹ್ಯಥ ತ್ವೋತ್ಸ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮ ಇತಿ. ಸೋಽಶ್ವಿನೌ ತುಷ್ಟಾ ವಾತ ಉತ್ತರೇಣ ತೃಚೇನ. ತಮಶ್ವಿನಾ ಊಚತುರುಷಸಂ ನು ಸ್ತುಹ್ಯಥ ತ್ವೋತ್ಸ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮ ಇತಿ. ಸ ಉಷಸಂ ತುಷ್ಟಾವಾತ ಉತ್ತರೇಣ ತೃಚೇನ. ತಸ್ಯ ಹ ಸ್ಮರ್ಚ್ಯೃಚ್ಯುಕ್ತಾಯಾಂ ವಿ ಪಾಶೋ ಮುಮುಚೇ, ಕನೀಯ ಐಕ್ಷ್ವಾಕಸ್ಯೋದರಂ ಭವತ್ಯ

ತ್ತಮುಸ್ಯಾಮೇವಚ್ಯುರ್ಕಾತ್ರಾಯಾಂ ವಿಪಾಶೋ ಮುಮುಚೇऽಗದ ಐಕ್ಷ್ವಾಕ ಆಸ ॥

ಖಂಡ ೫

ತಮೃತ್ವಿಜ ಊಚುಸ್ತ್ವಮೇವ ನೋऽಸ್ಯಾಹ್ನಃ ಸಂಸ್ಥಾಮಧಿಗಚ್ಛೇತ್ಯಥ ಹೈತಂ ಶುನಃಶೇಪೋऽಂಜಃಸವಂ ದದರ್ಶ ತಮೇತಾಭಿಶ್ಚತಸೃಭಿರಭಿಸುಷಾವ, ಯಚ್ಚಿದ್ಧಿ ತ್ವಂ ಗೃಹೇಗೃಹ ಇತ್ಯಥೈನಂ ದ್ರೋಣಕಲಶಮಭ್ಯವನಿನಾಯ, ಉಚ್ಛಿಷ್ಟಂ ಚಮ್ವೋರ್ಭರೇತ್ಯೇತಯರ್ಚಾ. ಅಥ ಹಾಸ್ಮಿನ್ನನ್ವಾರಬ್ಧೇ ಪೂರ್ವಾಭಿಶ್ಚತಸೃಭಿಃ ಸ ಸ್ವಾಹಾಕಾರಾಭಿರ್ಜುಹವಾಂಚಕಾರ. ಅಥೈನ ಮವಭೃಥಮಭ್ಯವನಿನಾಯ ತ್ವಂ ನೋ ಅಗ್ನೇ ವರುಣಸ್ಯ ವಿದ್ವಾನಿತ್ಯೇತಾಭ್ಯಾಮಥೈನಮತ ಊರ್ಧ್ವಮಗ್ನಿಮಾಹವನೀಯಮುಪಸ್ಥಾಪಯಾಂಚಕಾರ, ಶುನಶ್ಚಿಚ್ಛೇಪಂ ನಿದಿತಂ ಸಹಸ್ರಾದಿತ್ಯಥ ಹ ಶುನಃಶೇಪೋ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಸ್ಯಾಂಕಮಾಸಸಾದ. ಸ ಹೋವಾಚಾಜೀಗರ್ತಃ ಸೌಯವಸಿರ್ಋಷೇ ಪುನರ್ಮೇ ಪುತ್ರಂ ದೇಹೀತಿ. ನೇತಿ ಹೋವಾಚ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೋ ದೇವಾ ವಾ ಇಮಂ ಮಹ್ಯಮರಾಸತೇತಿ. ಸ ಹ ದೇವರಾತೋ ವೈಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಆಸ. ತಸ್ಯೈತೇ ಕಾಪಿಲೇಯಬಾಭ್ರವಾಃ. ಸ ಹೋವಾಚಾಜೀಗರ್ತಃ ಸೌಯವಸಿಸ್ತ್ವಂ ವೇಹಿ ವಿಹ್ವಯಾವಹಾ ಇತಿ. ಸ ಹೋವಾಚಾಜೀಗರ್ತಃ ಸೌಯವಸಿಃ :—

ಆಂಗಿರಸೋ ಜನ್ಮನಾಸ್ಯಾಜೀಗರ್ತಿಃ ಶ್ರುತಃ ಕವಿಃ .
ಋಷೇ ಪೈತಾಮಹಾತ್ತಂತೋರ್ಮಾऽಪಗಾಃ ಪುನರೇಹಿ ಮಾಂ ॥

ಇತಿ. ಸ ಹೋವಾಚ ಶುನಃಶೇಪಃ :—

ಅದರ್ಶುಸ್ತ್ವಾ ಶಾಸಹಸ್ತಂ ನ ಯಚ್ಛೂದ್ರೇಷ್ವಲಪ್ಸತ ।
ಗವಾಂಸ್ತ್ರೀಣಿ ಶತಾನಿ ತ್ವಮವೃಣೀಥಾ ಮದಂಗಿರಃ ॥

ಇತಿ. ಸ ಹೋವಾಚಾಜೀಗರ್ತಃ ಸೌಯವಸಿಃ :—

ತದ್ವೈ ಮಾ ತಾತ ತಪತಿ ಪಾಪಂ ಕರ್ಮ ಮಯಾ ಕೃತಂ ।
ತದಹಂ ನಿಹ್ನವೇ ತುಭ್ಯಂ ಪ್ರತಿಯಂತು ಶತಾ ಗವಾಂ ॥

ಇತಿ. ಸ ಹೋವಾಚ ಶುನಃಶೇಪಃ :—

ಯಃಸ್ಸಕೃತ್ ಪಾಪಕಂ ಕುರ್ಯಾತ್ ಕುರ್ಯಾದೇನತ್ತತೋಽಪರಂ
ನಾಪಾಗಾಃ ಶೌದ್ರಾನ್ನ್ಯಾಯಾದಸಂಧೇಯಂ ತ್ವಯಾ ಕೃತಂ ॥

ಇತಿ. ಅಸಂಧೇಯಮಿತಿ ಹ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಉಪಪಪಾದ.

ಸ ಹೋವಾಚ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಃ :—

ಭೀಮ ಏವ ಸೌಯವಸಿಃ ಶಾಸೇನ ವಿಶಿಶಾಸಿಷುಃ ।
ಅಸ್ಥಾನ್ಮೈತಸ್ಯ ಪುತ್ರೋ ಭೂರ್ಮಮೈವೋಪೇಹಿ ಪುತ್ರತಾಂ ॥

ಇತಿ. ಸ ಹೋವಾಚ ಶುನಃಶೇಪಃ :—

ಸ ವೈ ಯಥಾ ನೋ ಜ್ಞಪಯಾರಾಜಪುತ್ರ ತಥಾ ವದ ।
ಯಥೈವಾಂಗಿರಸಃ ಸನ್ನುಪೇಯಾಂ ತವ ಪುತ್ರತಾಂ ॥

ಇತಿ. ಸ ಹೋವಾಚ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಃ :—

ಜ್ಯೇಷ್ಠೋ ಮೇ ತ್ವಂ ಪುತ್ರಾಣಾಂ ಸ್ಯಾ ಸ್ತವ ಶ್ರೇಷ್ಠಾ ಪ್ರಜಾ ಸ್ಯಾತ್।
ಉಪೇಯಾ ದೈವಂ ಮೇ ದಾಯಂ ತೇನ ವೈ ತ್ವೋಪಮಂತ್ರಯ ॥

ಇತಿ. ಸ ಹೋವಾಚ ಶುನಃಶೇಪಃ :—

ಸಂಜ್ಞಾನಾನೇಷು ವೈ ಬ್ರೂಯಾತ್ ಸೌಹಾರ್ದ್ಯಾಯ ಮೇ ಶ್ರಿಯೈ।
ಯಥಾಽಹಂ ಭರತಋಷಭೋಪೇಯಾಂ ತವ ಪುತ್ರತಾಂ ॥

ಇತಿ. ಅಥ ಹ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಃ ಪುತ್ರಾನಾಮಂತ್ರಯಾಮಾಸ:—

ಮಧುಚ್ಛಂದಾಃ ಶೃಣೋತನ ಋಷಭೋ ರೇಣುರಷ್ಟಕಃ ।
ಯೇ ಕೇ ಚ ಭ್ರಾತರಃ ಸ್ಥ ನಾಸ್ಮೈ ಜ್ಯೈಷ್ಠ್ಯಾಯ ಕಲ್ಪಧ್ವಂ ॥

ಇತಿ.

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಪಾಠವನ್ನು ಐದು ಪ್ರತಿಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳು; ಒಂದು ಮ॥ ರಾ॥ ಎಂ. ಎ. ರಾಮಾನುಜಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರವರು ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಿರುವ ಪ್ರತಿ. ಇದನ್ನು 'ಪ' ಎಂದು ಕರೆದಿದೆ. ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮದ್ರಾಸ್ ಓರಿಯಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರೆರಿಯವು ಇವನ್ನು '**ಕ**' '**ಖ**' '**ಗ**' ಎಂದು ಕರೆದಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಮೈಸೂರು ಓರಿಯಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರೆರಿಯ ಪ್ರತಿ. ಇದನ್ನು '**ಘ**' ಎಂದು ಕರೆದಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುವೆಂದು ತೋರಿದ '**ಕ**' '**ಖ**' ಪ್ರತಿಗಳ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಕೆಲವು ಶಬ್ದರೂಪಗಳು ಅಸಾಧುವೆಂದು ತೋರಬಹುದು. ಆದರೆ ರಾಘವಾಂಕನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ರೂಪವು ಮಾರ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತಾದ ಕಾರಣ ಈ ರೂಪಗಳು ಆಗಲೇ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲು ಅವಕಾಶವುಂಟು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಓಲೆಯ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಐಕಮತ್ಯವಿದ್ದ ಕಡೆ ಅಂಥ ರೂಪಗಳನ್ನೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ಟಿ. ಎಸ್. ವಿ.

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ

೧

ಶ್ರೀಪತಿಗೆ ಸೊಬಗನುಡುಪತಿಗೆ ಶಾಂತಿಯನು ವಾ
ಣೀಪತಿಗೆ ಚಾತುರ್ಯಮಂ ದಿವಸ್ಪತಿಗೆ ಪ್ರ
ತಾಪಮಂ ಸುರಪತಿಗೆ ಭೋಗಮಂ ರತಿಪತಿಗೆ
ಮೂಲೋಕವಾವರಿಸುವ ।
ರೂಪಂ ಸರಿತ್ಪತಿಗೆ ಗಂಭೀರತೆಯನು ಸ್ವಾ
ಹಾಪತಿಗೆ ತೇಜಮಂ ಕೊಟ್ಟ ಗುರುಮೂರ್ತಿ ಪಂ
ಪಾಪತಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೆಮಗಿಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಯಂ
ಮಾಳ್ಕೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ॥ ೧

ವಾಣಿಯುಜ್ವಿನ ಬೆಳಗು ಮುಕುತಿವನಿತೆಯ ಮುಡಿಯ
ಮಾಣಿಕಂ ಸರ್ವಮಂತ್ರಾದಿ ಪಂಚಾಕ್ಷರಿಯ
ಪ್ರಾಣ ಮಂಗಳದ ಮನೆ ದೇವಲೋಕದ ಜನ್ಮ
ಭೂಮಿ ತಾವರೆಗಣ್ಣನ ।
ರಾಣಿಯೆಸೆವೋಲೆವಾಗ್ಯಂ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಗಳ
ತಾಣಂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನುನ್ನತೈಶ್ವರ್ಯದ
ಕ್ಷೋಣಿ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ಮದೀಯಮತಿಗೀಗೆ ಪ್ರ
ಸನ್ನತೆಯನುತ್ಸವದೊಳು ॥ ೨

ಕೃತಿಗೆ ನಾಮಂ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಚಾರಿತ್ರವೀ
ಕೃತಿಗೊಡೆಯನಮಳಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷನೀ
ಕೃತಿಗೆ ಪಾಲಕರು ಲೋಕದ ಭಕ್ತಜನವಿದಂ
ಪೇಳ್ದಾತನಾರೆಂದಡೆ ।
ಚತುರರ್ಥಕವಿರಾಯ ಹಂಪೆಯ ಹರೀಶ್ವರನ ವರ
ಸುತನುಭಯಕವಿಕಮಲರವಿ ರಾಘವಾಂಕಪಂ
ಡಿತನೆಂದೊಡೀ ಕಥಾರಸದ ಲಹರಿಯನು ಬ
ಣ್ಣಿಸದರಾರೀ ಧರೆಯೊಳು ॥ ೩

ವಸುಧಾಧಿಪತಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಘನಸತ್ಯನೆಂ
ದೊಸೆದು ವಾಸಿಷ್ಠನಿಂದ್ರಂಗೆನಲು ಕೌಶಿಕಂ
ಹುಸಿಮಾಳ್ಪೆನೆಂದು ಭಾಷೆಯನಿತ್ತು ಧರೆಗೆ ಬಂ
ದವನಿಪನ ಸತಿಪುತ್ರರ ।
ಅಸುವಂತ್ಯವೆನೆ ನಿಗ್ರಹಂ ಮಾಡೆ ತಪ್ಪದಿರೆ
ಶಶಿಮೌಳಿ ಶ್ರೀವಿಶ್ವನಾಥ ಭೂಪಂಗೆ ಕರು
ಣಿಸಿ ಸಕಲಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಿತ್ತಾತನಂ ಮೆಱೆದ
ಕೃತಿ ಪುಣ್ಯದಾಕೃತಿಯಿದು ॥ ೪

ನಡೆವರೆಡಹದೆ ಕುಳಿತರೆಡಹುವರೆ ಕಾವ್ಯಮಂ
ನಡಸುವಾತಂ ರಸಾವೇಶ ಮಱಹಾಲಸ್ಯ
ವೆಡೆಗೊಳಲು ತಪ್ಪುಗಲ್ಲದೆ ಕಾವ್ಯಕರ್ತೃಗ ತ
ಪ್ಪುವನೆ ಒಂದೆರಡೆಡೆಯೊಳು ।
ಎಡೆವಾಯ್ದು ಬಂದ ತಪ್ಪಂ ಹಿಡಿದು ಸಾಧಿಸದೆ
ಕಡೆತನಕ ಬಂದ ಲೇಸಿಂಗೆ ತಲೆದೂಗೆ ತಲೆ
ಯೊಡೆವುದೇ ಬೇನೆಯಱಿಯದ ನೀರಸರನೇಕೆ
ಪುಟ್ಟಿಸಿದನಬುಜಭವನು ॥ ೫

ಎನಿತು ಸಿರಿ ಸಾರ್ವಡಂ ಪ್ರಾಣ್ಬಡಂ ನಿತ್ಯತ್ವ
ವನುಃವಪ್ಪಡಂ ಸಾವಡಂ ಮತ್ತೆ ಹಂಪೆಯರ
ಸನ ಪೊಗಳ್ವ ನಾಲಗೆಯೊಳನ್ಯದೈವವ ಭವಿಗ
ಳಂ ಕೀರ್ತಿಸಿದೆನಾದಡೆ ।
ಮನಸಿಜಾರಿಯ ಭಕ್ತನಲ್ಲ ತಾನೆನಿಪ ಬಿರು
ದಿನ ಕವಿಯೆನಿಪ್ಪ ಹಂಪೆಯ ರಾಘವಾಂಕನೊ
ಯ್ಯನೆ ಪೇಳ್ದನೆಂಬಾಗಳೀ ಕೃತಿಯನಾವ ಸ
ಜ್ಜನರು ಕೊಂಡಾಡದಿಹರು ॥ ೬

ರಸ ಜೀವ ಭಾವವೊಡಲರ್ಥವವಯವ ಶಬ್ದ
ವಿಸರವೇ ನುಡಿಯಲಂಕಾರವೇ ತೊಡಿಗೆಯು ತ
ವೆ ಸುಲಕ್ಷಣವೆ ಲಕ್ಷಣ ವಿಮಳಪದನ್ಯಾಸ
ನಡೆ ರೀತಿ ಸುಕುಮಾರತೆ ।
ರಸಿಕತನ ಸುಳಿ ಸುಖಂ ನಿಳಯವಂತಪ್ಪಯಿಾ
ಪೊಸ ಕಾವ್ಯಕನ್ನಿಕೆಯ ಪಡೆದು ಪಂಪಾಂಬಿಕೆಯ
ರಸ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಂಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಹಂಪೆಯ ರಾಘ
ವಾಂಕನೇಂ ಕೃತಕೃತ್ಯನೋ ॥ ೭

ಧರೆಯುಱಿಯಲೀ ಕೃತಿಗೆ ಮೊದಲಾವುದೆನೆ ತರಳ
ತರ ತರಂಗಾವರ್ತ ಗರ್ತ ನೀಹಾರ ಶೀ
ಕರದ ನಿಕರಂ ಜಠರಕಮಠ ಪಾಠೀನಚಯ
ಡಿಂಡೀರ ಪಿಂಡಷಂಡ ।
ಕರಿ ಮಕರ ನಕ್ರ ಶೈವಾಳ ವಿದ್ರುಮ ರತ್ನ
ವರಶಿಂಶುಮಾರ ಬುದ್ಬುದ ತಿಮಿ ತಿಮಿಂಗಿಳೋ
ತ್ಕರ ಜಳೂಕ ವ್ಯಾಳ ಕೋಳಾಹಳಧ್ವಾನ
ವೆರಸಿ ಜಲನಿಧಿ ಮೆಱೆದುದು ॥ ೮

ಆ ರುಚಿರವನಧಿಪರಿವೃತ ಧರಾಮಧ್ಯದೊಳು
ಮೇರುವಿಂ ದಕ್ಷಿಣಾಶೆಯೊಳು ಕಬ್ಬಿನ ಬಿಲ್ಲ
ವೀರನರಳಂಬಿನಾಡುಂಬೊಲಂ ಸಕಲಸುಖ
ಸಂಪದದ ಜನ್ಮಭೂಮಿ ।
ಭಾರತಿಯ ನೆಲೆವೀಡು ಮಂಗಳಂಗಳ ನಿಜಾ
ಗಾರ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ರಾಜಧಾನಿಯೆನಲೊಪ್ಪುವುದು
ಚಾರುತರ ಲಾಳದೇಶಂ ಪರಮಭಕ್ತಿಕೋ
ಶಂ ಶ್ರುತಿಚಯಾದೇಶವು ॥ ೯

ಆ ಲಾಳದೇಶ ಮಧ್ಯಸ್ಥಳದೊಳದಟಭೂ
ಪಾಲವೆಸರಂ ತಾಳ್ದ ಪಂಕೇಜಸಖಕುಲದ
ಪೀಳಿಗೆಯ ರಾಯರ್ಗೆ ವೀರಸಿರಿ ಸಲೆ ನಲಿದು
ಕೈಗೆಯ್ದ ಜಯತವಗದ ।
ಮೇಲಿಟ್ಟ ರತ್ನಸಿಂಹಾಸನದ ಚೆಲುವಿನಿಂ
ತ್ರೈಲೋಕ್ಯದೊಳಗೆ ಪ್ರತಿಯಿಲ್ಲವೆನಿಸಿರ್ಪ ಕೀ
ರ್ತ್ಯಾಳಾಪದಿಂದೆಸೆವಯೋಧ್ಯಾಪುರಂ ಮೆಱೆವು
ದೇನೆಂಬೆನದಱಿರವನು ॥ ೧೦

ಕಾಲಭೈರವನ ಕದನದ ಕಳನೊ ಭೂಪತಿಯ
ಭಾಳಾಕ್ಷವೋ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಗ್ಗದ ಸಿಡಿಲ
ಹೋಳೊ ರವಿಕುಲದ ವೈರಿಗಳ ಶುಭಕೀರ್ತಿಶಶಿ
ಯಂ ಪಿಡಿವ ರಾಹುವಿರ್ಪ ।
ಹೇಳಿಗೆಯೊ ರಿಪುವಿಪಿನದವ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಭೂ
ಪಾಲನ ಪ್ರಬಳಪ್ರತಾಪಶರಧಿಯ ಸುಳಿಯೊ
ಹೇಳೆನಲಯೋಧ್ಯಾಪುರದ ದುರ್ಗವೆಸೆದುದು ಭ
ಯಂಕರಾಕಾರದಿಂದ ॥ ೧೧

ಸುರಪತಿಯ ಭೋಗವಗ್ನಿಯ ತೇಜವಂತಕನ
ಭರದದಟು ನೈರುತಿಯ ಕಾಯ್ಪು ರತ್ನಾಕರೇ
ಶ್ವರನ ಗಂಭೀರವನಿಲನ ಬಲಂ ವಿತ್ತಪನ
ಸಿರಿ ರುದ್ರನುಗ್ರತ್ವವು ।
ತರಣಿಯ ಪ್ರಭೆ ಧರೆಯ ಧೈರ್ಯ ಚಂದ್ರನ ಶಾಂತಿ
ವೆರಸಿ ರೂಪಾದುದೆನಿಸುವ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಭೂ
ವರನಾ ಪುರಕ್ಕೊಡೆಯನರಿಶರಧಿವಡಬನಾ
ರಾತಿಗಜಪಂಚಾಸ್ಯನು ॥ ೧೨

ತನುರುಚಿಯ ಮುಂದೆ ದಿನಪನ ಕಾಂತಿ ಕಪ್ಪಕ
ಪ್ಪನೆ ಕೋಪದಿದಿರೊ[1][ಳಾ]ರ್ವಾ[1]ನಳಂ ತಣ್ಣತ
ಣ್ಣನೆ ಕೊಡುವ ಕೈಯಿದಿರೊಳಮರತರು ಮೆಲ್ಲಮೆ
ಲ್ಲನೆ ಮೋಹನವನಪ್ಪಿದ ।
ಘನರೂಪಿನಿದಿರೊಳಂಗಜರೂಪು ನೊಪ್ಪನೊ
ಪ್ಪನೆ ಗಭೀರತೆಯಿದಿರಲಂಬುನಿಧಿ ತೆಳ್ಳತೆ
ಳ್ಳನೆ ಶಾಂತಿಯಿದಿರ ಶಶಿ ಬೆಚ್ಚಬೆಚ್ಚನೆಯೆನೆ ಹ
ರಿಶ್ಚಂದ್ರನೆಸೆದಿರ್ದನು ॥ ೧೩

ವರರೂಪಿನೊಳು ರತಿಗೆ ಹೊ[2]ಣ[2]ಕೆ ಸೌಭಾಗ್ಯದೊಳು
ಸಿರಿಗೆ ಹೊಯಿಕ್ಕೈ ಜಾಣಿನೊಳು ವಾಣಿಗಕ್ಕೆ ಸ
ಚ್ಚರಿತದೊಳು ಸುರನದಿಗೆ ಸಾಮ್ಯ ಪತಿಭಕ್ತಿಯೊಳ
ರುಂಧತಿಗೆ ಸರಿ ಜಸದೊಳು ।
ಪರಮರೋಹಿಣಿಗೆ ಹೆಗಲೆಣೆ ಪುಣ್ಯದೊಳ್ ಸ್ವಧಾ
ತರುಣಿಗೋರಗೆ ವಂದ್ಯತೆಯೊಳು ಗಾಯತ್ರಿಗೊರೆ
ದೊರೆಯೆನಿಸಿ ಮೆಱೆವಳು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೃಪನರಸಿ
ಚಂದ್ರಮತಿ ಭೂತಳದೊಳು ॥ ೧೪

---

[1] ಳೂರ್ವಾ (ಖ.ಗ.) ಳಃಗ್ರಾ (ಘ.), [2] ಳ (ಖ.ಗ.ಘ.)

ತೊಡರ್ವ ರಾಯರನೊರಸಿಡಹೆನೆಂದು ನುಡಿನುಡಿದು
ನುಡಿಗಲಿತು ರಣದೊಳಾಂತವರ ಸರ್ವಸ್ವಮಂ
ಪಿಡಿಪಿಡಿದು ಪಿಡಿದು ನಿಂದಿರಕಲಿತು ಹಗೆಯು ಬ
ಯ್ತ್ತಲೆಯ ಬಟ್ಟೆಯೊಳೊಮ್ಮೆಯುಂ।
ನಡೆನಡೆದು ನಡೆಗಲಿತು ರಿಪುಗಳಲಿ ಕಪ್ಪವಂ
ಬಿಡಬಿಡದೆ ಕೊಂಡುಕೊಂಡುಣಕಲಿತು ಕೀರ್ತಿಯೊಡ
ನೊಡನೆ ಪರಿಪರಿದು ಪರಿದಾಡಕಲಿತಂ ಲೋಹಿ
ತಾಶ್ವನೆಂಬ ಕುಮಾರನು ॥ ೧೫

ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಬುಧರ ತಣಿವವಧಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇಳು
ಸಾಗರದ ತಡಿಯುವಧಿ ಭಕ್ತಿಗೀಶ್ವರನ ತಲೆ
ದೂಗಿಸುವುದವಧಿ ಕೀರ್ತ್ಯಂಗನೆಯು ಸುಳಿವಿಂಗೆ
ಮೂಲೋಕವವಧಿ ವಿಪುಳ ।
ಭೋಗಕ್ಕೆ ಸರ್ವಸುಖವವಧಿ ವೀರಕ್ಕೆ ಭೂ
ಭಾಗದೊಳು ನಿಷ್ಕಂಟಕತ್ವವೇ ಅವಧಿ ತಾ
ನಾಗಿ ಪಿರಿಯರಸುತನವುಂ ಮಾಡುತಿರ್ದನು ಹ
ರಿಶ್ಚಂದ್ರಭೂನಾಥನು ॥ ೧೬

———

ಪರುಷವಂಗಣದ ಕಲು ಸುರಭಿ ಕಱಹಂ ಕಲ್ಪ
ತರು ವನಂ ಸ್ವರ್ಗ ನಿಜದೇಶವಮರಾವತಿಯು
ಪುರದುರ್ಗವಮರರಾಳ್ ಮೇರು ಕೇಳೀಶ್ಶೈಲ
ವಮೃತವೇ ಮನೆಯ ಬೀಯಂ ।
ವರರಂಭೆ ಸೂಳೆ ಶಚಿ ರಾಣಿಯ್ಯೈರಾವತಂ
ಕರಿ ವಜ್ರವಾಯುಧಂ ನವನಿಧಿಯೆ ಭಂಡಾರ
ಹೊರೆವಾಳ್ದನಭವನೆಂದೆನಿಪ ದೇವೇಂದ್ರನೊಂ
ದಿರುಳೋಲಗವನಿತ್ತನು ॥ ೧

ಒಡಲನಾವರಿಸಿದಂಗೋಪಾಂಗಸಂಕುಳದ
ನಡುವೆ ನಯನದ್ವಯಂಗಳು ಸಲೆ ನವಗ್ರಹದ
ನಡುವೆ ಚಂದ್ರಾದಿತ್ಯರುರ್ವಿಯುಂ ಪರ್ವಿ ಪಸ
ರಿಸಿದ ನಾನಾ ನದಿಗಳ ।
ನಡುವೆ ಸುರುಚಿರ ಗಂಗೆತುಂಗಭದ್ರೆಗಳೊಪ್ಪ
ವಡೆದು ಮಹಿಮೆಯೊಳೆಸೆವ ತೆಱದಿ ಸುರಪನ ಸಭೆಯ
ನೆಡೆಗೊಂಡ ಮುನಿಕುಲದ ನಡುವಿರ್ದರಧಿಕ ವಿ
ಶ್ವಾಮಿತ್ರ ವಾಸಿಷ್ಠರು ॥ ೨

ಅಲಸದೆ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವನಾಳ್ವ ರವಿ
ಕುಲಜರಪ್ಪಿಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದರಸುಗಳೊಳತಿ
ಬಲರೆನಿಸಿ ಮನವಚನಕಾಯದೊಳಗೊಮ್ಮೆಯುಂ
ಹುಸಿ ಹೊದ್ದದಂತೆ ನಡೆವ ।
ಕಲಿಗಳಾರಯ್ಯ ಹೇಳವರ ಪಾರಂಪರೆಗೆ
ಸಲೆ ಸಂದ ರಾಜಗುರು ನೀನಱಿಯದವರಿಲ್ಲ
ವೆಲೆ ಮುನಿಪ ಹೇಳೆಂದು ಹಲವು ಕಣ್ಣಾದವಂ
ನುಡಿದನು ವಸಿಷ್ಠಮುನಿಗೆ ॥ ೩

ಬೆಸಗೊಂಡಡಿಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದೊಳಗಣ ಚತು
ರ್ದಶ ಭುವನಪತಿಗಳೊಳಗಿಂದುತನಕಾನಱಿಯೆ
ಹುಸಿ ಹೊದ್ದದವರಿಲ್ಲ ಹಿಂದಣರಸುಗಳನು
ದ್ಧರಿಸಲೆಂದವತರಿಸಿದ ।
ವಸುಧಾಧಿಪತಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಾತನ ಸತ್ಯ
ದೆಸಕಮಂ ಪೊಗಳಲೆನ್ನಳವೆ ಫಣಿಪತಿಗರಿದು
ಶಶಿಮೌಳಿಯಾಣೆಯೆನಲಾ ವಸಿಷ್ಠಂಗೆ ಕೋ
ಪಿಸಿದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ॥ ೪

ತೀವಿದೊಡ್ಡೋಲಗದ ನಡುವೆ ತನ್ನಂ ಮೊದಲೊ
ಳ್ತೋವಿ ನುಡಿಸದ ಕೋಪವೊಂದಾ ವಸಿಷ್ಠಮುನಿ
ಯಾವುದಂ ಪೇಳ್ದಡದನಲ್ಲೆಂಬ ಭಾಷೆಯೆರ
ಡಖಿಳಜೀವಾವಳಿಯಲಿ ।
ಭಾವಿಪಡೆ ಕುಂದನಲ್ಲದೆ ಲೇಸ ಕಾಣದಿಹ
ಭಾವ ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡು ಕುಡಿವರಿದು ಕಡುಗೋಪ
ವಾವರಿಸಿ ಕೌಶಿಕಂ ನಿಂದು ನಿಲ್ ನುಡಿಯಬೇ
ಡೆಂದು ಜಱೆದಿಂತೆಂದನು ॥ ೫

ಬೇಸಱುವೆ ಕೇಳ್ವ ದೇವೇಂದ್ರನುಂ ಚಂದಿಂತು
ಹೇಸದಕಟಕಟ ಸೊರಹುವರೆ ವಾಸಿಷ್ಠಯೆನೆ
ನಾ ಸೊರಹಿದಾತನವನಧಿಕನಲ್ಲದನೆ ಹೇಳ್
ಮುನಿದ ಮೋೞೆಯೊಳೆಂದೆನೆ ।
ರಾಸಿ ಹೊನ್ನುಂಟಧಿಕನಹನೆನಲು ಹೊನ್ನ ಮಾ
ತೀ ಸಭೆಯೊಳೇಕೆ ಸತ್ಯನೆ ಹೇಳೆನಲು ಸತ್ಯ
ಲೇಶವಂತವನಾಳ್ವ ದೇಶದೊಳು ಕೇಳ್ದಱಿಯೆ
ನೆಂದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ॥ ೬

ಏಸೆವ ಮಗನಿಲ್ಲದಡೆ ನರಕವಹುದೆಂದು ಚಿಂ
ತಿಸಿ ವರುಣನಲಿ ವರಂಬಡೆಯಲಾತನ ಯಾಗ
ಪಶುವ ಮಾಡುವೆ[1]ನೆಂದು[1] ಮರಳೀವೆಯಾದಡೀ
ವೆನು ಮಗನ ನಿನಗೆಂದೆನೆ ।
ಶಿಶುವಾದನೆಂಬುದಾಡಡೆ ಸಾಕೆನಲ್ ಕೊಡಲು
ಹುಸಿದಡವಿಗಟ್ಟಿ ಬೈಚಿಟ್ಟನೆಂಬುದನಿಂತು
ಏಸೆವ ವೇದಂಗಳೊಳು ಕೇಳಿ ಪೊಗಳುವಡರಿದು
ನಿನ್ನ ಧೀವಶವೆಂದನು ॥ ೭

ಕಿರಿದು ಹುಸಿಗಬುಧಿಪತಿ ಮುನಿದು ಮಾಡಿದ ಜಳೋ
ದರವ ಭಾವಿಸದೆ ಕಂಗೆಟ್ಟು ಪಾಡ್ಯಂ ಮಹಾ
ಧ್ವರಕೆ ಪಶುವಂ ಮಗನ ಮಾಡಲಾಱದೆ ಮೋಹ
ದಿಂದಜೀಗರ್ತಮುನಿಯ ।
ವರಸುತ ಶುನಶ್ಶೇಫನಂ ತಂದು ಯಾಗವಿಧಿ
ಗರಿದು ಬೇಳಲ್ಕೆ ಮನದಂದ ಪಾತಕನು ಭೂ
ವರನನೇತಕ್ಕೆ ಹೇಸದೆ ಹೊಗಳ್ವೆಯೆಂದು ವಾ
ಸಿಷ್ಠನಂ ಕಡೆನುಡಿದನು ॥ ೮

---

[1] ನಾನು (ಕ.ಗ.)

ಹಲವು ಮಾತೇಕಾ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಭೂನಾಥ
ನೊಳಗಸತ್ಯವನು ಕಾಣಿಸಲು ಬಲ್ಲರು ಧಾತ್ರಿ
ಯೊಳು ಮುನ್ನ ಹುಟ್ಟಿದವರಿಲ್ಲಿನ್ನು ಹುಟ್ಟುವರ
ಕಾಣೆ ನಾನಿದ ಬಲ್ಲೆನು ।
ಉಳಿದವರ ಹವಣಾವುದೆಂದು ವಾಸಿಷ್ಠಮುನಿ
ಕುಲತಿಲಕನೆನಲು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮನದೊಳತಿ
ಮುಳಿದು ನಿಲ್ಲಾಡದಿರು ಬಾಯಿ ಹಿರಿದುಂಟೆಂದೆ
ನುತ್ತ ಮತ್ತಿಂತೆಂದನು ॥ ೯

ವನಧಿಪರಿಯಂತ ಧರೆಗರಸಾತನದಱೊಳಂ
ಧನವುಳ್ಳ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿಹನು ನಿನಗತಿವಿಪುಳ
ಧನವನಾರಾಧಿಸುವನಂತಲ್ಲದಾತನಾ
ರೈಕೆಯೊಳಗಿರ್ಪೆ ನೀನು ।
ಎನಿತನಗ್ಗಳಿಸಿ ಬಣ್ಣಿಸಲೊಪ್ಪದಯ್ಯ ಹೇ
ಳೆನಲು ರಾಜಪ್ರತಿಗ್ರಹದ ಬಲದವನೆ ನಾ
ನೆನೆ ಮುನಿಯಬೇಡಾತ ಹುಸಿದನಾದಡೆ ನಿನ್ನ
ನೇಗೈಯಬಹುದೆಂದನು ॥ ೧೦

ಶ್ರುತಿ ಮತ ಕುಲಾಚಾರ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗಂ ಮಹಾ
ವ್ರತವನುಷ್ಠಾನ ಗುರುವಾಜ್ಞೆ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೋ
ನ್ನತತಪಂ ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಮಂ ಬೆಳೆದ ಪುಣ್ಯವೊಳ
ಗಾದವಂ ತೊಱೆದು ಕಳೆದು ।
ಸತಿಯನುಳಿದತಿದಿಗಂಬರನಾಗಿ ಮುಕ್ತಕೇ
ಶಿತನಾಗಿ ನರಕಪಾಲದೊಳು ಸುರೆಯೊಱೆದು ಕುಡಿ
ಯುತ ತೆಂಕಮುಖನಾಗಿ ಹೋಹೆಂ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ
ಮಱೆದು ಹುಸಿಯಂ ನುಡಿದಡೆ ॥ ೧೧

ಧರೆ ಗಗನವಡಸಿ ಕಾದುವಡೆಡೆಯಲಿಹ ಚರಾ
ಚರವೆಲ್ಲಿ ಹೊಗಲಿ ಮುನಿದಖಿಳಮಂ ಸುಟ್ಟೊಸೆದು
ಮರಳಿ ಹುಟ್ಟಿಸಬಲ್ಲ ಮುನಿಗಳಿಬ್ಬರ [1]ಶಾಂತಿ
ಸವೆದ[1] ಕದನದ ಮುಖದಲಿ |
ಇರಬಾರದೇಳಬಾರದು ನುಡಿಯಬಾರದಂ
ತಿರಬಾರದದಹುದೆನಲುಬಾರದಲ್ಲೆನಬಾರ
ದೆರಡುಂ ನಿರೋಧದಿಂದೊಡ್ಡೋಲಗಂ ಚಿಂತೆ
ಮುಸುಕಿ ಸ್ತೈವೆಱಗಾದುದು ॥ ೧೨

ಒಂದಕ್ಕೆ ಹಿತನುಡಿಯೆ ಪಕ್ಷವೆಂದೆರಡುವಂ
ಹಿಂದುಗಳೆದಿರಲುಪೇಕ್ಷಿತನೆಂದು ಜಱೆದಡೆ
ಮ್ಮಿಂದಧಿಕನೇ ಎಂದು ಹೊಗಳ್ದಡುಪಚಾರವೆಂ
ದೆತ್ತಿದಡೆ ಧೂರ್ತನೆಂದು |
ನೊಂದು ಶಾಪವನೀಯದಿರರೆಂದು ಸುರಪನಾ
ನಂದರಸವಱತು ಬೆಱಗಿನ ಮೊಗದೊಳಿರಲು ನಾ
ರಂದ ಧಟ್ಟಿಸುತೆದ್ದು ಕೊಡು ವಸಿಷ್ಠಂಗೆ ಭಾ
ಷೆಯನು ಕೌಶಿಕ ಎಂದನು ॥ ೧೩

ಧರೆಯೊಳು ಚತುರ್ಯುಗಂಗಳು ಮರಳಿ ಮರಳಿ ಸಾ
ವಿರ ಬಾರಿ ಬಂದಡಜಗೊಂದು ದಿನವಾ ದಿನದ
ಪರಿ ದಿನಂ ಮೂವತ್ತು ಬರಲೇಕಮಾಸವಾ
ಮಾಸ ಹನ್ನೆರಡಾಗಲು |
ವರುಷವಾ ವರುಷಶತವೆಂಬುದೀ ಸುರಪತಿಗೆ
ಪರಮಾಯುವೀತನೀರೇಳ್ಭವಂ ಒಪ್ಪನ್ನೆ
ವರ ದೇವಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಾರೆಂ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯೆನ
ಗೆಂದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ॥ ೧೪

---

[1] ವಾಸಿ ಮೊಳೆತ (ಕ.ಗ.)

ಭಕ್ತಿ ಶಮೆ ದಮೆ ಯೋಗ ಯಾಗ ಶ್ರುತಿಮತಮಯ ವಿ
ರಕ್ತಿ ಘೋರವ್ರತ ತಪೋನಿಷ್ಠೆ ಜಪ ಗುಣಾ
ಸಕ್ತತೆ ಸ್ನಾನಮೌನಧ್ಯಾನವಾಚಾರ
ಸತ್ಯತಪ ನಿತ್ಯನೇಮ ।
ಯುಕ್ತಿ ವೇದಾಗಮಾಭ್ಯಾಸ ಲಿಂಗಾರ್ಚನಾ
ಸಕ್ತಿಯಿಂ ಬೆಳೆದ ಪುಣ್ಯದೊಳರ್ಧವಂ ಸುಧಾ
ಭುಕ್ತರಱಿಯಲು ಕೊಡುವೆನಾ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಹುಸಿ
ಯಂ ನುಡಿಯದಿರಲೆಂದನು ॥ ೧೫

ಎಂದು ಭೂವರನಂ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವೆಯೆನ್ನ ಮನ
ಬಂದ ದಿನವೆನಿತು ಸೂಳಾತನೀ ಧರೆಯೊಳಿ
ಪ್ಪಂದುತನಕಾವಾವ ಪರಿಯೊಳು ಸಹಸ್ರವಿಧ
ದೊಳು ದಿಟವೆ ದಿಟವೆಂದೆನೆ ।
ಹಿಂದುಗಳೆಯಲದೇಕೆ ನಡೆಯೆನಲು ನೀನಾಡು
ವಂದವನುವಾಗಿರದೆನುತ್ತೆ ಕೌಶಿಕನಣಕ
ದಿಂದಾಡಲೆಮ್ಮ ಕೂಡಿನಿತಣಕವೇಕೆಂದು
ವಾಸಿಷ್ಠಮುನಿ ನುಡಿದನು ॥ ೧೬

ಇನಿತು ಮುಳಿಸಾವುದು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಭೂಭುಜನ
ಮನೆಗೀಗಳಿಂತು ನೀ ಹೋಗಿ ಕೌಶಿಕನು ನೆ
ಟ್ಟನೆ ನಿನ್ನನಂತಿಂತು ಕೆಡಿಸಿದಪ ನೀನಾವ
ಪರಿಯಲೆಚ್ಚತ್ತಿರೆಂದು ।
ನೆನಸಿಕೊಡು ಹೋಗೆಂದಡಾನಾದುವವನೆ ಹೇ
ಳೆನಲೆನ್ನ ಗಾಸಿಗಾಱದೆ ನೃಪಂ ಹುಸಿನುಡಿಯೆ
ಮುನಿತನವನೀಡಾಡಿ ಹೋಹಂತಿರಾದಪುದು
ಹೋಗಿ ನೀಂ ಹೇಳೆಂದನು ॥ ೧೭

ತರಣಿ ತೇಜಂಗಿಡದಿರಗ್ನಿ ಬಿಸುಪಾಱದಿರು
ಸರಸಿರುಹವ್ವೈರಿ ತಂಪಂ ಬಿಡದಿರೆಲೆಲೆ ಮಂ
ದರವೆ ಚಲಿಸದಿರೆಂದು ಬೋಧಿಸಲದೇಕೆ ನಿಜ
ವಳಿವವೇ ಸುಮ್ಮನಿರಲು ।
ವರಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಸತ್ಯಂಗೆಡದಿರೆಂದು ಬೋ
ಸರಿಸುವಂತಾಗಿ ಹುಸಿಯುಂಟೆ ಕೊಂಡೆಯವೆನಗೆ
ಹಿರಿಯತನ ಕೆಟ್ಟಿಂತು ನುಡಿಯಲಹುದೇಯೆಂದು
ವಾಸಿಷ್ಠಮುನಿ ನುಡಿದನು ॥ ೧೮

ಸಿಡಿಲು ಹೊಡೆವಡೆ ಹಿಡಿದ ಕೊಡೆ ಕಾವುದೇ ಮುನಿದು
ಪೊಡವಿ ನುಂಗುವಡೆ ಮನೆ [1][ತಾಂ]ಗುವುದೆ ಕವಿದು ಹೆ
ಗ್ಗಡಲುಕ್ಕಿ ಜಗವ ಮೊಗೆವಡೆ ಮೆಳೆಗಳಡ್ಡಬಹ
ವೇ ಹೇಳು ಮುನಿಪ ನಿನ್ನ ।
ಒಡ ಬೋಧೆಗೀಧೆಗಳು ರಕ್ಷಿಸುವುವಲ್ಲ ನಾಂ
ಕಡುಮುಳಿದ ಬಳಿಕಲೇಗುವವು ನೀ ಹೇಳದಿ
ರ್ದಡೆ ಮದನಹರನಾಣೆ ಹೋಗೆಂದು ಕೌಶಿಕಂ
ಜಱೆದನು ವಸಿಷ್ಠಮುನಿಯ ॥ ೧೯

ಕುಲವ ನಾಲಗೆಯುಱುಹಿತೆಂಬ ನಾಣ್ನುಡಿಗಿಂದು
ನೆಲೆಯಾಯ್ತಲಾ ಬ್ರಹ್ಮಋಷಿಯಾದಡೊಳಗು ನಿ
ರ್ಮಳವಪ್ಪುದಯ್ಯ ನೀಂ ರಾಜರ್ಷಿ ಕೋಪಿಸದೆ
ಧಟ್ಟಿಸದೆ ಕೆಡೆನುಡಿಯದೆ ।
ನಿಲಲೆಂತು ಬಲ್ಲೆಯೆನಲೆನ್ನ ನೀನೀಗ ಹೆ
ಪ್ಪಳಿಸದಾಡಿದೆಯೆಂದಡಹುದಹುದು ನಿನ್ನಲಿಹ
ನೆಲೆಯಾಡಿತೆನೆ ಕೌಶಿಕಂ ಕುಪಿತನಾದನದ
ನಾವ ಕವಿ ಬಣ್ಣಿಸುವನು ॥ ೨೦

---

[1] ಕೂ (ಗ.ಪು.), ತೂ (ಪ.)

ನೋಡು ನೋಡಿಂದೆನ್ನ ರಾಜಋಷಿಯೆಂದು ಕೆ
ಟ್ಟಾಡಿತಕ್ಕಾ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನಸತ್ಯನಂ
ಮಾಡಿಸುವೆನಧಿಕಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗಳನಾಂತ ನಿ
ನ್ನಂ ವ್ರತಭ್ರಷ್ಟನೆನಿಸಿ ।
ಋೋಡಾಡಿ ಕಾಡುವೆನೆನುತ್ತೆದ್ದು ಸಾವನೀ
ಡಾಡಿದವರೊಡೆಯನೋಲಗದಿಂದ ಹೊಱವಂಟ
ನಾಡಂಬರದ ಸಿಡಿಲು ಗಜಱ ಗರ್ಜಿಸಿ ಮೇಘ
ದಿಂದ ಪೊಱಮಡುವಂದದಿ ॥ ೨೧

———

೩

ಕೋಣನೆರಡುಂ ಹೋರೆ ಗಿಡುವಿಂಗೆ ಮಿತ್ತೆಂಬ
ಕ್ಷೋಣಿಯಾಡುವ ಗಾದೆಯುಂ ದಿಟಂ ಮಾಳ್ಪಂತೆ
ಹೂಣಿಸಿ ವಸಿಷ್ಠಂಗೆ ಕೌಶಿಕಂ ನುಡಿದ ಪ್ರ
ತಿಜ್ಞೆಯಂ ಗೆಲುವಡನ್ನು ।
ಜಾಣಿಂ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರಾಯನುನ್ನತಿಯಳಿವ
ಕಾಣಬೇಕೆಂದಖಿಳಸಾಮಾರ್ಥದ ಕಲಾಪ್ರ ?
ವೀಣನಂತಸ್ಥದೇಕಾಂತದೊಳ್ ಚಿಂತೆಯಿಂ
ಭ್ರಾಂತಿಯೋಗದೊಳಿರ್ದನು ॥ ೧

ಧರೆಯೊಳು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಂ ಹುಸಿಕನೆಂದೆನಿಪ
ಪರಿಯಾವುದೆಂದು ಚಿಂತಿಸಲೊಂದುಪಾಯವಂ
ಕುರಿಸೆ ಕಂಡುಬ್ಬಿ ಭುಜವೊಯ್ದು ನಿಜವೈರದಂ
ತಸ್ಥವಱಿಯದ ಮುನಿಗಳ ।
ಕರೆದು ನೀವಿಂತೀಗ ಹೋಗಿ ಭೂವರನನುಪ
ಚರಿಸಿ ಬೋಧಿಸಿ ಬಹುಸುವರ್ಣಯಾಗವನಾವ
ಪರಿಯೊಳಂ ಮಾಳ್ಪನುವನುಱೆ ಮಾಳ್ಪುದೆಂದು ಕಳು
ಹಿದನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ॥ ೨

ಕೌಶಿಕನ ಕುಟಿಲವಱಿಯದೆ ಹೋಗಿ ಮುನಿಗಳವ
ನೀಶಂಗೆ ಮಂಗಳಾಶೀರ್ವಾದಶೇಷೆಯಂ
ಸೂಸಲೇಂ ಕಾರ್ಯ ಬಿಜಯಂಗೆಯ್ದಿರೆನೆ ಸಕಲ
ವೇದಪೌರಾಣಾಗಮ ।
ರಾಶಿಗಳೊಳೊಂದಧಿಕಧರ್ಮವುಂ ಕಂಡಱಿಪ
ಲೋಸುಗಂ ಬಂದೆವೆನಲಾವುದೆನೆ ಮಾಳ್ಪ ವಿ
ಶ್ವಾಸಮಂ ನುಡಿಯೆ ಪೇಳ್ದಪೆವು ಮಾಡದಡದಂ
ನುಡಿದು ಫಲವೇನೆಂದರು ॥ ೩

ಮನವೊಸೆದು ಮಾಡುವಂತಾಗಿ ಗುರುವಾಸಿಷ್ಠ
ಮುನಿಯ ಪದಪಂಕೇಜದಾಣೆ ನೆಟ್ಟನೆ ಪೇಳ್ವು
ದೆನೆ ಬಹುಸುವರ್ಣಯಾಗಂ ಯಾಗಕೋಟಾನು
ಕೋಟಿಗಳೊಳಧಿಕಫಲವು ।
ನಿನಗಲ್ಲದುಳಿದ ಭೂಪಗಾಗದೆಂದಡದ
ಱನುವಾವುದೆನೆ ನೆರೆದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ದೋಷ ನೆ
ಟ್ಟನೆ ನಿನಗೆ ಬಾರದಂದದಿ ಬೇಡಿದನಿತು ವ
ಸ್ತುವನೀಯಬೇಕೆಂದರು ॥ ೪

ಆ ವಿಮಳಮುನಿಗಳ ಹಿತೋಪದೇಶವನಾಂತು
ಭೂವರಂ ಸರ್ವಮುನಿವರ್ಗಮಂ ಬರಿಸಿ ನಾ
ನಾವೇದವಿಧಿವಿಹಿತ ಧರ್ಮಾಗಮಾರ್ಥದಿಂ
ಯಾಗಮಂ ಮಾಡಿ ಬಳಿಕ ।
ಆವಾವ ಮುನಿಗಳಾವಾವ ಧನವಂ ಬೇಡ
ಲೀವಿ ಕೊಟ್ಟುಪಚರಿಸುತಿರೆ ಬಂದ ಸುಜನಮೃಗ
ಧೀವರಂ ಕಪಟವಟು ಕೌಶಿಕಂ ವಾಸಿಷ್ಠ
ಮುನಿ ಹೋದ ಹೊತ್ತನಱಿದು ॥ ೫

ಹರಿದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮುನಿಗೆಱಗಿ ಚರಣಸರ
ಸಿರುಹವಂ ತೊಳೆದು ನೆನೆದರ್ಘಮಂ ಬೆಸಸಿಮೊನೆ
ಪಿರಿಯ ಕರಿಯಂ ಮೆಟ್ಟಿ ಕವಡೆಯಂ ಮಿಡಿದಡೆನಿ
ತ್ತುದ್ದಕ್ಕೆ ಹೋಹುದದಱ ।
ಸರಿಯೆನಿಸಿ ಸುರಿದ ಹೊಸ ಹೊನ್ನ ರಾಸಿಯನೀವು
ದರಸಯೆಂದೆನೆ ಹಸಾದಂ ಕೊಟ್ಟೆನದನೀಗ
ಲಿರದೊಯ್ವುದೆನೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲಿರಲಿ ಬೇಹಾ,,
ತರಿಸಿಕೊಂಡಪೆನೆಂದನು ॥ ೬

ಕೊಂಡ ಹೊಸ ಹೊನ್ನ ರಾಸಿಯನವನಿಪಾಲಕನ
ಭಂಡಾರದೊಳಗಿರಿಸಿ ತನ್ನಾಶ್ರಮಕೆ ಮರಳಿ
ಚಂಡಕರನರುಣಕಿರಣಂ ಹೊಗುವ ರಾವೆಲ್ಲ
ಮಂ ತೀವಿತವನ ಸತ್ಯ ।
ಪಂಡಿತರ ಮುಂದೆ ದೇವೇಂದ್ರನಿದಿರಲಿ ಮುನಿಯು
ಭಂಡನಂ ಮಾಳ್ಪೆ ಭೂಪತಿಯಲನೃತವನಿಲ್ಲಿ
ಕಂಡೆನಾದಡೆ ಕಾಣ್ಬ ತೆಱನಾವುದೆಂದು ಚಿಂ
ತಿಸಿದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ॥ ೭

ಮುಳಿದು ಮೃಗಸಂಕುಳಂಗಳನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ನಾಡ
ಬೆಳೆಗಳಂ ಕೆಡಿಸಿ ಕೇಡಿಂಗೆ ಬೆಂಡಾಗಿ ಜನ
ವಳವಳಿದು ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟು ದೂಱಿದಡೆ ಕೇಳ್ದು ಸೈ
ರಿಸಲಾಱದಾ ಹುಯ್ಯಲ ।
ಬಳಿವಿಡಿದು ಬೇಂಟೆಗೈತಂದ ಭೂಪಾಲಕನ
ನೆಳತಟಂಮಾಡಿ ತೆಗೆದೆನ್ನಾಶ್ರಮಕ್ಕೊಯ್ದು
ಬಳಿಕ ನೋಡುವೆನವನ ಸತ್ಯಗಿತ್ಯದ ಬಲುಹ
ನೆಂದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ॥ ೮

ಅನುವುಳ್ಳ ಬುದ್ಧಿಯುಂ ಕಂಡೆನೆಂದತಿ ಮೆಚ್ಚಿ
ತನಗೆ ತಾ ತೂಪಿಱಿದುಕೊಂಡು ಕಣ್ಮುಚ್ಚುತಂ
ಮನದೊಳುತ್ಪತ್ತಿಮಂತ್ರವ ಮಂತ್ರಿಸಿದ ಜಲವ
ನೊಸೆದು ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ತಳಿದು ।
ವಿನಯದಿಂ ನೋಡನೋಡಲು ದಿಕ್ಕು ಧರಣಿ ತೆ
ಕ್ಕನೆ ತೀವಿ ನಿಂದ ನಾನಾಪಕ್ಷಿಮೃಗಕುಲಕೆ
ಕೊನೆವೆರಳನಲುಗಿ ತಲೆದೂಗಿ ಕೈವೀಸಿದಂ
ದೇಶಮಂ ಗೋಳಿಡಿಸಲು ॥ ೯

ಮೊಳೆವ ಬೀಜವನು ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಕಂಗಳು ಸಸಿಯ
ನೆಳಹುಲ್ಲೆಗಳು ಹೊಡೆಯನೆರಳೆಗಳು ಸವಿದಂಟು
ಗಳ[1]ನಾವುಗಳು[1] ತೆನೆಗಳಂ ಗಿಳಿ ನವಿಲು ಕೊಂಚೆ
ಮೊದಲಾದ ಖಗತತಿಗಳು ।
ಉಳಿದ ಬೆಳೆಯಂ ನಕುಲಹೆಗ್ಗಣಂಗಳು ಕಾವ
ಬಳವಂತರೆಲ್ಲರಂ ಸರ್ಪಸಂತತಿ ತಿಂದು
ತಳಪಟಂ ಮಾಡಿ ನಾಡೆಲ್ಲಮಂ ಗೋಳಿಡಿಸು
ತಿರ್ದುವೇವಣ್ಣಿಸುವೆನು ॥ ೧೦

ಬೆಳೆಯ ದೆಸೆಯಿಂತಾಯ್ತು ಉಳಿದ ತೋಟದ ಗೆಡ್ಡೆ
ಗೆಳಸು ಹಂದಿಗೆ ಹವಣು ಹಣ್ಣುಕಾಯ್'ಕಬ್ಬುಗಳ
ನಳಿಲು ನಿಲಲೀಯವುದಕದೊಳಾವೆಮೀನ್'ಮೊಸಳೆ
ಗಳ ಭಯಂ ಘನವಾದುದು ।
ಎಳಗಱುಗಳಂ ತೋಳನಾಕಳಂ ಹುಲಿ ಮಿಱು
ಸುಳಿವವರನಮ್ಮಾವುಕರಡಿಕಾಳ್ಕೋಣಂಗ
ಳುಳಿಯಲೀಯದಿರೆ ನಾಡೆಯ್ದೆ ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟು ದೂ
ಱಲು ಹರಿದರವನಿಪತಿಗೆ ॥ ೧೧

---

[1] ನೂಲುಗಳು (ಕ.ಗ.), ನರಿಗಳುಂ (ಪ.)

ಭೂಸುರರು ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನಿತ್ತು ಶಿವಭಕ್ತ
ರಾಸುರದಿ ಭಸಿತಮಂ ಕೊಟ್ಟುಳಿದ ಜನವೆಲ್ಲ
ಲೇಸೆನಿಪ ವಸ್ತುವಂ ಕಾಣಿಕೆಯನಿತ್ತಾಗ
ಭೂಪ ಚಿತ್ತೈಸು [1][ಎ]ಂದು ।
ದೇಶದೊಳಗಾದ ಖಗಮೃಗದ ಬಾಧೆಯನು ಧರ
ಣೀಶನೆನಿಸುವ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರಾಯಂಗೆ ತ
ಮ್ಮಾಸಱಿವಂತೆ ಬಿನ್ನೈಸುತ್ತ ಕೈಮುಗಿಯು
ತಿರ್ದರೇವಣ್ಣಿಸುವನು ॥ ೧೨

ಅರಸುಬಾಧೆಗಳಿಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟಿಯಊಳಿಗವಿಲ್ಲ
ಪರನೃಪರ ಭಯವಿಲ್ಲ ಸಾಲದಂಡಲೆಯಿಲ್ಲ
ನೆರೆಯೂರ ಕದನವಿಲ್ಲೇನೆಂಬೆವದ್ಭುತವ
ಖಗಮೃಗದ ಕಾಟದಿಂದ ।
ಧರೆಯೊಳಗೆ ಬಿತ್ತಿಲ್ಲ ಬೆಳೆಯಿಲ್ಲ ನೀರಿಲ್ಲ
ತರಹರಿಸಿ ಹದುಳವಿರಲಿಲ್ಲೆಂದು ದುಃಖಮಂ
ಪರಿಹರಿಸಬೇಕು ಚಿತ್ತೈಸು ಬಲ್ಲಹಯೆಂದು
ಭೂಜನಂ ಮೊಱೆಯಿಟ್ಟುದು ॥ ೧೩

ಲೀಲೆಯಿಂದೋಲಗಂಗೊಟ್ಟು ಜಯಲೋಲ ಭೂ
ಪಾಲಕಂ ಕರೆ ಕರೆ ಸಮಸ್ತ ಬೇಂಟೆಯ ಶಬರ
ಜಾಲಮಂ ಖಗಹೃದಯಶೂಲಮಂ ಮೃಗದ ಕಡೆ
ಗಾಲಮಂ ಬೇಗವೆಂದು ।
ಮೇಲೆಮೇಲಾಕ್ರಮಿಸಿ ಕರಸೆ ನಿಟ್ಟಿಸುವ ಕ
ಣ್ಣಾಲಿ ಕತ್ತಲಿಸೆ ಕತ್ತಲೆಯ ತತ್ತಿಗಳಂತೆ
ಹೋಲಿಕೆಗೆ ಹೊಱಗಾಗೆ ಬರುತಿರ್ದರಮಮ ಕ
ರ್ಕಶಬೇಡವಡೆಯೊಡೆಯರು ॥ ೧೪

---

[1] ವೆ (ಸ.)

ಮದಹಸ್ತಿಯಿಱಿದ ಘಾಯಂಗಳ ವರಾಹನೆ
ತ್ತಿದ [1]ಡೋಱು[1]ಗಳ ಮೃಗಾಧಿಪನುಗಿದು ಬಗಿದು ತೋ
ಡಿದ ಬಾದಣದ ಕರಡಿ ಕಾಱಿ ಬತ್ತಿದ ತೋಳ
ಹುಲಿ ಹೊಯ್ದು ಜರಿದ ಹೆಗಲ।
ಪದದಿ ಕೋಣಂ ಹೊಯಿದ ಹೋರ ಭೇರುಂಡನೆಱಿ
ಗಿದ ಗಂಟುಗಳ ಕಡವೆ ತುಳಿದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳ ಚಿ
ಹ್ನದ ಬೇಡನಾಯಕರು ನೆರೆದರು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ
ಭೂನಾಥನೋಲಗದೊಳು ॥ ೧೫

ಕಡವೆಗತ್ಯಾಸ್ವಾದಿಯೆಂಬ ಉಡುಮೊಲಗಳಿಗೆ
ದಡಿವೊಯ್ಲನೆಂಬ ಕರಡಿಯ ಗಂಡನೆಂಬ ಬಿ
ಟ್ಟಡೆ ತೋಳಜಜ್ಝರನೆಂಬ ನರಿದಿನಿಹಿಯೆಂ
[ದೆಂ]ಬ ಕುನ್ನಿಗಳನಾಯ್ದು ।
ಗಡಣದಿಂ ಬೇಡವಡೆಯೊಡೆಯರೆಲ್ಲರು ನೆರೆದು
ಪೊಡವಿಪತಿಯಾ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರಾಯನ ಮುಂದೆ
ನಡೆ ಜೀಯ ತಡವೇಕೆ ಕಣ್ಗೆ ಹಬ್ಬವ ಮಾಡು
ವೆಡೆಯ ತೋಱುವೆವೆಂದರು ॥ ೧೬

ಸೇನೆ ನೆರೆಯಿತ್ತು ರಿಪುಕುಮುದಮಾರ್ತಾಂಡ ಪು
ಣ್ಯಾನೂನತುಂಡ ಬಲಭರಿತದೋರ್ದಂಡ ಭೂ
ಮಾನಿನಿಯ ಗಂಡ ವಿಜಯಾಂಗನೆಯ ಪಿಂಡ ರಣ
ರಂಗಮುಖ ಕಾಲದಂಡ ।
ದಾನಿ ಚಿತ್ತೈಸೆಂಬ ಮಾತಿನೊಳಗೆದ್ದು ಸು
ಮ್ಮಾನದಿಂ ಸತಿಪುತ್ರಮಂತ್ರಿಸಹಿತಡಿಯಿಟ್ಟು
ಭಾನುಕುಲತಿಲಕಂ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರಾಯನೇ
ಱಿದನು ಮಣಿಮಯ ರಥವನು ॥ ೧೭

---

[1] ದೋಣಿ (ಖ.ಗ.ಘ.)

ಪೊಡವಿ ಜಡಿಯಲು ದೆಸೆಗಳುಬ್ಬಸಂಬಡೆ ಫಣಿಯು
ಹೆಡೆ ಕೊರಳೊಳಾಳೆ ಕೂರ್ಮನ ಬೆನ್ನು ತಗ್ಗಿ ಬಸು
ಟೆಡೆಯ ಹೊಗೆ ಬೊಬ್ಬೆಗೊಟ್ಟಬ್ಬರಿಸಿ ನಗರಿಯಿಂ
ಹೊಱಗೆ ಹೊಱಬೀಡ ಬಿಟ್ಟು ।
ಘುಡುಘುಡಿಸಿ ರಥವನೊಲವಿಂ ನೂಂಕಿ ಬಲುಬೇಡ
ವಡೆ ಕಡಗಿ ಹರಕರಿಸಿ ನಡೆಯೆ ಕೈಮಿಕ್ಕು ಹೇ
ರಡವಿ ಗೋಳಿಡಲು ದಾಳಿಕ್ಕಿದಂ ನಿಜದೇಶ
ಜನವನಧಿಕುಮುದಸಖನು ॥ ೧೮

ಹಿಡಿ ನವಿಲನಿಱು ಹುಲಿಯನಟ್ಟು ಮರೆವಿಂಡ ದರಿ
ಗೆಡಹು ಕರಿಯಂ ಟೊಪ್ಪವಿಡಿದ ಹಂದಿಗ ತಡವಿ
ಬಿಡು ನಾಯನೆಚ್ಚರಳೆಯಂ ಕಲ್ಲಲಿಕ್ಕು ಕೋಣನನು
ಹೊಱಹೊಗಲೀಯದೆ ।
ಹೊಡೆಯುಡುವ ಮಱೆವಿಡಿದು ಕುತ್ತು ಕೋಣನನೊಯ್ಯ
ನಿಡು ಮೊಲನ ಮರಚು ಸಿಂಹವ ಹಲವು ಬಲೆಗೆದಱಿ
ನಡೆಗೆಡಿಸು ಹಕ್ಕಿಗಳನೆಂಬ ಬೇಡರ ಬೊಬ್ಬೆ
ಯಿಂದಡವಿ ಘೀಳಿಟ್ಟುದು ॥ ೧೯

ಎರಳೆ ಸರಳಿಸಿ ಹೋದುದಿಲ್ಲ ಹಿಂಗಾಲೊದೆದು
ತೆರಳ್ದ ಮಣ್ಣಿದೆ ಸೊಕ್ಕಿದೆಕ್ಕಲಂಗಳು ಹೋದ
ವೆರಡು ಕಟವಾಯಿಕಡೆ ಸುರಿದ ನೊರೆಯಿದೆ ಕರಡಿ
ತಣಿದಾಡಿ ಹೋದುದಿಲ್ಲ ।
ನೆರೆದಿಱುಹೆಗಳ ಹೊರೆಯೊಳೊಡೆದ ಹುತ್ತಿದೆ ಹುಲಿಯು
ಮರೆಯನೆಳೆಯಿತ್ತಿಲ್ಲಿ ಬಿಸುನೆತ್ತರಿದ್ದುದೆಂ
ದಿರದೆಱಗಿ ಹಜ್ಜೆಯಂ ನೋಡಿ ಬೆಂಬಳಿವಿಡಿದು
ಹರಿವ ಲುಬ್ಧಕರೆಸೆದರು ॥ ೨೦

ಗೋರಿವೇಂಟೆಯನಾಡಿ ಭೂವರಂ ತಿರುಗಿ ಕಾಂ
ತಾರದೊಳು ಮೃಗವ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಮೇಘಾಳಿಯಿಂ
ದೂರದಿಂ ತೋಱುತ್ತನೊಡ್ಡಿ ಕಿಗ್ಗಾಳಿಯಿಂ
ಬಂಡಿಯಿಂದಿಳುಹಿ ಹುಲಿಯ ।
ಹಾರಯಿಸಿ ತಲೆದಡವಿ ತೋಱಿ ಹಾಸವ ತಿವಿದು
ದೂರದಿಂ ಕಂಡು ಹಸರಿಸಿ ಹತ್ತಿ ಹಣುಗಿ ನೆಲ
ಕೋರಂತೆಯಡಗಿ ತನ್ನನುವಿನಳವಿಗೆ ಜುಣುಗಿ
ನಡೆದು ಬಳಿಕೇಗೈದುದು ॥ ೨೧

ಕುಸಿದ ತಲೆ ಹಣುಗಿದೊಡಲರಳ್ವ ಬಾಯ್ ಸುಗಿದ ಕಿವಿ
ಯುಸುರಿಡದ ಮೂಗು ಮುಱಿದೆವೆಯಿಕ್ಕದುರಿಗಣ್ಣು
ಬಸುಱೊಳಡಗಿದ ಬೆನ್ನು ನಿಮಿರ್ದ ಕೊರಳಡಿಗಡಿಗೆ
ಗಜಬಜಿಸುತಿಹ ಮುಂದಡಿ ।
ಎಸೆಯೆ ಲಂಘಿಸಿ ನೆಲನನೊದೆದು ಪುಟನೆಗೆದು ಗ
ರ್ಜಿಸುತ ಬರೆ ಹೆದಱಿ ಕಂಗೆಟ್ಟು ಡೆಂಢಣಿಸಿ ಸರ
ಳಿಸುವ ಹರಿಣಂಗಳಂ ಮೋದಿ ಮುರಿದಟ್ಟಿ ಕೆಡ
ಹಿದವು ದೀಹದ ಹುಲಿಗಳು ॥ ೨೨

ಕಂಟಣಿಸಿದಾ ಖಗವನೀ ಮೃಗವನೆಂತಕ್ಕೆ
ಬೇಂಟೆಯಾಡಿದನೆಂದು ಪೊಗಳಲೇವುದು ಗೋರಿ
ವೇಂಟೆ ಪಳಹರವೇಂಟೆ ಪಟವೇಂಟೆ ವಿದ್ಯಾಧ
ರರ ಬೇಂಟೆ ಚಿತ್ರವೇಂಟೆ ।
[1]ಉ[1]ಂಟುಜಲವೇಂಟೆ ತೋಹಿನ ಬೇಂಟೆ ಘನ ಸೋಹು
ವೇಂಟೆಗಳೆನಿಪ್ಪ ಹೆಸರಂ ಹೊತ್ತು ಮೆಱೆವುತಿ
ಪ್ಪೆಂಟು ತೆಱದುಚಿತವೇಂಟೆಯನಾಡಿದಂ ಹರಿ
ಶ್ಚಂದ್ರ ವಸುಧಾಧೀಶನು ॥ ೨೩

---

[1] ಅ (ಖ. ಪ.)

ಗಣ್ಯತರ ಗೌತಮಾರಣ್ಯದಲಿ ದಂಡಕಾ
ರಣ್ಯದಲಿ ಕ್ರೌಂಚಕಾರಣ್ಯದಲಿ ಭಯಗುಹಾ
ರಣ್ಯದಲಿ ನುತ ದಶಾರಣ್ಯದಲಿ ಘೋರ ಕಂ
ಠೀರವಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ।
ಪುಣ್ಯಪಿಡಿದನಿಮಿಷಾರಣ್ಯದಲಿ ಮಾನುಷಾ
ರಣ್ಯದಲಿ ಬೇಂಟೆಯಾಡುತ್ತ ನಡೆತಂದಖಿಳ
ಪುಣ್ಯವೆಂದೆನಿಪ ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಚಳಕ್ಕೆ ಬಂ
ದನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೃಪನು ॥ ೨೪

ಉರಿ ಶೈತ್ಯವಾದಂತೆ ವಿಷ[1]ವಮೃತವಾ[1]ದಂತೆ
ತರಣಿ ತಂಪಾದಂತೆ ನೃಪನ ಬೇಂಟೆಯ ಬಿನದ
ದುರವಣೆಯನೊದವಿಸುವ ಹರಿವೈರಿ ಕರಿವೈರಿ
ಹರಿಣವೈರಿಗಳು ಮೃಗವ ।
ಹರಿದಟ್ಟಿ ಪಿಡಿದಡಸಿ ಪೋದಿ ಮುಟ್ಟಿಯದೆ ನಿಂದು
ಮರವಟ್ಟ ಕಾರಣವನರಿಪಬೇಕೆಂದೆಯ್ದಿ
ಸರಸಿರುಹಸಖಕುಲ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಭೂಪಂಗೆ
ಪೇಳ್ದರಂತಾ ಬೇಡರು ॥ ೨೫

ಚಿತ್ರತರವಾದುದಿಂದೀ ಕಾನನಂ ಮಹಾ
ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಣದಾಗದಿರದೆನುತ ಬರೆ ಮುಂದೆ
ಚಿತ್ರಕಾಯಾಜಿನದ ಸುಲಿಪಲ್ಲ ಭಸ್ಮದ ಜ
ಟಾಭರದ ಮುನಿನಾಥನು ।
ಮಿತ್ರರೊಡಗೂಡಿ ಮಿತ್ರಪ್ರಕಾಶಂ ಲೋಕ
ಮಿತ್ರನಾತ್ಮಪವಿತ್ರಚರಿತವಾಕ್ಯಂ ಮರುತ
ಮಿತ್ರಕಾರ್ಯದ ಪರಿಕರಂಗಳಂ ಸವಕಟ್ಟು
ತಿರಲು ಭೂಪತಿ ಕಂಡನು ॥ ೨೬

---

[1] ವುಗ್ರವಳಿ (ಕ. ಖ.), ವು ಸಿಹಿಯಾ(ಪ.)

ಹೆಂದದಾನಂದದಿಂ ಬಂದು ವಂದಿಸಿ ಮುಂದೆ
ನಿಂದೆಂದಿನಂದದಿಂದಿಂದು ಮುದದಿಂದ ಮೃಗ
ವೃಂದದೊಳಗೊಂದುವಂ ಕೊಂದಿಕ್ಕದೆಮ್ಮ ಮೃಗ
ವಿರ್ದುದಕೆ ಕಾರಣವನು ।
ತಂದೆ ಕುಂದದೆ ಕರುಣಿಸೆಂದು ವಂದಿಸಿ ಭೂಪ
ಕಂದರ್ಪನಿನಕುಲ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಭೂನಾಥ
ನೆಂದಡಾ ಮುನಿನಾಥನಂದು ಮಾಱುತ್ತರಂ
ಗುಡಲೆಂದು ತಱಿಸಂದನು ॥ ೨೭

ನೆರೆದ ವೇದಂಗಳುಗ್ಗಡವುಪನಿಷತ್ತುಗಳ
[1]ಗರವಟಿಗೆ[1]ಯಣಿಮಾದಿಗಳ ಬೊಬ್ಬೆ ಧರ್ಮದ
ಬ್ಬರ ಘನಜ್ಞಾನಪ್ರಭಾದೀಪ್ತಿಗಳು ಹರಿ
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸುಗರ ಕಾಹು ।
ಪುರುಷಾರ್ಥ ನಾಲ್ಕಱೊಳು ಸಲುಗೆ ಪುಣ್ಯದ ಮಂದೆ
ಸಿರಿಸರಸ್ವತಿಯರೆಡೆಯಾಟವೆಸೆದಿರೆ ಜಗ
ದ್ಗುರು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಿಲ್ಲಿಯೆ ಸುಖದೊಳಿಪ್ಪ ಪಂ
ಪಾಕ್ಷೇತ್ರವಿದೆಯೆಂದನು ॥ ೨೮

ಬಿಡದೊಮ್ಮೆ ಕಂಡ ಜೀವರ ಭವವ್ರಜದ ಬೆಂ
ಬಡಿಗೆ ಪಾತಕಕೋಟಿಯಾ ಕತ್ತಿ ದುಷ್ಕರ್ಮ
ದೆಡೆಗೊರಳ ಕತ್ತರಿ ಸಮಸ್ತರೋಗಂಗಳೆಡೆ
ಗೊಡ್ಡಿದಲಗಜ್ಞಾನದ ।
ನಡುದಲೆಯ ಗರಗಸಂ ಮಲೆವ ಮಾಯೆಯ ಬಸುಱ
ನೊಡೆಹೊಯ್ವ ಶೂಲವಿನ್ನುಳಿದ ದುರಿತವನುರುಹಿ
ಸುಡುವ ಕಿಚ್ಚೆಂದೆನಿಪ ತುಂಗಭದ್ರಾನದಿಯ
ನವನೀಶ ನೋಡೆಂದನು ॥ ೨೯

---

[1] ಪುರವಣಿಗೆ (ಖ.ಘ.ಪ.)

ನುಡಿದೆನ್ನ ಸಂಶಯದ ಸಾಲ ಸವಱಿದೆ ನಿನ್ನ
ಪಡೆದ ಪುಣ್ಯಾಧಿಕನ ಹೆಸರಾವುದಯ್ಯ ನೀ
ನುಡಿಯೆಂದಡೆರಡನೆಯ ಪುರವೈರಿಯೆನಿಪ ವಾ
ಉಪಸ್ನತಂಗೆ ಸಿಷ್ಠಮುನಿಪನ ಮೊಮ್ಮನು ।
ಬಿಡೆ ಪರಾಶರನು ನಾನೆನೆ ಹೆಚ್ಚಿ ಹಿಗ್ಗಿ ನಡೆ
ನಡೆ ತಂದೆ ಮದ್ದುಗುಗಳಡಿಗಳೆಡೆಗೆಂದು ಬಳಿ
ಪಿಡಿದು ನಡೆತಂದು ಕಂಡನು ಮುಂದೆ ಮುನಿವರೇ
ಜ್ಞಾನನವನಿಪವರೇಣ್ಯನು ॥ ೩೦

ತಿಳಿಗೊಳನ ಬಳಸಿ ನಳನಳಿಸಿ ಬೆಳೆದೆಳಮಾವು
ಗಳ ತಳದ ಮಲ್ಲಿಕಾಮಂಟಪದ ತಣ್ಣೆಳಲ
ತೆಳುಗಾಳಿಯೊಳು ಪುಣ್ಯವಪ್ಪ ಪುಳಿನಸ್ಥಳದ
ಮೇಲಶೋಕೆಯ ತರುವಿನ ।
ತಳಿರ ತೊಂಗಲ ಗದ್ದುಗೆಯೊಳೋಲಗಂಗೊಟ್ಟು
ಬಳಸಿ ಹಿಂದೆಡಬಲದೊಳಿಪ್ಪ ಮುನಿಗಳ ಕೂಡೆ
ನಲವಿನಿಂ ನುಡಿವ ಪಶುಪತಿಯಂತಿರಿರ್ದ ಮುನಿ
ನಾಥ ಕಣ್ಗೆಸೆದಿರ್ದನು ॥ ೩೧

ನೀತಿ ಬಲಿದುದೊ ಶಾಂತಿ ರೂಪಾಯ್ತೊ ಸದ್ಗುಣ
ವ್ರಾತವೇ ಮುನಿಯಾಯ್ತೊ ಮುಕ್ತಿ ಜಡೆವೊತ್ತುದೋ
ಭೂತದಯೆ ವಲ್ಕಲಾಂಚಲವಾಂತುದೋ ಪುಣ್ಯ
ವೆಳಸಿ ಭಸಿತವನಿಟ್ಟುದೋ ।
ನೂತನಶ್ರುತ್ಯರ್ಥ ನುಡಿಗಲಿತುದೋ ಘನ
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೃತ್ತಿ ಗೋಚರಿಸಲೆಳಸಿತೊ ಎಂಬ
ಚಾತುರ್ಯದಿಂದಿರ್ದ ಮುನಿನಾಥನಂ ಕಂಡು
ಹರುಷದಿಂ ಭೂನಾಥನು ॥ ೩೨

ಸುರನರೋರಗನಮಿತಚರಣ ಜಯಜಯ ದಯಾ
ಭರಣ ಜಯಜಯ ಕೃಪಾವರಣ ಜಯಜಯ ಶಾಂತಿ
ಕಿರಣ ಜಯಜಯ ವಿಗತಮರಣ ಜಯಜಯ ದುರಿತ
ಹರಣ ಜಯ ಜಯತು ಜಯತು ।
ಗುರುವೆ ಕುಲಗುರುವೆ ಘನಗುರುವೆ ಪರಗುರುವೆ ಮ
ದ್ಗುರುವೆ ಸದ್ಗುರುವೆ ಶರಣಾಗು ಶರಣಾಗೆಂದು
ಧರಣಿಪತಿ ಹರಿಹಿದನು ನಿಜತನುವನಾ ಮುನಿಯ
ಚರಣಸರಸಿಜದೆಡೆಯೊಳು ॥ ೩೩

ಬಗೆಮಿಾಱಿ ಲೋಚನದೊಳೊಗೆವ ಸುಖಜಲ ಮೈಯೊ
ಳೊಗೆವ ಪುಳಕಂ ಕೈಯೊಳೊಗೆವ ಕಂಪನ ನುಡಿಯೊ
ಳೊಗೆವ ತೊದಳಮಳಕದಪಿನೊಳೊಗೆವ ಬೆಮರು ಕಂ
ಠದೊಳೊಗೆವ ಹೊಸ ಗದ್ಗದ ।
ಮಿಗೆ ಮೊಗದೊಳೊಗೆವ ನಸುನಗೆ ಘನಮನೋಮತಿಯೊ
ಳೊಗೆವ ಪರವಶವೆರಸಿ ಮೆಱೆವ ಭೂರಮಣನಂ
ಮೊಗವೆತ್ತಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಮೆಯ್ದಡವಿ ಬೋಳೈಸಿ
ಮುನಿನಾಥನಿಂತೆಂದನು ॥ ೩೪

ನೀನೆತ್ತಲೀ ವಿಪಿನವೆತ್ತಲೀ ಬನಕೆ ನೀ
ನೇನು ಕಾರಣ ಬಂದೆಯೆಲೆ ಮಗನೆ ಹೇಳೆನಲು
ಭೂನಾಥನೆಂದ ಖಗಮೃಗದ ಕಾಟಕ್ಕೆ ಸೈ
ರಿಸಲಾಱದವನೀಜನಂ ।
ಹಾನಿವೆತ್ತೊಱಲಿ ಮೊಱೆಯಿಡೆ ಕೇಳ್ದು ಬೇಂಟೆಯ ಸು
ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದೆನೆಂದೆನೆ ತ್ರಿಕಾಲೋಚಿತ
ಜ್ಞಾನಿ ಮುನಿಯಱಿದನರಸನ ಮೇಲೆ ಕೌಶಿಕನ
ಕಾಟವಡಿಯಿಟ್ಟನುವನು ॥ ೩೫

ವಿಷಮವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮುನಿ ಮುನಿದು ತಪ್ಪ ಸಾ
ಧಿಸುವ ನೀನಱಿದಿರೆಂದಱುಪಬೇಕಱುಪಿದಡೆ
ಪಿಸುಣತ್ವವಱುಪದಿರ್ದಡೆ ನೃಪನ ಕೇಡನಾ
ನೋತುಪೇಕ್ಷಿಸಿದಾತನು ।
ಗಸಣಿಯಾಯ್ತೇಗೆಯ್ವೆನೆಂದು ಮನದೊಳಗೆ ಚಿಂ
ತಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಶಿಷ್ಯನನು ಬೋಧಿಸಲು ಕುಂ
ದೆಸೆಯದಿರ[ದಾಂ] ಪೇಳದಂತೆ ಪೇಳ್ದಪೆನೆಂದು
ನೆನೆದನಾ ಮುನಿನಾಥನು ॥ ೩೬

ಎನ್ನನೊಲುವೊಡೆ ಕುಲಾಚಾರಮಂ ಬಿಡದಿರ್ಪ
ಡುನ್ನತಿಕೆ ಬೇಹಡುತ್ತಮಕೀರ್ತಿ ಕೆಡದಿಹಡೆ
ನನ್ನಿಯುಳಿವಡೆ ಮಗನೆ ಹೋಗದಿರು ಮಱೆದು ವಿ
ಶ್ವಾಮಿತ್ರನಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ।
ಗನ್ನದಿಂ ಮಱಹಿಕ್ಕಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಬಳಿಕ ಮುನಿ
ಬನ್ನಬಡಿಸಿಯೆ ಕಾಡಿದಪನಱಿದಿರೆಂದು ಪೇ
ಳ್ದಿನ್ನೊಂದು ಚೋದ್ಯಮಂ ನೋಡುಬಾಯೆಂದು ತಂ
ದನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೆಡೆಗೆ ॥ ೩೭

ನೋಡಿ ಪರಮಾನಂದ ಮೂಡಿ ಸಂತಸದೊಳೋ
ಲಾಡಿ ಪುಳಕ ಸ್ವೇದ ತೊದಳು ಕಂಪನ ಮಱವೆ
ಗೂಡಿ ಮನದೊಳು ತನುವಿನೆಚ್ಚಱಿಂದುಬ್ಬಿ ಹಾ
ರೈಸಿ ಹರುಷದ ಸುಖದಲಿ ।
ಹಾಡಿ ನಾನಾಸ್ನಪನಯಕ್ಷಕರ್ದಮ ಪುಷ್ಪ
ಗಾಡಿವಡೆಯಲು ಮಹಾರುದ್ರಾಭಿಷೇಚನದ
ಜೋಡಿಯಿಂ ಪಂಪಾಂಬಿಕಾಪತಿಯ ಪೂಜೆಮಾ
ಡಿದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೃಪನು ॥ ೩೮

ಇಂದಾನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದೆನೆನ್ನಯ ಜನ್ಮ
ವಿಂದು ಸಾಫಲ್ಯವಾಯ್ತಖಿಳಜಗದಳಲುರಿಯ
ನಂದಿಸುವ ಪಾರದಿ[ಯೆ] ಸಂಸಾರವಾರಿಧಿಯ
ನುತ್ತರಿಪ ಗುರುಪದವನು ।
ತಂದು ತೋಱಿತ್ತಲಾ ಶ್ರೀಗುರು ವಿರೂಪಾಕ್ಷ
ತಂದೆಯುಂ ಕಾಣಿಸಿತು ನಾಡ ಗಾದೆಯು ಬಿಟ್ಟಿ
ಯಿಂದ ಕಟಕವ ಕಂಡೆನೆಂಬುದೆನಗಾಯ್ತೆನು
ತ್ತಱಿಗಿದಂ ಭೂನಾಥನು ॥ ೩೯

೪

ಗುರುವಸಿಷ್ಠಂಗೆಱಗಿ ನೇಮವಂ ಪಡೆದಖಿಳ
ಗುರುವಿರೂಪಾಕ್ಷಲಿಂಗವನು ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಭಾ
ಸುರ ವರೂಥವನೇಱಿ ಭೂಪಾಲಮಕರಧ್ವ
ಜಂ ನಡೆಯೆ ತಡೆವೇಂಟೆಗೆ ।
ಪರಿಕರದ ಪರಿವಾರವನುವಾಗಿ ವಿಪಿನದೊಳು
ಹರೆದು ನಡೆಯಲ್ಕತ್ತಲಿತ್ತ ಕೌಶಿಕಮುನೀ
ಶ್ವರನೊಂದು ಮಾಯಾವರಾಹನಂ ಮಾಡಿ ಕಳು
ಹಿದನು ಭೂರಮಣನೆಡೆಗೆ ॥ ೧

ಎಲೆಲೆಲೆಲೆಲೇ ಹಂದಿಯನುವಾದುದುಬುಬುಬೆಂ
ದುಲಿದು ನಾಯ್ಗಳುವೆರಸಿ ಮುಕ್ಕುಱಿಕ್ಕಲು ಮೆಲ್ಲ
ನೊಲೆದುಬ್ಬಿ ಪುಟನೆಗೆದು ಗಜಱಿ ಗರ್ಜಿಸಿ ಪುಳಿಂ
ದರ ಮೇಲೆ ಬವರಿದಿರುಗಿ ।
ಬಲವಂದು ಹೊಯ್ದು ಬೇಗಕ್ಕೆ ಬಿಱುಮಂದಿ ನಾ
ಳಲ ಹೊಱಗಿಗಳಂ ಕೊಟ್ಟದಂತೆಲ್ಲರೊಡಲ ಕಳ
[1]ವಳಿ[1] ಗೆಯಿದು ಬೀದಿವರಿದೊಕ್ಕಲಿಕ್ಕಿತ್ತು ರ
ಕ್ಕಸಮಿಗಂ ಕಾಡೊಳಂದು ॥ ೨

---

[1] ವಲ (ಖ.), ಹರ (ಘ.)

ಬಿಟ್ಟ ತಲೆ ಗಿಡು ಹಿಡಿದು ಕಳೆದುಡುಗೆ ಕಾಡ ಮುಳು
ನಟ್ಟು ಕುಂಟುವ ಪದಂ ಬೆನ್ನ ಬಿಗುಹಳಿದೆಳಲ್ವ
ಮೊಟ್ಟೆಗೊಳೆಡಹಿ ಕೆಡೆದೊಡೆದ ಮೊಳಕಾಲ್ ತೇಕು
ವಳ್ಳಿಗಳುಪೆರಸೊಱಲುತ ।
ಕೆಟ್ಟೋಡುತಿರಲೊರ್ವನವನ ಕಂಡಿದಿರಡ್ಡ
ಗಟ್ಟಿ ಕೇಳಲ್ಃ ಹುಹುಹು ಹುಲಿಯಲ್ಲ ಹಂದಿಯುಱೆ
ಯಟ್ಟಿ ಬರುತಿರ್ದುದೆನೆಯೆಲ್ಲಿ ತೋಱೆನಲು ನೀ
ವೇ ಅಱಸಿಕೊಂಬುದೆಂದ ॥ ೭

ಹೆದಱೆದೆಯ ಬೇಡನಂ ಬೋಳೈಸಿ ನೃಪರೂಪ
ಮದನನಲ್ಲಿಗೆ ತಂದು ನುಡಿಸಿ ಕೇಳಲು ಪೇಳ್ವ
ಕುದಿಹವೇಕದಿದೆನ್ನದೆಲ್ಲಾ ಕಿರಾತಸಂ
ಕುಲದ ಗುಱಿ ನೆಱೆದುದಿಂದು ।
ಹದುಳದಿಂದರಸ ಮನ್ನೆಯ ಗಂಡನಾಗು ಬೇ
ಗದೊಳೆಂದೊಡೇಂಕಾರಣಂ ಪೇಳೆನಲ್ಕೆ ಪೇ
ಳ್ವುದಕೆ ತೆಱಹಿಲ್ಲ ಹೋಗೆಂದಡವನೀಶನವ
ನಂ ಜಱೆದುः ಬೆಸಗೊಂಡನು ॥ ೪

ಕಡುಗಲಿ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೆಂಬ ರಕ್ಕಸನ ಬೆ
ನ್ನಡಗನುಗಿದಂದಿನ ವರಾಹನೋ ಪುರಹರಂ
ಪೊಡೆಯೆ ತೋಳ್ಪಱಿದ ಭೀಕರಗಜಾಸುರನೊ ಜಗ
ದಳಲನಾಱಿಸುವೆನೆಂದು ।
ಕಡುಕೈದು ದುರ್ಗಿ ನಿರ್ಘಾತನಂಗೆಯ್ಯೆ ಕೋ
ಡುಡಿದ ಮಹಿಷಾಸುರನೊ ಎಂದೆಂಬ ಸಂದೇಹ
ಕೆಡೆಯಾದ ಸೊಕ್ಕಿದೆಕ್ಕಲನನೊಂದಂ ಕಂಡೆ
ನರಸ ಚಿತ್ತೈಸೆಂದನು ॥ ೫

ಕೊಬ್ಬಿ ಬೆಳೆದ ವರಾಹನಿರಲಾಗದೇ ಕಾಡೊ
ಳಬ್ಬರಿಸಿ ನುಡಿವೆಯದಱಿಂ ಬೇಡಪಡೆಗೆ ಬ
ಪ್ಪುಬ್ಬಸವದೇನೊ ನೀನೋಡಿಹೋಹುದಕೆ ಕಾ
ರಣವಾವುದೆಲವೊ ಎನಲು ।
ಉಬ್ಬಿ ಮುಂಗುಡಿವರಿದು ಕಡುಕೈದ ಶಬರರೊಳ
ಗೊಬ್ಬರುಳಿಯದ ತೆಱದಿ ಕೊಂದಿಕ್ಕಿ ನಾಯ್ಗಳಂ
ಗುಬ್ಬವಿಕ್ಕಿಸಿದ ರಕ್ಕಸವಂದಿ ತಾನೆ ಹೇ
ಳಿತ್ತು ನಾನೇಕೆಂದನು ॥ ೬

ಪಡೆಯೆಯ್ದೆ ಮಡಿಯಿತ್ತೆ ಮಡಿಯಿತ್ತು ನಾಯ್ ಕೂಡೆ
ಕೆಡೆದವೇ ಕೆಡೆದವಾ ಹಂದಿಯಿರ್ದಪುದೆಯುದೆ
ಎಡೆಯೆನಿತು ಸಾರೆ ತೋಱಿಸಿದಪಾ ತೋಱಿದಪೆ
ನೇಳ್ವೆವೇ ನಡೆಯಿವೆನಲು ।
ಕಡುಮುಳಿದು ರಥವನುರವಣಿಸಿ ನೂಂಕುವ ಭೂಮಿ
ಯೊಡೆಯಂಗೆ ಭಾಷೆಯಂ ಕೊಟ್ಟು ನಾನಾ ಬೇಡ
ವಡೆಯೊಡೆಯುರೆಯ್ದೆ ಕಂಡರು ಱೊಪ್ಪವಂ ಮಲಗಿ
ದಾಡೆಗಡಿವೆಕ್ಕಲನನು ॥ ೭

ಮಸೆದ ದಾಡೆಯ ಕುಡಿಗಳಿಂದ ಕಿಡಿ ಸುರಿಯೆ ಘೂ
ರ್ಮಿಸುವ ಮೂಗಿಂದ ಕರ್ಬೊಗೆ ನೆಗೆಯೆ ಮುನಿದು ನಿ
ಟ್ಟಿಸುವ ಕೆಂಗಣ್ಣ ಕಡೆಯಿಂದ ದಳ್ಳುರಿ ಸೂಸೆ
ಬಲಿದ ಕೊರಳೊಲೆದ ಮುಸುಡು ।
ಕುಸಿದ ತಲೆ ನೆಗೆದ ಬೆನ್ ನಟ್ಟ ರೋಮಾಳಿ ಮಿ
ಳ್ಳಿಸುವ ಬಾಲಂ ರೌದ್ರ ಕೋಪಮಂ ಬೀಱಿ ಗ
ರ್ಜಿಸಿ ಬೀದಿವರಿದು ತೊತ್ತಳದುಳಿದು ಕೊಂದು ಕೂ
ಗಿಡಿಸಿತ್ತು ಲುಬ್ಧಕರನು ॥ ೮

ಇದ್ದ ಬೇಡರನ್ನೈದೆ ಕೆಡಹಿದಡೆ ರಥದ ಮೇ
ಲಿದ್ದು ಕೋಪಾಟೋಪದಿಂದ ಕರತಳವ ಮಾ
ಱುದ್ದಿ ಕೋದಂಡಮಂ ಸೆಳೆದು ಶರಮೂಡಿಗೆಯ
ಪುಡಲಿಱಿದು ಕೈಹೊಡೆಯನು ।
ತಿದ್ದಿ ನಾರಿಯ ನೀವಿ ಮಿಡಿದು ಬಾಗಿದ ಕೊಪ್ಪಿ
ನಿದ್ದೆಸೆಯನಾರೈದು ನೆಱೆ ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಗೆ
ಬಿದ್ದನಿಕ್ಕುವೆನೆಂದು ಭೂವಲ್ಲಭಂ ನುಡಿಯೆ
ದಿಗುಪಾಲರಳವಳಿದರು ॥ ೯

ಗರಳಗೊರಳವನರಳಸರಳಂಗೆ ಪುನಿವಂತೆ
ಯಿರುಳ ತಿರುಳಿನ ಹೊರಳಿಗಾ ತರಣಿ ಕೆರಳ್ವಂತೆ
ಸರಳ ತೆರಳಿಕೆಗೆ ಮರಳಿತು ಕರುಳ ಸುರುಳಿಯೊಳು
ಹೊರಳುತ್ತ ಬೀಳುತ್ತಲು ।
ಹುರುಳಳಿದುದುರವೊಡೆದು ಸರಳುರ್ಚೆ ನರಳುತ್ತ
ತೊರಳೆಯಡಸಲು ಮೂಗನರಳಿಸೆಚ್ಚಂಬ ಹೊ
ತ್ತುರುಳ್ವ ಕಂಬನಿಯಿಂದ ತರಳಚಿತ್ತದ ಹಂದಿ
ಮರಳಿ ಕಾನನಕೈದಿತು ॥ ೧೦

ಬಳಿವಿಡಿದು ಬಳಿಚಿದಂಬಿಂ ಮುಂದೆ ಹರಿದು ವನ
ದೊಳಗಡಗಿ ಮಾಯವಾದೆಕ್ಕಲನನಲ್ಲಲ್ಲಿ
ಸುಳಿದಱಸಿ ಕಾಣದೆ ಮನಂನೊಂದು ಧೃತಿಯಡಗಿ
ಢಗೆದೋಱಿ ಕಟ್ಟಾಸಱು ।
ವೊಳೆತು ಬಾಯಾರಿ ತನು ಬೆಮರಿ ಮುಖ ಬಾಡಿ ರವಿ
ಕುಲಶಿರೋಮಣಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರಾಯಂ ಕಂಡ
ನಳವಿಯೊಳು ನಾನಾವಿಶೇಷವಿಭವಂಬಡೆದ
ಮಂಗಳತಪೋವನವನು ॥ ೧೧

ಕಂದಮೂಲಂಗೀಳ್ವ ಪೂಗೊಯ್ವ ಕೃಷ್ಣಾಜಿ
ನಂದಳೆವ ರುದ್ರಾಕ್ಷೆ[1]ಗೋವ[1] ವಲ್ಕಲವಸನ
ವೃಂದವಂ ತೊಳೆವ ಮಿಸುಪಾ ದಾರಮಂ ಬಿಗಿವ
ಮೌಂಜಿಮೇಖಲೆಗಟ್ಟುವ ।
ಒಂದಿ ಭಸಿತವನಿಡುವ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಮಂ
ಬಂಧಿಸುವ ಜಡೆಯ ಸುಂಕಿಸುವ ಸಮಿತಂ ತಪ್ಪ
ಹೆಂದದ ಮುನೀಶ್ವರಕುಮಾರರಂ ಕಂಡು ಕೈ
ಮುಗಿದಂ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ॥ ೧೨

ವಿದಿತವೆನೆ ವೇದಘೋಷದ ಪುರಾಣಪ್ರಸಂ
ಗದ ತರ್ಕತಂತ್ರಸಂವಾದದಾಗಮವಿಚಾ
ರದ ಸದೌಪನಿಷದರ್ಥಶ್ರವಣದಾಸ್ತವ
ಸ್ತೋತ್ರಪಠನಪ್ರಕರದ ।
ಮೃದುಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣಾಲಾಪದ ಶಿವಾರ್ಚನಾಂ
ಗದ ಘಂಟಿಕಾರವದ ನಿತ್ಯಹೋಮಸ್ವಧಾಂ
ತ್ಯದ ಶ್ರವಣಸಂಭ್ರಮಕೆ ಬೆಱಗಾಗುತಿರ್ದನು ಹ
ರಿಶ್ಚಂದ್ರಭೂನಾಥನು ॥ ೧೩

ಫಳಭಾರದಿಂದೊಲೆದು ತೂಗಿ ಬಾಗುವ ಮರಂ
ಗಳ ಕೆಳಗೆ ತುಱುಗಿ ನಳನಳಿಸಿ ಬೆಳೆದೆಳಲತೆಯ
ತಳಿರ ತಿಳಿಗೊಳನ ಪುಳಿನಸ್ಥಳದ ಕಮಲಕೈ
ರವದ ತನಿಗಂಪುವೆರಸಿ ।
ಸುಳಿವ ತಣ್ಣೆಲರ ತಂಪಂ ಕಂಡು ಮಂತ್ರಿ ಭೂ
ತಳನಾಥ ಬಿಡುವಡಿದು ಠಾವೆಂದು ಬಿನ್ನೈಸೆ
ಜಲಜಸಖಕುಲನಿಳಿದನಂದು ರಥಮಂ ಪಟ್ಟ
ದಂಗನೆ ಕುಮಾರ ಸಹಿತ ॥ ೧೪

---

[1]ಗೊಯ್ವ (ಕ.ಖ.ಗ.ಘ.), ಕೋವ (ಪ.) 3

ಬಳವಳಿದ ರಥತುರಗವೃಂದಮಂ ಬಿಟ್ಟು ಶೀ
ತಳವಾರಿಯಂ ತೋಱು ಮೆಯ್ದೊಳೆದು ಲಲಿತಶಾ
ಡ್ವಳವನೊಲವಿಂ ಕೊಯ್ದು ಮುಂದಿಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿ ಪ್ರ
ಧಾನ ನಟ್ಟಡವಿಯೊಳಗೆ ।
ಬಳಿವಿಡಿದು ಬಂದ ಕಟಕವನೆಯ್ದೆ ಬಿಡಿಸಿ ಭೂ
ತಳಪತಿಗೆ ಕೈಗೊಟ್ಟು ನಿರ್ಮಳಸರೋವರದೊ
ಳೊಳುಪಿ ಶಿಶಿರೋಪಚಾರಂಗಳಂ ಮಾಡಿದಂ
ಡಗೆ ತೊಲಗಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಲು ॥ ೧೫

ಘನಪುಣ್ಯಮಯವೆನಿಪ್ಪೀ ತಪೋವನದೊಳಿಹ
ಮುನಿಯಾವನೋ ಮಹಾದೇವನೇ ಬಲ್ಲನಾ
ತನ ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಶಶಿ ಚಾರಿತ್ರದಿಂ ಗಂಗೆ
ಪರತಪಸ್ತೇಜದಿಂದ ।
ದಿನಕರಂ ಸುಳಿವಿಂದ ತಂಗಾಳಿ ನುಡಿಯ ಮೋ
ಹನದಿಂದ ಸುಧೆಯುದಾರತ್ವದಿಂ ಸುರಕುಜಂ
ಜನಿಸದಿರವೆಂದು ಕೊಂಡಾಡುತಿರ್ದಂ ಹರಿ
ಶ್ಚಂದ್ರನಾ ಮಂತ್ರಿಯೊಡನೆ ॥ ೧೬

ಹೊಗಳುತ್ತ ಹಾರಯಿಸುತುಬ್ಬುತ್ತ ಕೊಬ್ಬುತ್ತ
ನಗುತ ನಲಿವುತ್ತ ಹಾಡುತ್ತಾಡುತಾನಂದ
ವೊಗೆವುತಿರಲೊಬ್ಬ ಮುನಿಯಂ ಕಂಡಿದಾವನಾ
ಶ್ರಮವೆಂದು ಬೆಸಗೊಂಡಡೆ ।
ವಿಗಡ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮುನಿಯ ಬನವೆನೆ ಸುಖಂ
ಸುಗಿದು ಪೊಯ್ವಡೆದಂತೆ ಹಾವಗಿದು ಬಿಟ್ಟಂತೆ
ಬಗೆ ಬೆದಱು ಗುರುವಾಜ್ಞೆಯಳಿದುದಿನ್ನೇವೆನೆಂ
ದನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೃಪನು ॥ ೧೭

ಹೊಳೆವ ಮೇರುವ ಸುತ್ತಿ ಬೆಂಡಾದ ರವಿ ಚಂದ್ರ
ಕಳೆಯ ತೊಡೆಯೆಡೆಯೊಳೊಯ್ಯನೆ ಮಲಗುವಂತೆ ರವಿ
ಕುಲಲಲಾಮಂ ವರಾಹನ ಹಿಂದೆ ಹತ್ತಿದಾ
ಸಟಿ ಮೇಲೆ ಗುರುವಾಜ್ಞೆಯ ।
ಕಳೆದ ಕೌಶಿಕನಾಶ್ರಮಂಬೊಕ್ಕ ಚಿಂತೆಯಿಂ
ಮುಳುಗುತ್ತ ನಿಜಸತಿಯ ತೋರದೊಡೆಗಳ ಮೇಲೆ
ಲಲಿತಮಣಿಮಕುಟಮಂಡಿತಮಸ್ತಕವನಿಕ್ಕಿ
ಮಗ್ಗುಲಿಕ್ಕಿದನಾಗಳು ॥ ೧೮

ಸತಿ ಮಡಿಸಿ ನೀಡುವೆಲೆವಿಡಿದ ಕೈ ಒಸವಳಿವು
ತತಿಚಿಂತೆಯೊಳು ಮುಱಿದ ತನು ಜೊಮ್ಮುವಿಡಿದ ಪು
ರ್ಬತಿಭಾರವಾಗಿ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ತೋಳ್ತೊಡೆ ಮಿಡುಕೆ
ಸುಯ್ ಸೂಸೆ ನಿದ್ರೆ ಕವಿದು ।
ವಿತತಸುಖದಿಂದಿರುತಿರಲ್ಕೆ ನಾನಾದುಃಖ
ಯುತವಪ್ಪುದೊಂದು ಕನಸಂ ಕಂಡು ನೊಂದು ಭೂ
ಪತಿ ಬೆದಱಿದಂತೆ ಭೋಂಕೆನಲೆದ್ದು ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ
ನಾಲ್ದೆಸೆಯುನಾರೈದನು ॥ ೧೯

ಧುರದೊಳರಿಭೂಭುಜರನಂಜಿಸುವ ನಡುಗಿಸುವ
ಕೊರಗಿಸುವ ಕೋಡಿಸುವ ಬಳುಕಿಸುವ ಜಳಕಿಸುವ
ಬಿರುದಂಕಮಲ್ಲ ನೀ ನಡುಗಲೇತಕ್ಕೆ ಹೇ
ಳೆಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ನುಡಿಸಲು ।
ತರುಣಿ ಕೇಳೊಂದು ಕನಸಂ ಕಂಡೆನಾ ಕನಸು
ನಿರುತವೆಂದೇ ಕಣ್ಣ ತೆಱೆದೆ ನೀನಿಂತಿದಱ
ಪರಿಯಂ ವಿಚಾರಿಸೆಂದವನೀಶ ನುಡಿಯಲಾ
ನುಡಿಗೆ ಸತಿ ಹೂಂಕೊಂಡಳು ॥ ೨೦

ಘುಡುಘುಡಿಸುತೊಬ್ಬ ಮುನಿ ಬಂದು ನಾನೋಲಗಂ
ಗೊಡುವ ಮಣಿಮಂಟಪದ ಕಂಭವೆಲ್ಲವನು ತಡೆ
ಗಡಿದು ಹೊಂಗಳಸಂಗಳಂ ಮಾಣದೊಡೆಬಡಿದು
ನೆರೆದ ಸಭೆಯೊಳಗೆನ್ನನು ।
ಕೆಡಹಿ ಸಿಂಹಾಸನವನೊಯ್ವಾಗಳೆನ್ನೆದೆಯ
ನಡರ್ದೊಂದು ಕಾಗೆ ಕರೆದುದು ಬಳಿಕ್ಕಾಂ ಗಿರಿಯ
ನಡರ್ದು ಶಿಖರದೊಳೆಸೆವ ಮಣಿಗೃಹಂಬೊಕ್ಕಿನಿದ
ಱಂತಸ್ಥವೇನೆಂದನು ॥ ೨೧

ಬಗೆವಡೇ ಕನಸು ಗುರುವಾಜ್ಞೆಯಂ ಮಾಱುತ
ಕ್ಕೊಗೆವ ಕೇಡಿಂಗೆ ಸೂಚನೆ ಮುನಿಯಬೇಡ ಮಂ
ತ್ರಿಗೆ ಮಗಂಗೆನಗೆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಚತುರಂಗಸೇ
ನೆಗೆ ಸಕಲಭಂಡಾರಕೆ ।
ನಗರಕ್ಕೆ ಸರ್ವಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ತೇಜದೇ
ಳ್ಗೆಗೆ ನಿನ್ನ ಹರಣಕ್ಕೆ ಕೇಡು ಬಂದಡೆ ಬರಲಿ
ಮಿಗೆ ಸತ್ಯವಂ ಬಿಟ್ಟು ಕೆಡದಿರವನೀಶ ಕೈ
ಮುಗಿದು ಬೇಡಿದೆನೆಂದಳು ॥ ೨೨

ಬಿಡೆ ತಪೋವನವ ಕಾಣುತ್ತ ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಪೋ
ದಡೆ ಕೇಳ್ದು ಮುನಿ ಮುನಿವನಲ್ಲದಿಂದಿನ ಹಗಲ
ಕಡೆತನಕ ನೋಡಿದೆವು ಕೌಶಿಕಮುನೀಶ್ವರಂ
ಗರಸ ವಂದಿಸಿದನೆಂದು ।
ನುಡಿದು ನಡೆಗೊಂಬವೇಳೇಳೆಂದು ಮಂತ್ರಿ ತ
ನ್ನೊಡೆಯಂಗೆ ಬುದ್ಧಿವೇಳ್ದೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಿರಲತ್ತ
ಪೊಡವೀಶನಂ ತಂದ ಹಂದಿ ಹರಿಯಿತ್ತು ಕೌ
ಶಿಕನನುಷ್ಠಾನದೆಡೆಗೆ ॥ ೨೩

ನಿಡುಸರದೊಳಿಳಿವುಸುರು ಹೊಯ್ಯಳ್ಳೆ ಢೆಂಡಣಿಸು
ವಡಿ ಹನಿವ ಬೆಮರು ಮಱುವೊನೆಗಂಡ ಬಾಣಂಗ
ಳೆಡೆಯಿಂದ ಸುರಿವ ಬಿಸಿನೆತ್ತರ್ರೇಱುಗಳ ವೇ ಗಾಱು
ದನೆಗಾಱದರೆಮುಚ್ಚುವ ।
ಕಡೆಗಣ್ಗಳರಳ್ವ ನಾಸಾಪುಟಂ ಬಲಿದ ನೊರೆ
ಯಿಡುವ ಕಟವಾಯ್ ಕುಸಿದ ತಲೆ ಸುಗಿದ ದರ್ಪ ಹುರಿ
ಯೊಡೆದ ರೋಮಂ ತೂಗಿ ತೊನೆದು ಮ್ಯೆಮಱೆವ ಹಂ
ದಿಯನು ಕೌಶಿಕ ಕಂಡನು ॥ ೨೪

ಹಂದಿಯಂ ಕಾಣು[1]ಹ ತಡಂ[1] ಕೋಪಗಿಚ್ಚು ಭುಗಿ
ಲೆಂದು ಜಪ ಜಾಱು ತಪ ತಗ್ಗಿ ಮತಿ ಗತವಾಗಿ
ಸಂದ ಯೋಗಂ ಹಿಂಗಿ ದಯೆ ದಾಂಟಿ ನೀತಿ ಬೀ
ತಾನಂದವಳ್ತು ಹೋಗಿ ।
ಹಿಂದ ನೆನೆದುರಿದೆದ್ದು ಸಿಕ್ಕಿದನಲಾ ಭೂಪ
ನಿಂದು ನಾನಾಯ್ತು ತಾನಾಯ್ತು ಕೆಡಿಸದೆ ಮಾಣೆ
ನೆಂದು ಗರ್ಜಿಸುವ ಕೌಶಿಕನ ಹೂಂಕಾರದಿಂ
ದೊಗೆದರಿಬ್ಬರು ಸತಿಯರು ॥ ೨೫

ಮುನಿಗೆ ಹೊಲೆಯಾವುದತಿಕೋಪ ಬದ್ಧದ್ವೇಷ
ವನಿಮಿತ್ತವೈರವದಱಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದರಾಗಿ
ವನಿತೆಯರು ಕಡೆಗೆ ಹೊಲತಿಯರಾಗಿ ಕೆಲಸಾರಿ
ನಿಂದು ಬೆಸನಾವುದೆನಲು ।
ಜನಪತಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಬಂದು ನಮ್ಮಯ ತಪೋ
ವನದೊಳ್ಳೆದನೆ ನೀವು ಸರ್ವಬುದ್ಧಿಗಳೊಳಾ
ತನ ಮರುಳುಮಾಡುತಿರಿ ಹೋಗಿಯೆಂದಟ್ಟಿದಂ
ದುರ್ಮಂತ್ರಬಲವಂತನು ॥ ೨೬

---

[1] ತಹ (ಪು.ಪ.)

ಸಂದ ಕಾರಿರುಳ ಕನ್ನೆಯರು ಹಗಲಂ ನೋಡ
ಲೆಂದು ಬಂದರೊ ಸುರಾಸುರರಬುಧಿಯಂ ಮಥಿಸು
ವಂದು ಹೊಸ ವಿಷದ ಹೊಗೆ ಹೊಯ್ದು ಕಗ್ಗನೆ ಕಂದಿ
ಜಲದೇವಿಯರು ಮನದಲಿ
ನೊಂದು ಮಾ[ನಿ]ಸ್ತರಾದರೋ ಕಮಲಜಂ ನೀಲ
ದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಸಾಲಭಂಜಿಕೆಗಳೊದವಿ ಜೀ
ವಂದಳೆದವೋ ಎನಿಪ್ಪಂದದಿಂ ಬಂದರಂ
ಗನೆಯರವನೀಶನೆಡೆಗೆ ॥ ೨೭

ಮಾಯದಬಲೆಯರು ಕಾಣುತ್ತ ಮರುಭಾಷಧಟ
ರಾಯ ಮಝುರೇ ರಾಯ ರಾಯದಳವುಳಕಾಜಿ
ರಾಯಕಂಟಕ ರಾಯಜಗಜಟ್ಟಿ ರಾಯದ
ಲ್ಲಣ ರಾಯಕೋಳಾಹಳ ।
ರಾಯಭುಜಬಲಭೀಮ ರಾಯಮರ್ದನ ರಾಯ
ಜೀಯ ಸ್ಥಿರಂಜೀವಯೆಂದು ಕೀರ್ತಿಸಿ ಗಾಣ
ನಾಯಕಿಯರೊಲಿದು ದಂಟಿಗೆಪ್ಪಿಡಿದು ಪೊಡಮಟ್ಟು
ಹಾಡಲುದ್ಯೋಗಿಸಿದರು ॥ ೨೮

ಎಕ್ಕಲನ ಬಳಿವಿಡಿದು ಸುತ್ತಿದಾಸಜನು ಮುನಿ
ರಕ್ಕಸನ ಬನಕೆ ಬಂದಂಜಿಕೆಯನೆರಡನೆಯ
ಮುಕ್ಕಣ್ಣನೆನಿಪ ಗುರುವಾಜ್ಞೆಗೆಟ್ಟಳಲನ
ಲ್ಲದೆ ಕನಸ ಕಂಡ ಭಯವ
ಮಿಕ್ಕು ಮಱೆವಂತಡಸಿ ಕವಿವ ಗತಿಗಳ ಸೊಗ[ಸಿ][1]
ನಕ್ಕಿಸದೆ ಸಮಯೋಚಿತದ ವಸಾಯಕ್ಕೆ ಮನ
ವುಕ್ಕಿ ಸರ್ವಾಭರಣಮಂ ಗಾಣರಾಣಿಯರಿ
ಗಿತ್ತನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ॥ ೨೯

---

[1] ಸ (ಸ.)

ಬಡತನದ ಹೊತ್ತಿನೆ ದೊರಕಿ ಫಲವೇನು ಸೀ
ರುಡಸಿರ್ದ ಹೊತಸ್ತು ದೊರಕಿ ಫಲವೇನು ರುಚಿ
ಗಿಡಸಿ ಕೆಡೆದಿಹ ಹೊತ್ತು ರಂಭೆ ದೊರೆಕೊಂಡಲ್ಲಿ
ಫಲವೇನು ಸಾವ ಹೊತ್ತು
ಪೊಡವಿಯೊಡೆತನ ದೊರಕಿ ಫಲವೇನು ಕಡುವಿಸಿಲು
ಹೊಡೆದು ಬೆಂಡಾಗಿ ಬೀಳ್ವಮಗೆ ನೀನೊಲಿದು ಮಣಿ
ಡಿಗೆಗಳನಿತ್ತು ಫಲವೇನು ಭೂಪಾಲ ಹೇ
ಳೆನುತ ಮತ್ತಿಂತೆಂದರು ॥ ೨೦

ಕಡಲೊಳಾಳ್ವಂಗೆ ತೆಪ್ಪವನು ದಾರಿದ್ರ್ಯಂಗೆ
ಕಡವರವನತಿರೋಗಿಗಮೃತಮಂ ಕೊಟ್ಟಡವ
ರಡಿಗಡಿಗದಾವ ಹರುಷವನ್ನೈದುತಿಪ್ಪರವ
ರಂ ಪೋಲ್ವರೀ ಪೊತ್ತಿನ ।
ಸುಡುಸುಡನೆ ಸುಡುವ ಬಿಱುಬಿಸಿಲ ಸೆಕೆಯುಸುರ ಬಿಸಿ
ಹೊಡೆದುದುರಿಹತ್ತಿ ಬಾಯ್ ಬತ್ತಿ ಡಗೆ ಸುತ್ತಿ ಸಾ
ವಡಸುತಿದೆ ನಿನ್ನ ಮುತ್ತಿನ ಸತ್ತಿಗೆಯನಿತ್ತು
ಸಲಹು ಭೂಭುಜಯೆಂದರು ॥ ೨೧

ರವಿಕುಲದ ಪೀಳಿಗೆಯೊಳೊಗೆದ ರಾಯರ್ಗೆ ಪ
ಟ್ಟವ ಕಟ್ಟುವಂದಿದಿಲ್ಲದಡರಸುತನ ಸಲ್ಲ
ದವನಿಯೊಳು ಯುದ್ಧರಂಗದೊಳಿದಂ ಕಂಡ ಹಗೆ
ಗಳು ನಿಲ್ಲರಿದೆಱ ಕೆಳಗೆ।
ಕವಿವ ನೈಳಲೊಳಗಾವನಿರ್ದನಾತಂಗೆ ತಾಂ
ತವಿಲೆಡರು ಬಡತನಂ ರೋಗವಪಕೀರ್ತಿ [ಪರಿ
ಭವ]ಭಯಂ ಹರೆವುದಿದೆನೆಱುದಱುದು ಸತ್ತಿಗೆಯ
ಕೊಡಬಹುದೆ ಹೇಳೆಂದನು ॥ ೨೨

ಅನುನಯುದೊಳೆಲ್ಲವಂ ಕೊಡಬಹುದು ಬಿಡಬಹುದು
ಜನನಿಯಂ ಜನಕನಂ ನಲ್ಲಳಂ ದೈವವಂ
ಮನವಾರೆ ನಂಬಿ ನಚ್ಚಿರ್ದ ಪರಿವಾರಮಂ
ಕೊಡುವ ಬಿಡುವತಿಕಲಿಗಳು ।
ಜನರೊಳಗೆ ಜನಿಸರೆಂದೆನಲು ನೀನೀಗ ಪೇ
ಳ್ದನಿತಱೊಳು ಬೇಡಿದಡೆ ಕೊಡಬೇಡ ಕೊಡೆಯುನೀ
ಯೆನೆ ಲೋಭವೇಕರಸ ಎನಲಿದಲ್ಲದೆ ಬೇಱೆ
ಮಾತೆಪಿತರಿಲ್ಲೆಂದನು. ॥ ೩೨

ಲೋಗರಿಗೆ ಕೊಡಬಾರದಾಗಿ ಸತ್ಯವಂಶಗತ
ವಾಗ್ಗಿ ಬಂದುದಱಿಂದ ತಂದೈಪಟ್ಟವ ಕಟ್ಟು
ವಾಗಲರ್ಚಿಸಿಕೊಂಬುದಾಗಿ ದೈವಂ ನೆಳಲ
ತಂಪ್ಪನೊಸೆದೀವುದಾಗಿ ।
ಸಾಗಿಸುವ ತಾಯ್ ಧುರದೊಳರಿಗಳಂ ನಡುಗಿಸುವು
ದಾಗಿ ಚತುರಂಗಬಲವೆನಿಸಿತೀ ಛತ್ರವೆಂ
ಬಾಗಳ್ಳಿದನಱಿದಱಿದು ಬೇಡುವರನತಿಮರುಳ
ರೆನ್ನರೇ ಮೂಜಗದೊಳು ॥ ೩೪

ಇಳೆಯೊಳಗೆ ಹೆಸರುಳ್ಳ ದಾನಿಯೆಂಬುದನು ಕೇ
ಳ್ದಳಸಿ ಕಟ್ಟಾಸೆವಟ್ಟೆತ್ತಂದು ಬೇಡಿ ನಿ
ಷ್ಫಳವಾಗದಂತೆ ನಾವತಿಮಱುಗದಂತಳಲ
ದಂತೆ ಬಿಸುಸುಯ್ಯದಂತೆ।
ತಿಳಿದು ನೀನೆಮಗೆ ವಲ್ಲಭನಾಗಿ ಚಿತ್ತದು
ಮ್ಮಳಿಕೆಯಂ ಕಳೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಭೂನಾಥ ಎಂ
ದಳವಳಿದು ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟು ಕೈಮುಗಿದು ನುಡಿದರೊಲ
ವಿಂದನಾಮಿಕಸತಿಯರು ॥ ೩೫

ಲಲಿತ ವಸುಮತಿ ಹುಟ್ಟುವಂದು ಹುಟ್ಟಿದ ಸೂರ್ಯ
ಕುಲದ ರಾಯರ್ಗೆ ವಂಶದೊಳು ಕೀರ್ತಿಯೊಳು ಭುಜ
ಬಲದೊಳೊರೆದೊರೆಯೆನಿಸಿ ಕನ್ನಿಕೆಯರಂ ಕೊಡುವ
ಭೂಪರಿಲ್ಲಿಂದು ತನಕ।
ಹೊಲತಿಯರು ಬಂದಾವು ಸತಿಯರಾದಪ್ಪೆವೆಂ
ಬುಲಿಹವೆಂಬುದು ಬಂದ ಕಾಲಗುಣವೋ ನಿಂದ
ನೆಲದ ಗುಣವೋ ನೋಡು ನೋಡೆಂದು ಕಡುಮುಳಿದು
ಕೋಪಿಸಿದನವನೀಶನು ॥ ೩೬

ಪಾವನಕ್ಷೀರಮಂ ಕೊಡುವ ಕೆಚ್ಚಲ ಮಾಂಸ
ವಾವ ಲೇಸೆನಿದುಳ್ಳ ಮಧುಪನೊಸೆದೀವ ನೊಳ
ವಾವ ಲೇಸಧಿಕಕಸ್ತೂರಿಯಂ ಕೊಡುವ ಮೃಗ
ನಾಭಿ ತಾನಾವ ಲೇಸು।
ದೇವರಿಗೆ ಸಲ್ಲವೇ ಉತ್ತಮಗುಣಂಗಳಿ
ರ್ದಾವ ಕುಂದಂ ಕಳೆಯಲಾಗದವನೀಶ ಕೇಳ್,
ಭಾವಿಸುವಡಿಂದೆಮ್ಮ ರೂಪುಜವ್ವನವಿರಲು
ಕುಲದ ಮಾತೇಕೆಂದರು. ॥ ೩೭

ಅಕ್ಕಕ್ಕು ಒಚ್ಚಲುದಕಂ ತಿಳಿದಡಾರ ಮಿ
ಹಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಂ, ನಾಯ್ಗೆ ಹಾಲುಳ್ಳಡಾವನೂ
ಟಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಂ, ಪ್ರೇತವನದೊಳಗೆ ಬೆಳೆದ ಹೂ
ವಾರ ಮುಡಿಹಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಂ।
ಮಿಕ್ಕ ಹೊಲತಿಯರು ನೀವೆನೆ ನಿಮ್ಮ ಜವ್ವನದ
ಸೊಕ್ಕು ರೂಪಿನ ಗಾಡಿ ಜಾಣತನದೊಪ್ಪವೇ
ತಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಂ ರಮಿಸಿದವರುಂಟೆ ಶಿವಶಿವಾ
ಮಾತು ತಾ ಹೊಲೆಯೆಂದನು ॥ ೩೮

ಹಾಡನೊಲಿದಾಲಿಸಿದ ಕಿವಿಗೆ ಹೊಲೆಯಿಲ್ಲ, ವಾ
ತಾಡಿ [1]ನುಡಿಸಿದ[1] ಬಾಯ್ಗೆ ಹೊಲೆಯಿಲ್ಲ, ರೂಪ ನೆಱೆ
ನೋಡಿದ ವಿಲೋಚನಕೆ ಹೊಲೆಯಿಲ್ಲ, ಮೆಯ್ಯ ಮುಡಿಗ
ಳಿಂ ಸುಳಿವ ತಂಗಾಳಿಯಿಂ।
ತೀಡುವ ಸುಗಂಧಮಂ ವಾಸಿಸಿದ ನಾಸಿಕಕೆ
ನಾಡೆ ಪೊಲೆಯಿಲ್ಲ, ಸೋಂಕಿಂಗೆ ಹೊಲೆಯುಂಟಾಯ್ತು,
ಕೂಡಿರ್ದ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಂಗಳೊಳು ನಾಲ್ಕಧಮ
ಪೊಂದ್ದಧಿಕವೇ ಎಂದರು ॥ ೩೯

ಕಂಡಱಿವವೈಸಲೇ ನಯನೇಂದ್ರಿಯಂ ಘ್ರಾಣ,
ಕೊಂಡಱಿವವೈಸಲೇ ವಾಸನೆಯ, ಕರ್ಣಂಗ
ಳುಂಡಱಿವವೈಸಲೇ ಶಬ್ದಮಂ, ದೂರದಿಂ
ದಲ್ಲದವು ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ।
ಭಂಡತನವೀ ಮಾತಿದಕ್ಕೆಯುಪಮಾನವೇ,
ಕೆಂಡವನು ಮುಟ್ಟಿದಡೆ ಬೇವಂತೆ, ಕೇಳ್ದಡಂ,
ಕಂಡು, ವಾಸಿಸಿದಡಂ, ಬೆಂದವೇ, ಕಾಳುಗೆಡೆ
ಯದ ಹೋಗಿ ನೀವೆಂದನು ॥ ೪೦

ಶಾಪದಿಂದೆಮಗಾದ ದುಷ್ಕುಲಂ ಸತ್ಕುಲಜ
ಭೂಪ, ನಿನ್ನಯ ಸಂಗದಿಂ ಶುದ್ಧವಪ್ಪುದೆಂ
ಬಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂ, ಬಂದೆವೆನಲೊಡನೆ ನಿಮಗೋಸು
ಗೆನ್ನ ಕುಲಮಂ ಕೆಡಿಪೆನೆ।
ಪಾಪಿಗಳ ಪಾಪಮಂ ತೊಳೆವ ಗಂಗೆಗೆ ಪಾಪ
ಲೇಪವುಂಟಾಯ್ತು ಹೇಳರಸ ಎನೆ, ಕುಲಧರ್ಮ
ಪೀ ಪಂಥವಲ್ಲ ಕೊಡವಾಲ ಕೆಡಿಸುವಡಾಮ್ರ
ವೆನಿತಾಗಬೇಕೆಂದನು ॥ ೪೧

[1] ಹೊಗಳಿದ (ಕ.ಖ.ಗ.ಘ.)

ಮಾತಿಂಗೆ ಮಾತುಗೊಡಲರಿದು, ನಿನ್ನಂತೆ ನುತ
ಖ್ಯಾತಿಗಘಟಿಂಗೆ ರೂಪಿಂಗೆ ಸುರುಚಿರ ಗುಣ
ವ್ರಾತಕ್ಕೆ ಹರೆಯಕ್ಕೆ ಗರುವಿಕೆಗೆ ಮನಸಂದು
ಮತಿಗೆಟ್ಟು ಮರುಳಾದೆವು ।
ಪಿತು ಬಂದವರನುಪಚರಿಸದಿಪ್ಪುದು ನಿನಗೆ
ನೀತಿಯಲ್ಲೆಗೆಯ್ದಡಂ ಗಂಡನಾದಲ್ಲ
ಪಾತುರಂ ಪೋಗದಿನ್ನೊಲಿದಂತೆ ಮಾಡು ನಿ
ನ್ನಯ ಪೆಸ್ವ ಬಿಪೆವೆಂದರು ‖ ೪೨

ಬಳಿವಿಡಿದು ಬಂದು ಮಾಡುವುದೇನು ನಮ್ಮ ಬೆಂ
ಬಳ್ಳಿಯಲೆಸಿಬರು ಹೊಲೆಯರಿಲ್ಲೆಂದದಟಗೆ ಬಿಡೆ
ವೆಳಸಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ಮರುಳ್ಗೊಳಿಸಿ ಮತ್ತೊರ್ಕ್ಲನವ
ನಿಪನೆಂದು ಮೊಜೆಯಿಡುತ್ತ ।
ಇಳೆಯೊಳಗೆ ಸಾಜುತ್ತ ದೂಜುತ್ತ ಬಪ್ಪವನೆ
ಮುಳಿದು ಘುಡುಘುಡಿಸಿ ಕೋಪಾಟೋಪದಿಂ ಹಲ್ಲ
ಕಳೆ ಬಾಯ ಹಜ[ಯ]ಹೊಯ್ ಹೊಡೆಹೊಡೆಯೆನುತ್ತಿದ್ದ
ನುರವಣಿಸಿ ಘೂನಾಥನು ‖ ೪೩

ತುಡುಕಿ ಚಮ್ಮಟಿಗೆಯಂ ಸೆಳೆದು ಪ್ರಧಾನ ಬಳಿ
ವಿಡಿದೇಳಲೊಬ್ಬರೊಬ್ಬರನು ಬೆನ್ನೊಡೆಯ ಮುಡಿ
ಹುಡಿಯೊಳಗೆ ಹೊರಳೆ ಹಲು ಬೀಳೆ ಬಾಯೊಡೆಯೆ ಮೆಯ್
ನೋಯೆ ಕೈಯಳುಕೆ ಮಿಾಜ ।
ನಡೆದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಹೊಕ್ಕಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕೋಡಿಹೋ
ವೆಡೆಗೆ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ರುಧಿರಂ ಬಸಿಯೆ ಹೊಯ್ದು ಹೊಗ
ದುಡುಗಲರಸಂ ತಿರುಗಲತ್ತಲವರೊಚಿಲುತ್ತ
ಹರಿದರಾ ಮುನಿಪನೆಡೆಗೆ ‖ ೪೪

ಬಿಡುಮುಡಿಯು ಸುರಿವ ಕಂಬನಿವೂನಲ ಕಳೆದೆಳಲು
ವುಡುಗೆಗಳ ಬೆನ್ನೊಡೆದು ಹನಿವ ರಕುತದ ಹೊಯ್ಯು
ಕುಡಿಯಳ್ಳೆಗಳ ಹರಿವ ಕಾಲುಗಳ್ಮರಳಿ ನೋ
ಡುವ ಹೆದಱುಗಣ್ಣ್ಯಣವ।
ತುಡುಕಿ ನೆಗಹಿದ ಕೈಯ ನಿಷ್ಕಾರಣಂ ನೃಪತಿ
ಹೊಡೆದನೆಲೆ ಕೌಶಿಕಮುನೀಂದ್ರ ಮೊಱೆಯೋ ಎಂಬ
ನಿಡುಸರದ ಮಡದಿಯರ ದನಿಯುನಾಲಿಸಿ ಪರ್ಣ
ಶಾಲೆಯಂ ಹೊಱಮಟ್ಟನು ॥ ೪೫

ಆರ ಮನೆಯುವರೆಂದು ಕೇಳ್ದಡೆರಡನೆಯ ಪುರ
ವೈರಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮುನಿಯ ಮನೆಯುವರೆಂದ
ಡಾ ರಾಯನೆದ್ದು ಕೈಯಾರೆ ಸದೆಬಡಿದನೆ
ಮ್ಮಂ ನಿರಪರಾಧಿಗಳನು।
ಕಾರುಣ್ಯಚಿತ್ತದಿಂ ಕಳುಹಿ ಕೊಲಿಸಿದೆ ತಂದೆ
ಯೋರಂತೆ ಕೇಳೆಂದು ಮೊಱೆಯಿಟ್ಟಡೆನ್ನಯ ಮ
ನೋರಥಂ ಕೈಸಾರ್ದುದಳಲಬೇಡೆಂದು ಕೋ
ಪಾಟೋಪದಿಂ ಹರಿದನು ॥ ೪೬

———

ವಡಬಾಗ್ನಿ ಜಡೆವೊತ್ತುದೋ, ಸಿಡಿಲು ಹೊಸ ಭಸಿತ
ವಿಡಕಲಿತುದೋ, ಕಾಡ ಕಿಚ್ಚು ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವ
ನುಡಕಲಿತುದೋ, ಪ್ರಳಯವಹ್ನಿ ತಪವಿರ್ದುದೋ,
ಭಾಳಲೋಚನನ ಕೋಪ ।
ಕಡುಗಿ ಮುನಿಯಾಯ್ತೊ ಹೇಳೆನೆ ಕಣ್ಣ ಕಡೆ ತೋರ
ಗಿಡಿಗೆದಱೆ, ಮೀಸೆಗೂದಲು ಹೊತ್ತಿ ಹೊಗೆಯೆ, ಬಿಱು
ನುಡಿಗಳುರಿಯುಗುಳೆ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನುರವಣಿಸಿ
ಬಂದನವನೀಶನೆಡೆಗೆ ॥ ೧

ಬಿಱುಗಾಳಿಯಂ ಬೀಸಲಮ್ಮನ್ನನಿಲಂ, ಸುರಪ
ನ[1]ಱ[1]ವಳೆಗಳಂ ಕಱೆಯಲಮ್ಮನ್ನತಿ ಕಡುವಿಸಿಲ
ಕಱೆಯಲಮ್ಮಂ ತರಣಿ, ದಾವಾಗ್ನಿ ಮೇರೆಯಂ
ಮೀಱಲಮ್ಮಂ ಲೋಕವ ।
ಮುಱಿವ ಜವಗಿವನ ದೂತರುಗೀತರೆಂಬರೆ
ದ್ದೆಱಗಲಮ್ಮರು ತಪೋವನದೊಳಿಂದೆಮ್ಮ ನೀಂ
ಕೊಱಚಾಡಲೆಂದು ಬೀಡಂ ಬಿಟ್ಟೆಯರಿದರಿದು
ನಿನ್ನ ಧೀವಶವೆಂದನು ॥ ೨

[1] ಱೆ (ಪ.)

ಎಳಸಿ ಪುಣ್ಯಾರ್ಥದಿಂ ವಂದನೆ ನಿಮಿತ್ತ ಗುರು
ನಿಳಯಕ್ಕೆ ಶಿಷ್ಯನೈತಪ್ಪುದಕೆ ಸಾಹಸದ
ಬಲವೇಕೆ,ತಂದೆಯೆನೆ ನುಡಿಯೊಳು ನಯಂಬಡೆದು,
ಕಾರ್ಯದೊಳು ಗುರುವಿನಸುಗೆ ।
ಮುಳಿದು ಸರ್ವಸ್ವಾಪಹರಣವಂ ಮಾಳ್ಪ ಕಡು
ಗಲಿತನಪಿದಾವ ಪುಣ್ಯವ ಪಡೆವ ಶಿಷ್ಯತನ
ದೊಳಗು ಪೇಳೆನಲೆನ್ನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಕೆಟ್ಟುದೇ
ನೆಂದನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ॥ ೩

ಅರಸುಗಳಿಗುಪದೇಶವಂ ಮಾಡಿ ವಸ್ತುವಂ
ನೆರಹಬಲ್ಲವನಲ್ಲ,ನಿಜವೈರವಂ ಬಿಟ್ಟು
ಹರುಷದಿಂದಿರ್ಪ ಮೃಗಸಂಕುಳಂ ಸರ್ವಋತು
ಗಳೊಳು ಫಲವಿಡಿದೊಱಗುವ ।
ತರುಕುಲಂ,ಬತ್ತದೊಂದೇ ಪರಿಯಲಿಹ ಸರೋ
ವರವೆಂಬ ಧನವಿದೆಲ್ಲವನಿಱಿದು ಮುಱಿದು ಕುಡಿ
ದರೆಮಾಳ್ಪ ಬಲುಹು ಸರ್ವಸ್ವಾಪಹರಣವ
ಲ್ಲದೆ ಬಳಿಕ್ಕೇನೆಂದನು ॥ ೪

ಬಱುಮುನಿಸನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಱುಹುವಂತಾಗಿ ನಾ
ನಿಱಿದ ಮೃಗ ಮುಱಿದ ಮರ ಕುಡಿದ ಕೊಳನಾವುದೆಲೆ
ಕಿಱುಜಡೆಯ ನೀತಿವಿದ ತೋಱಿಸೆನೆ ಘುಡುಘುಡಿಸು
ತೆದ್ದು ಹಳಗಾಲದಂದು ।
ಅಱತ ಕೊಳನಂ ಕೊಳೆತು ಮುಱಿದ ಮರನಂ ನೃಪನ
ನುಱೆ ತಂದ ಹಲವು ಗಾಯದ ಹಂದಿಯಂ ತೋಱಿ
ಜಱೆದು ನೀನಿನ್ನಾವ ನೆವವನೊಡ್ಡುವೆ ಪಾಪಿ
ಎನುತ ಮತ್ತಿಂತೆಂದನು ॥ ೫

ಹಿಂದೆ ಸಂಪದದೊಳುಱೆ ಗರ್ವದಿಂ ಮೆಱೆದ ಸಂ
ಕ್ರಂದನನ ಸಿರಿಯ ನೀರೊಳಗೆ ನೆರಹಿದ ಮುನಿಪ
ನಂದವಂ ಮಾಡುವೆನು ಹರನ ಹಣೆಗಣ್ಣ ಹ
ಗ್ಗಿಯನು ಹಗೆಗೊಂಬಂದದಿಂ ।
ಇಂದೆನ್ನ ಹಗೆಗೊಂಡೆ ಬಿಟ್ಟ ಬೀಡೆಲ್ಲಮಂ
ಕೊಂದು ಕೂಗಿಡಿಸಿ ನೆಱೆ ಸುಟ್ಟು ಬೊಟ್ಟಿಡುವೆನಾ
ರೆಂದಿರ್ದ ನಿನ್ನ ಗುರು ಹೇಳನೇ ತನ್ನ ಸುತ
ರಳಲ ತಿಣ್ಣವನೆಂದನು ॥ ೬

ಒಸೆದು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಪಾಲಿಸುವ ಮರ್ದಿಸುವ ಸ
ತ್ವಸಮರ್ಥನೆನಿಪ ನೀನೇ ತಪ್ಪ ಹೊಱಿಸಿ ದ
ಟ್ಟಿಸುವಡಿನ್ನುತ್ತರಿಸಿ ಶುದ್ಧವಹುದರಿದಯ್ಯ
ನಿಮ್ಮ ಕರುಣದ ತೊಟ್ಟಿಲ ।
ಹಸುಳೆಯಾಂ ಸರ್ವಾಪರಾಧಿಯಾಂ ತಂದೆ ಕರು
ಣಿಸು ದಯಂಗೆಡದಿರುದ್ರೇಕಿಸದಿರೆಂದು ಪದ
ಬಿಸರುಹದ ಮೇಲೆ ಕೆಡಹಿದನು ನಿಜಮಣಿಮಕುಟ
ಮಂಡಿತಶಿರೋಂಬುಜವನು ॥ ೭

ನೋಡಿ ವಂದಿಸಿ ಹೋಹ ಶಿಷ್ಯಂಗೆ ನೀಂ ಕೃಪೆಯ
ಮಾಡುವುದು ಹದುಳದಿಂ ಒಲವನೆಲ್ಲವ ಹೊಳ್ಳು
ಮಾಡಬಗೆವರೆ ಹೇಳೆನಲು ಪ್ರಳಯ ಫಣಿಯಣಲ
ಹೊಳಲೊಳಗೆ ಕೈಯ ನೀಡಿ ।
ದಾಡೆಯಂ ಮುಱಿಯಬಗೆವಂತೆನ್ನ ಬಸುಱಿಂದ
ಮೂಡಿರ್ದ ಕನ್ನೆಯರ ಚೆನ್ನೆಯರನಬಲೆಯರ
ಗಾಡಿಕಾತಿಯರನಱಿದಱಿದಿಂತು ಸಾಯ ಸದೆ
ಬಡಿವರೇ ಹೇಳೆಂದನು ॥ ೮

ಬೇಗದಲಿ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯುವರೆಂದು ಮೊಱೆಯಿಟ್ಟ
ರಾಗಿ ಕರುಣಿಸಿ ಬಿಟ್ಟೆನಲ್ಲದಿರ್ದಡೆ ಕೆಡಹಿ
ಮೂಗನರಿದೆಳಹೂಟೆಯುಂ ಕಟ್ಟಿ ಹೆಟ್ಟವೆಳ
ಸುವೆ ಬಟ್ಟಬಯುಲೊಳೆನಲು ।
ಏಗೆಯ್ದರವರೊಳನ್ಯಾಯುವೇನೆನಲೆನ್ನ
ಮೇಗಿರ್ದ ಸತ್ತಿಗೆಯನೀಯಲ್ಲದೊಡೆ ಗಂಡ
ನಾಗು ನೀನಾಗದೊಡೆ ಮೊಱೆಯಿಡುವೆವೆಂದರು ಮು
ನೀಶ ಚಿತ್ತೈಸೆಂದನು ॥ ೯

ಹೊಡೆಯಾದಕ್ಕೇನವದಿರಂ ಹೊಡೆದ ಕೈಗಳಂ
ಕಡಿವೆ ನಿನ್ನಂ ನಚ್ಚಿ ಮಲೆತ ದೇಶವನುರುಹಿ
ಸುಡುವೆನಾ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿತವಾಗಿ ಬಂದ ಮುನಿ
ಯುಂ ಮುಱಿವೆನಾ ಮುನಿಯುನು ।
ಹಿಡಿದು ಕದನಕ್ಕೆಂದು ಬಂದಮರರಂ ಕೆಡಹಿ
ಹುಡುಕುನೀರದ್ದುವೆನ್ನಳವನಱಿಯಾ ಮುನ್ನ
ತೊಡಕಿ ತನಗಾದ ಭಂಗಂಗಳಂ ಹೇಳನೇ
ನಿನಗೆ ಕಮಲಜಕಂದನು ॥ ೧೦

ತಱಿಸಂದ ಮುನಿಯ ಕೋಪದ ಕಿಚ್ಚನುಬ್ಬರದ
ಬಿಱುಬನಱಿದತಿತೀವ್ರತರವಾಯಿತಿನ್ನು ಕಿಱಿ
ದಱಲಿ ತಗ್ಗುವುದಲ್ಲ ಗರ್ವಿಸುವುದುಚಿತವ
ಲ್ಲೆಂದು ವಸುಧಾಧೀಶನು ।
ಅಱಿಯುದನ್ಯಾಯುಮಂ ಮಾಡಿದೆನಿದೊಮ್ಮೆಂಗೆ
ನೆಱೆವ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯುಂ ಬಿಡು ತಂದೆಯೆಂದು ಧರೆ
ಗುಱುವ ಸತಿಸುತವೆರಸಿ ಪೊಡವಟ್ಟಡಣಕಿಸಿದ
ನಾಸುರದ ಕೋರಡಿಗನು ॥ ೧೧

ಕೋಡದಂಜದೆ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಬಂದು ಬನದೊಳಗೆ
ಬೀಡ ಬಿಟ್ಟನಿಮಿತ್ತವನ್ಯಾಯಕೋಟಿಯಂ
ಮಾಡಿ ಮಕ್ಕಳುಗಳಂ ಸಾಯ ಸದೆಬಡಿದುದ
ಲ್ಲದೆ ಬನ್ನವೆತ್ತಿ ಹಲವು ।,
ಕೇಡುವಾತುಗಳಿಂದ ಕೆಡೆನುಡಿದು ಮತ್ತೀಗ
ಬೇಡ ಕೋಪಪನುಡುಗು ತಂದೆಯೆಂದೆನೆ ನಿನ್ನ
ಕೋಡ ಕೊಱೆಯದೆ ಬಱಿದೆ ಬಿಟ್ಟಪೆನೆ ಎಲವೊ ಕೇ
ಳೆಂದನಾ ಮುನಿನಾಥನು ॥ ೧೨

ಕ್ರೂರರತ್ಯಧಮದುದ್ರೇಕಿಗಳು ದುರ್ಜನಾ
ಕಾರರುಂ ಧೂರ್ತರೊಳಗಾಗಿ ಶರಣೆನಲು ನಿಜ
ವೈರವಂ ಬಿಡುವರೆಂಬಾಗ ನೆಱೆ ಸರ್ವಸಂ
ಗನಿವೃತ್ತರೆನಿಪ ನಿಮಗೆ ।
ಓರಂತೆ ಬೇಡಿಕೊಳುತಿಪ್ಪೆನ್ನ ಮೇಲಿನಿತು
ಕಾರುಣ್ಯವೇಕಿಲ್ಲ ತಂದೆಯೆನಲೆನ್ನಯ ಕು
ಮಾರಿಯರ ಮದುವೆಯಾಗೆಲ್ಲಾ ನಿರೋಧಮಂ
ಬಿಡುವೆನಿಂತೀಗೆಂದನು ॥ ೧೩

ವಿವಿಧ ಗುರ್ವಾಜ್ಞೆಯೊಳು ಮಾಡುವವು ಕೆಲವು ಮಾ
ಱುವವು ಕೆಲ[ವಾ] ಕಾರ್ಯಮುಳ್ಳವಂ ಮಾಳ್ಪುದುಳಿ
ದವ ಬಿಡುವುದೈಸಲೇ ಗುರುಭಕ್ತಿಯೆಂದೆನಲು
ಮುನಿಪ ನೀವೆನ್ನ ಮನದ ।
ಹವಣನಾರಯ್ಯಲೆಂದನುಗೆಯ್ದಿರಲ್ಲದೀ
ನವನರಕಮಂ ಮಾಡ ಹೇಳಿದವರುಂಟೆ ನಿ
ಮ್ಮವನು ನಾ ನಿಮ್ಮ ಮನದನುವನಱಿಯೆನೆ ಮುನಿಪ
ಕೇಳೆಂದನವನೀಶನು ॥ ೧೪

ಒತ್ತಿ ನಿನ್ನಯ ಮನದ ಹವಣಱಿಯಲೆಂದು ನುಡಿ
ಯಿತ್ತಿಲ್ಲ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗಿ ನುಡಿದೆವು ನಿನ್ನ
ಚಿತ್ತದಲಿ ಶಂಕಿಸವೆ ಮದುವೆಯಾಗೆಂದು ಕೌ
ಶಿಕಮುನೀಂದ್ರಂ ನುಡಿಯಲು ।
ಉತ್ತಮದ ರವಿಕುಲದೊಳುದಿಸಿ ಚಾಂಡಾಲತ್ವ
ವೆತ್ತು ಸತಿಯರ್ಗಳಿಸಿ ಘೋರನರಕಾಳಿಗನಿ
ಮಿತ್ತ ಹೋಹವನಲ್ಲ ಬೆಸಸಬೇಡಿದನೆಂದು
ಭೂಭುಜಂ ಕೈಮುಗಿದನು ॥ ೧೫

ಬಿಡದೆ ಸತಿಯರ ಹೊಲೆಯರೆಂಬ ನೆವವೇಕವರ
ಹಡೆದೆನ್ನನೇ ಹೊಲೆಯರೆಂದಾಡಿದಾತನೆಂ
ದಡೆ ಭಸಿತಧರನೆನಲು ರುದ್ರನಂ ಬೈದವನೆ
ಮುನಿಪ ಹೊಲೆಗೆಱೆಯ ಜಲದ ।
ನಡುವೆ ಬಿಂಬಿಸುವ ರವಿ ಹೊಲೆಯನೇ ಕಮಲಭವ
ನೊಡನೆ ಹುರುಡಿಸಿ ಬೇಱೆ ಸರ್ವಜೀವರ ಮಾಡು
ವೆಡೆಯೊಳಾ ಜೀವರೊಳಗಾದವನೆ ನಿಮ್ಮಹವ
ಣಱಿಯದಾಡಿದಿರೆಂದನು ॥ ೧೬

ಅಂಬುಧಿವ್ರಜಪರಿಮಿತಾವನೀತಳದೊಳಾ
ಡಂಬರದ ಕೀರ್ತಿಯಂ ತಳೆದ ನಾನಾಮುನಿಕ
ದಂಬಾಧಿನಾಥ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮುನಿಸುತೆಯ
ರಂ ಜಗಚ್ಚಕ್ಷುವೆನಿಪ ।
ಅಂಬುಜಪ್ರಿಯಕುಲಲಲಾಮನವನೀಶನಿಕು
ರುಂಬಾಧಿಪತಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರಾಯಂ ತಂದ
ನೆಂಬೊಂದು ತೇಜಮಂ ಕೊಡಬೇಕು ಭೂಪ ಕೈ
ಮುಗಿದು ಬೇಡಿದೆನೆಂದನು ॥ ೧೭

ಎಡೆವಿಡದೆ ಬೇಡಿ ಕಾಡುವಿರಾದಡಿನ್ನು ಕೇಳ್
ಕಡೆಗೆನ್ನ ಸರ್ವರಾಜ್ಯವನಾದಡಂ ನಿಮಗೆ
ಕೊಡಹಡೆವೆನ್ನೈ ಸಲ್ಲದೀಯೊಂದು ತೇಜಮಂ
ಕೊಡೆನೆಂದು ಭೂಪಾಲನು ।
ನುಡಿಯಲುಃ ತಥಾಸ್ತು ಹಡೆವೆಂ ಹಡೆದೆನವನೀಶ
ರೊಡೆಯ ದಾನಿಲಲಾಮ ಸತ್ಯಾವತಂಸ ಎಂ
ದೆಡೆವಿಡದೆ ಹೊಗಳಿ ಬಿಡದಾಘೋಷಿಸಿದನು ಸಂ
ಗಡದ ಮುನಿವರರು ಸಹಿತ ॥ ೧೮

ಇಂತೆನ್ನ ಕಾಟಕ್ಕೆ ಬೇಸತ್ತು ನೀನೊಬ್ಬ
ನೆಂತಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟೆನೆಂದಡೆ ಬಿಡೆನು ನೃಪ ನಿನ್ನ
ಕಾಂತೆಸುತಮಂತ್ರಿಗಳ ಮತ ಬೇಹುದವರುಗಳ
ನೊಡಬಡಿಸು ಬೇಗವೆನಲು ।
ಭ್ರಾಂತಮುನಿ ನಾನೊಬ್ಬ ಸಾಲದೇ ಸ್ತ್ರೀಬಾಲ
ರೆಂತಾದಡಂ ನುಡಿವರವರಿಚ್ಛೆಯೇ ಎನ್ನ
ಸಂತಸದಿ ಕೋಯೆಂದಡದಟ ಮಾತಂಬಿಟ್ಟು
ಧಾರೆಯಂ ತಾ ಎಂದನು ॥ ೧೯

ಅಡವಿಯಂ ಪೊಗೆದು ಸುಡುವಗ್ನಿಗಾಪೋಶನದ
ಗೊಡವೆಯೇಪುದು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂ ಕೊಂಬಿರಾ
ದಡೆ ಧಾರೆಯೇಕಯ್ಯ ಧಾರೆಗೊಡದಿರೆ ಮರಳಿ
ನೀಂ ಬಿಡುವುದುಂಟೆ ಎನಲು ।
ಬಿಡುವೆನೆನ್ನಯ ಮಕ್ಕಳಂ ಮದುವೆಯಾಗೆಂದ
ಡಡಿಗಡಿಗೆ ಕೆಟ್ಟ ನುಡಿಯುಂ ನುಡಿವುತಿರಬೇಡ
ಹಿಡಿಯೆಂದು ಸರ್ವಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಂ ಮುನಿಗೆ ಧಾ
ರೆಯನೆಱೆದನವನೀಶನು ॥ ೨೦

ಏನೇನನೆಣಿಸದೆ ಧಾರೆಯನೆನಲು ಚತುರಂಗ
ಸೇನೆಯಂ ಸಕಲಭಂಡಾರವಂ ನಿಜರಾಜ
ಧಾನಿಯಂ ಜಗದಾಣೆ ಘೋಷಣೆಯುಮಂ ಕಟಕ
ವನು ಸಪ್ತದ್ವೀಪಂಗಳ ।
ಆನಂದದಿಂದಿತ್ತೆನಿನ್ನು ಸರ್ವಾನುಸಂ
ಧಾನಮಂ ಬಿಟ್ಟು ಕರುಣಿಸಿ ಹರಸುತಿಹುದೆಂದು
ಭೂನಾಥನೆಱಗೆ ಬೀಳ್ಕೊಂಡಡಣಕಿಸಿ ನಗುತ
ಹೋಗಯ್ಯ ಪೋಗೆಂದನು ॥ ೨೧

ಹರಣಮಂ ಬೇಡದುಳುಹಿದನು ಲೇಸಾಯ್ತು ಮುನಿ
ಕರುಣಿಸಿದನೆಂದು ತಲೆದಡವಿಕೊಳುತುತ್ಸವದೊ
ಳುರವಣಿಸಿ ರಥವೇಱಿ ನಡೆಗೊಳಲು ಬಂದು ಹೋ
ಗೆಂದು ನುಡಿವೇಳ್ವೆನೆಂದು ।
ಹುರುಡಿಗನು ಮತ್ತೆ ಕರೆಯಲು ಮರಳಿ ಬಂದು ಚ
ಚ್ಚರ ಬೆಸಸು ಬೆಸನಾವುದೆಂದು ಧೀರೋದಾತ್ತ
ನೆರಡುಕೈಮುಗಿಯಲಾ ಮುನಿ ನುಡಿದ ಕಷ್ಟವನ
ದಾವ ಜೀವರು ಕೇಳ್ವರು ॥ ೨೨

ಎಳಸಿ ನೀನೆನಗೆ ಧಾರೆಯನೆಱೆದ ಸರ್ವಸ್ವ
ದೊಳಗಣವು ನಿನ್ನ ತೊಡಿಗೆಗಳವಂ ನೀಡೆನಲು
ಕಳೆದು ನೀಡಿದಡಿನ್ನು ಮಂತ್ರಿಸತಿಸುತರ ತೊಡಿ
ಗೆಗಳ ನೀಡೀಗಳೆನಲು ।
ಕಳೆದು ಕೊಟ್ಟಡೆ ಮೇಲೆ ನೀವೆಲ್ಲರುಟ್ಟುಡಿಗೆ
ಗಳನು ನೀಡೆಂದಡವನೀವ ಪರಿಯಾವುದೆಂ
ದಳುಕಿ ಮನಗುಂದಿ ಚಿಂತಿಸುತ ಕೈಮುಗಿದಿರ್ಪ
ಭೂಪನಂ ಕಂಡೆಂದನು ॥ ೨೩

ಅವನಿಪರು ಮರುಳರೆಂಬುದು ತಪ್ಪದಿದಕುಪಾ
ಯವ ಕಾಣ್ಬುದರಿದೆ ನಾ ತೋಱುದಪೆನೆಂದು ತ
ನ್ನವನೊಬ್ಬನುಟ್ಟ ಹಣ್ಣುಱುವೆ ಸೀರೆಯನೀಸಿ
ಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕಾಗಿ ಸೀಳಿ ।
ಶಿವಶಿವ ಮಹಾದೇವ ಕರುಣವಿಲ್ಲದ ಪಾಪಿ
ಯವಿಚಾರದಿಂ ನೀಡೆ ನಾಚದೊಗಡಿಸದಳುಕ
ದವರೊಬ್ಬರೊಂದೊಂದನುಟ್ಟು ದಿವ್ಯಾಂಬರವ
ನಿತ್ತಡಲಸದೆ ಕೊಂಡನು ॥ ೨೪

ಮಿಸುಪ ಕಳೆಗಳನು ತೃಣಸಸಿಮುಖ್ಯ ಜೀವಿಗಳಿ
ಗೊಸೆದೊಸೆದು ದಾನವಿತ್ತಂಬರವನುಳಿದ[1]ಮು[1]ಳ
ಶಶಿಯಂತೆ ಸರ್ವ ತೊಡಿಗೆಗಳನಿತ್ತಂಬರವ
ನುಳಿದಱುವೆಯುಟ್ಟರಸನು ।
ಕುಸಿದು ಪೊಡಮಟ್ಟನು ಹೋಹೆನೈ ತಂದೆ ಸಂ
ತಸವೆ ನಿಮಗೆನಲಡ್ಡವೋಱೆಯೊಳುದಾಸೀನ
ಮಸಕದಿಂ ಹೋಗೆಂದು ಹೋಗಬಿಟ್ಟಳುಪಿ ಮ
ತ್ತಾ ಕೈಯಲೇ ಕರೆದನು ॥ ೨೫

ಮನದೊಳಿರ್ದುದನೊಂದನಾಡಬೇಕಾಡಿದಡೆ
ಮುನಿಯಲೇ ಎನಲು ಮುನ್ನೇನನಾಡಿದಡೆ ನಾ
ಮುನಿದೆನೆಲೆ ತಂದೆ ಪೇಳೆನೆ ಬಹುಸುವರ್ಣಯಾ
ಗವ ಮಾಡಿದಂದು ನೀನು ।
ಎನಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆಗಿತ್ತ ಧನವನೀವುದು ದೇಶ
ವನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಹಾತ[2][ನೆನ್ನ][2] ಸಾಲವನು ನೆ
ಟ್ಟನೆ ಹೊತ್ತು ಹೋಗಲಾಗದು ನಿಲಿಸಲಾಗದಿ
ತ್ತಡಿಯನಿಡು ಬಳಿಕೆಂದನು ॥ ೨೬

---

[1] ಬ (ಕ.ಗ.ಪ.) [2] ನನ್ನ (ಸ.)

ಅನುಗೆಟ್ಟ ಮರುಳೆ ನೀನೆಂದಲ್ಪದಕ್ಷಿಣೆಯ
ಧನವೆನಿತು ನಿನ್ನ ಮನದಾರ್ತವೆನಿತಱೊಳಿವು
ದನಿತರ್ಥವದೆ ಮೊದಲ ಭಂಡಾರದೊಳಗೆ ನೀ
ನಿನ್ನು ಬಳಲಿಸದಿರೆನಲು ।
ಕೊನೆವೆರಳನಲುಗಿ ತಲೆದೂಗಿ ಲೇಸೈ ನಿನ್ನ
ಮನಕೆ ಸರಿಯಿಲ್ಲ ಮಝುಭಾಪು ಭಾಪರರೆ ನೆ
ಟ್ಟನೆ ಕೊಟ್ಟು ಕಾಳ್ಗೆಡೆದು ನುಡಿವ ನುಡಿ ಹಸನಾಯಿ
ತೆಂದು ಘೂರ್ಮಿಸಿ ನಕ್ಕನು ॥ ೨೭

ಕಡೆಗಣಿಸಿ ನಗಲೇಕೆ ತಂದೆಯೆನೆ ಧಾರೆಯಂ
ಕೊಡುವಾಗ ದಕ್ಷಿಣೆಯ ಧನವದಱೊ[1]ಳ[1]ದೆಯೆಂದು
ನುಡಿದುದುಂಟೇಯೆನಲು ಹೇೞೆನೊಪ್ಪಿಸಿದವಂ
ಗೆಲ್ಲಿಯದು ಸುಂಕವೆನಲು ।
ಒಡಲಳಿದಡಂ ಸಾಲವಳಿಯದೆನಲೀ ಧರಣಿ
ಯೊಡೆತನಂ ಹೋದಡೇಂ ಸಾಲ ಹೋಹುದೆ ಮುನ್ನಿ
ನೊಡವೆಯುಂ ಕೊಡು ಕೊಡದಡೆಲ್ಲವಂ ಮರಳಿ ಕೈ
ಕೊಳು ಬೞಿದೆ ಬಿಡೆನೆಂದನು ॥ ೨೮

ಜತ್ತಕನ ನುಡಿಗೆ ತೆಕ್ಕಿದನೆ ತೆರಳಿದನೆ ತಲೆ
ಗುತ್ತಿದನೆ ಸಡಿಫಡಿಲ್ಲಿಲ್ಲವಧಿಯುಂ ಕೊಟ್ಟು
ಚಿತ್ತವಿತ್ತನುಸರಿಸಿ ಕೊಂಬಿರಾದಡೆ ತಂದು
ನಿರ್ಣಯಿಸಿಕೊಡುವೆನೆನಲು ।
ಹತ್ತು ದಿನವೆನಲು ಮುನಿಯಾಱೆನೆನಲರಸನಿ
ಪ್ಪತ್ತು ದಿನವೆನಲು ಯತಿ ದೊರಕದೆನೆ ನೃಪತಿ ಮೂ
ವತ್ತು ದಿನವೆನಲು ಋಷಿಯಾಗದೆನಲರಸ ನಾ
ಲ್ವತ್ತೆಂಟು ದಿನವೆಂದನು ॥ ೨೯

[1] ಳ (ಕ.ಖ.ಗ.ಘ.)

ಅಲ್ಲವೆಂದೆನ್ನೆ ನೀನಿತ್ತವಧಿ ಕಿಱಿದೀವ
ರಿಲ್ಲ ಧನವಂ ಗಳಿಸಿ ತಂದೀವೆನೆನಲು ದಿನ
ವಿಶ್ಲೊಬ್ಬ ತೆಱಕಾಱನಂ ಕೊಟ್ಟಡಾತಂಗೆ
ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಕೊಡುವೆನೆನಲು ।
ಬಲ್ಲಿದನನೊಬ್ಬನಂ ಕೊಡುವೆನಾತಂಗೆ ಧನ
ವೆಲ್ಲವಂ ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಕೊಡುವಂತಿರೆನಗಿಲ್ಲಿ
ಹೊಲ್ಲಹಂ ಸೂರುಳಂ ಸೂರುಳಿಡು ಬೇಗ ಕಾ
ಡದೆ ಕಳುಹಿದಪೆನೆಂದನು ॥ ೩೦

ಶಿವಪೂಜೆಯಂ ಮಾಡದವನು ಗುರ್ವಾಜ್ಞೆಗೆ
ಟ್ಟವನು ಪರಸತಿಗಳುಪುವವನು ಪರರಸುಗೆ ಮುಳಿ
ವವನು ತಾಯಂ ಬಗೆಯದವನು ತಂದೆಯನೊಲ್ಲ
ದವನು ಪರನಿಂದೆಗೆಯ್ವ ।
ಅವನು ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಸುಟ್ಟವನು ಬೇಗೆಯನಿಕ್ಕು
ವವನಧರ್ಮರನು ಬೆರಸುವವನು ಕುಲಧರ್ಮಗೆ
ಟ್ಟವನಿಳಿವ ನರಕದೊಳಗಿಳಿವೆನವಧಿಗೆ ನಿಮ್ಮ
ಧನವನೀಯದಡೆಂದನು ॥ ೩೧

ಮೇಲಿನ್ನು ನಾನಾಳ್ವ ದೇಶದೊಳು ಬೇಡದಂ
ತೋಲೈಸದಂತೆ ಕೃಷಿವ್ಯವಸಾಯಮಂ ಮಾಡ
ದಾಲಯಂಗಟ್ಟಿರದೆಯವಧಿಯೊಳು ಹೊನ್ನ ನಿ
ರ್ಣಯಿಸುವುದು ಬೇಗವೆನಲು ।
ಭೂಲೋಲನದಕೊಡಂಬಡಲು ಸಪ್ತದ್ವೀಪ
ಜಾಲವೆಲ್ಲೆನ್ನವವಱಿಂದ ಹೊಱಗಾವುದೆಂ
ದಾಲಿಸಲು ಹೇಮಕೂಟಂ ವಾರಣಾಸಿಗಳು
ಹೊಱಗು ಮುನಿ ಕೇಳೆಂದನು ॥ ೩೨

ಪ್ರಳಯಕ್ಕೆ ಹೊಱಗು ಕಲಿಕಾಲ ಹೊಗದಂತಕನ
ಸುಳಿವವಱೊಳಿಲ್ಲ ಕಾಮನ ಡಾವರಂ ಕೊಳ್ಳೆ
ದುಳಿದ ಮಾಯೆಯ ಮಾತು ಜೇಡ ಪಾಪಂಗಳಾ
ಟಂ ನಾಟವನ್ಯಾಯದ ।
ಕಳೆಗೆ ತೆಕ್ಕವು ಮಾರಿಮೃತ್ಯುಗಿತ್ಯುಗಳ ಬಲೆ
ಗೊಳಗಾಗದಧಿಕಪುಣ್ಯದ ಬೀಡು ಮಂಗಳದ
ನಿಳಯ ಮುಕ್ತಿಯ ಮೂಲವೆನಿಸುವವು ಕಾಶಿ ಹಂ
ಪೆಗಳು ಮುನಿ ಕೇಳೆಂದನು ॥ ೩೩

ಅವಕೆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರವಿರೂಪಾಕ್ಷರೇ ಒಡೆಯ
ರವನಿಯೊಳಗಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆಗಳು ಸಲ್ಲ ಬಱಿ
ಯ ವಿಚಾರ ಹೊಲ್ಲ ಹಂಪೆಗೆ ಹೋಹಡೆಡೆಯಿಲ್ಲ
ಕಾಶೀಪುರವನೆ ಸಾರ್ದು ।
ನಿವಗೆ ಕೊಡುವರ್ಧಮಂ ಕೊಡುವೆನಿನ್ನಳಲಿಸವೆ
ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಮುನಿನಾಥ ಕರುಣಿಸೆನೆ ಹೋಗು ವ
ಸ್ತುವ ಬೇಗ ಮಾಡೆಂದಡಡಿಗೆಱಗಿ ನಡೆದನಾ
ಧೈರ್ಯನಿಧಿ ಭೂಪಾಲನು ॥ ೩೪

ಬಿಟ್ಟು ಹೆದಱದೆ ಹೋಹ ನೃಪನ ಕಳೆಯಂ ಕಂಡು
ಕೆಟ್ಟೆನವನಿಯನೆಯ್ದೆ ಕೊಂಡಡಂತದನೊಡಂ
ಬಟ್ಟು ಶಪಥಕ್ಕೆ ಮೆಯ್ಗೊಟ್ಟನವನಲ್ಲಿ ಹುಸಿ
ಹುಟ್ಟದಿನ್ನಕಟ ನಾನು ।
[1]ನ[1]ಟು ಕೋಟಲೆಗೊಂಡನಂತಕಾಲಂ ತಪಂ
ಬಟ್ಟ ಪುಣ್ಯವನೀವೆನೆಂದೆನದು ಹೋದಡೊಳ
ಗಿಟ್ಟುಕೊಂಬರೆ ಮುನಿಗಳೆನ್ನನೆಂದೋರಂತೆ
ಮಱುಗಿದಂ ಮುನಿನಾಥನು ॥ ೩೫

---

[1] ಕ (ಪ.)

ಕುಂದದೆ ವಸಿಷ್ಠನೊಳು ಮಲೆತು ಬೆಂಗೊಟ್ಟುಳ್ಳ
ಹೆಂದದ ತಪಃಫಲವ ಹೋಗಾಡಿದಾತನೀ
ಬಂದನೆಂದೆನ್ನನೆಲ್ಲಾ ಮುನೀಶ್ವರರು ನಗ
ದಿರರೆಂದು ತನ್ನ ತಾನು ।
ಕೊಂದುಕೊಳಬಗೆದು ಮತ್ತೆಚ್ಚತ್ತು ಚಿತ್ತದಲಿ
ನೊಂದಡೇನಹುದಿದಕೆ ತಕ್ಕುದಂ ಕಾಣಬೇ
ಕೆಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ನೋಡಿ ಮತ್ತೊಂದುಪಾಯಮಂ
ಕಂಡನಾ ನಿಷ್ಕರುಣನು ॥ ೩೬

ಪುರದ ವಿಭವದ ಜನದ ಸಿರಿಯ ಕೇರಿಗಳ ವಿ
ಸ್ತರದ ಕೈಗೆಯ್ದ ದುರ್ಗದ ಬಲುಹ ತನ್ನ ಹಿರಿ
ಯರಮನೆಯ ಕೇಳೀವನದ ಲತಾಗೃಹದ ದೀ
ಹದ ಖಗಮೃಗಾವಳಿಗಳ ।
ವರಚಿತ್ರಶಾಲೆಗಳ ಧನಧಾನ್ಯಸಂಚಯದ
ಪರಮವನಿತೆಯರ ನಾನಾರತ್ನಕೋಶದು
ಬ್ಬರದ ಸೊಗಸಂ ಕಂಡು ಮನ ಮುಱುಗದೇ ಪುರ
ಕ್ಕೊಯ್ದು ನೋಡುವೆನೆಂದನು ॥ ೩೭

ಧರಣೀಶ ಬಂದು ಹೋಗೊಂದು ಮಾತುಂಟೆಂದು
ಕರೆದು ನಿನ್ನಂ ನಂಬಿ ನಾನು ರಾಜ್ಯಂಗೆಯ್ವ
ಭರದೊಳಱಿಯದೆ ಹೋದಡೆಲೆಮರುಳೆ ನಿನಗೆಲ್ಲಿ
ಯರಸುತನವೆಂದು ಮಾಱಿ ।
ಪುರದ ಬಾಗಿಲ ಬಲಿದು ಗದಱಿಕೊಂಡಬ್ಬರಿಸಿ
ಪರಿಜನಂ ಕಲುಗುಂಡ ಕಱೆಯದಿರರೆನ್ನನೊ
ಯ್ದಿರಿಸಿ ಸರ್ವವನೊಪ್ಪಗೊಟ್ಟು ಹೋಗೆಂದಡವ
ನಿಪನದನೊಡಂಬಟ್ಟನು ॥ ೩೮

ನಡೆ ರಥವನೇಱುಕೊಳ್ಳೊಲ್ಲೆನೇಕೊಲ್ಲೆ ಪರ
ರೊಡವೆಯೆನಗಾಗದೇಕಾಗದಾನಿತ್ತೆನಿ
ತ್ತಡೆ ಕೊಳಲುಬಾರದೇಂಕಾರಣಂ ಬಾರದೆಮ
ಗಂ ಪ್ರತಿಗ್ರಹ ಸಲ್ಲದು ।
ಕಡೆಗೆ ನಿನ್ನೊಡವೆಯಲ್ಲವೆಯಲ್ಲವೇಕಲ್ಲ
ಕೊಡದ ಮುನ್ನೆನ್ನೊಡವೆ ಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಕೆನಗೆಲ್ಲಿ
ಯೊಡವೆಯೆಂದರರೆ ದಾನಿಗಳ ಬಲ್ಲಹನು ಮುನಿ
ಯೊಡನೆ ಸೊಳ್ನುಡಿಗೊಟ್ಟನು ॥೩೯

ಬೇಡಿಕೊಂಬೆಂ ಭೂಪ ಎನೆ ಬೇಡಬೇಡ ನಾ
ಮಾಡಿದುದನೆನ್ನ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುವೆನು ನೀ
ನಾಡಂಬರದೊಳು ರಥವೇಱಿ ಚತುರಂಗಬಲ
ವೆರಸಿ ನಡೆ ತಂದೆಯೆನ್ನ ।
ಕಾಡಬೇಡವಧಿ ಕಿಱಿದೆಡೆ ದೂರ ಹೊತ್ತ ಹೋ
ಗಾಡದಿರ್ದಡೆ ತನ್ನನೊಯ್ದು ಮೇರುವಿನ ತುದಿ
ಗೋಡನೇಱಿಸಿದಾತ ನೀನೆಂದು ಮುನಿಪತಿಗೆ
ಭೂಭುಜಂ ಕೈಮುಗಿದನು ॥ ೪೦

ಅಕ್ಕಱಿಂದಲ್ಲ ನೀನೋಡಿಹೋದಪೆಯೆಂಬ
ಕಕ್ಕುಲಿತೆಗೇಱೆಂದೆನ್ನೈಸೆಯೆನೆ ಬಲುಗಾಹು
ನಿಕ್ಕಯ್ಯ ಎನೆ ಕಾಹಿನವರು ನಿನ್ನವರೆಂದ
ಡವರು ಬೇಡಯ್ಯ ನಿನ್ನ ।
ಮಕ್ಕಳಹ ಮುನಿಗಳಂ ಬೆಸಸೆನಲು ಬೆಸಸಿ ಮುನಿ
ರಕ್ಕಸಂ ರಥವೇಱಿ ಚತುರಂಗಬಲವೆರಸಿ
ಮಿಕ್ಕು ನಡೆದಂ ಸರ್ವಸಂಭ್ರಮದ ಸಡಗರಂ
ಮಿಗಲಯೋಧ್ಯಾಪುರಕ್ಕೆ ॥ ೪೧

———

೬

ಧರೆ ಬಿರಿಯಲಳ್ಳಿಱುವನಂತನಿಸ್ಸಾಳದ
ಟ್ಟರವನಾಲಿಸಿ ಪುರದ ಕೇರಿಗಳನೊಪ್ಪೆ ಸಿಂ
ಗರಿಸಿ ಮನೆಮನೆಗಳೊಳು ಗುಡಿತೋರಣಂಗಳಂ
ಸರವೆಗೆದು ಸಂಭ್ರಮದಲಿ ।
ಅರರೆ ಕೋಟಾಕೋಟಿ ಕರಿತುರಗರಥ[1]ಪತ್ತಿ[1]
ಪರಿಜನಂವೆರಸಿ ಮತ್ತಾ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಭೂ
ವರನನಿದಿರ್ಗೊಳಲು ನಡೆದರು ಶಶಿಯನಿದಿರ್ಗೊಂಡು
ಹೆಚ್ಚುವಂಭೋಧಿಯಂತೆ ॥ ೧

ಮುತ್ತಿ ಮುಸುಕಿದ ಹಲವು ಕೈದುಗಳ ಝಲ್ಲರಿಗ
ಳೊತ್ತಿನೊಳು ತಳಿತ ಬೆಳುಗೊಡೆಗಳಿಡುಕುಱ ನೆಳಲ
ಕುತ್ತುಱೊಳು ಡಾಳಿಸುವ ಚಮರಿಸೀಗುರಿಗಳೊ
ಗ್ಗಿನ ಕುಱುಹುವಿಡಿದು ನಡೆದು ।
ಎತ್ತಿದ ಮೊಗಂ ನಿಲುಕಿ ನೋಳ್ಪ ಕಂಗಳು ಮುಗಿದು
ಹೊತ್ತ ಕೈಯವಧಾರು ಜೀಯ ಎಂದೆಂಬ ನುಡಿ
ವೆತ್ತು ಹತ್ತಿರೆ ಬಂದು ಮುನಿಯ ಮೊಗವಂ ಕಂಡ
ಹೊತ್ತನಿನ್ನೇವೊಗಳ್ವೆನು ॥ ೨

---

[1] ಪಂಥಿ (ಕ.), ಮಂದಿ (ಗ.), ಪೀಜು (ಘ.)

ನಸುನನೆಯನಪ್ಪಿದಳಿಕುಳದಂತೆ ಕಡುಹಸಿದು
ಕಸುಗಾಯನಗಿದ ಗಿಳಿಗಳ ಬಳಗದಂತೆ ನಿ
ಟ್ಟಿಸದೆ ವಿಷಮಂ ಸವಿದ ಶಿಶುವಿಸರದಂತೆ ಕೊರ
ಡಂ ಕರ್ದುಕಿ ಚಂಚು ನೊಂದು ।
ಕುಸಿದ ಪಿಕನಿಕರದಂತಾಸತ್ತು ಬೇಸತ್ತು
ಒಸವಳಿವುತಂದು ಮಂದಿಗಳೊಳಱಸಿದರು ಮಾ
ಮಸಕದಿಂ ಪುರಜನಂ ಭೂಪನಂ ಹೊಲಗೆಟ್ಟ
ಕಱು ತಾಯನಱಸುವಂತೆ ॥ ೩

ಹಗಲೊಗೆದ ಚಂದ್ರಕಳೆಯಂತೆ ಬಿಱುವೈಶಾಖ
ವಗಿದ ಬನದಂತೆ ಬಿಸಿಲೊಳು ಬಿಸುಟ ತಳಿರಂತೆ
ಮೊಗ ಕಂದಿ ಕಳೆಗುಂದಿಯುಱುವೆಗಪ್ಪಡವುಟ್ಟು
ರಾಗವಳಿದೊಪ್ಪಗೆಟ್ಟು ।
ಮಗನರಸಿಮಂತ್ರಿಸಹಿತವನಿಪಂ ಹಿಂದೆ ದೇ
ಸಿಗನಂತೆ ಕೌಶಿಕನ ಕಾಹಿನೊಳು ಬರೆ ಕಂಡು
ಬಗೆ ಬೆದಱಿ ಹೊದ್ದಿ ಹೊಡೆವಟ್ಟು ಕಾಣಿಕೆಯ ಚಿ
ತ್ತೈಸು ಭೂಭುಜ ಎಂದರು ॥ ೪

ಎನಗರಸುತನ ಮಾದು ಹೋಗಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ
ಮುನಿಗಾದುದಾತನಂ ಕಂಡು ಕಾಣಿಕೆಯನಿ
ತ್ತನುದಿನಂ ಬೆಸಕೈವುದೆನಲೊಲ್ಲೆವೆನಲು ಬೋ
ಧಿಸಿ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ।
ಜನವ ಕಾಣಿಸಿ ಕಾಣಿಕೆಯ ಕೊಡಿಸಿ ಹಿಂದುಗೊಂ
ಡಿನಕುಲಲಲಾಮನೆಯ್ತಂದು ಪುರಮಂ ಹೊಕ್ಕು
ಮನದೊಳುತ್ಸವದ ಹೆಚ್ಚುಗೆಯಳಿದು ನಿಂದ ಮಂ
ದಿಯ ನೋಡುತಂ ನಡೆದನು ॥ ೫

ನೂಕಿ ನಡೆದರಮನೆಯು ಹೊಕ್ಕು ಸಿಂಹಾಸನ
ಕ್ಕಾ ಕೌಶಿಕಂ ಬಂದು ಭೂಭುಜನ ಕೈಯ ಪಿಡಿ
ದೀ ಕಟಕವೀ ಕೋಟೆಯೀ ಕರಿಗಳೀ ತುರಗ
ವೀ ರಥಗಳೀ ಪರಿಜನ ।
ಈ ಕೋಶವೀ ಕಾಂತೆಯೀ ಕುವರನೀ ಮಂತ್ರಿ
ಯೀ ಕಾಮಿನೀಜನಂ ಮುಱುಗದಂತರಸಾಗ
ಬೇಕಾದಡೆನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಮದುವೆಯಾಗು ಕಾ
ಡದೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಹೆನೆಂದ ॥ ೬

ಹೆತ್ತ ತಾಯಂ ಮಾಱಿ ತೊತ್ತ ಕೊಂಬರೆ ಮೂಗ
ನಿತ್ತು ಕನ್ನಡಿಯ ನೋಡುವರೆ ಮಾಣಿಕದೊಡವ
ನೊತ್ತೆಯಿಟ್ಟೊಡೆದ ಗಾಜಂ ಪಿಡಿವರೇ ಕೋಪ
ದಿಂ ಸತ್ತು ಮದುವೆಯಹರೆ ।
ಕತ್ತುರಿಯ ಸುಟ್ಟರಳ ಕುಱುಕಲನು ಗೆಯ್ವರೇ
ಚಿತ್ರೈಸು ಹೊಲತಿಯರ ನೆರೆದು ನಾನೋವದಿ
ಪ್ಪತ್ತೊಂದು ತಲೆವೆರಸಿ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಹೆನೇ
ಮುನಿನಾಥ ಹೇಳೆಂದನು ॥ ೭

ಒಲ್ಲದಿರಬೇಡ ಲೇಸೊಲ್ಲೆಯೇಕೊಲ್ಲೆಯೆ
ಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲಾದಡಿನ್ನು ನೀನೀಗ ನಿನ
ಗುಳ್ಳ ಪರಿವಾರಮಂ ಕರಸು ಬೇಗದಲಿಂತು
ಚತುರಂಗಬಲಸೇನೆಯ ।
ಸಲ್ಲಲಿತ ದೇಶಕೋಶವನು ಕಟಕವನವ
ಕ್ಕಳ್ಳ ಕುಲಕರಣ ದುರ್ಗಂ ಮುದ್ರೆ ಮೊದಲಾದು
ವೆಲ್ಲವಂ ಬಿಡದೊಪ್ಪುಗೊಟ್ಟು ಹೋಗೇಳೆನಲು
ಕರಸಿದಂ ಭೂನಾಥನು ॥ ೮

ಬಾಡಿದ ಮೊಗಂ ಬಿಜಿತ ಬಾಯ್ ಸುರಿವ ನಯನಾಂಬು
ಪಾಡಳಿದ ಮತಿ ಸೀಡಿ ಬೆಳೆದ ಸುಯ್ ದುಗುಡವ
ಕ್ಕಾಡುವಂಗಂ ನಿರೋಧಾಗ್ನಿಯಿಂ ಕುದಿದು ಮಱು
ಗುವ ಮನಂ ಮಾಸಿದ ಮುದಂ ।
ಕೂಡೆ ಬಂದಖಿಳಪರಿವಾರಮಂ ಸತಿಯರಂ
ನಾಡೆ ಚತುರಂಗಬಲವಂ ಪುರಜನಂಗಳಂ
ನೋಡಿ ತೋಱಿಸಿ ಬೇಱೆವೇಱೊಪ್ಪುಗೊಡುತಿರ್ದ
ನಾ ಧೈರ್ಯನಿಧಿ ಭೂಪನು ॥ ೯

ಇದು ರತ್ನಭಂಡಾರವಿದು ಹೇಮಭಂಡಾರ
ವಿದು ಸುನಾಣ್ಯವರ್ಗವಿದು ಪಟ್ಟಕರ್ಮಕುಲ
ವಿದು ಬೆಳ್ಳಿಯುಗ್ರಾಣವಿದು ಕಂಚಿನುಗ್ರಾಣ
ವಿದು ಸರ್ವಶಸ್ತ್ರಶಾಲೆ ।
ಇದು ಹಸ್ತಿಸಂದೋಹವಿದು ತುರಗಸಂತಾನ
ವಿದು ವರೂಥಪ್ರಕರವಿದು ಪದಾತಿವ್ರಾತ
ವಿದ ನೋಡಿಕೋಯೆನುತೊಪ್ಪಿಸಿದನಾ ಮುನಿಗೆ
ಭೂನಾಥಕಂದರ್ಪನು ॥ ೧೦

ಹಿರಿಯ ಬಿರುದಿನ ಮುದ್ರೆಯಿದು ನಗರವಿದು ಪೂರ್ವ
ದರಮನೆಯುದಖಿಳಪರಿವಾರವಿದು ಸಿಪುಡಿಯಿದು
ಕರಣವಿದು ಮೇಲುಳ್ಳ ಸರ್ವಸ್ವವಿದು ನೋಡಿ
ಕೋ ಮಹಾಪುರುಷ ಎಂದು ।
ವರಕೌಶಿಕಂಗೊಪ್ಪುಗೊಟ್ಟೆಲ್ಲ ಸಂದುದೇ
ಪರಿಣಾಮವೇ ಇನ್ನು ಹೋಹೆನೇ ಮುನಿನಾಥ
ಕರುಣಿಸಿದಿರೇ ಎಂದು ಪೊಡವಂಟು ಹೋಹರಸ
ನೊಡನೆದ್ದನಾ ಮುನಿಪನು ॥ ೧೧

ಪೊಱಮಡುವ ಭೂಪಾಲನಂ ಕಂಡು ಕಣ್ಗೆಟ್ಟು
ಮಱುಗಿ ಬಸುಱಂ ಹೊಸೆದು ಬಸವಳಿದು ಬಿಸುಸುಯ್ದು
ಮೊಱೆಯಿಟ್ಟು ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟು ಕೈನೀಡಿ ಕರೆದು ಕ
ಟ್ಟೊಱಲಿ ಸ್ವೈರಿಸಲಾಱದೆ ।
ನೆಱೆ ನಿನ್ನ ನಂಬಿ ನಚ್ಚಿರ್ದ ಪರಿವಾರಮಂ
ಮಱೆದಯೋ ತೊಱೆದೆಯೋ ಮಾಱಿದೆಯೊ ಪೇಳು ನೇ
ಸಱ ಕುಲಜ ಎಂದೆಂದು ನುಡಿನುಡಿದು ಮಿಡುಮಿಡನೆ
ಮಿಡುಕಿತ್ತು ಪೌರಜನವು ॥ ೧೨

ದಂತಿಯಿಂದಿಳಿದು ನಡೆದಱಿಯದವ ಬಱಗಾಲೊ
ಳೆಂತಡಿಯನಿಡುವೆ ಹಾಸಿನೊಳು ಪವಡಿಸುವಾತ
ನೆಂತು ಕಲುನೆಲದೊಳೊಱಗುವೆ ಸಿತಚ್ಛತ್ರ ತಂ
ಪಿನೊಳು ಬಪ್ಪಾತ ನೀನು ।
ಎಂತು ಬಱಬಿಸಿಲನಾನುವೆ ಪುರದೊಳಿಪ್ಪಾತ
ನೆಂತರಣ್ಯದೊಳಿಪ್ಪೆ ಜನವನಗಲ್ದಱಿಯದವ
ನೆಂತು ಪೇಳೇಕಾಕಿಯಾಗಿಪ್ಪೆ ಎಂದು ಬಾ
ಯ್ಬಿಟ್ಟದು ಸಮಸ್ತಜನವು ॥ ೧೩

ಹೊಱಗೆ ದಾನವ ಬೇಡುವವರುಂಟೆ ಕೊಟ್ಟು ಬೇ
ಸಱದ ಮುಗುದರಸು ದೊರಕಿದನಲಾ ಎಂದು ಕ
[1]ಟ್ಟುಱೆಗಂಡ[1] ಪಾಪಿ ನಿಷ್ಕರುಣಿ ನಿರ್ದಯ ಮೂರ್ಖ
ನೀಚ ನೀರಸ ನಿರ್ಗುಣ ।
ನೆಱೆ ಕೊಂದ ನಂಬಿ ನೆಚ್ಚಿರ್ದರೆಮ್ಮೊಡಲೊಳ
ಳ್ಳಿಱಿವುತಿಪ್ಪಳಲ ಬೇಗೆಯ ಬೆಂಕಿಯುರಿ ನಿನ್ನ
ನಿಱಿಯದೇ ಹೇಳು ಪಿಶ್ವಾಮೃತ್ಯುವಾದೆ ವಿ
ಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಎನುತಿರ್ದರು ॥ ೧೪

---

[1]ಟ್ಟೆಱೆಗಣ್ಣ (ಕ.ಗ.), ಟ್ಟುಱೆಕಂಡೆ (ಖ.)

ಜಡೆಗಳೆದು ಮಕುಟಮಂ ನಾರ ಸೀರೆಯನು ತೊಱೆ
ದುಡಿಗೆಯಂ ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲೆಯಂ ಕಳೆದು ಮಣಿ
ದೊಡಿಗೆಯಂ ಕಂದಮೂಲವನೊಲ್ಲದೂಟಮಂ
ದರ್ಭೆಯಂ ಬಿಟ್ಟುಸಿಯನು ।
ಅಡವಿಯಂ ಬಿಟ್ಟು ನಗರಿಯ ಭಸಿತಮಂ ಬಿಟ್ಟು
[1]ಕಡು[1] ಸುಗಂಧಂಗಳ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತ್ವವ ಬಿಟ್ಟು
ಮಡದಿಯರ ಜಗವಱಿಯೆ ಕೂಡಲು ವ್ರತಕ್ಕೆ ಮು
ಪ್ಪಾಯ್ತು ಮುಪ್ಪಿನೊಳೆಂದರು ॥ ೧೫

ಮಲೆತು ಬೆನ್ನಟ್ಟುವ ಮಹಾರಿಷಡುವರ್ಗಮಂ
ಗೆಲಲಱಿಯದವನಾವ ಹಗೆಗಳಂ ಗೆಲುವೆ ನಿ
ನ್ನೊಳಗೆ ಕರಣವ ಸಂತವಿಡಲಱಿಯದವನಾವ
ದೇಶವಂ ಸಂತವಿಡುವೆ ।
ಸಲೆ ತಪಸ್ತೇಜದಿಂ ಪುರುಷಾರ್ಥಕೋಶಮಂ
ಬಳಸಲಱಿಯದನಾವ ತೇಜದಿಂ ಕೋಶಮಂ
ಬಳಸಿದಪೆ ಕಂಗೆಟ್ಟು ಕಡುಪಾಪಿ ಮೂರ್ಖ ಕೌ
ಶಿಕ ಕೇಳು ಕೇಳೆಂದರು ॥ ೧೬

ಪುರದ ಪುಣ್ಯಂ ಪುರುಷರೂಪಿಂದೆ ಪೋಗುತಿದೆ
ಪರಿಜನದ ಭಾಗ್ಯವಡವಿಗೆ ನಡೆಯುತಿದೆ ಸಪ್ತ
ಶರಧಿಪರಿವೃತಧರೆಯ ಸಿರಿಯ ಸೊಬಗಜ್ಞಾತ
ವಾಸಕ್ಕೆ ಪೋಗುತಿದೆ ಕೋ ।
[2]ಎರೆವ[2] ದೀನಾನಾಥರಾನಂದವಡಗುತಿದೆ
ವರಮುನೀಂದ್ರರ ಯಾಗರಕ್ಷೆ ಬಲವಳಿವುತಿದೆ
ನಿರುತವೆಂದೊಂದಾಗಿ ಬಂದು ಸಂದಿಸಿ ನಿಂದ
ಮಂದಿ ನೆಱೆ ಮೊಱೆಯಿಟ್ಟುದು ॥ ೧೭

---

[1] ಬಿಡೆ (ಖ ಗ.ಪು.) [2] ಧರೆಯ (ಕ.ಗ.ಪು.)

ವಸುಧೆ ಬಾಯ್ಬಿಡೆ ದೆಸೆಗಳಸವಳಿದು ಮಱುಗೆ ನಿ
ಟ್ಟಿಸಲಾಱದಂಬರಂ ಕಂಬನಿಯನುಗುಳೆ ಶೋ
ಕಿಸುವ ಪರಿಜನದಳಲನಾಱಿಸುತ ಪಾಲಿಸುತ
ಸರದೋಱಿ ಸಂತವಿಡುತ ।
ಮಸಗಿ ಪುರಮಂ ಮಿಾಱಿ ಹೋಗುತ್ತ ಹಿಂದೆ ಸಂ
ದಿಸಿ ಬಪ್ಪ ಕೌಶಿಕನ ಕಂಡು ನಿಂದವನೀಶ
ನೊಸೆದು ನಿಲಿಸುವ ಭರದೊಳೊಂದೆರಡು ಮಾತನಾ
ಡಿದನದೇವಣ್ಣಿಸುವೆನು ॥ ೧೮

ಹಿಂದೆ ರಾಜ್ಯಂಗೆಯ್ವ ಗರ್ವದಿಂ ಹೊಲತಿಯರ
ತಂದು ಕುಲವಂ ಕೆಡಿಸಲಾಱದಳಲಿಂ ನಿಮ್ಮ
ನೊಂದೊಂದು ವಿಧದಿ ದಟ್ಟಿಸಿ ಜಱೆದು ಮಾಱುತ್ತ
ರಂಗೊಟ್ಟು ಕೆಟ್ಟು ನುಡಿದು ।
ನಿಂದೆಗೆಯ್ದನ್ಯಾಯ ಪಾಪಿ ಚಾಂಡಾಲನೆ
ನ್ನಿಂದಧಮರಾರಯ್ಯ ಸರ್ವಾಪರಾಧಿಯಾಂ
ತಂದೆ ಕರುಣಂಗೆಡದಿರೆಂದು ಮುನಿಯಂ ಬೇಡಿ
ಕೊಂಡನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ॥ ೧೯

ಮನದೊಳಗೆ ಮಱುಗದಿರಿ ಚಿಂತಿಸದಿರಳಲದಿರಿ
ಮುನಿಯದಿರಿ ನೋಯದಿರಿ ಧೃತಿಗೆಡದಿರೀಗಳೆರ
ಡನೆಯ ಶಿವನೆನಿಪ ಕೌಶಿಕನೊಡೆಯನಾದನಾ
ತನ ಪಾದಪಂಕಜಕ್ಕೆ ।
ಎನಗೆ ಬೆಸಕೈವಂತೆ ಬೆಸಕೈವುದಂಜುವುದು
ವಿನಯಮಂ ನುಡಿವುದೋಲೈಸುತಿಹುದೆಂದು ಪರಿ
ಜನಕೆ ಕೈಮುಗಿದೆಯ್ದೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡಂ ಧೈರ್ಯ
ನಿಧಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೃಪನು ॥ ೨೦

ಧರೆಗಧಿಕವೆನಿಪ ರವಿವಂಶದಿಕ್ಷ್ವಾಕು ಭೂ
ವರನು ಮೊದಲನ್ವಯಾಗತವಾಗಿ ಬಂದುದೀ
ಪರಿವಾರವೀ ದೇಶವೀ ನಗರವಿಂದಾತನ
ಕಾವೆಡರುಬಡತನವನು ।
ನೆರೆದ ಋಿಯುದಯ್ಯ ನೀವಿನ್ನಿದಂ ರಕ್ಷಿಪುದು
ಹೊರೆವುದಿನಿತಂ ಬೇಡಿ ಪಡೆದೆ ನಾ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ
ಕರುಣಿಸೆನಗೆಂದು ಕೈಮುಗಿದು ಮುನಿಗಪ್ಪಯಿಸಿ
ಕೊಟ್ಟನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ॥ ೨೧

ಒಸೆದೀವ ತೆಱಕಾಱನಾರಾತನಂ ನಿಯಾ
ಮಿಸು ತಂದೆ ಎನೆ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯಾಳಿಯೊಳು ನೋಡಿ
ಹುಸಿಯುಸೂಯಾ ನೀಚವೃತ್ತಿ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ
ನಿಷ್ಕರುಣನೀತಿಗಳಲಿ ।
ಹೆಸರುಳ್ಳ ಹಿರಿಯ ನಕ್ಷತ್ರಕನೆನಿಪ್ಪ ಮಾ
ನಿಸನ[1]ನೆಕ್ಕಟಿ[1]ಕರೆದು ಕೈವಿಡಿದು ಕಿವಿಯೊಡ್ಡಿ
ವಸುಧಾಧಿಪತಿಯು ಬಳಿವಿಡಿದು ಕಳುಹಲು ಬುದ್ಧಿ
ಗಲಿಸಿದನದೇವೊಗಳ್ವೆನು ॥ ॥ ೨೨

ಕೊಡುವೊಡವೆ ಬರಲಿ ಬಾರದೆ ಕೆಡಲಿ ಕಾನನದ
ನಡುವೆ ತಗಹಿನಲಿರಿಸಿ ಕೆಲವು ದಿನವುಪವಾಸ
ಬಡಿಸಿರ್ದು ಕೆಲವು ದಿನ ದೇಹವನುವಲ್ಲೆಂದು
ನೆವವೊಡ್ಡಿ ಕೆಲವು ದಿವಸ ।
ನಡೆವಾಗ ದಾರಿದಪ್ಪಿಸಿ ತಿರಿಪಿ ಕೆಲವು ದಿನ
ಪಡಿಯ ಬೀಯಕ್ಕಾಣೆಯಿಟ್ಟಿಂತು ಕೆಲವು ದಿನ
ಕೆಡಿಸಿ ನುಡಿದವಧಿಯಾಯ್ತೆಂದು ಧರೆಯಱಿಯೆ ನೃಪ
ನಂ ಹುಸಿಕನೆನಿಸೆಂದನು ॥ ೨೩

[1] ನೆಬ್ಬಿಸಿ (ಕ.ಖ.ಗ.ಘ.)

ಕರುಣಿಸದಿರನುಗೊಡದಿರಗಲದಿರು ಅನುಸರಿಸ
ದಿರು ಬಚ್ಚೆಯೂರಲೆಡೆಗೆಯ್ಯದಿರು ಕಡೆಗಾವ
ಪರಿಯೊಳಾವಾವ ನಿಗ್ರಹನಿರೋಧಾಯಾಸ
ವಡಸುವಂದದಿ ಮಾಳ್ಪುದು।
ಗುರುಭಕ್ತನಾದಡತಿಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾದ
ಡರಸನಂ ಕೆಡಿಸಿ ಹುಸಿತೋಱೆಂದಡೆನಗವಂ
ಕರಗುವನೆ ದೇವ ಎನೆ ನೇಮಕ್ಕೆ ನೀನಿರಾಂ
ಬಂದು ಕಾಡುವೆನೆಂದನು ॥ ೨೪

ಬಿಸಿಲಾಗಿ ಬಿಱುಗಾಳಿಯಾಗಿ ಕಲುನೆಲನಾಗಿ
ವಿಷಮಾಗ್ನಿಯಾಗಿ ನಾನಾಕ್ರೂರಮೃಗವಾಗಿ
ಮಸಗಿ ಘೋರಾರಣ್ಯವಾಗಿ ಗರ್ಜಿಸಿ ಕವಿವ
ಭೂತಬೇತಾಳರಾಗಿ।
ಹಸಿವು ನೀರಡಕೆ ನಿದ್ರಾಲಸ್ಯವಾಗಿ ಸಂ
ದಿಸಿ ಹೋಗಿ ಹೊಕ್ಕಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಧಾವತಿಗೊಳಿಸಿ
ಹುಸಿಗೆ ಹೂಂಕೊಳಿಸುವೆಂ ಭೂಭುಜನನೆನ್ನಿಂದ
ಬಲ್ಲಿದರದಾರೆಂದನು ॥ ೨೫

ಬೇಱೊಬ್ಬನಲ್ಲೀತನೀ ಬಂದನಾಯಾಸ
ಕಾಱನತಿಗರುವನತಿಸುಖಿ ಯೀತನೆಂದುದಂ
ಮಾಱದಿರು ಧನವ ಕೊಡು ನಡೆಯರಸ ಹೋಗೆನಲು
ಮುನಿವರನ ಚರಣಕೆಱಗಿ।
ನೀಱೆಸತಿಸುತಮಂತ್ರಿವೆರಸಿ ರಿಪುಬಲಸೂಱೆ
ಕಾಱನೊಲವಿಂ ತಿರುಗಿ ನಡೆವಾಗ ಮಂದಿ ಬಾ
ಯಾಱುತ್ತ ಚೀಱುತ್ತ ಗೋಳಿಡುತ್ತಳುತೆದ್ದು
ನಡೆದುದೇವಣ್ಣಿಸುವೆನು ॥ ೨೬

ಜನನಿ ಹಿಂಗಿದ ಶಿಶುಗೆ ಸಸಿ ಬಿಟ್ಟ ಕುಮುದಕ್ಕೆ
ದಿನನಾಥನುಳಿದ ಕಮಲಕ್ಕೆ ನೆಱೆ ಸಿರಿ ಸಮೆದ
ಮನೆಗೆ ಜೀವಂ ತೊಲಗಿದೊಡಲಿಂಗೆ ತೈಲವಿಂ
ಗಿದ ದೀಪ್ತಿಗುದಕವಱಿತ ।
ಘನತಟಾಕಕ್ಕೆ ಫಲವಿಳುಹಿದ ಮರಕ್ಕೆ ನೆ
ಟ್ಟನೆ ಜೋಡಿಯಾದುದಾ ಪುರಜನಂ ಪರಿಜನಂ
ಜನಪತಿಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೆಲ್ಲವಂ ಮುನಿಗಿತ್ತ
ರಣ್ಯಕ್ಕೆ ನಡೆವಾಗಲು ॥ ೨೭

೭

ಎಡೆವಿಡದೆ ದಾರಿಯಱುಪಲು ಮಂತ್ರಿ ಮುಂದೆ ಸುತ
ನೆಡದ ದೆಸೆಯಲಿ ನಿಜಾಂಗನೆ ಹಿಂದೆ ಬರೆ ಭೂಮಿ
ಯೊಡೆಯನೊಡವೆಗಳೊಡೆತನಂಗಳನೊಡಂಬಟ್ಟು
ಮುನಿಗಿತ್ತ ಚಿಂತೆ ತನ್ನ ।
ಬಿಡೆ ದಕ್ಷಿಣವ ಬಿಟ್ಟು ದಕ್ಷಿಣಾರ್ಥಂಗಳಂ
ಕೊಡುವೆನೆಂಬುತ್ತರವನುತ್ತರಿಸಲುತ್ತರಂ
ಬಿಡಿದು ನಡೆದಂ ನೆರವನಾರುವಂ ಹಾರದಾ
ಧೀರ ಕಾಂತಾರದೊಳಗೆ ॥ ೧

ಸುತನನಡಿಗಡಿಗೆತ್ತಿಕೊಂಬ ನಡೆಗೆಡುವ ನಿಜ
ಸತಿಯನಡಿಗಡಿಗೆ ಬೋಳೈಪ ಬಳಲುವ ಚಮೂ
ಪತಿಯನಡಿಗಡಿಗೆ ಬಿಡದುಪಚರಿಪ ಚಿತ್ತದಾ
ವೇಶ[1]ದಗ್ರ[1]ದ ಭರದಲಿ ।
ಅತಿ ಬಿಸಿಲು ಗಾಳಿ ಕಲು ಮುಳು ಕ್ಷುತ್ಪಿಪಾಸೆ ಜಾ
ಡ್ಯತೆಗಳೆಂಬಿಂತಿವಱ ಕಾಟದಿಂ ಮೋಳೆವ ಧಾ
ವತಿಯನಱಯದೆ ನಡೆದನಕಟಕಟ ಭೂಮಿಪಂ
ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೈಮುಗಿವುತ ॥ ೨

---

[1] ದಾಗ್ರ (ಕ.ಖ.ಗ.), ಗ್ರಹ (ಪ.)

ಮಂದ್ಯೈಪ ಬಿಸಿಲ ಬಿಸಿಯಿಂ ನೆತ್ತಿ ನೆಲನ ಬಿಸಿ
ಯಿಂದ ಕಾಲ್ ಕ[1]ಡೆಗಣಿ[1]ಸಿ ಕವಿಪ ಕಾದೆಲರ ಬಿಸಿ
ಯಿಂದ ದೇಹಂ ಕ್ಷುಧಾನಲನ ಬಿಸಿಯಿಂದೊಳಗು
ತೃಷೆಯ ಬಿಸಿಯಿಂದ ಬಾಯಿ।
ಬೆಂದು ಬಿರಿದರಳುತ್ತ ಸಾವುತ್ತ ನೋವುತ್ತ
ನಿಂದು ನಡೆದಳುಕುತ್ತ ಬಳುಕುತ್ತ ಬರಬರಲು
ಮುಂದೆ ಬಳಿಕೇವೊಗಳ್ವೆನಕಟ ನಿಷ್ಕರುಣಮುನಿ
ನೆನೆದ ಕುಟಿಲದ ಕುಂದನು॥ ॥ ೩

ಕುತ್ತುಱಾಗಿರ್ದ ಹೆಮ್ಮೆಳೆಗಳಂ ಸುಡುತ ಬೆಳೆ
ವೆತ್ತ ಬೆಟ್ಟವ ಸೀಳ್ದು ಸೆಕ್ಕೆಗಳೆವುತ್ತ ಹುಲು
ವೆತ್ತ ದರಿಗಳ ಕರಿಕುವರಿಸುತ್ತ ಬೆಳೆದ ಮರ
ದಿಡುಕುಱೊಳು ನಿಂದುರುಹುತ।
ಹೊತ್ತುತ್ತ ಹೊಗೆವುತ್ತ ಹಬ್ಬುತ್ತ ಹರಿದು ನೆಗೆ
ವುತ್ತ ಗಗನವನು ತುಡುಕುತ್ತ ಮತ್ತಂತಡಸಿ
ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಿತ್ತು ದಾವಾನಲನಸತ್ಯಕಾಂ
ತಾರದಾವಾನಲನನು ॥ ೪

ಮುಟ್ಟಿ ಕಾಶಿಯನು ಹೊಕ್ಕವನಲ್ಲ ಮುನಿರಿಣವ
ಕೊಟ್ಟಾತನಲ್ಲ ದಾನದ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಪೊಱ
ಮಟ್ಟಾತನಲ್ಲಾಯು ತುಂಬಿ ಮಡಿದವನಲ್ಲ
ಹೋಹಡಾನೊಬ್ಬನಸುವ।
ಬಿಟ್ಟಾತನಲ್ಲ ನಿಜಸತಿಸುತರ್ ಮಂತ್ರಿ ಸಹ
ನಟ್ಟಡವಿಯೊಳಗೆ ದಳ್ಳುರಿಹೊಯ್ದು ದುರ್ಮರಣ
ವಟ್ಟು ಹೋಹಂತಾದುದೇ ಎಂದು ನೃಪತಿ ಮಱು
ಗುತ್ತ ಮತ್ತಂತೆಂದನು ॥ ೫

---

[1] ಡುಗಲಿ (ಕೆ.ಖ.ಗ.ಘ.)

ಕಡಗಿ ಕರ್ಬೊಗೆ ಸುತ್ತಿ ದಳ್ಳುರಿಗಳಲೆದು ಕೆಂ
ಗಿಡಿಗೆದಱಿ ಕೆಂಡಂಗಳಡಸಿ ಸುಡೆ ಮಿಡುಮಿಡನೆ
ಮಿಡುಕಿ ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟೊಱಲಿ ಕೆಡೆದೊಡಲು ಮಡಿದು ಕೈ
ಕಾಲ್ಬೆಂದು ಸುಕ್ಕಿ ಸುಗಿದು।
ಮಡದಿ ಸುತರಳಿವುದನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ನಾಂ
ಕಡೆಯಲಳಿವುದಱಿಂದ ಮುನ್ನವೀ ಬೇಗೆಯೊಳ
ಗಡಗುವೆಂ ಹಿಡಿಯಬೇಡುಮ್ಮಳಿಸಬೇಡೆಂದು
[ನೃಪ ಬೀಳಲನುವಾದನು] ॥ ೬

ಮುಳಿದು ವೊಗೆದೆಲ್ಲರಂ ಕೊಲ್ಲದಿಂದೆನ್ನನೊ
ಬ್ಬಳನೆ ಕೊಂದಪುದೆ ಭೂಭುಜ ನಿಮ್ಮಕೂಡೆ ಸರಿ
ಯೊಳು ಜೀವವಂ ಬಿಡುವುದುಚಿತವಲ್ಲಂ ಬಳಿಕ
ಬಿಡುವುದತ್ಯಧಮತನವು।
ಎಳಸಿ ಮುತ್ತೈದೆತನದಲಿ ಮುಂದೆ ಹೋದಪೆಂ
ಕಳುಹಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮೆಯ್ಯಿಕ್ಕಿ ಬೇಡಿಕೊಂ
ಡಳು ಗಂಡನಂ ಚಂದ್ರಮತಿ ಪತಿವ್ರತೆಯರಾ
ನಂದನಿಧಿ ಲಲ್ಲೆಗಱೆದು ॥ ೭

ದೆಸೆಗಳಿಗೆ ನಮಿಸಿ ದೈವಕ್ಕೆಱಗಿ ರವಿಗೆ ವಂ
ದಿಸಿ ಕೋಟಿ ಭವಭವದೊಳೆನಗೀ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ
ವಸುಧೇಶನೇ ಗಂಡನಾಗಲಿ ದಿಟಂ ಲೋಹಿ
ತಾಶ್ವನೇ ಮಗನಾಗಲಿ।
ವಸುಸತ್ಯಕೀರ್ತಿಯೇ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಲಿ ತರುಣ
ಶಶಿಮೌಳಿಯೇ ದೈವವಾಗಲೆಮ್ಮಿಳೆಯ ಪಾ
ಲಿಸುವ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ನಿತ್ಯನಾಗಲಿಯೆನುತ
ಬೇಡಿಕೊಂಡಿಂತೆಂದಳು ॥ ೮

ಪೊಡವೀಶ ಕೇಳುಭಯಕುಲಶುದ್ಧಿಯಲ್ಲದಿ
ರ್ದಡೆ ನಿನ್ನನಲ್ಲದನ್ಯರನು ಲೆಕ್ಕಿಸಿದೆನಾ
ದಡೆ ಹಿಂದೆ ನಿನಗೊಂದಸಿಕ್ಕಿ ನಾನೊಂದನುಂ
ಡಡೆ ಮೂಱು ಕರಣವಱಿಯೆ।
ಮೃಡನಲ್ಲದನ್ಯದೈವಕ್ಕೆ ನಮಿಸಿದಡೆನ್ನ
ಹೊಡೆದು ಮುಕ್ಕುವುದು ದಾವಾಗ್ನಿ ಮೇಣಲ್ಲದಿ
ರ್ದಡೆ ಬಟ್ಟೆಗೊಟ್ಟಪುದು ಕೇಳೆಂದು ಬೊಬ್ಬೆಗೊಡು
ವಾ ಪೊತ್ತನೇವೊಗಳ್ವೆನು ॥ ೯

ತರುಣಿಯ ಮನಂ ಬೆದಱಬೇಕೆಂದು ನೆಗೆದು ದ
ಳ್ಳುರಿ ಗಗನಮಂ ತೀವಿ ಸುತ್ತಿ ಮುತ್ತಿರೆ ಕಂಡು
ಹರಿದು ಹೊಕ್ಕಳು ಹೊಕ್ಕಳೆಲೆಲೆ ಶಿವಶಿವ ಮಹಾ
ದೇವ ಬಗೆಯದೆ ಹೊಕ್ಕಡೆ।
ತರುಣಸೂರ್ಯಂ ಕತ್ತಲೆಯನೆ ಹೊಕ್ಕಂತಾಯ್ತು
ನೆರೆದ ಕೌಶಿಕನ ಕೃತಕಾಗ್ನಿ ಹರೆದೋಡಿ ಭಾ
[1][ಪುರೆ][1] ಬಟ್ಟೆಗೊಟ್ಟುದೆಂಬಾಗಳುತ್ತಮರ ಮುಂ
ದಾವ ಠಕ್ಕಿರಲಾಪುದು ॥ ೧೦

ಸುರರ ಹೂಮಳೆಯ ತಂಪಿಂ ನೆಲನ ಬಿಸಿಯಾಱಿ
ತುರಿಯ ನೆವದಿಂ ಸತಿಯ ಶುಚಿತನವನಱಿದು ಭೂ
ವರನಪ್ಪಿದಂ ಮಂತ್ರಿಯೆಱಗಿದಂ ಸುತನು ನಲಿ
ದಾಡಿದಂ ಸಂತಸದಲಿ ।
ಹರಕೃಪೆಯೊಳಗ್ನಿಭಯಮಂತಕ್ಕಿದೊಮ್ಮಿಂಗೆ
ಪರಿಹರಿಸಿತುಗ್ರಮುನಿಗಿತ್ತವಧಿ ಸನಿಹವಾ
ಯ್ತುರಬಾರದುರವಣಿಸಿ ನಡೆನಡೆಯೆನುತ್ತ ಹರಿ
ತಂದು ವಿಂಧ್ಯವ ಕಳಿದರು ॥ ೧೧

---

1 ಸುರ (ಸ.)

ಹಲವು ನಗರಂಗಳಂ ಹಲವರಣ್ಯಂಗಳಂ
ಹಲವು ಗಿರಿಗಳ ಕಳಿದು ನಡೆತರಲು ಮುಂದೆ ನುತ
ಕಲಿಮಲಕುಲಾಪಕರ್ಷಣೆಯಾನು ವಿಪುಳಪಾ
ತಕಕೋಟಿಕೋಟಿಯೆಂಬ ।
ಜಲಜವನಚಂದ್ರಕಳೆಯಾನು ಭವಭಯಕುಧರ
ಕುಲಿಶಾಭಿಧಾನೆಯಾನೆಂದು ಧರೆಗಱುಪಲೆಂ
ದುಲಿವಂತೆ ಘುಳುಘುಳುಧ್ವಾನದಿಂವೆಸೆವ ಗಂ
ಗಾನದಿ ವಿರಾಜಿಸಿದಳು ॥ ೧೨

ಬಿಡೆ ಕೇಳ್ದಡಘಹರಂ ನೆನೆಯೆ ಪುಣ್ಯೌಘ ನುಡಿ
ದಡೆ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿ ಕಂಡಡೆ ಜನ್ಮನಾಶ ಪೊಗ
ಳ್ದಡೆ ಸುರೇಂದ್ರತ್ವ ಸೋಂಕಿದವೆ ಕಮಲಜಪದವಿ
ಮಱುದೊಮ್ಮೆ ಕುಡಿತೆಗೊಂಡು ।
ಕುಡಿದನಾದಡೆ ಮುಕ್ತಿಯುವಗಾಹವಿರ್ದನಾ
ದಡೆ ಗಣೇಶತ್ವ ಸಾರ್ದಡೆ ಮಹಾರುದ್ರತ್ವ
ವಡೆವರೀ ಗಂಗೆಯಿಂದಾರಾದಡೆಂಬ ಮಹಿ
ಮೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ ವೇದಮತವು ॥ ೧೩

ಭವಭಯಾಂಬುಧಿಯನುತ್ತರಿಸುವಂತುತ್ತರಿಸಿ
ಯುವಗಾಹವಿರ್ದುಂ ಕೃತಾರ್ಥತೆಯನ್ನೈದಿ ಕ್ಷಿತಿ
ಪ್ಪವರನೀಕ್ಷಿಸಿ ಗಂಗೆ ಹೆಚ್ಚಿದಳು ನರಕಿಗಳು
ತನ್ನೊಳಗೆ ತೊಳೆದ ದೋಷ ।
ತಪಿಲಾದುದಿಂದು ಪತಿಹಿತವೆಯುಹ ಸುದತಿಯನ್ನ
ತವನಱಿಯದವನೀಶನುಭಯಕುಲಶುದ್ಧನಹ
ಕುವರನೀ ಸ್ವಾಮಿಹಿತವನಹ ಮಂತ್ರಿಯ ಸೋಂಕು
ತನಗೆ ಕೈಸಾರ್ದುದೆಂದು ॥ ೧೪

ನಡೆ [1][ಯೂಡೆ][1]ಮದ್ದು ಎಷವೊಡಲಿಂಗೆ ಹಿತವೆಂಬ
ನುಡಿಯಂತೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ ಪುಣ್ಯವುಂಟುಳಿದ ಹಲ
ವೆಡೆಯ ಸುಕ್ಷೇತ್ರಂಗಳೊಳಗವಱ ಪರಿಯಲ್ಲ
ಸುಖವುಂಟು ಪುಣ್ಯವುಂಟು ||
ಕುಡಿವ ಪಾದೋದಕಂ ಪನ್ನೀರ ಪಾನವಾ
ದಡೆ ಧರಿಸುವ ಪ್ರಸಾದಂ ಸುಧಾಪಿಂಡವಾ
ದಡೆ ಬಿಡುವರಾರೆನಿಪ್ಪಂತೆ ಜನದಿಹಪರಕೆ
ಸೊಗಸು ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರವು || ೧೫

ಮುಗಿಲ ಬಸುಱಂ ಬಗಿದು ನೆಗೆದೊಗೆದು ಮಿಱು ಮೆಱೆ
ವಗಣಿತವೃಷಧ್ವಜಂಗಳ ಸೂರ್ಯಕೋಟಿಯಂ
ತೆಗೆದವೆಂಬಂತೆ ಮಾರ್ಪೊಳೆವ ಹೊಂಗಳಸಂಗ
ಳೆಸೆವ ಶಿವನಿಳಯಂಗಳ |
ಸೊಗಸಿಗೆಡೆಯಾಡಿಯಾಡುತ ಪಾಡುತ್ತೈತಪ್ಪ
ಪೊಗಳಿ ಪೊಡಮಡುವ ಬಲಗೊಂಬ ನೋಡುವ ನಲಿವ
ನಗುವ ನಾನಾಜನವನೊತ್ತರಿಸಿ ನಡೆತಂದು
ವಿಶ್ವಪತಿಯಂ ಕಂಡನು || ೧೬

ನೋಡಿ ಪರಮಾನಂದ ಮೂಡಿ ಸುಖರಸದೊಳೋ
ಲಾಡಿ ಕೀರ್ತಿಸಿ ಹರಸಿ ಹಾಡಿ ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಂ
ಬೇಡಿ ಮನದೊಳಗೆ ಮಾತಾಡಿ ನೆಱೆ ಬಿನ್ನಹಂ
ಮಾಡಿ ಪ್ರಸಾದಫಲವ |
ಸೂಡಿ ಪರಿಣಾಮವಂ ಮಾಡಿ ದುಸ್ಥಿತಿಯ ನೀ
ಗಾಡಿ ಭವಜಲವನೀಸಾಡಿ ಬಲ್ಪಿಂ ಮನಂ
ಮೂಡಿ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಸಂತಸದಿ ಮರಳಿದನುಳಿದ
ಲಿಂಗಂಗಳಂ ನೋಡುತ || ೧೭

---

[1] ನೋಡಿ (ಸ.)

ಗಡಿಗೆಟ್ಟ ಲಿಂಗಂಗಳೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಭೋಗಂಗ
ಳಡಕಕ್ಕೆ ಮಂಗಳದ ಮಸಕಕ್ಕೆ ರಚನೆಗಳ
ಸಡಗರಕೆ ಬೆಱಗಾಗುತೆಲ್ಲಾ ನಿರೋಧಮಂ
ಮಱೆದು ನೋಡುತ್ತರಸನು ।
ನಡೆವುತಿರಲಿದಿರೆದ್ದು ಮಾರಿಯಂದದಿ ಬಂದು
ಕೊಡು ಹೊನ್ನನಿನ್ನು ತಳುವಿದಡೆನ್ನ ಪತಿಯೆನಗೆ
ಕಡುಮುಳಿವನೆಂದು ಜಱೆಯುತ್ತ ನಕ್ಷತ್ರಕಂ
ತುಡುಕಿ ಸೆಱಗಂ ಹಿಡಿದನು ॥ ೧೮

ಕೊಟ್ಟವಧಿಯಂ ನೆನೆದು ನೋಡಿ ಹವ್ವನೆ ಹಾಱಿ
ಮುಟ್ಟಿಬಂದುದು ದಿನಂ ಕೈಕೊಂಡ ತೆಱದವಂ
ಕಟ್ಟುಗ್ರನಭ್ಯಾಸದವರಿಲ್ಲ ಚಾಚಲೆಡೆ
ಯಿಲ್ಲ ನಾಂ ಕುಲಧರ್ಮವ ।
ಬಿಟ್ಟು ತಿರಿವವನಲ್ಲ ಮೋಲೈಸಿ ನೆಱೆ ಲಜ್ಜೆ
ಗೆಟ್ಟು ಬೇಡುವಡಿಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಿಲ್ಲ ಕೃಷಿಯಿಂದ
ಹುಟ್ಟಿಸುವೆನೆಂಬಡೆಡೆಯಿಲ್ಲ ಏನ್ನೇಗೆಯ್ವೆ
ನೆಂದು ಮಱುಗಿದನರಸನು ॥ ೧೯

ಏಗೆಯ್ವೆ ಚಿಂತಾಗ್ನಿಯುರಿಯ ಹೊಯ್ಲಿಂ ಕರಗಿ
ಹೋಗದಿರನೆಚ್ಚಱಿಸಬೇಕೆಂದು ಸತಿಯವಧಿ
ಮೇಗೆರಡು ಜಾವವಿದಱೊಳಗೆ ತಿದ್ದುವ ಬುದ್ಧಿ
ಯಂ ಕಾಣಬೇಕಲ್ಲದೆ ।
ಮೂಗುವಟ್ಟಿರ್ದಡೇನಹುದೆಂದಡಿರವೆ ಬಳಿ
ಕೇಗೆಯ್ವೆ ಹೇಳೆನಲು ಸಾಲದಲಿ ಪೋದನಿತು
ಪೋಗಲೆಮ್ಮಿಬ್ಬರಂ ಮಾಱಿ ಬಳಿಕುಳಿದುದಂ
ಕಾಣು ನಡೆನಡೆ ಎಂದಳು ॥ ೨೦

ಕಡುನಿರೋಧಂಗೊಳಿಸಿ ದೇಶದಿಂ ಪರದೇಶ
ಕೊಡವರಿಸಿತಲ್ಲದೆನಿರ್ದ್ದು ನಿಮ್ಮಂ ಮಾಱು
ಗೊಡಲಾಪೆನೇ ಎಂದಡೆಲೆ ಮರುಳೆ ಸರ್ವಕ್ಕೆ
ಮೊದಲು ಸತಿಸುತರು ತನ್ನ ।
ಒಡಲು ಕಡೆ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ನೇಮಕ್ಕೆ ಬಂಧನ
ಕ್ಕೆಡೆಯ್ಯುಲಳುಪಲು ಶಿವ ಮನಂ ನೋಳ್ಪನ್ನೆ ಲಜ್ಜೆ
ಗೆಡದೆಮ್ಮ ಮಾಱು ಮತ್ತಾದುದಾಗಲಿ ಎಂದ
ಡವನಿಪನೊಡಂಬಟ್ಟನು ॥ ೨೧

ಪೊಡವಿಪಂ ಸತಿಸುತರ ತಲೆಗಳಲಿ ಹುಲುಗಟ್ಟಿ
ನಡೆನಡೆದು ಕೈವಿಡಿದು ಮುಂದೊಡ್ಡಿ ತೋಱುತಂ
ಗಡಿಗಳೊಳು ಬೀದಿಯೊಳು ಸಂವಿಯೊಳು ಪುರದೊಳೋ
ರಂತೆ ನಾಚಿಕೆಯನುಳಿದು ।
ಪೊಡವಿಪ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಭೂವರನ ತನಯನಂ
ಮಡದಿಯಂ ಮಾಱುಗೊಂಬಧಿಕರಿಲ್ಲಾ ಎಂದು
ನಿಡುಸರದೊಳೊಱಲಿ ಜನಕಱುಪುತ್ತ ತೊಳಲಿದಂ
ಸತ್ಯನಿಧಿ ಭೂಪಾಲನು ॥ ೨೨

ಅನಿಮಿತ್ತ ಮುನಿಪ ಮುನಿಪನ ಬೆಸದೊಳೆಗ್ಗಿ ವಿ
ಪ್ರನ ವೇಷದಿಂದ ಬಂದಾವಾವ ಸತಿಪುತ್ರ
ರೆನಿಪರವರೆಂದಡಿವರಿಬ್ಬರೆನಲ್ಲಿವನೆಬಲ
ವನಿತೆ ಮುಪ್ಪಿನವಳು ।
ಮ್ಮನೆಯೊಳಿನ್ನೊಳ್ಳಿ[1][ತ]ಙ[1]ರಾರುಂಟು ತಾಯೆಂದ
ಡೆನಗುಳ್ಳರಿವರಯ್ಯ ಕೊಂಡೆನ್ನ ಸಾಕಿಕೊ
ಳ್ಳೆನೆ ಬೆಲೆಯ ಹೇಳೆನಗೆ ಲಾಗಾಗೆ ಹೊಂಗೊಡುವೆ
ನೇಳೆಂಟು ದಿನಕೆಂದನು ॥ ೨೩

---

[1]ದಹ (ಪ.), ಹವ (ಕ.ಖ.ಗ.ಘ.)

ಇಂದು ಬೈಗಿಂದೊಳಗೆ ರಾಸಿ ಹೊನ್ನಂ ಕೊಡುವೆ
ನೆಂದು ಭಾಷೆಯನಿತ್ತೆ ನೀಯದಿರ್ದಡೆ ಹಾನಿ
ಬಂದಪುದು ಲಾಗನಱಸದೆ ನಿನ್ನ ಮನಕೆ ಬಂ
ದನಿತರ್ಥಮಂ ಕರುಣಿಸು ।
ತಂದೆಯೆನೆ ವನಿತೆಗಿಪ್ಪತ್ತು ಸಾಸಿರವನೀ
ನಂದನಂಗಿಪ್ಪತ್ತು ಸಾಸಿರವನೀವೆನೆನೆ
ಬಂದುದೆನಿಸುವುದೆಮ್ಮ ತೆಱಕಾಱಗೆಂದೆನಲು
ಬಂದುದೆನಿಸಿದನಾಗಳು ॥ ೨೪

ಬಂದುದೇ ನಕ್ಷತ್ರನಾಮಮುನಿ ಎನಲೇನು
ಬಂದುದಾಂ ಬಂದ ದಿನ ಮೊದಲಿಂದು ತನಕೆನ್ನ
ಹಿಂದುಳಿದ ಬತ್ತಾಯ ಬಂದುದೆನ್ನೊಡೆಯಂಗೆ
ಕೊಡುವ ಹೊಸ ರಾಸಿ ಹೊನ್ನ ॥
ತಂದೀಗ ಕೊಡು ಕೊಡದಡೆಲ್ಲನ್ನು ಹೋಗಬೇ
ಕೆಂದಡೀ ಹೊನ್ನ ಬತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ತೆಱುವನ
ಲ್ಲೆಂದಡೀ ಮಧ್ಯಸ್ಥ ವಿಪ್ರ ಮೆಚ್ಚಲು ಕೊಂಬೆ
ನವನೀಶ ಕೇಳೆಂದನು ॥ ೨೫

ಈತನನಿತರ್ಥವಂ ಕೊಂಬುದುಚಿತವೆ ಹೇಳು
ತಾತ ಪಕ್ಷೀಕರಿಸದೆಂದೆನಲು ನಾಲ್ಕೆರಡು
ಮಾತಂಗದುದ್ದದರ್ಥದ ಸಾಲವಂ ಬೇಡ
ಬಂದವಂಗಿನಿತು ಘನವೇ ।
ಭೂತಳಾಧಿಪ ಮುನಿದು ಪೇಳೆನಿರ್ದುದನೆಂಬೆ
ನೀತಗಿದು ಮರಿಯಾದೆಯೆನೆ ಜಲವನುಳಿದಬ್ಜ ಜಾಲಕೆ
ಕಾ ತರಣಿ ಮುನಿವನೆನೆ ನೆಲೆಗೆಟ್ಟು ಬಂದವರ್ಗೆ
ಮುನಿಯದವರಾರೆಂದನು ॥ ೨೬

ವಿನಯದಿಂ ಕಂಡುದಂ ನುಡಿದಡೆನ್ನಂ ನಿನಗೆ
ಮುನಿದನೆಂದೆಂಬೆ ನೀಂ ಮುನಿದು ಮಾಡುವುದೇನು
ಜನಪ ಎಮ್ಮೊಡವೆಯಂ ಕೊಂಡೀಗ ಹೋಹೆವೆಂ
ದೇಳೆಲೆಗ್ಗ ಸವುಡಿದೊತ್ತೆ ।
ಮನೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಡೆ ಹುಲು ಹುಳ್ಳಿ ತರಲು ಕಾ
ನನಕೆ ಹೋಗೇಳೆಲವೊ ಚಿಣ್ಣ ಎಂದೆಕಟ ಮಾ
ನಿನಿಯಂ ಕುಮಾರನಂ ಜಚಿದನಾ ಕಪಟವಟು
ವೇಷಮಯದನಿಲಸಖನು ॥ ೨೭

ಹೋಹೆನೇ ತಂದೆ ಬೊಪ್ಪಯ್ಯ ಎಂದೆಂದು ಕಡು
ನೇಹದಿಂದಪ್ಪಿ ಕರುಣಂದೋಱಿ ಕಂಬನಿಯು
ಕಾಹೊನಲೊಳದ್ದುವ ಕುಮಾರನಂ ಕಾಲ್ಗೆಱಗಿ
ತಲೆವಾಗಿ ನಿಂದ ಸತಿಯ ।
ಬೇಹೊಡೆಯ ನಾನಿರಲು ಮಾಱಿದವನಂ ಕೇಳ್ವ
ಸಾಹಸವ ನೋಡೆಂದು ಕೆಡೆಹೊಯ್ದು ನೂಕಿ ನಿಜ
ಗೇಹಕ್ಕೆ ಜಱೆವುತ್ತ ಕೊಂಡೊಯ್ದನವನಿಪನ
ಮನ ಮಱುಗಬೇಹುದೆಂದು ॥ ೨೮

ಖಗವಂಶದಿಕ್ಷ್ವಾಕು ಭೂವರನ ಪೀಳಿಗೆಯೊ
ಳೊಗೆದ ತ್ರಿಶಂಕುವಸುಧಾಧಿನಾಯಕನ ಹೆ
ಮ್ಮಗ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಂ ಮಾಱುಗೊಂಡೊಳ್ಕೈಸಿ
ಕೊಂಬರಿಲ್ಲಾ ಎನುತ್ತ ।
ಬಗೆಬಗೆದು ಪುರಪುರದ ಕೇರಿಕೇರಿಗಳೊಳಗೆ
ನೆಗಳ್ವ ಮನೆಗಳ ನಡುವೆ ಬೀದಿಯಲಿ ನಿಂದ ನೆರ
ವಿಗಳ ಜನವಂ ಕೇಳಿಸುತ್ತುದಯ ತೊಡಗಿ ತೊಳ
ಲಿದನು ನಡುಹಗಲ ತನಕ ॥ ೨೯

ಮಡದಿಯರನಿರಿಸಿಕೋ ಎಂದು ನಾಂ ಬೇಡಿಕೊಂ
ಡಡೆ ಮಿಾಱು ಹೊಲತಿಯುರನೊಲ್ಲೆನೆಂಬಣ್ಣನಂ
ಕಡೆಗನಾಮಿಕನ ಕಿಂಕರನಾಗಿ ಸುಡುಗಾಡ
ಕಾವಂತೆ ಮಾಳ್ಪೆನೆಂದು ।
ಕಡುಮೂರ್ಖ ಕೌಶಿಕಂ ಕಾಲನಂ ಕರೆದು ನೀಂ
ಬಿಡದನಾಮಿಕನಾಗಿ ಧನವನಿತ್ತರಸನಂ
ತಡೆಯೆಂದು ಮುನ್ನೊಂದು ತಿಂಗಳೆನೆ ಕಳುಹೆ ಬಂ
ದಾ ಹೊತ್ತ ಹಾರಿರ್ದನು ॥ ೩೦

ಪಿಡಿದ ಸಂಬಳಿಗೋಲು ಕಾರೊಡಲು ಕೆಂಗಣ್ಣು
ಕುಡಿದು ಕೊಬ್ಬಿದ ಬಸುಱು ದಡದಡಿಸಿ ತರಹರಿಸು
ವಡಿಯ ಕೆದಱಿದ ತಲೆಯನಡಸಿ ಸುತ್ತಿದ ಮುಪ್ಪು
ರಿಯು ಬಾರಿ ಕಡ್ಡಣಿಗೆಯು
ಬಿಡದೆ ಥಟ್ಟನೆ ತೇಗಿ ನೆರವಿಯುಂ ಒಯ್ಯೆ ಬಿಱು
ನುಡಿಯು ಕಲಿ ವೀರಬಾಹುಕ ಬರುತ್ತಂ ಮಾಱು
ವಡೆ ಕೊಂಡು ಹೊಂಗೊಡುವೆ ನಾನೆಂದು ತನ್ನ ಸಗ
ಪಿಗನಿಂದ ಕೇಳಿಸಿದನು ॥ ೩೧

ಕೊಡುವಾತನಾರು ಬೆಲೆಯೇನು ಮಾಱಿಸಿಕೊಂಬ
ಪೊಡವೀಶನೆಂಬನಾರೋ ವೀರಬಾಹು ಕೇ
ಳ್ದಡೆ ಕೊಂಬನೀಗಳೆಂದೆನೆ ನೃಪಂ ಬೆಱಗಾಗಿ
ಸೂರ್ಯವಂಶದಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ।
ಮೃಡಮೂರ್ತಿ ವಾಸಿಷ್ಠಮುನಿಯ ಕಾರುಣ್ಯಮಂ
ಪಡೆದೆನ್ನನೀ ಹೊಲೆಯ ಮಾಱುಗೊಂಡಪೆನೆಂದು
ನುಡಿವ ಬಲುಹಂ ನೋಡು ನೋಡೆಂದು ಕಡುಮುಳಿದು
ಕೋಪಿಸಿದನವನೀಶನು ॥ ೩೨

ನಡುಗದಂಜದೆ ಹೆದಱದೋಸರಿಸದಕಟಕಟ
ಕಡೆಯ ಹೊಲೆಯಂ ಮೇರೆದಪ್ಪಿ ಬಂದೆನ್ನ ತ
ನ್ನೊಡೆಯಂಗೆ ದಾಸನಾಗೀಗಳೆಂದೆಂಬುದಿದು
ಕಾಲಗುಣವೋ ಎನ್ನನು ।
ಎಡೆಗೊಂಡ ಕರ್ಮಫಲವೋ ಕಡೆಗೆ ಮೊಣಸು ಹುಳಿ
ತಡೆ ಜೋಳದಿಂ ಕುಂದೆ ನೋಡು ನೋಡೆಂದು ಘುಡು
ಘುಡಿಸಿ ಕೋಪಾಟೋಪದಿಂ ಜಱೆದು ಝುಂಕಿಸಿದ
ನವನಿಪನನಾಮಿಕನನು ॥ ೩೩

ಕೇಳಿ ಬಂದಾರ ಜಱೆದಪೆಯೆನಲು ನಿನ್ನ ಹಡ
ವಾಳಿಯನದೇಕೆನ್ನನಱದಱದನಾಮಿಕಂ
ಗಾಳಾದಪಾಯೆಂದು ನುಡಿದನಿಂತೆನಬಹುದೆ
ಕೀಳುಮೇಲಂ ನೋಡದೆ ।
ಕೀಳಾರು ಮೇಲಾರು ಹದುಳವಿಪ್ಪನು ಚಾಂ
ಡಾಳನೋ ಹುಸಿಯ ಹೊಲೆಯಂ ಹೊಱುವ ನೀನು ಚಾಂ
ಡಾಳನೋ ಹೇಳೆಂದಡಾನೀಗ ಹುಸಿದುದೇ
ನೆಂದನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ॥ ೩೪

ಹೊನ್ನುಳ್ಳ ಧನಿಕರಾರಾದೊಡಂ ಕೊಂಬವರ್
ಬನ್ನಿಯೆನ್ನಂ ಮಾಱುಗುಡುವೆನೆಂದೆನೆ ದಿಟಂ
ನನ್ನಿಯುಳ್ಳವನೆಂದು ಬಗೆದು ಬೇಡಿದೆನುತ್ತ
ಮದ್ವಿಜರು ಕೊಂಬುದೆಂದು ।
ಮುನ್ನ ನೀನಾಡಿತುಂಟೇ ಹೇಳು ಭೂಪಾಲ
ನಿನ್ನ ನುಡಿ ನಿನಗೆ ಹಗೆಯಾಯ್ತು ಕಂಡುದನಲ್ಲ
ದೆನ್ನ ನೀ ಹೊಲೆಹುಸಿಯ ಹೊಱುವವಂ ಹೊಲೆಯನ
ಲ್ಲದೆ ಬಳಿಕ್ಕಾರೆಂದನು ॥ ೩೫

ವಿತ್ತವುಳ್ಳವರ್ಗಳೆನ್ನಂ ಕೊಂಬುದೆಂದು ನುಡಿ
ಯಿತ್ತು ದಿಟವಿನ್ನು ನಾನೊಗಡಿಸಿದೆನಾದಡನಿ
ಮಿತ್ತ ಹುಸಿ ಬಂದಪುದು ಅವಧಿಗೆಟ್ಟಡೆ ಹಿಂದೆ
ಮುನಿಗೆ ನಾಂ ದಾನವಾಗಿ ।
ಇತ್ತ ರಾಜ್ಯಂ ನಿರರ್ಥಂಬೋಗಿ ಮೇಲೆ ಹುಸಿ
ಹೊತ್ತಪ್ಪುದದಱಿಂದ ಮುನ್ನವೆ ಅನಾಮಿಕನ
ಚಿತ್ತವಂ ಪಡೆವೆನೆಂದೋತು ಕರೆದಂ ವೀರ
ಬಾಹುಕನನವನೀಶನು ॥ ೩೬

ಮತ್ತೇಕೆ ಹುಸಿಯು ಹೊಲೆಹೊಱೆಕಾಱ ಕರೆದೆಯೆನೆ
ತತ್ತ ಸಾಲದ ಭರದೊಳುಱಿಯದಾಡಿದ ನುಡಿಗೆ
ಹೊತ್ತ ಹುಸಿಯಳಿಯಬೇಕೆಂದೆನಲು ನಿನ್ನ ಕುಲ
ವಳಿದಲ್ಲದಳಿಯದೆನಲು
ಚಿತ್ತೈಸಿ ಕೇಳಿನ್ನು [1]ನಾ[1]ಡ ಮದ್ದಂ ತಿಂದು
ಕುತ ಕೆಡದಿರ[2]ಬಹುದೆ[2] ಸಾಲವಳಿಯಲು ಧನವ
ನಿತ್ತು ರಕ್ಷಿಸು ಸಾಕು ರವಿಕುಲಕೆ ಕುಂದಿಂದು
ಬಂದಡಂ ಬರಲೆಂದನು ॥ ೩೭

ನೂಱಾಱು ಸಾವಿರವೆ ಸಾಲವೇನೆನೆ ಕರಿಯು
ನೇಱು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಮಿಡಿದಡೆ ಕವಡೆ ಬಿಡೆ ಹಬ್ಬಿ
ಹಾಱಿದನಿಸುದ್ದಕ್ಕೆ ಸುರಿದ ಹೊಸ ಹೊನ್ನ ರಾ
ಶಿಯನೀಯಬೇಹುದೆನಲು ।
[3]ಏ[3]ಱಿದರ್ಥವನೀವೆ ನೀ ಮಾಳ್ಪುದೇನಾಡಿ
ತೋಱೆಂದಡಾವ ಹೊತ್ತಾವ ಕೆಲಸವನೀಯ
ಲಾಱೆನೆನ್ನದೆ ಮಾಳ್ಪೆನೆಂದಡೊಡವೆಯನೀವೆ
ನೆಂದನಂತಾ ಧನಿಕನು ॥ ೩೮

---

[1] ಕಾ (ಕ.) [2] ಲಹುದೆ (ಕ.), ಲಾಗ (ಘ.ಪ.) [3] ಹೇ (ಪ.)

ನುಡಿದೊಡವೆಯಂ ಕೊಡುವೆನೆಂದು ನುಡಿದಂದದಿಂ
ನಡೆವೆನೆಂದೊಬ್ಬರೊಬ್ಬರಿಗೆ ನಂಬುಗೆಯಿತ್ತು
ಒಡೆಯನಾದಂ ವೀರಬಾಹುವಾಳಾದನಿನ
ಕುಲಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೃಪನು
ಹೆಡಗೆಹೆಡಗೆಗಳೊಳಡಿಗಡಿಗಡಕಿ ಹಸ್ತಿಯಂ
ಪಿಡಿದು ಕವಡೆಯ ಮಿಡಿದು ನಡೆ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ತಂ
ದೆಡೆವಿಡದೆ ಸುರಿದನರ್ಥವನು ಕೌಶಿಕಮುನಿಯ
ತೆಱಕಾಱ ತಲೆದೂಗಲು ॥ ೩೯

ಇತ್ತವಧಿಗಿನ್ನೆರಡು ಗಳಿಗೆ ಹೊತ್ತಿದೆ ಮುನಿಪ
ಚಿತ್ತೈಸು ವಸ್ತುವಿದೆ ಸಂದುದೇ ನುಡಿದು ಹುಸಿ
ಯಿತ್ತಿಲ್ಲಲೇ ತಂದೆಯಾಯುಸಂಬಡಿಸಿದೆನು
ತಡೆದೆನಳಲಿಸಿದೆ ನಾನು।
ಅತ್ಯಂತ ಮೂಢನೆನ್ನಪಗುಣವನುಳಿದು ತ
ಮ್ಮುತ್ತಮಿಕೆಯಂ ಮೆಱೆದು ಕರುಣಿಸುವುದೆಂದೆಮ್ಮ
ಹೆತ್ತಯ್ಯ ಕೌಶಿಕಂಗೋವಿ ಬಿನ್ನೈಸೆಂದು
ಭೂಭುಜಂ ಕೈಮುಗಿದನು ॥ ೪೦

ಇನ್ನೇಕೆ ನುಡಿದೆನ್ನ ನಾಚಿಸುವೆ ಭೂಪಾಲ
ನಿನ್ನಂತೆ ಸತ್ಯರುತ್ತಮರಧಿಕಧೀವಶಿಗ
ಳುನ್ನತಶಿವೈಕ್ಯರಿಳೆಯೊಳಗಿಲ್ಲ ನಿನ್ನಿಷ್ಟ
ಸಿದ್ಧಿ ಕೈಸಾರಲೆಂದು।
ತನ್ನ ಮನವುಕ್ಕಿ ಹಾರೈಸಿ ಹರುಷದಿ ಹರಸಿ
ಹೊನ್ನನಡಕಲು ಹೋದನತ್ತಲಿತ್ತಲು ನಡೆದು
ನನ್ನಿಕಾಱಂ ಪತಿಯ ಹಿಂದೆ ಹೊಲಗೇರಿಗೆ
ಯ್ತಂದನಮರರು ಮರುಗಲು ॥ ೪೧

ಹಲವೆಲುವಿನೆಕ್ಕೆಗಳ ಬಿಗಿದು ಬೀವಂ ನೆಯ್ದು
ನುಲಿಯ ಹಂದೊಗಲ ಹಾಸಿನೊಳು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ
ಹೊಲೆಯನೋಲಗವಿತ್ತು ನರಕಪಾಲದೊಳು ತೀ
ವಿದ ಹಸಿಯ ಗೋಮಾಂಸವ ।
ಮೆಲುತ ಮದ್ಯವನೀಂಟುತಿರ್ಪ ಪತಿಯಂ ಕಂಡು
ನೆಲದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರ್ದ ರವಿಕುಲನ ಹೆಗಲಮೇ
ಲೆಲೆಲೆ ನೀಡಿದನು ಕಾಲಂ ಕಾಲನೊಂದೆರಡು
ಕುಲಗಿರಿಯ ಭಾರವೆನಲು ॥ ೪೨

ಏಳಬುಧಿ ಕಡೆಯಾದ ಸರ್ವರಾಜ್ಯಶ್ರೀಯು
ಮೇಳದೊಳು ವೀರಸಿರಿಯಂ ವಿಜಯಸಿರಿಗಳಂ
ತಾಳಲಾಪದಟುಳ್ಳ ಭುಜವನಾಮಿಕನ ಪದ
ಭಾರಕ್ಕೆ ಬಸವಳಿವುದೇ ।
ಕಾಳೆಗದೊಳರಿನೃಪರ ಖಂಡಮಂ ರುಧಿರಮಂ
ಕಾಳಿಜವನಡಗನೊಗ್ಗರುಳ ಹಿಣಿಲಂ ಹೊಱುವ
ಬಾಳ ಪಡೆದಿಪ್ಪನೀ ಹೇಯಕ್ಕೆ ಹೇಸುವನೆ
ಎನಿಸಿ ಲೆಕ್ಕಿಸದಿರ್ದನು ॥ ೪೩

ಎಲವೊ ನೀ ದಿಟ ರಾಯನಾದಡಳುಕದೆ ಬಂದು
ನೆಲದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರ್ಪೆ ಸತ್ಕುಲಜನಾದಡಂ
ಹೊಲೆಯನಾದೆನ್ನ ಕಾಲಂ ಹೊಱುವೆ ಮುನಿಮತೋ
ಚಿತ ಶಿವಾರ್ಚಕನಾದಡೆ ।
ಹೊಲಸಿನಟ್ಟುಳಿಗೆ ಕೊಕ್ಕರಿಸದಿಹೆ ರಾಜ್ಯಸಿರಿ
ತೊಲಗಿದಡೆ ಪೂರ್ವಗುಣವಳಿವುದೇ ಮುನ್ನ ಭವಿ
ನಿಳಯದೊಳು ತಲೆಪುಟ್ಟಿ ದುಡಿದ ಗಾವುದಿಯ್ಯೆಸೆ
ಭೂಪಾಲನಲ್ಲೆಂದನು ॥ ೪೪

ಹಸುವನಳಿ ಹಾರುವನನಿಱಿ ಮಾತೆಪಿತರ ಬಾ
ಧಿಸು ಸುತನ ತಿವಿ ಸತಿಯ ಕೊಲು ಮಾರಿಗೊಱೆಗಟ್ಟು
ವಿಷವ ಕುಡಿ ಹಾವ ಹಿಡಿ ಹುಲಿಗೆ ಪಾಲೆ ದಳ್ಳುರಿಯೊ
ಳಡಗು ಹೋಗೆಂದೊಡೆಯನು ।
ಬೆಸಸಿದಡೆ ನಾನಾಱೆನೆನಬಾರದೆಂಬಾಗ
ಳಸವಸದೊಳಿವಕಲಸಿ ಸೆಡೆದೆನಾದಡೆ ಕೊಟ್ಟ
ಬೆಸನ ನಡಸುವೆನೆಂಬ ನುಡಿ ಸಡಿಲವಾಗದೇ
ಹೇಳೆಂದನವನೀಶನು ॥ ೪೫

ಏನನಾಂ ಬೆಸನಿತ್ತೊಡದ ಬಿಡದೆ ನಡಸುವಾ
ನೀನೆನಲು ನಡಸದಿರ್ದಡೆ ನೀನು ಕೊಟ್ಟೊಡವೆ
ದಾನವೇ ಬಗೆಯೆ ಕರಿ ಹೂಳುವನಿತರ್ಥಮಂ
ಕೊಂಡು ಮಾಡದೆ ಮಾಣ್ದಡೆ ।
ಈ ನೆಲಂ ಹೊಱುವುದೇ ನಾನಿತ ನಂಬುಗೆಗೆ
ಹಾನಿಯಾಗದೆ ಹೋಹುದೇಯೆನಲು ಸುಡುಗಾಡ
ನಾನಂದದಿಂ ಕಾದುಕೊಂಡಿರುತಿರೆಂದು ಬೆಸ
ಸಿದನು ಮನದನುವಱಿಯಲು ॥ ೪೬

ಸುಡುಗಾಡ ಕಾಹವೆಂದೇನದಱ ಪಂಥಮಂ
ನುಡಿದು ಪೇಳೆನೆ ಸುಡುವ ನೆಲದೆಱೆಯ ಹಾಗ ಹಣ
ದುಡಿಗೆಯಂ ತಂದೆನಗೆ ಕೊಡುವುದಾ ತಲೆಯಕ್ಕಿ
ಯಂ ನಿನ್ನ ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ।
ಪಡಿಯಾಗಿ ಕೊಂಡುಂಬುದೆಳಸದಿರು ಹುಸಿಯದಿರು
ಬಿಡದಿರೆಂದುಡುಗೊಱೆಯ ವೀಳೆಯದ ಕೂಡೆ ತಾ
ಹಿಡಿದ ಸಂಬಳಿಗೋಲ ಮುದ್ರೆಗೊಟ್ಟಂ ವನದಿ
ಮುದ್ರಿತಧರಾಧಿಪತಿಗೆ ॥ ೪

ಹೆಸರ ಹೇಳುತ್ತ ಸಾಱುತ್ತ ಮೈಗುಱುಹ ತೋ
ಱಿಸುತ ಪುರದೊಳಗೆಯ್ದಿ ಜನವಱಿಯೆ ಹಱೆಯ ವೊಳ
ಗಿಸುತ ಮೆಱೆವುತ್ತ ಹೋಗೇಳೆಂದು ಕಳುಪೆ ಪೊಱ
ಮಟ್ಟನೆಲ್ಲವ ಮಾಡುತ ।
ನಸುಕುಸಿದ ದೇಹ ಕಂಕರಿಗೋಲನಿಱಿದು ಬಾ
ರಿಸುತ ಕೈವಿಡದೆ ಸಂಬಳಿಸಂಬಳೆಂದೆಂದು
ಕೊಸರುತಿಹ ಬಾಯ್ಬೆರಸಿ ಬೀದಿಬೀದಿಯೊಳು ಸುಳಿ
ದಂ ಸತ್ಯಸಂಪನ್ನನು ॥ ೪೮

ಸುಡುಗಾಡಿನಧಿಕಾರಮುದ್ರೆ ಕಟ್ಟಾಣಿ ಚಾ
ವಡಿ ಹೆಣನ ತಲೆಯಕ್ಕಿ ನೆಲದೆಱೆಯ ಹಾಗ ಶವ
ದುಡಿಗೆಯೆನಗಾಯ್ತೆನ್ನ ಮಱಹಿಕ್ಕಿ ರಾತ್ರಿಯೊಳು
ಸುಟ್ಟಿರಾದಡೆ ತೆಱೆಯನು ।
ಕೊಡದಿರ್ದಡೆನ್ನಾಣೆ ಪತಿವೀರಬಾಹುವಿನ
ಮಡದಿಯರ ಕಾಲಾಣೆ ಮಿಱಿದಡೆ ಕೆಡಹಿ ತಡೆ
ಗಡಿವೆನೆಂದೂರೊಳಗೆ ಸಾಱುತ್ತ ತೋಱುತ್ತ
ರುದ್ರಭೂಮಿಗೆ ನಡೆದನು ॥ ೪೯

ಕಂಗೆ ಭಯವೆನೆ ಬೇವ ಹೆಣನ ಹಿಂಡುಗಳ ಮೂ
ಗಿಂಗೆ ಹಗೆಯೆನೆ ಕವಿವ ಕರ್ಬೊಗೆಯು ಕಾಱಿ ಕ
ರ್ಣಂಗಳಿಗಮಂಗಲಧ್ವನಿಗಳಂ ನೆರಪುವಬ
ಲೆಯರ ಮಲ್ಲಾಮಲ್ಲಿಯು ।
ಹಿಂಗದೊತ್ತೊತ್ತಯಿಂ ಮೆಯ್ಯನೊತ್ತುವ ಜನದ
ಜಂಗುಳಿಯು ಕಾಲೂಱಲರಿದೆನಿಸಿ ನೆರೆದ ಹಲ
ವಂಗವಸ್ಥಿಗಳನಾರಯ್ವುತ್ತ ಹೊಕ್ಕನಾ
ಸುಡುಗಾಡನವನೀಶನು ॥ ೫೦

ನಡೆದು ಹರಿಹರಿದು ಸುಡದಿರು ಸುಡದಿರೆಲವೊ ಸು
ಟ್ಟಡೆ ನಿಮಗೆ ವೀರಬಾಹುಕನಾಣೆಯೆಂದು ಜಡಿ
ಜಡಿದು ನೆಲದೆಱೆಯು ಹಾಗವನುಟ್ಟ ಕಪ್ಪಡಂ
ಗಳನು ತಲೆಯಕ್ಕಿಗಳನು ।
ಸುಡುಗಾಡೊಳಲ್ಲಲ್ಲಿಗೆಯ್ದಿ ಬೇಡುವ ಭರದೊ
ಳೆಡಹುತ್ತ ತಾಗುತ್ತಲೆಲುಗಳಂ ಮೆಟ್ಟಿ ತ
ನ್ನಡಿಗಳಳುಕಿತ್ತನಱಿಯದೆ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕು ಹರಿ
ದಾಡಿದಂ ಭೂಪಾಲನು ॥ ೫೧

ಮತ್ತಾಗ ಸುಡುಗಾಡ ನಟ್ಟನಡುವಣ [1]ದಡದ[1]
ತುತ್ತತುದಿಯೊಳು ವಿಮಾನದ ಮರಂಗಳನು ಕಡೆ
ಹೊತ್ತಿ ಉರಿಕರಿಯಾದ ಕರಿಕೊಳ್ಳಿಗಳನಱಿಸಿ
ತಂದು ಸಿದ್ಧಿಗೆಯ ನುಲಿಯ ।
ಒತ್ತಿ ಬಿಗಿಬಿಗಿದು ಹಂಜರಿಸಿ ತವಗವನಿಕ್ಕಿ
ಮತ್ತೆ ಮೇಲೊಂದು ತಲೆಗುಡಿಸಲಂ ಕಟ್ಟಿ ಕಾ
ವುತ್ತಿರ್ದನಿರುಳುಹಗಲೆನ್ನದೊಡೆಯಂ ಬೆಸಸಿ
ದಂತೆ ವಸುಧಾಧೀಶನು ॥ ೫೨

ಪರ ವಾರಣಾಸಿ ಮಧ್ಯವೆ ಲಾಳದೇಶವ
ಚ್ಚರಿಯ ಕಾಶೀಪುರವಯೋಧ್ಯೆ ಸ್ಮಶಾನಧರ
ಯರಮನೆ ಪ್ರೇತಗಾಹಿನ ತವಗ ಮಣಿಪೀಠ
ಪರಿಣಾಮಮಾರೋಗಣೆ ।
ಪರಮಧೃತಿ ಚತುರಂಗಸೇನೆ ಸಂಬಳಿಗೋಲು
ಕರವಾಳು ಸತ್ಯ ಭಂಡಾರ ಪತಿಯಾಜ್ಞೆ ಭಾ
ಸುರತರಕ್ಷತ್ರಧರ್ಮಂಗಳೆಂದೇ ಕಾಣು
ತಿರ್ದನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ॥ ೫೩

[1] ತವರ (ಪ.)

೮

ಇಂತು ನೃಪನಿತ್ತ ದಿವಸಂ ಕಳಿವುತಿರಲತ್ತ
ಲಂತವರನೊತ್ತಿಟ್ಟ ಮನೆಯನೇವೊಗಳ್ವೆನದು
ತಿಂತಿಣಿಯ ಸೂನೆಗಾಱರ ನಿಳಯ ರಕ್ಕಸಿಯ
ಮಾಡ ಹಾವಿನ ಹೇಳಿಗೆ।
ಅಂತಕನ ನಗರ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಬಲುಬಾಣಸವ
ಹಂತಿ ಮಾರಿಯ ಮೂರಿಯಾಟದೆಡೆಯೆಂಬಾಗ
ಳೆಂತು ಜೀವಿಪರಕಟ ಮನೆಯವರ ದುರ್ಧರಧ್ವೊ
ಳವನಿಪನ ಸತಿಪುತ್ರರು ॥ ೧

ಒಡೆಯನತಿಕೋಪಿ ಹೆಂಡತಿ ಮಹಾಮೂರ್ಖ ಮಗ
ಕಡುಧೂರ್ತ ಸೊಸೆಯಾದಡಧಿಕನಿಷ್ಠುರೆ ಮನೆಯ
ನಡೆಪವರು ದುರ್ಜನರು ನೆರೆಮನೆಯವರು ಮಿಥ್ಯ
ವಾದಿಗಳು ಪಶುಗಳಗಡು।
ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಕೋಪಿಸುವ ಸಾಯೆ ಸದೆಬಡಿವ ಕಾ
ಳ್ಗೆಡೆವ ಕರಕರಿಪ ಸೆಣಸುವ ತಪ್ಪ ಸಾಧಿಸುವ
ಕೆಡೆಯೊದೆವ ಮಾರಿಗಾಱದೆ ಸತ್ತು ಹುಟ್ಟುತಿಹ
ರವನಿಪನ ಸತಿಪುತ್ರರು ॥ ೨

ಎಡೆವಿಡದೆ ಹಲವು ಸೂಳೊಡೆಯನರಮನೆಗೆ ನೀ
ರಡಕಿ ಕೊಟ್ಟನಿತು ಬತ್ತವ ಮಿದಿದು ಒಡಲಿಗೆ
ಯ್ದಿಡೆಯಿಕ್ಕಿದನಿತುಮು [ನೆ] ಉಂಡು ಇರುಳುಂ ಹಗಲು
ಮೆನ್ನದೋರಂತೆ ಕುದಿವ ।
ಮಡದಿಯು ಕುಮಾರನುದಯದೊಳೆದ್ದು ಹೋಗಿ ಹೇ
ರಡವಿಯಲಿ ಹುಲುಹುಳ್ಳಿಯಂ ಕೊಂಡು ನಿಚ್ಚ ತ
ನ್ನೊಡನಾಡಿಗಳ್ವೆರಸಿ ಬೈಗೆ ಬಂದಿಂತು ಕಾ
ಲವನು ಸವೆಯಿಸುತಿರ್ದನು ॥ ೩

ಓರಂತೆ ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಹೆದಱಿ ಕಣ್ಗೆಟ್ಟೋಡ
ಬಾರದಿರಬಾರದುೞೆ ಸಾಯಬಾರದು ಬಮುಕ
ಬಾರದೆಂಬಂತೆ ತನ್ನೊಡಲಿಂಗೆ ಬಪ್ಪ ದುಃ
ಖಂಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ।
ಧಾರಿಣಿಯೊಳವನಿಪನ ಸತ್ಯ ಸಲಬೇಹುದೆಂ
ಬಾರೈಕೆವಿಡಿದು ನಡೆವುತ್ತಿಪ್ಪ ನಾರಿಯು ಕು
ಮಾರಂಗೆ ಬಂದ ಸಂಕಟದ ಸಂವರಣೆಯನ
ದಾವ ಜೀವರು ಕೇಳ್ವರು ॥ ೪

ಎಂದಿನಂತುದಯಕಾಲದೊಳೆದ್ದು ಹುಲುಹುಳ್ಳಿ
ಗೆಂದರಣ್ಯಕ್ಕೆ ನಡೆದಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಹಲ
ವಂದದೆಡುಗಬ್ಬನಾಯ್ದೊಟ್ಟಿ ಹೊಱೆಗಟ್ಟಿ ಹೊ
ತ್ತೋರಗೆಯ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ।
ನಿಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದುರಿಬಿಸಿಲೊಳೆದೆ ಬಿರಿಯೆ ಜವ
ಗುಂದಿ ತಲೆಕುಸಿದು ನಡೆಗೆಟ್ಟು ಬಾಯಾಱಿ ಹಣೆ
ಯಿಂದ ಬೆಮರುಗೆ ನೆತ್ತಿ ಹೊತ್ತಿ ತೇಂಕುತ್ತ ಹರಿ
ತಪ್ಪಾಗಳೆಯ್ವೊಗಳ್ವೆನು ॥ ೫

ಕೆಲದ ಮೆಳೆಯೊತ್ತಿನೊಳಗಿರ್ದ ಹುತ್ತಿನೊಳು ನಳ
ನಳಿಸಿ ಕೋಮಲತೆಯಿಂ ಕೊಬ್ಬಿ ಕೊನೆವಾಯ್ದು ಕಂ
ಗಳವಟ್ಟು ಬೆಳೆದೆಳೆಯ ದರ್ಭೆಯಂ ಕಂಡು ಹಾ
ರಯಿಸಿ ನಾನಿದನೆಲ್ಲವ
ಗಳಗಳನೆ ಕೊಯ್ದು ಕೊಂಡೊಯ್ದಿತ್ತಡೆನ್ನೊಡೆಯ
ಮುಳಿಯದಿಹನೆಂಬಾಸೆಯಿಂ ಹೊಱೆಯನಿಳುಹಿ ಮ
ತ್ತೆಳಸಿ ಕುಡುಗೋಲ್ವಿಡಿದು ಸಾರ್ದನಸಾದ್ರಿಯಂ
ಸಾರ್ವ ಮಾರ್ತಾಂಡನಂತೆ ॥ ೧

ಹೊದೆಗಡಿದು ಹತ್ತಿ ಹುತ್ತನು ಸುತ್ತಿದೆಳಹುಲ್ಲ
ಹೊದಱಿ ಹಿಡಿದಡಸಿ ಬಿಡದರಿದು ಸೆಳೆಯಲ್ ಕೈಯ
ಹದರನೊಡೆಗಚ್ಚಿ ಜಡಿವುತ್ತ ಭೋಂಕನೆ ಬಂದ
ರೌದ್ರಸರ್ಪನನು ಕಂಡು ।
ಹೆದಱಿ ಹವ್ವನೆ ಹಾಱಿ ಹಾ ಎಂದು ಕೈಕಾಲ
ಕೆದಱಿ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಕೆಡೆದನಕಟಕಟ ಮದ
ಮುದಿತರಾಹುಗ್ರಸ್ತವಾದ ತರುಣೇಂದುಬಿಂ
ಬಂ ನೆಲಕೆ ಬೀಳ್ವಂದದೆ ॥ ೨

ಹುತ್ತಿನಿಂ ಫಣಿವೆರಸಿ ಕೆಡೆಯೆ ಕಂಡೊಡನಿರ್ದ
[1]ತತ್ತುಕಂಗಳು[1] ಹೆದಱಿ ಬಿಟ್ಟೋಡಿ ಹೋದರೂ
ರತ್ತಲಿತ್ತಂ ತಾಯ್ಗೆ ಹಲುಬಿ ತಂದೆಯ ಕರೆದು
ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ಬಾಯ ಬಿಟ್ಟು ।
ನೆತ್ತಿಗೇಱಿದ ವಿಷದ ಕೈಯಿಂದ ಮಡಿದನೀ
ಹೊತ್ತೆನ್ನ ಕುಲದ ಕುಡಿ ಮುರುಟಿತೆಂದುಮ್ಮಳಿಂ
ಬೆತ್ತು ಬೀಳದೆ ಮಾಣನೆಂಬಂತೆ ರವಿ ಬಿದ್ದ
ನಂದು ಪಡುವಣ ಕಡಲೊಳು ॥ ೩

---

[1] ಜತ್ತುಕಂಗಳು (ಕ), ತತ್ತುಕರು (ಖ.ಗ.)

ತನಯನೆಂದುಂ ಬಪ್ಪ ಹೊತ್ತಿಂಗೆ ಬಾರದಿರೆ
ಮನನೊಂದಿದೇಕೆ ತಳುವಿದನೆನ್ನ ಕಂದನೆಂ
ದೆನುತ ಸುಯ್ಯುತ್ತ ಮಱುಗುತ್ತ ಬಸುಱಂ ಹೊಸೆದು
ಕೊನೆವೆರಳ ಮುಱಿದುಕೊಳುತ ॥
ತನುವ ಮಱೆದಡಿಗಡಿಗೆ ಹೊಱಗನಾಲಿಸಿ ಮತ್ತೆ
ಮನೆಯೊಡತಿಗಂಜಿ ಕೆಲಸವನು ಮಾಡುತ್ತಿಪ್ಪ
ವನಿತೆಗಾದಾಪತ್ತನಾಲಿಸದೆ ಕೆಟ್ಟು ಧ
ಟ್ಟಿಸುವರದನೇನೆಂಬೆನು ॥ ೯

ಒಳಗುಡಿದ ನಾರಾಚದೇಱಿನಂದದಿ ಹೊಱಗ
ಬಳಸದೊಳಗೊಳಗೇಗುವಾವಗೆಯ ಶಿಖಿಯಂತೆ
ಕೆಳೆಗೊಂಡ ಹಗೆಗಳೊಳಗಣ ಮುಳಿಸಿನಂದದಿಂ
ಮನೆಯವರ ಮಾರಿಗಂಜಿ ।
ಬಳಸಿ ಬಿರಿವೆದೆ ಬಿಕ್ಕುವಕ್ಕೆ ಕಣ್ಗಳೊಳೊಱೆವ
ಜಲಸೆರೆಗಳೊಡೆದುಬ್ಬಿ ಬಿಗಿದು ಗಂಟಲಿನ ಮು
ಕ್ಕುಳಿಸಿದಕ್ಕೆಗಳೆಸೆವ ಸತಿಯುಳಲು ಸ್ತೀಗೆಯೊಳ
ಗಣ ಬಾಳೆಗೆಣೆಯಾದುದು ॥ ೧೦

ಅಡವಿಯೊಳು ಹೊಲಬುಗೆಟ್ಟನೊ ಗಿಡುವಿನೊಳಗೆ ಹುಲಿ
ಹಿಡಿದುದೋ ಕಳ್ಳರೊಯ್ದರೊ ಭೂತಸಂಕುಲಂ
ಹೊಡೆದುವೋ ನೀರೊಳದ್ದನೊ ಮರದ ಕೊಂಬೇಱಿ
ಬಿದ್ದನೋ ಫಣಿ ತಿಂದುದೋ ॥
ಕಡುಹಸಿದು ನಡೆಗೆಟ್ಟು ನಿಂದನೋ ಎಂದಿಂತು
ಮಡದಿ ಹಲವಂ ಹಲುಬುತಂಗಣದೊಳಿರೆ ಹೊತ್ತಿ
ಹೊಡಕರಿಸಿದಳಲ ಕರ್ಬೊಗೆಯಂತೆ ಕವಿವ ಕ
ತ್ತಲೆಯೊಳಗೆ ನಿಂದಿರ್ದಳು ॥ ೧೧

ಬಂದರಂ ಲೋಹಿತಾಶ್ವಾ ಎಂದು ಬಟ್ಟೆಯೊಳು
ನಿಂದರಂ ಲೋಹಿತಾಶ್ವಾ ಎಂದು ಗಾಳಿ ಗಿಱಿ
ಕೆಂದಡಂ ಲೋಹಿತಾಶ್ವಾ ಎಂದು ಕರೆಕರೆದು
ಬಿಡೆ ಬೀದಿಗಱುವಿನಂತೆ ।
ಮಂದಮತಿಯಾಗಿರ್ದ ಚಂದ್ರಮತಿಗೊಬ್ಬನ್ಯೆ
ತಂದಿಂದು ಕೂಡೆ ಹೋಗಿರ್ದ ಕಂಡೆಂ ನಿನ್ನ
ಕಂದನೊಂದುಗ್ರಫಣಿ ತಿಂದು ಜೀವಂಗಳೆದ
ನೆಂದು ಹೇಳಿದನಾಗಳು ॥ ೧೨

ಏಕೆ ಕಟ್ಟಿತ್ತಾವ ಕಡೆಯಾವ ಹೊಲನಕ್ಕ
ಟಾ ಕುಮಾರಂ ಮಡಿದ ತಾವೆನಿತು ದೂರವೆನ
ಲೀ ಕಡೆಯೊಳೀ ಹೊಲದೊಳೀ ಮರದ ಕೆಲದ ಮು
ತ್ತಿನ ಹುಲ್ಲ ಕೊಯ್ಯೆ ಕೈಯ ।
ನೂಕಿ ಫಣಿಯುಗಿಯೆ ಕೆಡೆದಂ ದೂರವಲ್ಲಲ್ಲ
ಬೇಕಾದಡೀಗ ಹೋಗಲ್ಲದಿರ್ದಡೆ ಬಳಿಕ
ನೇಕ ಭಲ್ಲುಕ ಜಂಬುಕಂ ಘೂಕ ವೃಕಗಳೆಳೆ
ಯದೆ ಬಿಡವು ಕೇಳೆಂದನು ॥ ೧೩

ನುಡಿಯಲರಿದೆನಿಸಿ ಮೇರೆಯು ಮೀಱುವಳಲನಳ
ವಡಿಸಿ ಬಂದೊಡೆಯನಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಡೆದು ಬಾ
ಯ್ಬಿಡುತರಣ್ಯದೊಳೆನ್ನ ಮಗನುಗ್ರಕಾಳೋರ
ಗಂ ಕಚ್ಚಿ ಮಡಿದನೆಂದು ।
ನುಡಿಯೆ ಲೇಸಾಯ್ತು ಮಡಿದರೆ ಮಡಿದನೆಂದು ಕೆಡೆ
ನುಡಿಯೆ ಬಂಟರನು ಕೊಟ್ಟಟಸಿಸ್ಯೆ ತಂದೆಯೆನೆ
ನಡುವಿರುಳು ಬಂಟರುಂಟೇ ನಿದ್ದೆಗೆಯ್ಯಬೇ
ಕೇಳು ಕಾಡದಿರೆಂದನು ॥ ೧೪

ನರಿಗಳೆಳೆಯದ ಮುನ್ನ ದಹಿಸಬೇಡವೆ ತಂದೆ
ಕರುಣಿಸೆನ್ನೆ ದುರ್ಮರಣಪಟ್ಟ ಶೂದ್ರನನು ಸಂ
ಸ್ಕರಿಸುವವರಾವಲ್ಲವೆಂದೆನಲಾ ನಾದ
ಡಂ ಹೋಗಿ ಕಂಡು ಮಗನ ।
ಉರಿಗಿತ್ತು ಬಪ್ಪೆನೇ ಎನೆ ಕೆಲಸವುಂ ಬಿಟ್ಟು
ಹರಿಯದಿರ್ದದನ್ನೆದೆ ಗೆಯ್ದು ಹೋಗೆನಲು ಚ
ಚ್ಚರದಿ ಮಾಡುವ ಕಜ್ಜವೆಲ್ಲವಂ ಮಾಡಿ ಹೊಱ
ವಂಟಳೊಯ್ಯನೆ ಮನೆಯನು ॥ ೧೫

ದಟ್ಟೈಸಿ ಮಡಲಿಱುವ ಕಾಳದೊಳು ನಡುವಿರುಳು
ನಟ್ಟ ಮುಳ್ಳುಗಳನೆಡಹಿದ ಕಲ್ಲ ಹಾಯ್ದು ಮರ
[1]ಮು[1]ಟ್ಟನೇಱಿದ ದಡನಸೀಳಿದ ಕುಳಿಯುಂ ಬಿದ್ದ
ದರಿಗಳಂ ಹಿಡಿದ ಗಿಡುವ ।
ಬಿಟ್ಟ ತಲೆಯುಂ ಬಿಚ್ಚಿದುಡಿಗೆಯುಂ ಮಱೆದು ಗೋ
ಳಿಟ್ಟು ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟು ಮೊಱೆಯಿಡುತ ನಡೆತಂದು ಹುಲು
ವಟ್ಟೆಯೊಳು ಬೆಳೆದ ಹೆಮ್ಮರನ ಮಲಗಿಸಿ ನಿಂದ
ಹುಳ್ಳಿಹೊಱೆಯುಂ ಕಂಡಳು ॥ ೧೬ ॥

ಈಯೆಡೆಯೊಳಿನ್ನಿರದೆ ಪ್ರಾಣನ್ನೆನುತಂ ಬಂದು
ತಾಯಿ ಕರೆದಳು ಮಗನೆ ಮಗನೇ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ
ರಾಯನ ಕುಮಾರ ಪೇಳಾವ ಠಾವೊಳಕೊಂಡು
ದಯ್ಯ ನೀನೆಲ್ಲಿರ್ದಪೆ ।
ಓಯೆಂಬುದೇನು ಕಂದಾ ಬಾಯ ಬಿಡದಿತ್ತ
ಬಾಯೆಂಬುದೇನು ತಂದೇ ಎನ್ನನೊಲ್ಲದಡೆ
ಸಾಯೆಂಬುದೇನುಸುರದಿರಲೇಕೆ ತರುಣ ಎಂ
ದೊಱಲಿದಳು ಹಂಬಲಿಸುತ ॥ ೧೭

[1] ಮ (ಕ.), ವ (ಖ.ಗ.), ವು (ಘ.ಪ.)

ವಿಷದ ಹೊಗೆ ಹೊಯ್ದು ಹಸುರಾದ ಮೈ ಮಿಡುಕಿ ನೊರೆ
ಯೊಸರ್ವ ಗಲ್ಲಂ ಕಂದಿದುಗುರ್ಗಳರೆದೆಱೆದಗು
ರ್ವಿಸುವ ಕಣ್ ಹೞಿದು ಹುಲುಹಿಡಿದ ಹರಹಿದ ಕೈಗ
ಳುಂಬ ಹೊತ್ತುಣಹಡೆಯದೆ ।
ಹಸಿದು ಬೆಂಗಡರ್ದ ಬಸುಱಿಕಟಕಟ [1]ಮಡಿದ[1] ಗೋಣ್
ದೆಸೆಗುರುಳೆ ಹುಡಿಹೊಕ್ಕು ಬಱತ ಬಾಯ್ವೆರಸಂದು
ಬಸವಳಿದ ನಿಜಸುತನ ಚಂದಮಂ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ
ನರಸಿ ಹುತ್ತಿನ ಮೊದಲೊಳು ॥ ೧೮

ಕಂಡ ಕಾಣ್ಕೆಯೊಳು ಶಿವಶಿವ ಸಿಂದ ನೀ ವಿನಲಿ
ದಿಂಡುಗೆಡೆದಳು ಮೇಲೆ ಹೊರಳಿದಳು ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿ
ಕೊಂಡು ಹೊಟ್ಟೆಯನು ಹೊಸೆಹೊಸೆದು ಮೋಱೆಯ ಮೇಲೆ
ಮೋಱೆಯಿಟ್ಟೋವದೊಱಲಿ ।
ಮುಂಡಾಡಿ ಮುದ್ದುಗೆಯ್ದೋರಂತೆ ಕರೆದು ಕರೆ
ದಂಡಲೆದು ಲಲ್ಲೆಗರೆದೆತ್ತುತ್ತ ಬಲವಳಿದು
ಬೆಂಡಾಗಿ ಜೀವಪಿಕ್ಕಂಬಾಸೆಯಿಂ ತೇಂಕು
ದಾಣಂಗಳಂ ಬಗೆದಳು ॥ ೧೯

ಲಲನೆ ಮೂಗಿನೊಳುಸುರನಳ್ಳೆಯೊಳು ಹೊಯ್ಲನುಗು
ರೊಳು ರಜವನೆದೆಯೊಳಲ್ಲಾಟಮಂ ಕೈಯ ಮೊದ
ಲೊಳು ಮಿಡುಕನಂಗದೊಳು ನೋವನಕ್ಷಿಯೊಳು ಬೆ
ಳ್ಪಂ ಭಾಳದೊಳು ಬೆಮರನು ।
ಲಲಿತಕಂಠದೊಳುಲುಕನಂಘ್ರಿಯೊಳು ಬಿಸಿಯುನಂ
ಗುಳಿಗಳೊಳು ಚಿಟುಕನುಗುಟದೊಳೆರುಣಾಂಬುವಂ
ಸಲೆ ನಾಲಗೆಯೊಳಿಂಪ ರೋಮದಲಿ ಬಲ್ಪನಾ
ರಯ್ದು ಕಾಣದೆ ನೊಂದಳು ॥ ೨೦

[1] ಮುಱಿದ (ಪ.)

ಹಡೆದೊಡಲು ಹುಡಿಯಾಯ್ತು ಮಗನೆ ಮಗನುಂಟೆಂದು
ಕಡ್ಡಗಿ ಹೆಚ್ಚುವ ಮನಂ ಹೊತ್ತಿ ಹೊಗೆಯಿತ್ತು ಬಿಡ
ದಡರಿ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನಲಿವ ದಿಟ್ಟಿ ಕೆಟ್ಟುವು ಸೋಂಕಿ
ಪುಳಕಿಸುವ ಕರಣಂಗಳು ।
ಕಡಿವಡೆದುವೊಸೆದು ಹೆಸರ್ಗೊಳುತಿಪ್ಪ ನಾಲಗೆಯು
ಕುಡಿ ಮುರುಟಿತೊವ್ವೊಮ್ಮೆ ನುಡಿಯನಾಲಿಪ ಕಿವಿಯು
ಹಡಿಗೆತ್ತುದೆಲೆ ಕಂದ ಎಂದೆನುತ್ತಿಂದುಮುಖಿ
ಮಱುಗಿ ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟಳಂದು ॥ ೨೧

ಸಿರಿ ಹೋದ ಮಱುಕವನು ನೆಲೆಗೆಟ್ಟ ಚಿಂತೆಯನು
ಪರದೇಶಮಂ ಹೊಕ್ಕ ನಾಚಿಕೆಯನಱಿಯದ
ನ್ಯರ ಮನೆಯ ತೊತ್ತಾದ ಭಂಗವನು ನಿಮ್ಮಯ್ಯ
ಗಜ್ಞಾತವಾದಳಲನು ।
ನೆರೆದು ಮನೆಯವರ್ಕ್ಕೆದೆ ಕರಕರಿಪ ದುಃಖವನು
ತರಳ ನಿನ್ನಂ ನೋಡಿ ಮಱೆದು ಪರಿಣಾಮವಂ
ಧರಿಸುತಿಪ್ಪೆನ್ನ ಗೋಣಂ ಕೊಯ್ದು ಇನ್ನಾರ
ನೋಡಿ ಮಱೆದಪೆನೆಂದಳು ॥ ೨೨

ಅತಿಲಜ್ಜೆಗೆಟ್ಟನ್ಯರಾಳಾಗಿ ದುಡಿದು ಧಾ
ವತಿಗೊಂಡು ಧನವನಾರ್ಜಿಸಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಭೂ
ಪತಿ ನಮ್ಮ ಬಿಡಿಸುವಾರ್ತದ ಮೋಹದಿಂ ಹಸಿವು
ನಿದ್ದೆಯಂ ತೊಱೆದು ಬಂದು ।
ಸುತನ ಕರೆಯೆಂದಡೇನೆಂಬೆನಾವುದ ತೋಱಿ
ಪತಿಯ ಮಱುಕವನು ಮಱೆಯಿಸುವೆನುಗ್ರಾಹಿಗಾ
ಹುತಿಯಾದನೆಂದು ಪೇಳ್ವೆನೆ ಎನ್ನ ಕಂದ ಎಂ
ದಿಂದುಮುಖಿ ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟಳು ॥ ೨೩

ಮಂದಾನಿಲರಗಳೆ

ಏವೆನೇವೆನೆಲೆ ಮಗನೇ ಮಗನೇ
ಸಾವೇಕಾಯಿತ್ತೆಲೆ ಚೆನ್ನಿಗನೇ
ಇಱಿದೆಯಲಾ ಎನ್ನನು ಸುಕುಮಾರಾ
ಕೊಱೆದೆಯಲಾ ಕೊರಳನು ಜಿತಮಾರಾ
ಎತ್ತಣ ಬಱಸಿಡಿಲೆಱಗಿತೊ ನಿನ್ನ
ಹುತ್ತಿನ ಹತ್ತಿರೆ ಒಱಗಿದೆ ಚೆನ್ನ
ಹಾವು ಹಿಡಿಯೆ ಹಾ ಎಂದೊಱಲಿದೆಯಾ
ಸಾವಾಗವ್ವಾ ಎಂದಳಲಿದೆಯಾ

ರನ್ನದ ಕನ್ನಡಿ ಸಿಡಿದುದೊ ದೇವಾ
ಹೊನ್ನಕಳಸ ಕೆಡೆ [ದೊ][1]ಡೆದುದೊ ದೇವಾ
ಎನ್ನ ಕಡವರಂ ಸೂಱೆಹೋಯಿತೋ
ಹೊನ್ನ ಪ್ರತಿಮೆಯಸು ಹಾಱಿಹೋಯಿತೋ
ಇನವಂಶದ ಲತೆ ಕುಡಿಮುರುಟಿತ್ತೋ
ಜನಪನಿಟ್ಟ ಸುರತರು ಮುಱಿಯಿತ್ತೋ
ಕಾಲ ಕರುಣವಿಲ್ಲದೆ ನೀನೊಯ್ದು
ಬಾಲನನಗಲಿಸಿ ಕೊರಳಂ ಕೊಯ್ದು
ಆರ ಸಿರಿಯನೆಳೆತಂದೆನೊ ಮುನ್ನ
ಆರಳಲಲು ಸೆಳೆಕೊಂಡೆನೊ ಹೊನ್ನ
ಅಲ್ಲದಡೀಯಳಲಪ್ಪುದೆ ನನಗೆ
ಇಲ್ಲಿ ವೃಥಾ ಸಾವಪ್ಪುದೆ ನಿನಗೆ
ಹೆತ್ತ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿಯುತ್ತಿದೆ ಮಗನೆ
ಎತ್ತಿದ ತೋಳನು ಕೆತ್ತಿದೆ ಮಗನೆ
ಹಾಡುವ ಬಾಯಲಿ ಮಣ್ಣನು ಹೊಯ್ದು

---

[1] ಯೊ (ಖ.ಗ.);

ನೋಡುವ ಕಣ್ಣಲಿ ಸುಣ್ಣವ ಹೊಯ್ದು
ಪಾಪಿಯೆನ್ನ ನೀನೊಮ್ಮೆ[ಗೆ] ನೋಡಾ
ಕೋಪವನುಳಿದೊಯ್ಯನೆ ಮಾತಾಡಾ
ನುಡಿದಡೆ ಪಾಪವೆ ಹೆತ್ತವರೊಡನೆ
ಕಡುಮುಳಿಸೇ ಮಗನೇ ಎನ್ನೊಡನೆ

ಬಾರೈ ಬಹಳ ಸಿರಿಯ ಸಿಂಗಾರ
ಬಾರೈ ಸುಜನಜನಕ್ಕಾಧಾರ
ಏಳೆನ್ನಾನಂದಾಮೃತಶರಧಿ
ಏಳಖಿಳಗುಣಾರ್ಣವಕಳಾನಿಧಿ
ಹಲ್ಲಣಿಸಿದ ವಾರುವವಿದೆ ಮಗನೆ
ಮಿಲ್ಲಾಮಲ್ಲಿಯ ರಥವಿದೆ ಮಗನೆ
ಗಜಘಟೆಗಳು ಹಲ್ಲಣಿಸಿವೆ ಮಗನೆ
ನಿಜಪರಿವಾರಕೆ ಬೆಸಗುಡು ಮಗನೆ
ನೆತ್ತರ ಕಡಲೊಳಗಿಭಕುಲ ಬೀಳೆ
ಮೊತ್ತದ ತುರಗಂಗಳು ಬೆಂಡೇಳೆ
ಮಣಿಮಕುಟದ ಭಟರಟ್ಟೆಗಳಾಡೆ
ತಣಿದು ಭೂತಸಂಕುಳ ಕುಣಿದಾಡೆ
ಮಾರಿ ಮೃತ್ಯುಗಳಿಗೋಕರೆ ಹುಟ್ಟೆ
ಕ್ರೂರ ಜವಂಗತಿಭೀಕರ ಹುಟ್ಟೆ
ರಿಪುಬಲವಂ ಕೊಂದಳಿದಡೆ ತಪ್ಪೆ
ತ್ರಪನಕುಲದ ವಿಜಯಶ್ರೀಯೊಪ್ಪೆ
ಧರೆಯನಾಳ್ವ ಸಿರಿಯಂ ಕಳೆದಿಂದು
ಉರಗನ ವಿಷದಗ್ನಿಯೊಳುಱೆ ಬೆಂದು
ಅಡವಿಯೊಳೀಪರಿ ಕೆಡೆವರೆ ವೀರ
ಪೊಡವಿಯೊಡೆಯನಗ್ಗದ ಸುಕುಮಾರ

ಏನ ಮಾಳ್ಪೆ ನಾ ಮಾಡಿರ್ದುದನು ।
ತಾನುಂಬುದು ವಿಧಿ ಮಾಡಿದ ಹದನು ।
ಕರುಣಿಸಿ ಕಾಯ್ವೊ ಗೌರೀರಮಣ
ನರಕಿಯು ನೋಡೆಲೆ ಅಗಜಾರಮಣ ।
ಕರುಣಿಸು ಪಾಪಿಯ ಪಂಪಾಪತಿಯೆ
ಕರುಣಿಸನಾಥೆಗೆ ಕಾಶೀಪತಿಯೆ ॥

ಇನ್ನಿನಿತಱಿಂದ ಮೇಲೆವೊಡೆಯನಱಿಸಿ ಬಂ
ದೆನ್ನನೊಯ್ದಡೆ ಬಳಿಕ ಸುಡಹಡೆಯೆನೆಂಬುದನು
ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೆ ತಿಳಿದೆದ್ದು ಪುತ್ರನ ಶವವ
ಹೊತ್ತು ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ತಿರುಗಿ ।
ಮುನ್ನೆಲ್ಲರಂ ಸುಡುವ ಠಾವಾವುದೆಂದು ನೋ
ಳ್ಪನ್ನೆಗಂ ಹಲವುಕೆಲವುರಿಯ ಬೆಳಗಂ ಕಂಡು
ನನ್ನಿಕಾಱಂ ಕಾವ ಕಾಡತ್ತ ನಡೆವಾಗ
ಬಟ್ಟೆಯೊಳದೇವೊಗಳ್ವೆನು ॥ ೨೪

ಕೆಡೆದ ಮುಂಡದ ಬಿದ್ದ ತಲೆಯ ಚಲ್ಲಿದ ಕರುಳ
ಪಡಲಿಟ್ಟ ಕಾಳಿಜದ ಮಿದುಳ ಕೋಳ್ಗೆಸಱ ಹೊನ
ಲಿಡುವ ರಕುತದ ಕಡಲೊಳಡಿಯಿಡಲು ಬಾರದೆಂ
ಬಂತೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ।
ಅಡವಿಯೊಳಗೈದೆ ನಾನಾಭಯಂಕರವ ಸಾ
ಲಿಡಲದನು ಪುತ್ರಶೋಕಗ್ರಹಾ[1][ವಿಷ್ಟ][1]ತೆಯ
ಕಡುಪಿನಿಂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಬಂದು ಸುಡುಗಾಡೊಳಿಳು
ಹಿದಳು ತನಯನ ಶವವನು ॥ ೨೫

---

[1]ವೇಷ್ಟ (ಕ.ಘ.), ನಿಷ್ಟ (ಖ.ಗ), ವೇಷ್ಟಿ (ಪ.)

ಗಳಗಳನೆ ಮುನ್ನ ಬೆಂದುಳಿದಿರ್ದ ಕರಿಗೊಳ್ಳಿ
ಗಳನೆಲ್ಲವಂ ಸಿದುಗಿ ತಂದೊಟ್ಟಿ ಮೇಲೆ ಮಂ
ಗಳಮಯ ಕುಮಾರನಂ ಪಟ್ಟಿರಿಸಿ ಕೆಲದೊಳುರಿ
ವಗ್ನಿಯಂ ಪಿಡಿದು ನಿಂದು।
ಬೆಳೆದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಹುಟ್ಟಿದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟೆಂದು ನುಡಿ
ದಿಳುಹಲನುಗೈದಿಳುಹಲಾಱದೆಳವಳಿದು ಬಾ
ಯಳಿದು ಮೊಱೆಯಿಟ್ಟಡಾ ದನಿಗೇಳ್ದು ನಿದ್ರೆತಿಳಿ
ದೆದ್ದು ಬಂದನು ಭೂಪನು ॥ ೨೬

ನಟ್ಟಿರುಳು ಸುಡುಗಾಡೊಳೊಬ್ಬಳೋರಂತೆ ಬಾ
ಯ್ವಿಟ್ಟು ಹಲುಬುವ ವೀರನಾರಿಯಾವಳೊ ಮಿಱು
ಸುಟ್ಟೆಯಾದಡೆ ನಿನಗೆ ವೀರಬಾಹುಕನಾಣೆ
ಕದ್ದು ಸುಡಬಂದೆ ನಿನ್ನ ।
ನಿಟ್ಟೆಲುವ ಮುಱಿವೆನೆಂದುರವಣಿಸಿ ಜಱೆವುತ್ತ
ದಟ್ಟಿಸುತ ಬಂದು ಪಿಡಿದಿರ್ದ ಕಿಚ್ಚಂ ಕೆದಱಿ
ಮುಟ್ಟಿಗೆಯ ಮೇಲಿರ್ದ ಸುತನ ಪಿಂಗಾಲ್ವಿಡಿದು
ಸೆಳೆದು ಬಿಸುಟಂ ಭೂಪನು ॥ ೨೭

ಬಿಸುಡದಿರು ಬಿಸುಡದಿರು ಬೇಡಬೇಡಕಟಕಟ
ಹಸುಳೆ ನೊಂದಹನೆರೆದು ಬೀಳ್ವವನನೆತ್ತಿ ತ
ಕ್ಕಸಿಕೊಂಡು ಕುಲವ ನೋಡದೆ ಬೇಡಿಕೊಂಬೆನಿವ
ನೆನ್ನ ಮಗನಲ್ಲ ನಿನ್ನ ।
ಸಿಸುವಿನೋಪಾದಿ ಸುಡಲನುಮತವನಿತ್ತು ರ
ಕ್ಷಿಸು ಕರುಣಿ ಎಂದಡೆಲೆ ಮರುಳೆ ಹೆಣನುಟ್ಟುದಂ
ಮಸಣವಾಡಗೆಯ ಹಾಗವನು ಕೊಟ್ಟಲ್ಲದೇ
ನೆಂದಡಂ ಬಿಡೆನೆಂದನು ॥ ೨೮

ಕೊಡಲೇನುವಿಲ್ಲವಿಂದೆನಗೆ ಲೋಗರ ಮನೆಯ
ಬಡದಾಸಿ ಕರುಣಿಸೆನೆ ನಿನ್ನ ಕೊರಳಿನೊಳಿರ್ದ
ಕಡುಚೆಲುವ ತಾಳಿಯನದನ್ನಡವನಿರಿಸಿ ನೀ
ಬಿಡಿಸಿಕೋ ಬಳಿಕವೆನಲು ।
ಮಡದಿ ಕರನೊಂದೆಕಟ ಪೊಡವಿಪತಿ ಮಡಿದ
ಡಡಸಿತಲ್ಲದಡೆನ್ನ ಗುಪ್ತಮಂಗಳಸೂತ್ರ
ದೆಡೆಯ ಹೊಳೆಹೊಳೆವೈದೆದಾಳಿಯನಿದಂ ಶ್ವಪಚ
ನೆಂತು ಕಂಡಪನೆಂದಳು ॥ ೨೯

ವಿಗತಸಪ್ತದ್ವೀಪಪತಿಯ ಬಸುರಲಿ ಬಂದು
ಮಗನೆ ನಿನಗೊಮ್ಮೆಟ್ಟು ಸುಡುಗಾಡು ಹಗೆಯಾಯ್ತು
ಮಿಗೆ ಸಕಲಲೋಕದೊಳು ತನ್ನಾಣೆ ಸಲುವವನ ಕು
ಮಾರನೆನಿಸುವ ನಿನ್ನನು ।
ಬಗೆಯದೀ ಚಾಂಡಾಲನಾಣೆಯಿಡುವಂತಾಯ್ತು
ಜಗದ ನವನಿಧಿಗೊಡೆಯನಾತ್ಮಭವನೆನಿಸಿ ಮು
ಟ್ಟಿಗೆಯ ಸುಂಕದ ಹಾಗವಿಲ್ಲಾಯ್ತು ಮಗನೆ ಎಂ
ದಳಲಿದಳು ಹಂಬಲಿಸುತ ॥ ೩೦

ವನಿತೆಯಳಲಂ ಕೇಳ್ದು ನಡುಗಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ
ಮುನಿಯನಗೆ ಮತ್ತೆ ಮಾಡಿದ ತೊಡಕಿದಾಗದಿರ
ದೆನುತ ಮನದೊಳು ಮರುಗುತಿಳೆವ ಲೋಕದೊಳಾಣೆ
ಸಲುವುದೆನಿಸುವ ಭೂಪನ ।
ತನಯನೀ ತರಳನೆಲೆ ತರುಣಿ ನೆಲದೆರೆಯನಿ
ಕ್ಕೆನಲು ಕೊಡಲಿಲ್ಲದಧಿಕರ ಪೆಸರ್ಗೊಳಲು ಬಿಡು
ವೆನೆ ಶೋಕಿಸುವ ಹೊತ್ತು ಹುಸಿದು ಶೋಕಿಸುವೊಡೇ
ನಹುದೆಂದನವನೀಶನು ॥ ೩೧

ಹಿಂದುಳಿದ ಸಂಪದವನೆಣಿಸುವುದು ಹುಸಿಯಲ್ಲ
ವಿಂದೀಗ ತೋಱಬಪ್ಪುದೆ ಹುಸಿಯದುಂಟೆ ತ
ಪ್ಪೆಂದಡದಕೇನಾತನಾರ ಮಗನಾವ ಪೆಸ
ರಾವ ನಾಡರಸನೆನಲು ।
ಸಂದ ರವಿಕುಲತಿಲಕನೆನಿಪಾ ತ್ರಿಶಂಕುವಿನ
ನಂದನನಯೋಧ್ಯಾಧಿಪತಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೆನೆ
ನೊಂದಾತನಂಗನೆಕುಮಾರರೇನಾದರೆ
ಲ್ಲಿರ್ದಪರು ಹೇಳೆಂದನು ॥ ೩೨

ಪೊಡವೀಶ್ವರಂ ಹಿಂದೆ ಹರಸಿ ಹಾಳಂ ಬಿಟ್ಟು
ಹಡೆದ ಸುತನೀತನಾತನ ವನಿತೆ ನಾನೆನಲು
ಮಡಿದ ಕಾರಣವಾವುದೀ ತನಯನೆಂದಡೆ
ಮ್ಮಿಬ್ಬರಂ ಮಾಱುಗೊಂಡ ।
ಒಡೆಯನರಮನೆಗೆ ಹುಲುಹುಳ್ಳಿಯಂ ತಪ್ಪೆನಂ
ದಡವಿಗೆಯ್ದಿದಡಲ್ಲಿ ಕಾಳೋರಗಂ ಕಚ್ಚಿ
ಮಡಿದನೀ ಕಂದನೀ ವಿಧಿಗೆ ಸೇರಿತು ಹರಿ
ಶ್ಚಂದ್ರನಿರವೇನೆಂದಳು ॥ ೩೩

ನುಡಿಯಲಱಿಯದೆ ಸಕಲರಾಜ್ಯಮಂ ಹೋಗಾಡಿ
ಕಡೆಗಧಿಕ ಋಣಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಗೆಟ್ಟು ಮಂತ್ರಿವೆರ
ಸಡವಿಗುಱಿಯಾಗಿ ಕೈವಿಡಿದ ಸತಿಪುತ್ರರಂ
ಮಾಱಿ ಸುಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ।
ಕಡೆಗೆ ಚಾಂಡಾಲಕಿಂಕರನಾಗಿ ದೋಷಕ್ಕೆ
ನಡುಗದೆ ಕುಲಾಚಾರಮಂ ಬಿಟ್ಟು ಜಗಕೆ ನಗೆ
ಗೆಡೆಯಾದ ಪಾತಕ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನವನನೇ
ನೆಂದು ನೆನೆದಪೆಯೆಂದನು ॥ ೩೪

ಜಡೆವೊತ್ತಡಂ ಹಸಿಯ ತೊವಲುಟ್ಟಡಂ ನಾಡ
ಸುಡುಗಾಡಿನೊಳಗಿರ್ದಡಂ ನರಕಪಾಲಮಂ
ಪಿಡಿದಿರ್ದಡಂ ತಿರಿದು ವಿಷವುಂಡಡಂ ಶವಶಿ
ರೋಮಾಲೆಗಟ್ಟಿರ್ದಡಂ ।
ಕಡು ಮರುಳ್ಪಡೆಯ ಸಂಗಡ ಬತ್ತಲಿರ್ದಡಂ
ಮೃಡನಲ್ಲದಖಿಲಲೋಕಕ್ಕೊಡೆಯನಿಲ್ಲೆಂಬ
ನುಡಿಯಂತಿರೆನಗಾ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಲ್ಲದಿ
ನ್ನಾರು ಗತಿಮತಿಯೆಂದಳು ॥ ೩೫

ಉಱುವಬಲೆಯುಚಿತವಚನಂ ಕರ್ಣಪ್ರಥುದಿನೊಳ
ಗೆಱಗಿ ಚಿತ್ತವನು ತೊತ್ತಳದುಳಿದು ಧೈರ್ಯಮಂ
ಬಱಿಕ್ಕೈದು ಕರಣಂಗಳಂ ಕದಡಿ ಹೆಮ್ಮೆಯಂ
ಹಱಿದಳಲನೊದೆದೆಬ್ಬಿಸಿ ।
ಮಱುಕಮಂ ಮಸೆದು ಕಂಬನಿವೊನಲ ಕೋಡಿಯಂ
ಕೊಱೆದು ಮತಿಗತಿಮಾಯೆಯಂ ತೋಱಿ ಮಿಾಱಿ ನೇ
ಸಱ ಕುಲಜನೋರಂತೆ ಸಿಗ್ಗಾಗಿ ತಾ ಮಾಡಿ
ದಪರಾಧಮಂ ನೆನೆದನು ॥ ೩೬

ಈ ಸತಿಯನೀ ಶುಚಿಯನೀ ಪತಿವ್ರತೆಯ ನಾ
ನೀಸು ಧಾವತಿಗೊಳಗುಮಾಡಿದೆನು ನೀಚದ್ವಿ
ಜೇಶಂಗೆ ಮಾಱಿ ಮಱೆದೀ ಸುತನನೀ ಸುಖಿಯ
ನೀ ಸೊಬಗ ಸುಕುಮಾರನ ।
ಓಸರಿಸದುರಗ ಕೊಲುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆನೆಂಬ
ಹೇಸಿಕೆಯ ವಾರಾಶಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಾಡಿ ಹೊಱ
ಸೂಸುವಳಲಂ ನಿಲಿಸಿ ನಿಲಿಸಲಾಱದೆ ಮಗನ
ಮೇಲೆ ದೊಪ್ಪನೆ ಕೆಡೆದನು ॥ ೩೭

ತನಗೆ ಹೊಯ್‌ಕೈಯಪ್ಪ ಭೂಭುಜರನೋಲೈಸಿ
ಧನವನಾರ್ಜಿಸಿ ತಂದು ಸೆಱೆಯ ಬಿಡಿಸುವನೆಮ್ಮ
ಜನಪನೆಂದಾನಿರಲು ಮಾದಿಗಂಗಾಳಾಗಿ
ಸುಡುಗಾಡ ಕಾವ ಭಾಗ್ಯ ।
ನಿನಗಾಯ್ತು ಭೂಪಾಲ ಎಂದು ದುಃಖಕ್ಕೆ ಪು
ತ್ರನ ಶೋಕದುರಿಗೆ [1]ತನು ಹೇವರಿಸಿ ವನಿತೆ ತಾ
ಮನನೊಂದು ಬೆಂದು ಬೆಱಗಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ[1] ತ್ರೂ
ಕದ ಕೋಲ ತೊಲೆಯಾದಳು ॥ ೩೮

ಪ್ರಕಟರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಚಾಂಡಾಲಸೇ
ವಕನಾದ ಪಾಪಿಯಂ ನೀಚನನನೂನಪಾ
ತಕನನೆನ್ನಂ ಪೋಲ್ತು ಕೆಡದೆ ನಿಮ್ಮಜ್ಜ ತ್ರಿ
ಶಂಕುಭೂವರನಂದದಿ ।
ಸಕಲರಾಜ್ಯಕ್ಕೊಡೆಯನಾಗದಿರನೀ ಕುಮಾ
ರಕನೆಂಬ ನಂಬುಗೆಯಲಾನಿರಲು ಕಂದ ನೀ
ನಕಟ ನಿಷ್ಕಾರಣಂ ಮಡಿವರೇ ತಂದೆ ಎಂ
ದಳಲತೊಡಗಿದನರಸನು ॥ ೩೯

ಮುಂದೆ ನೀನಾಳಲಿಹ ಧರೆಯನನ್ಯರಿಗಿತ್ತ
ನೆಂದು ನುಡಿಸೆಯೊ ಮತ್ತದಲ್ಲದೆಮ್ಮಿಬ್ಬರಂ
ತಂದು ಲೋಗರಿಗೆ ಮಾಱಿದನೆಂದು ನುಡಿಸೆಯೋ
ಚಾಂಡಾಲಸೇವೆಮಾಡಿ ।
ನಿಂದೆಯಿಲ್ಲದ ಸೂರ್ಯಕುಲಕೆ ಕುಂದಂ ತಂದ
ನೆಂದು ನುಡಿಸೆಯೊ ನುಡಿಯದಿಹ ಹದನನಱುಪಬೇ
ಕೆಂದೊಱಲಿ ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟು ಕರೆದು ಹಾರಿದ್ದನಾ ಸುತ
ನಲ್ಲಿ ಮಾಱುತ್ತರವನು ॥ ೪೦

---

[1] ಸರಿಯಾಗಲೆರಡಕ್ಕಲ್ಲ । ದನಿಮಿತ್ತ ವಚನದ ಫಲಂ ಮಱೆದು ವನಿತೆ (ಕ.ಖ.ಗ.)

ಅರಿರಾಯರೊಳು ಕಾದಿ ಮಡಿದಾತನಲ್ಲ ಮುನಿ
ವರರ ಯಾಗವ ಕಾದು ಮಡಿದಾತನಲ್ಲ ದೇ
ವರಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿ ಮಡಿದವನಲ್ಲ ಮಾಂಸದಾ
ನವ ಬೇಡಿದಗೊಡಲನು ।
ಅರಿದರಿದು ಕೊಟ್ಟು ಮಡಿದವನಲ್ಲ ಹುಳ್ಳಿಯಂ
ತರಹೋಗಿ ಕಾಡೊಳಗೆ ಬಡಹಾವು ಕಚ್ಚಿ ಮುನಿ
ವರಿಗೆ ನಗೆಗೆಡೆಯಾಗಿ ನಿಷ್ಕಾರಣಂ ಮಡಿವ
ರೇ ಕಂದ ಹೇಳೆಂದನು ॥ ೪೧

ಮೇಗೆ ಮಗನರಸಾಗಬೇಕೆಂಬ ಮಱುಕದಿಂ
ಯಾಗಕ್ಕೆ ಸುತನನರಿದಿಕ್ಕಲಾಱದೆ ಲೋಭಿ
ಯಾಗಿ ಮುನಿಪುತ್ರನಂ ಮಾಱುಗೊಂಡಿತ್ತನೆಂ
ಬಪಕೀರ್ತಿಯೇ ಉಳಿದುದು ।
ಲೋಗರ ಮಗನನಿಕ್ಕಿ ನೆಲೆಯ ನೋಡಿದನಕಟ
ಸಾಗುದುರೆಗಡಕಿದನು ಹುಲ್ಲನೊಣಗಿದ ಹಣ್ಣ
ಕಾಗೆ ಕದುಕಿತ್ತೆಂದು ಸಂದ ಜನ ನಿಂದೆಗೈ
ವಂದವಾಯ್ತೆನಗೆಂದನು ॥ ೪೨

ಸುತನ ರೂಪಿನ ಸೊಬಗನಂಗಸುಕುಮಾರದು
ನ್ನತಿಯ ಬಾಲ್ಯದ ಚೆಲುವನೆಲ್ಲಾ ಕಳಾಪ್ರವೀ
ಣತೆಯ ಗರುವಿಕೆಯ ಗಾಡಿಯ ಧೃತಿಯನೊಟ್ಟಜೆಯ
ನಳವಟ್ಟ ನುಡಿಯ ಚದುರ ।
ನುತಲಕ್ಷಣಾವಳಿಯನಧಿಕಗುಣಗಣವನಾ
ಯತಿಗೆಟ್ಟು ನೆನೆದು ಶೋಕಿಪೆನೆಂದಡಾ ಕಲ್ಪ
ಶತವೆಯ್ದದರಸ ದುಃಖವನು ಸಂತೈಸಿಕೊಂ
ಡೆನ್ನನವಧರಿಸೆಂದಳು ॥ ೪೩

ಪುದಿದಿರುಳು ಕಡೆಗಾಣ್ಬ ಕುಱುಹಾಗುತಿದೆ ಸೂರ್ಯ
ನುದಯಿಸಿದನಾದಡೆನ್ನವರೆನ್ನನಱಿಸಿ ತಳು
ವಿದಳೆಂದು ಕೊಲ್ಲದಿರರೀ ಕುಮಾರನನೀಗ
ದಹಿಸಬೇಕರಸ ಎಂದು ।
ಸುದತಿ ನುಡಿಯಲು ನುಡಿದನವನೀಶ ತೆಱೆಯನಿ
ಕ್ಕದೆ ಸುಡಲ್‌ಬಾರದುಳ್ಳಡೆ ಕೊಡಿಲ್ಲದಡೆ ಬೇ
ಗದಿ ಹೋಗಿ ನಿನ್ನೊಡೆಯನಂ ಬೇಡಿ ತಾ ತಾರ
ದಿರೆ ಸುಡಲ್‌ಬೇಡೆಂದನು ॥ ೪೪

ಒಡೆಯರೀವವರಲ್ಲವೆನೆ ಬೇಡಿ ನೋಡು ಕೊಡ
ದಡೆ ಋಣಂಬಡು ಋಣಂ ಹುಟ್ಟದಿರ್ದಡೆ ಸುಡುವ
ಗೊಡವೆ ಬೇಡನ್ನೆಗಂ ಬಂದನಿತು ಬಕ್ಕೆಂದು
ತರುಣನುಟ್ಟುದನು ಕೊಂಡು
ಪೊಡವೀಶ್ವರಂ ತಿರುಗಿ ತನ್ನ ಕಾಪಿನ ಗುಡಿಗೆ
ನಡೆಗೊಂಡನತ್ತಲಿತ್ತಲ್ ಪುರಕೆ ಬರುತಿಪ್ಪ
ಮಡದಿಗೆಡೆವಟ್ಟೆಯೊಳು ಬಂದ ಸಂಕಟವನಿ
ನ್ನಾವ ಜೀವರು ಕೇಳ್ವರು

ಮುಂದೆ ಭೂಪನ ಸತಿಗುಪದ್ರವಂ ಮಾಡಬೇ
ಕೆಂದು ಕೌಶಿಕಮುನೀಂದ್ರಂ ನೆನೆದು ಚಿಂತಿಸು
ತ್ತೊಂದುಪಾಯಂಗಂಡು ಚೋರರಂ ಕೆಲಬರಂ
ನಿರ್ಮಿಸುತವರ್ಗೆಂದನು ।
ಇಂದು ನೀವೀ ಪುರವನಾಳ್ವರಸನಣುಗನಂ
ಕೊಂದಾಕೆ ಬಪ್ಪ ಬಟ್ಟೆಯೊಳಿರಿಸಿ ಬನ್ನಿ ಹೋ
ಗೆಂದು ಬೆಸಸಲು ಯತಿಪನಾಜ್ಞೆಯಿಂದವದಿರ್ಕೈ
ತಂದು ಪೊಳಲಂ ಸಾರ್ದರು ॥ ೪೬

ಚೋರರೊಳಪೊಕ್ಕು ಮಿಕ್ಕಾ ಪುರದ ಭೂಪನ ಕು
ಮಾರನಂ ಕೊಂಡೋಡಿಬಂದು ಗೊಂದಿಯೊಳಲಂ
ಕಾರವಮಂ ಕೊಂಬ ಭರದಿಂ ಕೊರಳನರಿಯಲಾ
ಶಿಶುವೊಱಲಲಾ ದನಿಯನು ।
ದೂರದಿಂ ಕೇಳ್ದೆನ್ನ ಮಗನಾಗದಿರನೆನು
ತ್ತಾರೋ ನಿರೋಧಿಸುವರೆಂದೋಜೆ ಹುಟ್ಟದವಿ
ಚಾರದಿಂ ಹರಿದಳೆಂಬಾಗಳತಿದುಃಖಿಗುಂ
ಟೇ ಬುದ್ಧಿ ಜಗವಱಿಯಲು ॥ ೪೭

ಸಾರೆ ಬರೆ ಬಿಟ್ಟೋಡಿ ಹೋದ ಚೋರರ ಖಡ್ಗ
ಧಾರೆಯಿಂ ಬಸವಳಿದ ಹಸುಳೆಯುಂ ತನ್ನಯ ಕು
ಮಾರನೆಂದೇ ಬಗೆದು ಕರೆಕರೆದು ತಲೆದಡವಿ
ತಡವರಿಸಿ ಮೈಗುಱುಹನು ।
ಹಾರುತಿರೆ ಬಾ[1]ರಿ[1]ಸುವ ಬೊಂಬುಳಿಯ ಕೊಂಬುಗಳ
ಭೇರಿಗಳ ಬೊಬ್ಬೆಗಳ ಕಳಕಳದೊಳೞಸಿ ಬಂ
ದಾರುತ್ತ ಹರಿತಂದ ಹಿರಿಯ ಹುಯ್ಯಲ ಭಟರು
ಕಂಡು ಪಿಡಿದರು ಸತಿಯನು ॥ ೪೮

ಎಲೆಲೆ ರಕ್ಕಸಿಯಾಗದಿರಳಿವಳು ನಾವಿಲ್ಲಿ
ಕೊಲಬೇಡವೀಯಂಗವೆರಸಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಭೂ
ತಲಪತಿಗೆ ಕೊಡುವೆವೆಂದಸುವಳಿದ ಹಸುಳೆಯಂ
ಹೊಱಿಸಲಾಗೊಸರ್ವ ರಕುತ ।
ತಲೆಯಿಂದ ಸುರಿದುಟ್ಟ ಸೀರೆ ತೊಪ್ಪನೆ ತೋಯೆ
ಲಲನೆಯಂ ಕಿತ್ತಲಗುಗಳ ನಡುವೆ ಹೆಡಗೈಯ
ಬಲಿದ ನೇಣಂ ಪಿಡಿದು ಜಡಿಜಡಿದು ನಡಸಿ ತಂ
ದರು ರಾಜಬೀದಿಯೊಳಗೆ ॥ ೪೯

---

[1] ಜಿ (?)

ಎನ್ನ ನಿವರಾಡಿಸಿದಡೇನನಾಡುವೆನೆಂದು
ತನ್ನ ಮನದೊಳು ತಾನೆ ತಿಳಿದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು
ಮುನ್ನೇಗಳಾವಾವ ದುಃಖವುಂಟವನೆಯ್ದೆ
ಕಂಡೆನುಂಡೆನು ತಣಿದೆನು ।
ಇನ್ನೇನ ಕಾಣಲಿರ್ದಪೆನರಸ ಕೇಳಿದಡೆ
ನಿನ್ನ ಮಗನಂ ಕೊಂದ ಪಾಪಿಯಾನೆಂದಾಡಿ
[1]ಯನ್ಯಾಯ[1]ದಿಂ ಸಾವೆನೆನುತ ಬರಲೋಲಗದ
ಗಜಬಜವನೇವೊಗಳ್ವೆನು ॥ ೫೦

ಅಲ್ಲಿ ನೋಡಲ್ಲಿ ನೋಡತ್ತ ಹರಿ ಯಿತ್ತ ಹರಿ
ಹಲ್ಲಣಿಸು ತುರಗಮಂ ಕೈದುಗೊಳ್ಳುರಮನೆ
ಯೆಲ್ಲವಂ ಸೋದಿಸುವುದೂರ ದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ
ಕಂಡಿರಾದಡೆ ಕಳ್ಳರ ।
ಕೊಲ್ಲು ತಿವಿ [2]ತಿದಿ[2]ಯನುಗಿಯೆಂಬ ಕಳಕಳರವದ
ಘಲ್ಲಣೆಯ ಭಟರ ತಿಂತಿಣಿಯೊಳುಪ್ಪರಿಗೆ ಜಡಿ
ದಲ್ಲಾಡುವಂತೋಲಗಂಗೊಟ್ಟು ಕೋಪಾಗ್ನಿ
ರೂಪಾದ ಭೂಪನಿರಲು ॥ ೫೧

ಹಸುಳೆಯಂ ಕದ್ದು ಕೊಂಡೊಯ್ದು ನೋಯಿಸಿದ ರ
ಕ್ಕಸಿಯ ಹಿಡಿತಂದೆವವಧರಿಸೆನಲು ಕಂಡು ಶಂ
ಕಿಸುತ ನೀನಾರೆತ್ತಣವಳೇಕೆ ಕೊಂದೆ ಸುಕು
ಮಾರಕನನೆಂದರಸನು ।
ಬೆಸಗೊಳಲು ದನುಜೆಯಲ್ಲಾಂ ಮನುಜೆಯಾನರ್ಥ
ವಿಷಯದಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಕೊಂದೆನೀ
ಸಿಸುವ ನೀನೊಲಿದಂತೆ ಮಾಡೆನ್ನನೆಂದಳಾ
ರಾಣಿ ವಸುಧಾಧಿಪತಿಗೆ ॥ ೫೨

---

[1]ಸನ್ಯಾಂಗ (ಕ.), ಸನ್ಯಂಗ (ಖ.ಗ.ಘ.) [2]ಕಿವಿ (ಗ.ಪ.)

ಹೆದಱದಿರು ತೆಕ್ಕದಿರು ಅಂಜದಿರು ಲೋಗರಿ
ಟ್ಟುದೊ ನಿನ್ನ ಕೃತಕವೋ ಹೇಳು ಧರ್ಮಾಧಿಕರ
ಣವವರಂ ಕರಸುವೆಂ ನುಡಿಸುವೆಂ ಕಾವೆನೆಂ
ದವನಿಪಂ ಬೆಸಗೊಂಡಡೆ।
ಇದಕಿನ್ನು ಧರ್ಮಾಧಿಕರಣವೇಗುವುದು ಕೊಂ
ದುದು ದಿಟಂ ಸತ್ತ ಶಿಶು ಕೈಯಲಿದೆಯಿದಕೆ ತ
ಕ್ಕುದನೀಗ ಕಾಂಬುದೆಂದಾಡಿದಳು ಜೀವದಾ
ಸೆಯುನೇನುವಂ ಹಾರದೆ ॥ ೫೩

ಕೊಂದೆ ಕೊಂದೆಂ ಕೊಂದೆನೆಂದು ತನ್ನಿಂದ ತಾ
ನೆಂದಡಿನ್ನೇಕೆ ಲೋಕದ ಮಾತು ಕೊಂದರಂ
ಕೊಂದು ಕಳೆವುದೆ ಧರ್ಮ ಜಗವರ್ತಿಯಂ ಹೊತ್ತಿ
ಸೆಳೆ ಹೂಟೆಯಂ ಹೂಡಿಸು।
ಸಂದುಸಂದಂ ಕಡಿಸು ಕಿವಿಮೂಗನರಿ ಸಬಳ
ದಿಂದ ತಿವಿಯೆಂದೊಬ್ಬರೊಂದೊಂದನೆಂದುದಾ
ಮಂದಿ ತನತನಗೆ ನುಡಿವುತ್ತಿರಲು ವೀರಬಾ
ಹುಕನ ಕರಸಿದನರಸನು ॥ ೫೪

ಭೂನುತ ಕುಮಾರನಂ ದಹಿಸಿ ದೂ[1]ವೆ[1]ಯು ಕೆಲದೊ
ಳೀ ನರಕಿ ವನಿತೆಯುನಸ್ವಾಮಿಕನ ಕಯ್ಯೊಳನು
ಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ಕೊಲಿಸು ಹೋಗೆಂದು ವೀರಬಾ
ಹುಕನ ಕೈಯಲಿ ಕಳುಹಲು।
ಏನೆಂದುದಂ ಮಾಳ್ಪೆನೆಂದು ಸುಡುಗಾಡನ
ತ್ಯಾನಂದದಿಂ ಕಾವ ಚಂ[2]ಡಿ[2]ಗನ ಕೈಯೊಳೀ
ಹೀನವನಿತೆಯ ಕೊಲಿಸುವೆಂ ಬೇಗ ಕರೆಯೆನ
ಲ್ಕರರೆ ಭೂಪಂ ಬಂದನು ॥ ೫೫

[1] ಹೆ (ಕ.ಖ.ಗ.). [2] ದು (ಕ.ಖ.ಪ.)

ವಸುಧಾಧಿಪತಿಯ ನೇಹದ ಮಗನ ಕೊಂದ ರ
ಕ್ಕಸಿಯಿವಳನಾ ರುದ್ರಭೂಮಿಯೊಳಗ್ಯೆದೆ ತ
ಪ್ಪಿಸದೆ ಕೊರಳಂ ಕೊಱೆದು ಬಿಸುಡೆಂದು ಬೆಸನ ಕೊಡ
ಲಡಸಿ ಮುಂದಲೆಯ ಪಿಡಿದು ।
ಕುಸುಕಿ ಕೆಡೆಮುಟ್ಟಿ ಕ್ಕೈಗಳ ಸೇದಿ ಬೆಂಗೆ ಬಾ
ಗಿಸಿ ಬಿಗಿದು ಹೆಡಗಯ್ಯ ನೇಣಿಂದ ಹೊಡೆದು ದ
ಟ್ಟಿಸಿ ಪಾಪಿ ಹೊಲತಿ ನಡೆನಡೆಯೆಂದು ನಡಸಿ ತಂ
ದಂ ತನ್ನ ತವಗದೆಡೆಗೆ ॥ ೫೬

೯

ಇಂದೆನ್ನ ಕುಲಜನೆನಿಸುವ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಂ
ಹೆಂದದ ಚತುರ್ದಶಜಗಂಗಳಱಿವಂತು ತರು
ಣೇಂದುಧರನಹ ವಿಶ್ವಪತಿ ಮೆಱೆವ ಸಂಭ್ರಮದ
ಸಡಗರವ ನೋಳ್ಪೆನೆಂದು ।
ಕುಂದದುದ್ಧವನೇಱಿ ನಿಂದಿರ್ದನೋ ಎನಿ
ಪ್ಪಂದದಿಂದುದಯಗಿರಿಶಿಖರಕ್ಕೆ ರಾಗದಿಂ
ಬಂದನಂಬುಜಮಿತ್ರನೆಂದೆನಿಪನಪವಿತ್ರ
ತಿಮಿರಪಟಲಾಮಿತ್ರನು ॥ ೧

ಹೆಡಗಯ್ಯ ಬಿಗಿದ ನೇಣಂ ಕೊಯ್ದು ಬಿಸುಟು ನಿಡು
ದಡದಲ್ಲಿ ಮೂಡ ಮುಂತಾಗಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಹಿಂ
ದೆಡದಲ್ಲಿ ಕುಸಿದು ನೀಡಡಿಯಿಟ್ಟು ನಿಂದು ಖ
ಡ್ಗವ ಸೆಳೆದು ಜಡಿದು ನೋಡಿ ।
ಹೆಡತಲೆಗೆ ಮೋಹಿ ಕೈಯೆತ್ತಿ ಕಂಧರ ಹಱಿಯೆ
ಹೊಡೆಯಲನುವಾದೆನನುವಾದೆನನುವಾಗಾಗು
ಮಡದಿ ನೆನೆ ನಿನ್ನ ದೈವವನು ಬಿಡದೆನ್ನೊಡೆಯ
ನಂ ಹರಸು ಹರಸೆಂದನು ॥ ೨

ಆಹೊಯ್ದನಾ ಹೊಯ್ದನೆಲೆಲೆ ಶಿವಶಿವ ಅಪ್ಪ
ದೇಹಿ ನೀನೇ ಶರಣು ರಕ್ಷಿಸಬಲೆಯನು ದು
ರ್ಮೋಹಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಪಾಪಿ ಇನ್ನಾದಡಂ ಸತಿಯ
ಕೊಲೆಯಂ ನಿಲಿಸಲು ।
ಹೋಹುದೇನೆಂದೋವಿ ಬೇಡಿಕೊಳುತಂ ಸುರ
ವ್ಯೂಹವಂಬರದಲ್ಲಿ ಹೂಮಳೆಗಳಂ ಪಿಡಿದು
ಮೋಹರಂಬೆತ್ತು ನೋಡುತ್ತಿರಲು ನಾರಿ ಹರ
ಕೆಗಳನವಧರಿಸೆಂದಳು ॥ ೩

ಬಲಿದ ಪದ್ಮಾಸನಂ ಮುಗಿದಕ್ಷಿ ಮುಚ್ಚಿದಂ
ಜುಳಿವೆರಸಿ ಗುರುವಸಿಷ್ಠಂಗೆಱಗಿ ಶಿವನ ನಿ
ರ್ಮಲರೂಪ ನೆನೆದು ಮೇಲಂ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ ಭೂ
ಚಂದ್ರಾರ್ಕತಾರಂಬರಂ ।
ಕಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರಾಯಂ ಸತ್ಯವೆರಸಿ ಬಾ
ಳಲಿ ಮಗಂ ಮುಕ್ತನಾಗಲಿ ಮಂತ್ರಿ ನೆನೆದುದಾ
ಗಲಿ ರಾಜ್ಯದೊಡೆಯ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ನಿತ್ಯನಾ
ಗಲಿ ಹರಕೆ ಹೊಡೆಯೆಂದಳು ॥ ೪

ಹರಕೆಯಂ ಕೇಳಿ ಹವ್ವನೆ ಹಾಱಿ ಬೆಱಗಾಗಿ
ಮರವಟ್ಟು ನಿಂದು ಭಾಪುರೆ ವಿಧಿಯ ಮುಳಿಸೆ ಹೋ
ದಿರುಳೆನ್ನ ಸುತನ ದುರ್ಮರಣಮಂ ತೋಱಿ ಕೈ
ಯೊಡನೆ ಮತ್ತೀಗಳೆನ್ನ ।
ವರಸತಿಯ ತಲೆಯನಾನೆನ್ನ ಕಯ್ಯಾರೆ ಪಿಡಿ
ದರಿವಂತೆ ಮಾಡಿದೆಯಿದಕ್ಕೆ ನಾನಿನಿತು ಹೇ
ವರಿಸುವವನಲ್ಲ ಪತಿಯಾಜ್ಞೆಯುಳಿದಡೆ ಸಾಕೆ
ನುತ್ತ ಕೊಲಲನುವಾದನು ॥ ೫

ಮನದ ಶಂಕೆಯನುಳಿದು ಹೊಡೆಯಲೆನುವಾದ ಭೂ
ಪನ ಭಾವಮಂ ಕಂಡು ಹೊಡೆಯಬೇಡೆನ್ನ ನಂ
ದನೆಯುರಂ ಮದುವೆಯಾದಡೆ ಸತ್ತ ಮಗನನೆ
ತ್ತುವೆನಿವಳ ತಲೆಗಾವೆನು ।
ವಿನಯದಿಂ ಕೊಂಡ ಧನಮಂ ಕೊಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಬಂ
ಧನಮೋಕ್ಷಮಂ ಮಾಡಿ ರಾಜ್ಯಮಂ ಪೊಗಿಸಿ ಮು
ನ್ನಿನ ಪರಿಯಲಿರಿಸುವೆಂ ಕೇಳೆಂದನಂಬರದೊ
ಳಿದ್ದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ॥ ೬

ತಿರುಗಿ ಮೇಲಂ ನೋಡಿ ಕಂಡಿದೇಂ ಮುನಿ ನಿಮ್ಮ
ಹಿರಿಯತನಕೀ ಮಾತು ಯೋಗ್ಯವೇ ಕೇಳೆನ್ನ
ಸಿರಿ ಪೋದಡೇನು ರಾಜ್ಯಂ ಪೋದಡೇನು ನಾ
ನಾರ ಸಾರಿರ್ದಡೇನು ।
ವರಪುತ್ರನೆಸುವಳಿದು ಪೋದಡೇಂ ನಾನೆನ್ನ
ತರುಣಿಯಂ ಕೊಂದಡೇಂ ಕುಂದೆ ಸತ್ಯವನು ಬಿ
ಟ್ಟಿರನೆನಿಸಿದಡೆ ಸಾಕು ಎಂದೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದ ಖ
ಡ್ಗವ ಜಡಿಯುತಿಂತೆಂದನು ॥ ೭

ಎನ್ನ ದುಷ್ಕರ್ಮವಶದಿಂದಾದ ಕರ್ಮವೆಂ
ದಿನ್ನೆಗಂ ಬಗೆದೆನಾನಿಂದುತನಕಂ ಕಡೆಗೆ
ನಿನ್ನ ಗೊಡ್ಡಾಟವೇ ಹೊಲೆಯನಾದವನಿನ್ನು
ಸತಿಗಿತಿಯ ಕೊಲೆಗೆ ಹೇಸಿ ।
ಬೆನ್ನೀವೆನೇ ಇದಂ ತೋಱು ಸಿಕ್ಕಿಸಬಂದ
ಗನ್ನಗತಕಕ್ಕೆ ಸೆಡೆವೆನೆ ಸಡಿಫಡೆನುತಾರ್ದು
ನನ್ನಿಕಾಱಂ ವಧುವನೆಲೆಲೆ ಶಿವಶಿವ ಮಹಾ
ದೇವ ಹೊಡೆದಂ ಹೊಡೆದನು ॥ ೮

ಹೊಡೆದ ಕಡುಗದ ಬಾಯ ಕಡೆಯ ಹೊಡೆಗಳನಾಂತು
ಮಡದಿಯೆಡೆಗೊರಳ ನಡುವಡಸಿ ಮೂಡಿದನು ಕೆಂ
ಜೆಡೆಯ ಶಶಿಕಳೆಯ ಸುರನದಿಯ ಬಿಸಿಗಣ್ಣ ಫಣಿ
ಕುಂಡಲದ ಪಂಚಮುಖದ ।
ಎಡದ ಗಿರಿಜೆಯ ತಳಿತ ದಶಭುಜದ ಪುಲಿದೊಗಲಿ
ನುಡಿಗೆಯ ಮಹಾವಿಷ್ಣುನಯನವೇಱಸಿದ ಮೆ
ಲ್ಲಡಿಯ ಕಾಶೀರಮಣ ವಿಶ್ವನಾಥಂ ಸುರರ
ನೆರವಿ ಜಯಜಯವೆನುತಿರೆ ॥ ೯

ಮುರಹರಂ ಬಂದನಬ್ಜಾಸನಂ ಬಂದನಮ
ರರ ವರಂ ಬಂದನಗಜಾಪಿತಂ ಬಂದನೀ
ಶ್ವರಸುತಂ ಬಂದನೀರಾಱು ರವಿಗಳು ಬಂದ
ರಿಕ್ಷುಕೋದಂಡ ಬಂದ ।
ಸುರುಚಿರ ನವಗ್ರಹಂಗಳು ಬಂದರೆಯ್ದುವವ
ಸರದೊಳವರಿವರೆನ್ನಲೇಕಿನ್ನು ಸರ್ವದೇ
ವರು ಬಂದರಪ್ರತಿಮದೇವಾಧಿದೇವ ಪಂ
ಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷನೆಡೆಗೆ ॥ ೧೦

ಕುಡಿದೌಷಧಂ ಬಾಯ್ಗೆ ನಿಗ್ರಹಂ ಮಾಡಿ ತಾ
ಳ್ದೊಡಲಿಂಗೆ ಸುಖವನೀವಂತೆ ಲೋಕದ ಕಣ್ಗೆ
ಕಡುಮುಳಿದರಂತೆ ತೋಱಸಿ ಸತ್ಯಶುದ್ಧವ
ಪ್ಪನ್ನೆಗಂ ಕಾಡಿ ನೋಡಿ ।
ಕಡೆಯೊಳು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರಾಯಂಗೆ ಗಣವೆರಸಿ
ಮೃಡನನೆಳತಂದಿತ್ತು ಕೀರ್ತಿಯಂ ಮೂಜಗದ
ಕಡೆಗೆ ಹರಹಿದ ಮುನಿವರೇಣ್ಯ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ
ಬಂದನು ವಸಿಷ್ಠ ಸಹಿತ ॥ ೧೧

ನೆನೆದು ಚಾಂಡಾಲಕಿಂಕರನಾಗಿ ಹೊಲೆವೇಷ
ವನು ಹೊತ್ತು ಸುಡುಗಾಡ ಕಾದು ಶವಶಿರದಕ್ಕಿ
ಯನು ಹೇಸದುಂಡು ಜೀವಿಸುತ ವರಪುತ್ರನಳಿ
ದುದನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ।
ಘನಪತಿವ್ರತೆಯಪ್ಪ ನಿಜಸತಿಯು ಕೊಂದ ನೀ
ಚನು ಮೂರ್ಖನಾನೆನ್ನ ಠಾವಿಂಗಿದೇಕೆ ಪಾ
ವನಮೂರ್ತಿ ನೀವು ಬಿಜಯಂಗೈದಿರೆಂದಭವ
ನಂಘ್ರಿಯಲಿ ಸೈಗೆಡೆದನು ॥ ೧೨

ಘನ ಸತ್ಯವೇ ಜೀವವೆಂದಿರ್ದ ನಿನ್ನ ಹೊಲೆ
ಯನ ಸೇವೆ ಗುರುಸೇವೆ ಹೊತ್ತ ಹೊಲೆವೇಷ ಪಾ
ವನಪುಣ್ಯವೇಷ ಸುಡುಗಾಡ ರಕ್ಷಿಸುವಿರವು
ತಾ ಯಜ್ಞರಕ್ಷೆಯಿರವು ।
ಅನುದಿನಂ ಭುಂಜಿಸಿ[1]ದ[1] ಶವದ ಶಿರದಕ್ಕಿಯು
ಲ್ಲನ[2]ಪೇಯು[2] ಚಾಂದ್ರಾಯಣಂ ಪುತ್ರನಳಿವು ಜ
ನ್ಮನಿಕಾಯದಳಿವಂಗನಾಹನನ ಮಾಯಾಪ
ನನವಂಜಬೇಡೆಂದನು ॥ ೧೩

ಏಳು ಭೂರಮಣ ಎಂದಭವ ಪರಸುತ್ತ ಕ
ಣ್ಣಾಲಿಜಲವಂ ತೊಡೆದು ಸಂತೈಸಿ ಭಸಿತವಂ
ಭಾಳದೊಳಗಿಟ್ಟು ತೆಗೆದಪ್ಪಿ ಕೌಶಿಕನ ಕರೆ
ದೆಲೆ ಮುನಿಪ ಸುಕುಮಾರನ ।
ತೋಳ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ತಾ ಬೇಗೆಂದೆನಲ್ಕೆ ಮುನಿ
ಪಾಳಕಂ ವಿಷವೇಱಿ ಸತ್ತರಸುಪುತ್ರನಂ
ಏಳೇಳು ಲೋಹಿತಾಶ್ವಾಂಕ ಎನೆ ಬೆಚ್ಚಳಿಸು
ತೆದ್ದನೇವಣ್ಣಿಸುವೆನು ॥ ೧೪

---

[1] ತು (?) [2] ಪತ್ಯ (?)

ಅತಿ ಹುಸಿಪ ಯತಿ ಹೊಲೆಯ ಹುಸಿಯದಿಹ ಹೊಲೆಯನು
ನ್ನತಯತಿವರನು ಹುಸಿದು ಮಾಡುವ ಮಹಾಯಜ್ಞ
ಶತವೈದೆ ಪಂಚಪಾತಕ ಸತ್ಯವೆರಸಿದ
ನ್ಯಾಯುವದು ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆ ।
ಶ್ರುತಿಮತವಿದೆನ್ನಾಜ್ಞೆ ನಿನ್ನಂತೆ ಸತ್ಯರೀ
ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಿನ್ನಾರುಂಟು ಹೇಳೆಂದು ಪಾರ್ವತೀ
ಪತಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಂ ತಲೆದಡವಿ ಬೋಳೈಸಿ
ಕೌಶಿಕಂಗಿಂತೆಂದನು ॥ ೧೫

ನುಡಿಯೊಳನೃತಂ ತೋಱದಂತೆ ನಿನ್ನಲೆಗೆ ನಿಂ
ದಡೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಮೇಲೇನ ಕೊಡುವೆನೆಂದೆಂದೆಯದ
ಕೊಡು ಬೇಗದಿಂದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಎಂದಡಾ
ನ್ನೈವತ್ತುಕೋಟಿ ವರುಷ ।
ಬಿಡದೆ ಮಾಡಿದ ತಪಃಫಲದೊಳರ್ಧವನಾಂತೆ
ಕಡುಮುಳಿದು ಕಾಡಿ ನೋಡಿದೆನು ಮೆಚ್ಚಿದೆನಿನ್ನು
ಹಿಡಿಯೆಂದುಸಿರ್ದು ಫಲವೆಲ್ಲವಂ ಕೊಟ್ಟನರ
ಸಂಗೆ ಮುನಿಗಳ ದೇವನು ॥ ೧೬

ಪೊಡವಿಯೊಡೆತನದ ಪಟ್ಟವನಯೋಧ್ಯಾಪುರದ
ನಡುವೆ ಕಟ್ಟುವೆನೇಳು ನಡೆ ರಥವನೇಱೆಂದು
ಮೃಡಸಮಕ್ಷದೊಳು ಕೌಶಿಕನೆನಲು ಕಡೆತನಕ
ಮುಂ ಜೀವಿತವ ಕೊಂಡೆನು ।
ಒಡೆಯನುಳ್ಳವನಾನು ಬರಬಾರದಯ್ಯ ನಿ
ಮ್ಮಡಿಗಳಿಗೆ ದಾನವಾಗಿತ್ತ ವಸುಮತಿಯತ್ತ
ಲಡಿಯನಿಡುವವನಲ್ಲ ಬೆಸಸಬೇಡಿದನೆಂದು
ಭೂನಾಥ ಕೈಮುಗಿದನು ॥ ೧೭

ಆನೇಕೆ ರಾಜ್ಯವೇಕೆಲೆ ಜನಪ ಸತ್ಯಸಂ
ಧಾನಮಂ ನೋಡಲೆಂದುಳ್ಳುದೆಲ್ಲವ ಕೊಂಡ
ಡೇನೆಂಬನೋ ಎಂದು ಕಾಡಿ ನೋಡಿದೆನ್ಯೆಸೆ
ಸರ್ವರಾಜ್ಯಂ ನಿನ್ನದು।
ಕೀನಾಶನಂ ಕರೆದು ವೀರಬಾಹುಕನಾಗಿ
ಭೂನಾಥನಂ ನಿಲಿಸಿ ಬೇಡಿದರ್ಥವ ಕೊಟ್ಟು
ನೀನೆ ತಱುಬೆಂದು ಕಳುಹಿದೆನ್ಯೆಸೆ ಕೃತಕವ
ಲ್ಲೆಂದು ನಂಬುಗೆಯಿತ್ತನು ॥ ೧೮

ಪೊಡವಿಪನ ವಾಕ್ಯದೊಳು ಹುಸಿಯ ನೀಂ ಪಿಡಿದೆಯಾ
ದಡೆ ನಾನು ಮುನಿತನವನುಳಿದು ನರಶಿರದೋಡ
ಹಿಡಿದು ಮದ್ಯಪಿಯಾಗಿ ತೆಂಕಮುಖವಹೆನೆಂದು
ದೇವಸಭೆಯೊಳಗೆ ನಾನು।
ನುಡಿದು ಭಾಷೆಯನಿತ್ತೆ ನೀನೆನ್ನ ಭಾಷೆಯಂ
ನಡಸಿ ರಕ್ಷಿಸಿದೆ ಸತ್ಯವ ಮೆಱೆದೆಯೆಂದು ತಲೆ
ದಡವಿ ತನ್ನಂ ಕೊಟ್ಟನೀಶನ ಸಮಕ್ಷದೊಳು
ವಾಸಿಷ್ಠನವನಿಪತಿಗೆ ॥ ೧೯

ಕರುಣದಿಂ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಂಗಳಂ
ಸುರಿದು ನಿನ್ನಯ ಪುಣ್ಯಕಥೆ ಸರ್ವಲೋಕದೊಳ
ಗಿರಲಿಯೆಂದಭವನಿಂ ಬೇಕಾದ ವರವ ನೀಂ
ಬೇಡು ಭೂಪಾಲ ಎನಲು।
ಹರೆಯದೀ ಕಾಶಿಯೊಳು ನಿನ್ನ ಮಂದಿರದ ಮೇ
ಲೆರಡು ಯೋಜನದೊಳೆನ್ನಯ ಕೀರ್ತಿಪುರ ಹೇಮ
ವಿರಚಿತದೊಳಿರಬೇಹುದೆಂದು ಬೇಡಿದಡದಂ
ಕೊಟ್ಟನಂದಗಜೇಶನು ॥ ೨೦

ಹರನ ಸಭೆಯೊಳಗೆ ಮುರಹರನ ಸಭೆಯೊಳಗೆ ವಾ
ಗ್ವರನ ಸಭೆಯೊಳಗೆ ಪವಿಧರನ ಸಭೆಯೊಳಗೆ ದಿನ
ಕರನ ಸಭೆಯೊಳಗೆ ಭಾಸುರಶಿಖಿಯ ಸಭೆಯೊಳಗೆ
ಶಶಿಯೊಂದು ಸಭೆಯ ನಡುವೆ ।
ಪರಮ ಮುನಿಸಭೆಯೊಳಗೆ ವರನೃಪರ ಸಭೆಯೊಳಗೆ
ಧರಣಿಪನ ಕಥನವೇ ಕಥನ ಮಾತೇ ಮಾತು
ಪರವಿಲ್ಲ ಬೇಱನ್ಯವಾರ್ತೆಗಳು ಹುಗಲಿಲ್ಲ
ವೆಂಬಾಗಳೇವೊಗಳ್ವೆನು ॥ ೨೧

ಧರೆಯೊಳು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಚಾರಿತ್ರಮಂ ಕೇಳ್ದ
ನರರೇಳು ಜನ್ಮದಿಂ ಮಾಡಿರ್ದ ಪಾತಕವು
ತರಣಿಯುದಯದ ಮುಂದೆ ನಿಂದ ತಿಮಿರದ ತೆಱದೆ
ಹರೆಯುತಿಹುದೇಕೆಂದಡೆ ।
ಹರನೆಂಬುದೇ ಸತ್ಯ ಸತ್ಯವೆಂಬುದು ಹರನು
ಎರಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಸಾಱುತಿರಲಾ ವಾಕ್ಯ
ವರರೆ ನಿರುತವ ಮಾಡಿ ಮೂಜಗಕೆ ತೋಱಿದ ಹ
ರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಥೆಗೇಳ್ದಡೆ ॥ ೨೨

ಅನೃತವಱಿಯದ ಹೊಲೆಯನಂ ನೆನೆಯೆ ಪುಣ್ಯವೆಂ
ದೆನೆ ಸೂರ್ಯಕುಲಜ ಕಲಿ ದಾನಿ ಸತ್ಯಂ ವಸಿ
ಷ್ಠನ ಶಿಷ್ಯನಧಿಕಶ್ಶೈವಂ ಕಾಶಿಯೊಳ್ ಮೆಱೆದ
ವೇದಪ್ರಮಾಣಪುರುಷ ।
ಘನನೃಪ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೆಂದಡಾತನ ಪೊಗಳ್ದು
ಜನ ಬದುಕಬೇಕೆಂದು ಕಾವ್ಯಮುಖದಿಂ ಪೇಳ್ದ
ನನಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕಂ ಮಹಾ
ಲಿಂಗಭಕ್ತರ ಭಕ್ತನು ॥ ೨೩

ಶಬ್ದಕೋಶ

ಅ

ಅಕ್ಕರು	೫—೪೧	ಪ್ರೀತಿ
ಅಕ್ಕಾಡು	೬—೯	ಕೆಡಿಸು, ಕಂದಿಸು
ಅಕ್ಕಸ	೪—೨೯	ಹಿಂದೆಗೆ
ಅಗಡು	೮- ೨	ತುಂಟು
ಅಗಿ	೮—೧೩	ಕಚ್ಚು
ಅಗುರ್ವಿಸು	೮—೧೮	ಭಯಪಡಿಸು
ಅಗ್ಗ	೧—೧೧	ಸಂ.— ಅರ್ಘ ; ಶ್ರೇಷ್ಠ
ಅಗ್ಗಳಿಸು	೨—೧೦	ಹೆಚ್ಚು, ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡು
ಅಟ್ಟುಳಿ	೭—೪೪	ತೊಂದರೆ
ಅಟ್ಟೆ	೮--ರಗಳೆ	ತಲೆಯಿಲ್ಲದ ದೇಹ
ಅಡಕ	೭--೧೮	ದಟ್ಟ, ಆಧಿಕ್ಯ
ಅಡಗು	೪—೫	ಮಾಂಸ
ಅಡಪು	೭—೧೯	ಅಡವು, ಆಶ್ರಯ
ಅಡಸು	೩—೨೫ ೪—೧೦	ಮೇಲೆ ಬೀಳು, ಅಡಚು, ಚಾಚು
ಅಡುಗಬ್ಬು	೮—೫	ಕಟ್ಟಿಗೆ
ಅಣಕ	೨—೧೬	ಹಾಸ್ಯ, ನಿಂದೆ, ಕುಚೋದ್ಯ
ಅಣಲ್	೫—೮	ದವಡೆ
ಅಣಿಮಾ	೩--೨೮	ಯೋಗಸಾಧನೆಯಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು
ಅದಟ	೧—೧೦	ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ
ಅದಟು	೧—೧೨	ಪರಾಕ್ರಮ
ಅದ್ದು	೭—೨೮	ಮುಳುಗು
ಅನಾಮಿಕ	೪—೩೫	ಹೊಲೆಯ
ಅನು	೩--೩೫ ೭—೪೬ ೩—೨	ರೀತಿ

ಅನುಗೊಡು	೬–೨೪	ಅವಕಾಶಕೊಡು
ಅನುವಾಗು	೪–೧	ಸಿದ್ಧವಾಗು
ಅನ್ವಯ	೬–೨೧	ವಂಶ
ಅಪ್ಪಯಿಸು	೬–೨೧	ಒಪ್ಪಿಸು
ಅವ್ಮಾವು (?)	೩–೧೧	ಕಾಡುಹಂದಿ (?) [ಕಬ್ಬಿಗರಕಾವ. ಪ. ೧೭೩ ನೋಡಿ]
ಅರಳ್	೧–೯	ಹೂವು
ಅರಳ ಸರಳ	೪–೧೦	ಕಾಮದೇವ
ಅರಿ	೫–೯ ೮–೭	ಕತ್ತರಿಸು
ಅರಿದು	[illegible]–೪	ಅಸಾಧ್ಯ
ಅರುಣಾಂಬು	೮–೨೦	ರಕ್ತ
ಅಱತ	೫–೫	ಬತ್ತಿದ
ಅಱತು	೨–೧೩	ಒಣಗಿ, ಆರಿಹೋಗಿ
ಅಱವಳೆ	೫–೨	ಬಿರುಮಳೆ
ಅಱಸು	೪–೩	ಹುಡುಕು
ಅಱಯಟ್ಟು	೪–೩	ವೇಗವಾಗಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸು
ಅಲಗು	೩–೨೯	ಕತ್ತಿ
ಅಲಸು	೫–೨೪ ೭–೪೫	ಹಿಂದಗೆ
ಅವಗಾಹ	೭–೧೩	ಸ್ನಾನ
ಅವತಂಸ	೫–೧೮	ಆಭರಣ
ಅವಧಿ	೭–೨೦	ಗಡುವು
ಅಸವಸ	೭–೪೫	ಅವಸರ, ಅವಿಚಾರ
ಅಸವಳಿ	೬–೧೮	ದಿಕ್ಕುಕೆಡು
ಅಸಿ	೬–೧೫	ಕತ್ತಿ
ಅಸು	೫–೩	ಪ್ರಾಣ
ಅಹಗೆ	೪–೪೩	ಹಾಗೆ
ಅಳಲ್	೪–೫	ವ್ಯಥೆ
ಅಳಲಿಸು	೭–೪೦	ವ್ಯಥೆಪಡಿಸು
ಅಳವಟ್ಟು	೮–೬	ರಮ್ಯವಾಗಿ
ಅಳವಡಿಸಿ	೮–೧೪	ತಡೆದುಕೊಂಡು
ಅಳವಿ	೪–೧೧	ಅಳತೆ, (ಇಲ್ಲಿ-ಸಮೀಪ)
ಅಳವು	೩–೮	ಸಾಮರ್ಥ್ಯ
ಅಳಿ	೭–೩೭	ನಾಶವಾಗು

ಅಳುಕು	೭-೪೪	ಭಯಪಡು
ಅಳುಪು	೭—೪೭ ೫—೨೫	ಆಶೆಪಡು
ಅಳ್ಳಿಱು	೬—೧ ೬—೧೪	ತೀವ್ರವಾಗಿ ಇರು
ಅಳ್ಳೆ	೪—೩	ಪಕ್ಕೆ
ಅಂಚಲ	೩—೩೨	ಬಟ್ಟೆಯ ಸೆರಗು
ಅಂಜುಳಿ	೯—೪	ಬೊಗಸೆ
ಅಂಡಲೆ	೩—೧೩	ತೊಂದರೆ, ಹಿಂಸೆ, ಪೀಡೆ
ಅಂತಸ್ಥ	೩—೧	ಮನಸ್ಸು
,,	೩—೨	ಒಳಗುಟ್ಟು
ಅಂಬರ	೫—೨೫	೧. ಆಕಾಶ, ೨. ಬಟ್ಟೆ
ಅಂಬು	೪—೧೧	ಬಾಣ

ಆ

ಆಜ್ಯ	೪-೩೦	ತುಪ್ಪ
ಆಡಿತು	೨-೨೧	ಆಡಿದುದು
ಆಣೆ	೮-೩೦	ಸಂ.—ಆಜ್ಞೆ
ಆತುರ	೪-೪೨	ಹೆಚ್ಚಿದ ಆಶೆ, ಔತ್ಕಂಠ್ಯ
ಆಂತ	೧-೧೫	ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ
ಆಮ್ರ (ಆಮ್ಲ?)	೪-೪೧	ಹುಳಿ
ಆಯತಿ	೮-೪೩	ವಿಸ್ತಾರ, ಹರವು

ಆ

ಆರಯ್	೪-೯ ೪-೧೯	ಪರೀಕ್ಷಿಸು
ಆರಾತಿ	೧-೧೨	ಶತ್ರು, (ಸಂ.—ಅರಾತಿ)
ಆರು	೮-೪೮	ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗು
ಆರೈಕೆ	೮-೪	ವಿಚಾರ, ಯೋಚನ
ಆರ್ತ	೫-೨೭ ೮-೨೩	ಅಭಿಲಾಷೆ
ಆಱು	೨-೧೭	ಸಮರ್ಥನಾಗು
,,	೨-೧೮	ಬತ್ತು, ಇಲ್ಲದಂತೆ ಆಗು
ಆಱಿಸು	೪-೫	ಶಾಂತಮಾಡು

ಆಲ	೩-೧೪	ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡೆ
ಆಲಿಸು	೫-೩೨	ಕೇಳು
ಆವು	೩-೧೦	ದನ
ಆಶೆ	೧-೯	ದಿಕ್ಕು
ಆಸಱು	೩-೧೨	ಬಳಲಿಕೆ
ಆಸುರ	೩-೧೨	ಉತ್ಸಾಹ
ಆೞ್	೩-೧೮, ೪-೩೧	ಮುಳುಗು, ಒಳಗೆ ಹೋಗು

ಇ

ಇಕ್ಕು	೮-೧೯	ಹ. ಗ.—ಇರ್ಕುಂ; ಇರುವುದು
ಇಕ್ಷು	೯-೧೦	ಕಬ್ಬು
ಇಡುಕುಱು	೬-೨, ೭-೪	ಒತ್ತು
ಇದ್ದೆಸೆ	೪-೯	ಎರಡು ತುದಿ
ಇನ	೩-೨೭	ಸೂರ್ಯ
ಇಱುಹೆ	೩-೨೦	ಇರುವೆ

ಈ

ಈಡಾಡು	೨-೧೭	ಚೆಲ್ಲಾಡು, ಬಿಸುಡು
ಈರಾಱು	೯-೧೦	ಹನ್ನೆರಡು
ಈರೇೞ್	೨-೧೪	ಹದಿನಾಲ್ಕು
ಈಂಟು	೭-೪೨	ಕುಡಿ

ಉ

ಉಗ್ಗಡ	೬-೨೮	ಘೋಷ
ಉಗಿ	೪-೫	ಕೀಳು
ಉಗು	೮-೫	ಬೀಳು, ಸುರಿ
ಉಡಿ	೮-೧೦	ಮುರಿ
ಉಡುಗೊಱೆ	೭-೪೭	ಮರ್ಯಾದೆ
ಉತ್ತರಿಸು	೫-೭, ೭-೧	ದಾಟು, ಕಡೆಹಾಯು, ನಡಸು
ಉಬ್ಬರ	೫-೧೧, ೫-೩೭	ಆಧಿಕ್ಯ

ಉಭಯಕವಿ	೧–೩	ಎರಡು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿ
ಉಮ್ಮಳಿಕೆ	೪-೩೫	ಉದ್ವೇಗ, ಚಿಂತೆ
ಉರವಣಿಸಿ	೪-೭ ೭-೧೧	ವೇಗವಾಗಿ, ತೀವ್ರವಾಗಿ
ಉರವಣೆ	೩-೨೫	ಆಧಿಕ್ಯ
ಉರ್ಚು	೪-೧೦	ಚುಚ್ಚು
ಉರ್ವಿ	೨-೨	ಭೂಮಿ
ಉಱುವ	೮-೩೬	ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಯೋಗ್ಯ
ಉಱೆ	೩-೨	ಹೆಚ್ಚಾಗಿ
ಉಲಿ	೪-೧	ಕೂಗು
ಉಲಿಹ	೪-೩೬	ಕೂಗು
ಉಸಿರ್	೯-೧೬	ಹೇಳು

ಎ

ಎಕ್ಕಲ	೩-೨೦	ಕಾಡುಹಂದಿ
ಎಕ್ಕಟಿ	೬ ೨೨	ಏಕಾಂತವಾಗಿ
ಎಕ್ಕೆ	೭-೪೨	ಸಮೂಹ
,,	೧-೧೪	ಸಮ
ಎಡರು	೪-೩೨	ಕಷ್ಟ
ಎಡೆ	೨-೧೨	ಮಧ್ಯ
ಎಡೆಗೊಳ್	೧-೫ ೨-೨	ಉಂಟಾಗು, ಸೇರು
ಎಡೆಗೈ	೬-೨೪	ಅವಕಾಶಕೊಡು
ಎಡೆವಾಯ್ದು	೧-೫	ಅಪ್ಪಿತಪ್ಪಿ
ಎತ್ತು	೨-೧೩	ದೂಷಿಸು
ಎರಳೆ	೩-೨೦	ಜಿಂಕೆ
ಎರೆ	೬-೧೭	ಯಾಚಿಸು
ಎಱಗು	೫-೨	ಮೇಲೆ ಬೀಳು
ಎಱೆ	೨-೧೧	ಸುರಿ
ಎಲರ್	೪-೧೪	ಗಾಳಿ
ಎವೆ	೩-೨೨	ರೆಪ್ಪೆ
ಎಸಕ	೨-೪	ಕೆಲಸ
ಎಳತಟ	೩-೮	ಎಳೆದಾಟ

ಎಳಲು	೪-೪೫	ನೇತಾಡು
ಎಳಸು	೩-೩೨ ೪-೩೫	ಅಪೇಕ್ಷಿಸು
ಎಳೆಹೂಟೆ	೫-೯ ೭-೫೪	ಉಳುಮೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ 'ಹೂಟೆ'

ಏ

ಏಗು	೮-೧೦	ಬೇಯು
ಏಗುವವು	೨-೧೯	ಏನುಮಾಡಬಲ್ಲುವು
ಏಱು	೪-೨೪	ಗಾಯ
ಏವೆನ್	೪-೧೭	ಏನುಮಾಡಲಿ

ಐ

ಐದನೆ	೪-೨೬	ಇದ್ದಾನೆ
ಐದೆ	೪-೯	ಚೆನ್ನಾಗಿ
ಐದೆದಾಳಿ	೮-೨೯	ಸುಮಂಗಲಿಯ ತಾಳಿ
ಐಸಲೆ	೪-೪೦	ಅಲ್ಲವೆ, ಅಷ್ಟೇ

ಒ

ಒಕ್ಕಲಿಕ್ಕು	೪-೨	ಧ್ವಂಸಮಾಡು ;
ಒಗಡಿಸು	೫-೨೪ ೭-೩೬	ಅಸಹ್ಯಪಡು
ಒಗೆ	೩-೩೪	ಹುಟ್ಟು, ಉಂಟಾಗು
ಒಗ್ಗು	೬-೨	ಗುಂಪು, ಸಮೂಹ
ಒಟ್ಟಜೆ	೮-೪೩	ಕ್ರಮ
ಒತ್ತರಿಸು	೭-೧೬	ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಒತ್ತು
ಒದವಿಸು	೩-೨೫	ಉಂಟುಮಾಡು
ಒಯ್ಯನೆ	೧-೬	ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ
ಒರೆದೊರೆ	೧-೧೪	ಸಮಾನ
ಒಱಗು	೫-೪	ಮಲಗು, ಬಾಗು
ಒಱೆ	೮-೧೦	ಸ್ರವಿಸು, ಉಕ್ಕು
ಒಸರ್	೮-೧೭	ಸ್ರವಿಸು

ಒಸೆ	೧-೪ ೨-೧೨	ಪ್ರೀತಿಸು, ಪ್ರಸನ್ನವಾಗು
ಒಂದು	೪-೧೨	ಸೇರು

ಓ

ಓ	೪-೪೨	ಪ್ರೀತಿಸು
ಓಜೆ	೮-೪೬	ವಿವೇಚನೆ
ಓಡು	೯-೧೯	ತಲೆಬುರುಡೆ
ಓರಗೆ	೮-೫ ೧-೧೪	ಸಮಾನ
ಓರಂತೆ	೪-೪೭	ಚೆನ್ನಾಗಿ
ಓಲೈಸು	೫-೩೨	ಸೇವಿಸು
ಓಪು	೨-೫ ೩-೫	ಪ್ರೀತಿಸು

ಔ

ಔರ್ವಾನಲ	೧-೧೩	ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಬೆಂಕಿ

ಕ

ಕಕ್ಕುಲತೆ	೫.೪೧	ಸಂದೇಹ
ಕಗ್ಗನೆ	೪-೨೬	ಕಪ್ಪನೆ
ಕಟಕ	೩-೩೯	ರಾಜಧಾನಿ
ಕಟವಾಯಿ	೩-೨೮	ಬಾಯಿಯ ಕೊನೆಯ ಭಾಗ
ಕಟ್ಟುಜಗಂಡ	೭-೧೪	ಕಟರೆಯಾಗುವ ವರೆಗೂ ಬಿಡದ
ಕಡಗು	೩-೧೮	ಉತ್ಸಾಹಗೊಳ್ಳು
ಕಡವರ	೪-೩೧	ಚಿನ್ನ, ನಿಧಿ
ಕಡಪೆ	೩-೧೫	ಒಂದು ಮೃಗ
ಕಡುಕೈ	೪-೫	ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ತೋರು
ಕಡುಪು	೮-೨೫	ಹೆಚ್ಚಿಕೆ
ಕಡೆಗಣಿಸು	೫-೨೮ ೪-೨೩	ತಾತ್ಸಾರಮಾಡು
ಕದ್ದಣಿಗೆ	೬-೩೧	ಜೆಡೆ
ದ್ದ	೩-೩೪	ಕೆನೆ

ಕದಂಬ	೫-೧೭	ಸಮೂಹ
ಕದುಕು	೮-೪೨	ಕಚ್ಚು
ಕಪ್ಪಡ	೭-೫೧, ೬-೪	ಸಂ. -ಕರ್ಪಟ; ಬಟ್ಟೆ
ಕಮಠ	೧-೮	ಆಮೆ
ಕರಕರಿಸು	೮-೨೨	ಹಿಂಸಿಸು
ಕರಣ	೬-೧೬	ಇಂದ್ರಿಯ
ಕರ್ದುಕು	೬-೩	ಕಚ್ಚು
ಕಲಿ	೪-೫, ೭-೩೧	ಶೂರ
ಕಳನು	೧-೧೧	ಯುದ್ಧರಂಗ
ಕಳವಳಿಗೆಯ್	೪-೨	ಸೀಳು (?)
ಕಾಣಾಃಹ	೪-೨೫	ಕಾಣುವುದು
ಕಾಯ್ಪು	೧-೧೨	ಕೋಪ
ಕಾಪು	೩-೨೮, ೬-೪	ಕಾವಲು
ಕಾಹೊನಲ್	೭-೨೮	ಹ. ಗ —ಕಾಳ್ಪೊನಲ್; ಅಡವಿಯ ಪ್ರವಾಹ
ಕಾಳ	೮-೧೬	ಕತ್ತಲೆ
ಕಾಳಿಜ	೮-೨೫, ೭-೪೩	ಹೃದಯಪಿಂಡ
ಕಾಳುಗೆಡೆ	೪-೪೦	ಕೆಟ್ಟಮಾತಾಡು
ಕಾಳೋರಗ	೮-೩೩	ಕರಿನಾಗರಹಾವು
ಕಾಳ್ಗೆಡೆ	೫-೨೭	ಕೆಟ್ಟಮಾತಾಡು
ಕಿಗ್ಗಾಳಿ	೩-೨೧	(?)
ಕಿಚ್ಚು	೩-೨೯	ಬೆಂಕಿ
ಕೀನಾಶ	೯-೧೮	ಯಮ
ಕುತ್ತ	೭-೩೭	ರೋಗ
ಕುತ್ತು	೫-೨೯	ಬಾಗು, ಬಗ್ಗಿಸು
ಕುತ್ತುಱು	೬-೨, ೭-೪	ಪ್ರೋದರ
ಕುಮುದ	೩-೧೭	ನೈದಿಲೆ
ಕುಸುಕು	೮-೫೬	ಕುಕ್ಕು
ಕೂಗಿಡಿಸು	೪-೮	ಅರಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡು
ಕೆಡೆ	೪-೭	ಬೀಳು

ಕಡೆನುಡಿ	೨-೮ / -೨೦	ನಿಂದಿಸು
ಕಡೆಹೊಯ್	೭-೨೮	ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಹೊಡೆ
ಕೆರಳ್	೪-೧೦	ಕೋಪಗೊಳ್ಳು, ರೇಗು
ಕೈಗೆಯ್	೧-೧೦ / ೫-೩೭	ಅಲಂಕರಿಸು
ಕೈದು	೬-೨	ಆಯುಧ
ಕೈರವ	೪-೧೪	ನೈದಿಲೆ
ಕೈಸಾರು	೭-೪೧	ಕೈಗೆ ಬರು, ಸ್ವಾಧೀನವಾಗು
ಕೈಹೊಡೆ	೪-೯	ಬಿಲ್ಲುಗಾರರು ಕೈಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ [ಚರ್ಮ
ಕೊಕ್ಕರಿಸು	೭-೪೪	ಅಸಹ್ಯಪಡು
ಕೊಪ್ಪು	೪-೯	ಬಿಲ್ಲಿನ ಕೊನೆ
ಕೊಜಚಾಡು	೫-೨	ನಿಂದಿಸು, ಮರ್ಮಭೇದಕವಾದ ಮಾತನ್ನಾಡು
ಕೊಸರು	೭-೪೮	ಕೂಗು
ಕೋ	೪-೧೨	ಪೋಣಿಸು
ಕೋಟಲೆ	೫-೩೫	ತೊಂದರೆ
ಕೋಡಿಸು	೪-೨೦	ಕುಗ್ಗಿಸು, ಭಯಪಡಿಸು
ಕೋಡು	೫-೧೨	ಕುಗ್ಗು ; ಕೊಂಬು
ಕೋದಂಡ	೯-೧೦	ಬಿಲ್ಲು
ಕೋರಡಿಗ	೫-೧೧	ಹಿಂಸಕ
ಕೋಶ	೬-೧೬	ಬೊಕ್ಕಸ
ಕೋಳ್ಗೆಸಬು	೮-೨೫	ಕೊಚ್ಚೆ
ಕಂಬು	೭-೫೦	ದುರ್ವಾಸನೆ
ಕಂಕರಿಗೋಲು	೭-೪೮	ದೊಡ್ಡ ಚಾಟಿ
ಕಂಟಣಿಸು	೩-೨೩	ಹಿಂಜರಿ, ಹಾರು
ಕುಂದು	೭-೩೭	ನ್ಯೂನತೆ
ಕೊಂಡೆಯ	೨-೧೮	ಚಾಡಿ, ಕುತ್ಸಿತ

ಖ

ಖಗ	೭-೨೯	ಸೂರ್ಯ

ಗ

ಗಡಣ	೩-೧೬	ಸಮೂಹ
ಗನ್ನ	೩-೩೭	ಮೋಸ

ಗನ್ನಗತಕ	೯-೮	ಮೋಸ
ಗರವಟಿಗೆ	೩-೨೮	ಗದ್ದಲ
ಗರಳಗೊರಳವ	೪-೧೦	ಶಿವ
ಗರುವಿಕೆ	೪-೪೨	ಗೌರವ
ಗರ್ತ	೧-೮	ಸುಳಿ
ಗಸಣಿ	೩-೩೬	ತೊಂದರೆ, ತಿಕ್ಕಾಟ
ಗಾಡಿ	೩-೩೮	ಸೌಂದರ್ಯ
ಗಾಡಿಕಾತಿ	೫-೮	ಸುಂದರಿ
ಗಾಣ	೪-೨೮	ಸಂ.—ಗಾನ
ಗಾವದಿ	೭-೪೪	ಮೂಢ
ಗಾಸಿ	೨-೧೭	ತೊಂದರೆ
ಗುಬ್ಬವಿಕ್ಕು	೪-೬	ಭಯಪಡಿಸು
ಗೇಹ	೭-೨೮	ಮನೆ
ಗೊಡ್ಡಾಟ	೯-೮	ಕಾಟ, ಕಿತ್ತಾಟ
ಗೋರಿ	೩-೨೧	ಉಪಾಯದಿಂದ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು
ಗಂಡ	೪-೪	ಪರಾಕ್ರಮಿ

ಘ

ಘೂಕ	೮-೧೩	ಗೂಬೆ
ಘೂರ್ಮಿಸು	೪-೮	ಗುರುಗುಟ್ಟು
ಘೋಷಣೆ	೫-೨೧	ಬಿರುದು ಹೊಗಳುವಿಕೆ

ಚ

ಚಚ್ಚರ	೫-೨೨	ಬೇಗ
ಚಮ್ಮಟಿಗೆ	೪-೪೪	ಸಂ.—ಚರ್ಮಪಟ್ಟಿಕಾ ; ಚಾವಟಿ
ಚಾಂದ್ರಾಯಣ	೯-೧೩	ಒಂದು ವ್ರತ
ಚಿತ್ರಕಾಯ	೩-೨೬	ಹುಲಿ ; ಚಿರತೆ
ಚೋದ್ಯ	೩-೩೭	ಆಶ್ಚರ್ಯ
ಚಂಚು	೬-೩	ಕೊಕ್ಕು

ಜ

ಜಗವರ್ತಿ	೦-೫೪	ದೊಡ್ಡ ಊರಿ
ಜಜ್ಝಾರ	೩-೧೬	ವೀರ

ಜಡಿ	೭-೫೧	ತರ್ಜಿಸು, ಗದರಿಸು
,,	೯-೨	ಝಳಪಿಸು
ಜತ್ತ್ರಕ	೫-೨೯	ಹಿಂಸಕ
ಜರಿ	೩-೧೫	ಕೀಲುತಪ್ಪು
ಜವಗುಂದು	೮-೫	ಶಕ್ತಿಗುಂದು
ಜಳಕಿಸು	೪-೨೦	ನಡುಗಿಸು
ಜಳೂಕ	೧-೮	ಜಿಗುಳೆ
ಜಳೋದರ	೨-೮	ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬುವ ಒಂದು ರೋಗ
ಜಾಲ	೩-೧೪	ಸಮೂಹ
ಜುಣುಗು	೩-೨೧	ಕುಗ್ಗು
ಜಂಗುಳಿ	೭-೫೦	ಸಮೂಹ, ಗುಂಪು
ಜಂಬುಕ	೮-೧೩	ನರಿ

ಝ

ಝಂಕಿಸು	೭-೩೩	ಬಯ್, ಗದರಿಸು

ಠ

ಠಕ್ಕು	೭-೧೦	ಮೋಸ
ಠಾವು	೩-೭	ಸ್ಥಳ

ಡ

ಡಗೆ	೪-೧೫	ಸೆಕೆ, ಝಳ
ಡಾವರ	೫-೩೩	ಕೋಟಲೆ. ಹೊಡೆದಾಟ
ಡಾಳಿಸು	೬-೨	ಬೀಸು
ಡಿಂಡೀರ	೧-೮	ನೊರೆ
ಡೆಂಡಣಿಸು	೪-೨೪	ಬೆಚ್ಚು. ತತ್ತರಿಸು
ಡೆಂಘಣಿಸು	೩-೨೨	
ಡೋಬು	೩-೧೫	ಡೊಗರು ; ತಗ್ಗು ಬಿದ್ದ ಸ್ಥಳ

ತ

ತಕ್ಕೈಸು	೮-೨೮	ತಕ್ಕೈಸು, ಆಲಿಂಗಿಸು
ತಗಹು	೬-೨೩	ಬಂಧನ

ತಣ್	೮-೫೦	ತೃಪ್ತಿಹೊಂದು
ತಣಿವು	೧-೧೬	ತೃಪ್ತಿ
ತತ್ತುಕ	೮-೮	ಹುಡುಗ ?
ತನಿಗಂಪು	೪-೧೪	ಸುಗಂಧ
ತರಹರಿಸು	೭-೩೧	ತತ್ತರಿಸು
ತಱಸಟ್	೩-೨೭	ನಿಶ್ಚಯಿಸು
ತಲ್ಲಣಿಸು	೮-೪	ತಳಮಳಿಸು
ತವಗ	೭-೫೨ ೧-೧೦ ೮-೫೬	ಸಂ.— ತಮಾಂಗ ; ಉಚ್ಚಾಸನ
ತವಿಲ್	೪-೩೨	ನಾಶ
ತಳಪಟ	೩-೧೦	ಬಯಲು
ತಳಿತ	೯-೯	ಹ. ಗ —ತಳ್ತ ; ಹೊಂದಿದ
ತಳಿರ್	೩-೩೧	ಚಿಗುರು
ತಳುವು	೮-೯ ೭-೧೮	ತಡಮಾಡು
ತಾಣ	೧-೨	ಸ್ಥಾನ
ತಾಂಗು	೨-೧೯	ತಡೆದುಕೊ
ತಿಣ್ಣ	೫-೬	ಭಾರ
ತಿದಿ	೮-೫೧	ಚರ್ಮ
ತಿನ್	೮-೧೧	ಕಚ್ಚು
ತಿನಿಹಿ	೩-೧೬	ತಿನ್ನುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳುದು
ತಿಮಿರ	೯-೧	ಕತ್ತಲೆ
ತಿರುಳ್	೪-೧೦	ಸಾರ
ತಿಂತಿಣಿ	೮-೧	ಸಮೂಹ
ತುಡುಕು	೪-೪೫ ೭-೪	ಹಿಡಿ, ಮುಟ್ಟು
ತೂಪಿಱು	೩-೯	ಉಃಪೆಂದು ಊದು
ತೆಕ್ಕು	೫-೨೯ ೫-೩೩	ಡಿಕ್ಕಿಗೆದು
ತೆರಳಿಕೆ	೪-೧೦	ಸಮೂಹ
ತೆಱಕಾಱ	೫-೩೦	ಹಣವನ್ನು ವಸೂಲು ಮಾಡುವವನು
ತೆಱೆ	೭-೪೭	ಸುಂಕ
ತೊಡರ್	೧-೧೫	ಪ್ರತಿಭಟಿಸು
ತೊಡಿಗೆ	೧-೭	ಆಭರಣ

ತೊರಳೆ	೪-೧೦	ಗುಲ್ಮ ; ದೇಹದ ಒಂದು ಭಾಗ
ತೊಳಲು	೭-೨೨	ಸುತ್ತಾಡು
ತೊಂಗಲ್	೩-೩೧	ಗೊಂಚಲು
ತೋಱಿತ್ತು	೩-೨೧	ಕ್ರೂರ ಮೃಗವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಕಟ್ಟುವ ಎತ್ತು
ತೋಹು	೩-೨೩	ಮೋಸ, ಉಪಾಯ

ದ

ದಟ್ಟಿಸು	೫-೭	ಬೆದರಿಸು
ದಟ್ಟೈಸು	೮-೧೬	ದಟ್ಟವಾಗು
ದಡದಡಿಸು	೭-೩೧	ನಡುಗು
ದಮ	೨-೧೫	ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ
ದವ	೧-೧೧	ಕಾಡುಕಿಚ್ಚು
ದಂಡಿಗೆ	೪-೨೮	ವೀಣೆ
ದಾಳಿಕ್ಕು	೩-೧೮	ದಾಳಿಯಿಡು, ಮುತ್ತು
ದಿವಸ್ಪತಿ	೧-೧	ಸೂರ್ಯ
ದೀಹ	೩-೨೨ ೫-೩೭	ಬೇಟೆಗಾಗಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಪ್ರಾಣಿ
ದೂವೆ	೮-೫೫	ಸಂ.–ಧೂಮ ; ಹೊಗೆ
ದೇಸಿಗ	೬-೪	ಮನೆಬಾಗಿಲು ಇಲ್ಲದ ಪರದೇಶಿ

ಧ

ಧೃತಿ	೬-೨೦	ಧೈರ್ಯ
ಧಾವತಿ	೬-೨೫ ೮-೩೭	ಕಷ್ಟ, ಆಯಾಸ
ಧೀ	೨-೭	ಬುದ್ಧಿ
ಧೀವರ	೩-೫	ಬೆಸ್ತ, ಬೇಟೆಗಾರ (ಇಲ್ಲಿ)
ಧುರ	೪-೨೦	ಯುದ್ಧ

ನ

ನಕುಲ	೩-೧೦	ಮುಂಗಸಿ
ನಕ್ರ	೧-೮	ಮೊಸಳೆ
ನನ್ನಿ	೩-೩೭	ಸತ್ಯ

ನನ್ನಿಕಾಱ	೭-೪೧, ೮-೨೪	ಸತ್ಯವಂತ
ನಮ್ಮಾವು (?)	೩-೧೧	('ಅಮ್ಮಾವು' ನೋಡಿ)
ನಲವು	೩-೩೧	ಸಂತೋಷ
ನಲಿ	೪-೧೭	ಸಂತೋಷಪಡು
ನಳನಳಿಸಿ	೩-೩೧	ಕೋಮಲವಾಗಿ
ನಾರಂದ	೨-೧೩	ನಾರದ
ನಾರಾಚ	೮-೧೦	ಬಾಣ
ನಾಳಲ್	೪-೨	ಲಾಳದ ಕಡ್ಡಿ
ನಿಕಾಯ	೯-೧೩	ಸಮೂಹ
ನಿಗ್ರಹ	೬-೨೪, ೯-೧೧	ಪೀಡಿಸುವುದು, ಹಿಂಸೆ
ನಿಮಿರ್	೩-೨೨	ನೆಟ್ಟಗಾಗು
ನಿರುತ	೪-೨೦	ನಿಜ, ಸತ್ಯ
ನಿರೋಧ	೨-೧೨, ೬-೯	ಪ್ರತಿಬಂಧಕ, ತಡೆ
ನಿರ್ಘಾತನ	೪-೫	ಬಲವಾಗಿ ಹೊಡೆಯುವುದು
ನೀಱೆ	೬-೨೬	ಸುಂದರಿ
ನೀಹಾರ	೧-೮	ಮಂಜು
ನುಲ	೭-೪೨	ಹಗ್ಗ
ನೆರವು	೭-೧	ಸಹಾಯ
ನೆರೆ	೩-೧೭	ಗುಂಪುಸೇರು
ನೆಱೆ	೪-೩೯	ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ
ನೆಲದೆಱೆ	೭-೪೭	ನೆಲ+ತೆಱೆ; ನೆಲಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಸುಂಕ
ನೇಸಱು	೬-೧೨	ಸೂರ್ಯ
ನೇಹ	೮-೫೬	ಸಂ.—ಸ್ನೇಹ; ಪ್ರೀತಿ

ಪ

ಪಟಲ	೯-೧	ಸಮೂಹ
ಪಟುವೇಂಟೆ	೩-೨೩	(?)
ಪಡಲಿಡು	೮-೨೫	ಚೆಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಬೀಳು
ಪಡಿ	೭-೪೭	ಸಂ.-ಪ್ರತಿ
ಪಡೆ	೪-೬, ೭	ಸೈನ್ಯ
ಪರಿಕರ	೪-೧	ಸುತ್ತುಮುತ್ತಿನವರು

ಪರಿಣಾಮ	೭-೧೭ ೬-೧೧	ನಿಸ್ಸಾರ
ಪರುಷ	೨-೧	ಸ್ಪರ್ಶಶಿಲೆ (ಇದು ಮುಟ್ಟಿದ ಲೋಹವು ಚಿನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ)
ಪರ್ವ	೨-೨	ಹಬ್ಬ
ಪಱಿ	೪-೫	ಕತ್ತರಿಸು
ಪವಿಧರ	೯-೨೧	ಇಂದ್ರ
ಪಶುಪತಿ	೩-೩೧	ಶಿವ
ಪಸಾಯ	೪-೨೯	ಉಡುಗೊರೆ
ಪಳಹರ ವೇಂಟೆ	೩-೨೩	?
ಪಂಚಾಸ್ಯ	೧-೧೨	ಸಿಂಹ
ಪಂಥ	೭-೪೭	ಮಾರ್ಗ
ಪಾಠೀನ	೧-೮	ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಮೀನು
ಪಾಡು	೬-೯	ಸ್ಥಿತಿ
ಪಾರಧಿ	೩-೩೯	?
ಪಿಕ	೬-೩	ಕೋಗಿಲೆ
ಪಿಸುಣತ್ವ	೩-೩೬	ಚಾಡಿಕೋರತನ
ಪೀಳಿಗೆ	೧-೧೦	ವಂಶ
ಪುರವೈರಿ	೩-೩೦	ಶಿವ
ಪುಳಕ	೩-೩೮	ರೋಮಾಂಚ
ಪುಳಿನ	೩-೩೧	ಮರಳುದಿಣ್ಣೆ
ಪುಳಿಂದ	೪-೨	ಬೇಡ
ಪೊಗಳ್	೨-೧ ೮-೫	ವರ್ಣಿಸು
ಪೊಡಮಡು	೪-೨೮	ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡು
ಪೊನಲ್	೪-೪೫	ಪ್ರವಾಹ
ಪ್ರಕರ	೬-೧೦	ಸಮೂಹ
ಪ್ರತಿಗ್ರಹ	೫-೩೯	ದಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು
ಪ್ರೇತವನ	೪-೩೮	ಸ್ಮಶಾನ

ಫ

ಫಣಿ	೮-೮	ಹಾವು

ಬ

ಬಗೆ	೩-೩೪	ಮನಸ್ಸು

ಬಗೆ	೪-೨೨	ಆಲೋಚಿಸು
,,	೭-೧೦	ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಡು
ಬಟ್ಟೆ	೧-೧೫	ದಾರಿ
ಬತ್ತಾಯ	೭-೨೫	ಭೃತ್ಯ
ಬನ್ನ	೩-೩೭	ಭಂಗ
ಬಱತ	೬-೯	ಆರಿದ, ಒಣಗಿದ
ಬಲಗೊಳ್	೭-೧೬	ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡು
ಬಲವರು	೪-೨	ಬಳಸಿಬರು
ಬಲಿ	೩-೩೨	ಪುಷ್ಟಿಹೊಂದು
ಬಲ್ಲಹ	೩-೧೩	ಸಂ.-ವಲ್ಲಭ ; ಒಡೆಯ
ಬವರಿದಿರುಗು	೪-೨	ಗುಂಡಗೆ ಸುತ್ತು
ಬಸವಳಿ	೪-೧೯	ಶಕ್ತಿಗುಂದು
ಬಸುಱು	೩-೧೦	ಹೊಟ್ಟೆ
ಬಳಿ	೩-೩೦	ದಾರಿ
ಬಾಣಸ	೮-೨	ಅಡಿಗೆಯ ಮನೆ
ಬಾದಣ	೩-೧೫	ಸಂದು, ತೂತು
ಬಾರಿ	೭-೩೧	ಬಾರು ! ತೊಗಲನ ಪಟ್ಟಿ
ಬಿಗುಹು	೪-೩	ಬಿಗಿ
ಬಿಡು	೪-೧೪	ಬೀಡು, ಬಿಡು
ಬಿತ್ತು	೩-೧೩	ಬೀಜ
ಬಿದ್ದು	೪-೯	ಪತನ
ಬಿನದ	೩-೨೫	ಸಂ.-ವಿನೋದ
ಬಿಱುಬು	೫-೧೧	ಕಾಠಿನ್ಯ
ಬಿಱುಮುಂದಿ	೪-೨	?
ಬಿಸರುಹ	೫-೭	ಕಮಲ
ಬೀ	೪-೨೫	ನಾಶವಾಗು
ಬೀದಿವರಿ	೪-೨	ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಓಡು
ಬೀಯ	೨-೧	ಆಹಾರ
ಬೀವು	೭-೪೨	ನರ
ಬೆಬ್ಬಳಿಸು	೪-೧೯	ಗಾಬರಿಯಾಗು
ಬೆಸ	೭-೨೩	ಆಜ್ಞೆ
ಬೆಸಕೈ	೬-೫	ಸೇವಿಸು
ಬೇಹಾಗ	೩-೭	ಬೇಕಾದಾಗ
ಬೇಳ್	೨-೮	ಹೋಮಮಾಡು

ಬೈಗು	೭-೨೪	ಸಾಯಂಕಾಲ
ಬೆಂಬಡಿಗೆ	೩-೨೯	ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆಯುವ ದೊಣ್ಣೆ
ಬೆಂಗೊಡು	೫-೩೬	ಹೆಗಲು
ಬೊಂಬುಳಿ	೮-೪೮	ಒಂದು ಬಗೆಯ ಕಮಟೆ
ಬೋಸರಿಸು	೨-೧೮	ಪ್ರೇರಿಸು
ಬೋಳೈಸು	೩-೩೪	ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸು

ಭ

ಭಲ್ಲುಕ	೮-೧೭	ಕರಡಿ
ಭವ	೨-೧೪	ಜನ್ಮ
ಭವಿ	೧-೬	ಶೈವನಲ್ಲದವನು
ಭಾಳ	೯-೧೪	ಹಣೆ

ಮ

ಮಡಲಿಱು	೪-೯ ೮-೧೬	ಹಬ್ಬು
ಮದ್ದು	೭-೩೭	ಔಷಧ
ಮನ್ನೆಯ	೪-೪	ಸಂ.-ಮಾನ್ಯ
ಮರಚು	೩-೧೯	ಹ. ಗ -ಮರಳ್ಚು ; ಹಿಂದಿರುಗಿಸು
ಮರವಡು	೩-೨೫	ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟವಾಗು
ಮರುತ ಮಿತ್ರ	೩-೨೬	ವಾಯುವಿನ ಸ್ನೇಹಿತ ; ಅಗ್ನಿ
ಮರುಳ	೪-೩೪	ಹುಚ್ಚ
ಮರೆ	೩-೨೦	ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಜಿಂಕೆ
ಮಱುಮೊನೆ	೪-೨೪	ಮತ್ತೊಂದು ತುದಿ
ಮಲೆ	೩-೨೯	ಗರ್ವಿಸು
ಮಲ್ಲಾಮಲ್ಲಿ	೭-೫೦ ೮-ರಗಳೆ	ನೂಕುನುಗ್ಗಲು
ಮಸಕ	೭-೧೮	ವಿಜೃಂಭಣೆ
ಮಸಗು	೬-೧೮	ವಿಜೃಂಭಿಸು
ಮಾಡ	೮-೧	ಮಹಡಿ ಮನೆ
ಮಾಣ್	೧-೬	ಬಿಡು
ಮಾದು	೬-೫	ಹ.ಗ.-ಮಾಣ್ದು ; ತಪ್ಪಿ

ಮಾರಿ	೮-೧, ೨, ೧೦	ಒಂದು ದೇವತೆ, ತೊಂದರೆ, ಹಿಂಸೆ
ಮಾರ್ತಾಂಡ	೩-೧೭	ಸೂರ್ಯ
ಮಾರ್ಪೊಳೆ	೭-೧೬	ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸು
ಮಿಡಿ	೩-೬	ಬೆರಳ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಹಾರಿಸು
ಮಿಡುಕು	೪-೧೯	ಅಲ್ಲಾಡು, ಚಲಿಸು
ಮಿತ್ತು	೩-೧	ಸಂ.-ಮೃತ್ಯು
ಮಿತ್ರ	೩-೨೬	ಸೂರ್ಯ, ಸ್ನೇಹಿತ
ಮಿಸುಗು	೪-೧೨	ಹೊಳೆ, ಚಲಿಸು
ಮಿಳ್ಳಿಸು	೪-೮	ಅಲುಗಾಡು
ಮೀಹ	೪-೩೮	ಸ್ನಾನ
ಮುಕ್ಕುಳಿಕ್ಕು	೪-೨	ಮುತ್ತು, ಮುಸುರು
ಮುಗಿಲ್	೭-೧೬	ಮೋಡ, ಆಕಾಶ
ಮುಗುದ	೬-೧೪	ಸಂ.-ಮುಗ್ಧ; ಏನೂ ತಿಳಿಯದವನು
ಮುಟ್ಟಿಗೆ	೮-೨೭ ೮-೩೦	ಚಿತಿ ?
ಮುಡಿ	೪-೩೯	ಕೂದಲಿನ ಗಂಟು
ಮುಡಿಹ	೪-೩೮	ಮುಡಿಯುವುದು
ಮುಪ್ಪುರಿ	೨-೫	ಮೂರು ಹುರಿ
ಮುರುಟು	೮-೮	ಕುಗ್ಗು
ಮೂಗುವಡು	೭-೨೦	ಮೂಕನಾಗು
ಮೂಡಿಗೆ	೪-೯	ಬತ್ತಳಿಕೆ
ಮೂರಿ	೮-೧	ಸಮೂಹ
ಮೃಗನಾಭಿ	೪-೩೭	ಕಸ್ತೂರಿಯ ಮೃಗ
ಮೆಯ್ಯಿಕ್ಕು	೭-೭	ನಮಸ್ಕಾರಮಾಡು
ಮೇಖಲೆ	೪-೧೨	ಉಡಿದಾರ
ಮೊಗೆ	೨-೧೯	ತುಂಬು ; ನುಂಗು (ಇಲ್ಲಿ)
ಮೊಟ್ಟೆಗೊಳ್	೪-೩	ಮೊಟ್ಟೆ+ಕೊಳ್; ಮೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಬುತ್ತಿ
ಮೋದು	೩-೨೫	ಹೊಡೆ, ಸದೆಬಡಿ
ಮೋಹರ	೯-೩	ಗುಂಪು
ಮೋಹು	೯-೨	ಸೇರಿಸು
ಮಂಡಿತ	೪-೧೮	ಅಲಂಕೃತವಾದ
ಮೌಂಜಿ	೪-೧೨	ನೊದೆ ಹುಲ್ಲಿನ ಹುರಿ

ಯ

ಯಕ್ಷಕರ್ದಮ	೩-೩೮	ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, ಕಸ್ತೂರಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯ

ರ

ರತ್ನಾಕರ	೧-೧೨	ಸಮುದ್ರ
ರಾಗ	೬-೪ ೯-೧	ಕಾಂತಿ, ಸಂತೋಷ
ರುಚಿರ	೧-೯	ಮನೋಹರ
ರುಜೆ	೪-೩೦	ರೋಗ
ರುದ್ರಭೂಮಿ	೭-೪೯	ಸ್ಮಶಾನ
ರುಧಿರ	೪-೪೪	ರಕ್ತ

ಱ

ಱೋಡಾಡು	೨-೨೧	ಹಾಸ್ಯಮಾಡು

ಲ

ಲಲಾಮ	೫-೧೮	ಭೂಷಣ, ಶ್ರೇಷ್ಠ
ಲಲ್ಲೆಗಱೆ	೭-೭	ಮುದ್ದಿಸು
ಲಾಗು	೭-೨೩,೨೪	ಸಂ.-ಲಾಘವ (?) ; ಸುಲಭ
ಲುಬ್ಧಕ	೩-೨೦ ೪-೮	ಬೇಡ
ಲೇಸು	೧-೫	ಸರಿ, ಒಳ್ಳೆಯದು

ವ

ವಡಬ	೫-೧	ಸಮುದ್ರದ ಬೆಂಕಿ
ವಲ್ಕಲ	೩-೩೨	ನಾರುಬಟ್ಟೆ
ವಸುಮತಿ	೪-೩೬	ಭೂಮಿ
ವಿದ್ರುಮ	೧-೮	ಹವಳ
ವಿಮಾನ	೭-೫೨	ಶವವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಮಂಟಪ
ವಿಶ್ವಾಸ	೩-೩	ನಂಬಿಕೆ
ವಿಸರ	೬-೩	ಸಮೂಹ
ವೃಕ	೮-೧೩	ತೋಳ
ವ್ರಜ ವ್ರಾತ	೩-೨೯ ೩-೩೨	ಸಮೂಹ

ಶ

ಶಮ	೨-೧೫	ಮನೋನಿಗ್ರಹ
ಶಾದ್ವಲ	೪-೧೫	ಹಸುರು ಹುಲ್ಲು
ಶಿಶಿರೋಪಚಾರ	೪-೧೫	ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರ
ಶೀಕರ	೧-೮	ತುಂತುರು ಹನಿ
ಶೇಷೆ	೩-೩	ಅಕ್ಷತೆ
ಶಿಂಶುಮಾರ	೧-೮	ಮೊಸಳೆ
ಶೈವಾಳ	೧-೮	ಪಾಚಿ

ಸ

ಸತ್ತಿಗೆ	೪ ೩೧	ಛತ್ರಿ
ಸನಿಹ	೭-೧೧	ಸಮೀಪ
ಸಮೆ	೬-೨೭	ಸವೆದುಹೋಗು, ಕಡಮೆಯಾಗು
ಸರ	೪-೨೪	ಸಂ.-ಸ್ವರ
ಸರಳ್	೪-೧೦	ಬಾಣ
ಸರಳಿಸು	೩-೨೦,೨೨	ಹಾರು, ದಾಟು
ಸರಿತ್ಪತಿ	೧-೧	ಸಮುದ್ರ
ಸವುಡಿ	೭-೨೭	?
ಸಾಗಿಸು	೪-೩೪	ಪೋಷಿಸು
ಸಾಗುದುರೆ	೮-೪೨	ಸಾಯುವ ಕುದುರೆ
ಸಾಮಾರ್ಥ	೩-೧	?
ಸಾರ್	೭-೧೩	ಸೇರು
ಸಾಲಭಂಜಿಕೆ	೪-೨೭	ಪುತ್ಥಳಿ, ಗೊಂಬೆ
ಸಿಗ್ಗು	೮-೩೬	ನಾಚಿಕೆ
ಸಿದುಗು	೮-೨೬	ಬೆದಕು, ಆರಿಸು
ಸಿದ್ದಿಗೆ	೭-೫೨	ಚಟ್ಟ
ಸಿವುಡಿ	೬-೧೧	?
ಸೀಗುರಿ	೬-೨	ಒಂದು ತೆರದ ಚಾಮರ
ಸುಗಿ	೪-೧೭	ಹೆದರು
ಸುಧೆ	೪-೧೬	ಅಮೃತ
ಸುನಾಣೆಯ	೬-೧೦	ಒಳ್ಳೆಯ ನಾಣ್ಯ
ಸುಮಾನ	೩-೩೫	ಸಂತೋಷ
ಸುಮ್ಮಾನ	೩-೧೭	ಸಂತೋಷ

ಸುರೆ	೨-೧೧	ಮದ್ಯ
ಸುಂಕಿಸು	೪-೧೨	ಸುತ್ತುಗಟ್ಟು
ಸೂಡು	೭-೧೭	ಮುಡಿಮುಕೊ
ಸೂನೆಗಾಱ	೮-೧	ಕಟುಕ
ಸೂರುಳ್	೫-೩೦	ಶಪಥ, ಆಣೆ
ಸೂಳ್	೨-೧೬ ೮-೩	ಸಲ, ಬಾರಿ
ಸೆಡೆ	೭-೪೫	ಭಯಪಡು
ಸೆರೆ	೮-೧೦	ರಕ್ತನಾಳ
ಸ್ಮೈವೆಱಗಾಗು	೨-೧೨	ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡು
ಸೊರಹು	೨-೬	ಹರಟು, ಗಳಹು
ಸೋಹು	೩-೨೩	ಸೋವು, ಅಟ್ಟು
ಸಂಕ್ರಂದನ	೫-೬	ಇಂದ್ರ
ಸಂತವಿಡು	೬-೧೬	ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸು
ಸಂತಾನ ಸಂದೋಹ ಸಂವರಣೆ	೬-೧೦ ೬-೧೦ ೮-೪	ಸಮೂಹ
ಸ್ನಪನ	೩-೩೮	ಅಭಿಷೇಕ
ಸ್ವಧಾ	೪-೧೩	ಹೋಮ ಮಾಡುವಾಗ ಹೇಳುವ ಮಾತು
ಸ್ವಾಹಾಪತಿ	೧-೧	ಅಗ್ನಿ

ಹ

ಹಗ್ಗಿ	೫-೬	ಸಂ.-ಅಗ್ನಿ ; ಬೆಂಕಿ
ಹಡಪಿಗ	೭-೩೦	ಸಂಚಿಯವನು
ಹಡಿ	೮-೨೦	ಹ. ಗ.-ಪಡಿ , ಬಾಗಿಲು
ಹಣುಗು	೩-೨೧, ೨೨	ಹೊಂಚುಹಾಕು
ಹಣ್ಣುಱುಮೆ	೫-೨೪	ಬಹಳ ಹಳೆಯದಾದ ಬಟ್ಟೆ
ಹದರು	೮-೭	ಕೈಯ ಮಣಿಕಟ್ಟು
ಹದುಳ	೩-೧೩	ಕ್ಷೇಮ
ಹನನ	೯-೧೩	ಕೊಲೆ
ಹರಕರಿಸು	೩-೧೮	ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪಾಗು ?
ಹರಣ	೪-೨೨	ಸಂ.-ಪ್ರಾಣ
ಹರಹು	೩-೩೩	ವಿಸ್ತರಿಸು, ಚಾಚು
ಹರಿ	೩-೬	ವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗು

ಹರೆ	೪-೩೨	ಚೆದರು
ಹಜೆ	೭-೪೮	ತಮಟೆ
ಹಲ್ಲಣಿಸು	೮-೫೧	ಜೀನು ಹಾಕು
ಹವಣು	೫-೧೪	ಸಂ.-ಪ್ರಮಾಣ ; ಹದ
ಹಸರಿಸು	೩-೨೧	ಪ್ರಸರಿಸು
ಹಸಾದ	೩-೬	ಸಂ.-ಪ್ರಸಾದ
ಹಂಜರಿಸು	೫-೫೨	ಹಂದರಹಾಕು
ಹಂತಿ	೮-೧	ಸಂ.-ಪಂಕ್ತಿ
ಹಂದೊಗಲು	೭-೪೨	ಹಸಿಯ ತೊಗಲು
ಹಾರಯಿಸು	೩-೨೧	ಅಪೇಕ್ಷಿಸು
ಹಾರು	೭-೧ ೮-೪೦	ಹ. ಗ.-ಪಾರ್; ನಿರೀಕ್ಷಿಸು
ಹಾಸ	೩-೨೧	ಸಂ.-ಪಾಶ ; ಕೊರಳ ಕಣ್ಣಿ
ಹಾಳು	೮-೩೩	ಭೂಮಿ, ಗದ್ದೆ, ದತ್ತಿ
ಹಿಣಿಲು	೭-೪೩	ಜಡೆ
ಹುಡುಕು ನೀರು	೫-೧೦	?
ಹುಯ್ಯಲು	೩-೮	ಮೊರೆ, ಆರ್ತನಾದ
ಹೆಗಲೆಣೆ	೧-೧೪	ಸಮಾನಸ್ಕಂಧ, ಸರಿಸಮಾನ
ಹೆಟ್ಟವೆಳಸು	೫-೯	?
ಹೆಡತಲೆ	೯-೨	ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗ
ಹೆಪ್ಪಳಿಸು	೨-೨೦	ಹ. ಗ.-ಹೆಳ್ಪಳಿಸು, ಭಯಪಡು
ಹೆಂದದ	೩-೨೭	ಚಲಿಸದ, ಸ್ಥಿರವಾದ
ಹೇವರಿಸು	೮-೩೮	ಅಸಹ್ಯಪಡು, ಹಿಂದೆಗೆ
ಹೇಸು	೯-೧೨	ಜುಗುಪ್ಸೆಪಡು
ಹೊಗರು	೪-೪೪	ಕಾಂತಿ
ಹೊಡಕರಿಸು	೮-೧೧	ಪ್ರಜ್ವಲಿಸು ?
ಹೊಡೆ	೩-೧೦	ತೆನೆ
ಹೊಡೆವಡು	೬-೪	ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡು
ಹೋಣಕೆ	೧-೧೪	ಹ. ಗ.-ಪೋಣರ್ಕೆ, ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿ
ಹೊನಲಿಡು	೮-೨೫	ಪ್ರವಹಿಸು
ಹೊಯಿಕೈ	೧-೧೪	ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿ
ಹೊರಳಿ	೪-೧೦	ಸಮೂಹ, ಮೊತ್ತ
ಹೊಱೆಗಾಱ	೭-೩೭	ಭಾರವನ್ನು ಹೊರುವವನು
ಹೋಲಬು	೮-೧೧	ಮಾರ್ಗ

ಹೊಲ್ಲ	೫-೩೪	ಅಯೋಗ್ಯ, ಅನುಚಿತ
ಹೊಲ್ಲಹ	೫-೩೦	ನೀಚ, ಹೀನ
ಹೊಳಲು	೫-೮	ಪಟ್ಟಣ ?
ಹೊಳ್ಳು	೫-೮	ನಿಸ್ಸಾರ
ಹೋಗು	೩-೧೫	ಸಂದು, ತೂತು

